

ΔΕΚΑΠΕΝΘΗΜΕΡΗ ΠΟΛΙΤΙΚΗ ΚΑΙ ΠΟΛΙΤΙΣΤΙΚΗ ΕΠΙΘΕΩΡΗΣΗ

antiviti

Περίοδος Β'
Τεύχος 572
Παρασκευή
3 Μαρτίου 1995
Δρχ. 400

ΤΑ ΡΕΣΤΑ ΜΑΣ...

• ΤΟ ΦΙΞ
ΔΕΝ ΤΕΜΑΧΙΖΕΤΑΙ

ΑΛΕΞΗΣ ΔΑΜΙΑΝΟΣ:
«ΠΙΝΩΜΑΙ
ΣΑΝ ΤΟΝ ΓΑΡΓΑΝΤΟΥΑ»

• Ο ΘΑΥΜΑΣΤΟΣ ΚΟΣΜΟΣ
ΤΟΥ INTERNET

Σύγχρονη Ελληνική Πεζογραφία

Κοσμάς Χαρπαντίδης

ΟΙ ΕΞΟΧΕΣ ΤΩΝ ΝΕΚΡΩΝ

(ΔΙΗΓΗΜΑΤΑ)

Στα διηγήματα του βιβλίου ο θάνατος είναι παρών. Δεν περιγράφεται όμως, όπως συνήθως, αποτρόπαιος, φρικτός και ανεπιθύμητος.

Ζυμώνεται με τη ζωή, αγκαλιάζεται με τις απλές συνήθειες, το φαγητό, το ανοικτό ψυγείο, την αλλαγή της θερινής ώρας, ένα κομμάτι φανουρόπιτας. Συμπλέκεται με τις νότες της μουσικής. Απασφαλίζει τη γενναιοδωρία, που όλοι κρύβουμε μέσα μας, μόλις αντιληφθούμε ότι δεν είμαστε παντοτινοί. Είναι μία σανίδα βεβαιότητας, ένα όριο στη ζωή μας, που κλυδωνίζεται από αμφιβολίες.

ΕΚΔΟΣΕΙΣ ΝΕΦΕΛΗ

...Πρωθούν το ελληνικό βιβλίο

ΑΣΚΛΗΠΙΟΥ 6 - ΑΘΗΝΑ 106 80. ΤΗΛ. 3607744

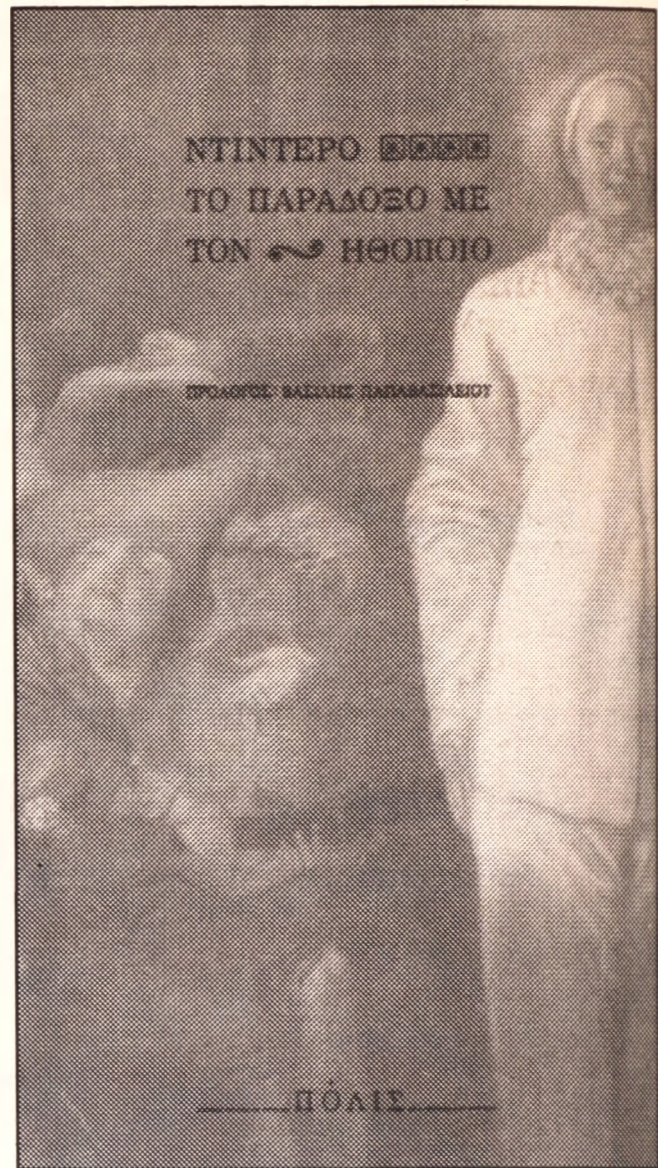
εκδόσεις **ΠΟΛΙΣ**

ΚΥΚΛΟΦΟΡΕΙ

ΝΤΙΝΤΕΡΟ

ΤΟ ΠΑΡΑΔΟΞΟ ΜΕ ΤΟΝ ΗΘΟΠΟΙΟ

ΠΡΟΛΟΓΟΣ: ΒΑΣΙΛΗΣ ΠΑΠΑΒΑΣΙΛΕΙΟΥ

Καμποτίνος, σαλτιμπάγκος, διασκεδαστής ισχυρών και ταπεινών, περιπλανώμενος ανά τις αυλές και τις πανηγύρεις, ο θεατρίνος του παταριού ξαναγίνεται ηθοποιός, αφού η νέα σκηνή, η σκηνή του αστικού δράματος, διεκδικεί, κατ' αναλογία προς την αρχαία, μια σκοπιμότητα έξω από τον εαυτό της, μια καθολικότητα: ο ηθοποιός πολιτογραφείται εκ νέου χάρη στους νέους πρωταγωνιστές της ιστορίας, αυτούς που θα εισβάλλουν θριαμβευτικά στο προσκήνιο δέκα χρόνια μετά τη σύνταξη του *Παραδόξου*... και πέντε μετά το θάνατο του συγγραφέα του: τόσο απέχουμε από το 1789.

από τον πρόλογο του Βασίλη Παπαβασιλείου

«...Είναι ένα ωραίο παράδοξο. Ισχυρίζομαι ότι η ευαισθησία κάνει τους ηθοποιούς μέτριους, η άκρα ευαισθησία τους κάνει βραδύνους, ενώ η ψυχρή αίσθηση και το μυαλό τους κάνουν υπέροχους.»

από επιστολή του Ντίντερο στον Γκρι
14 Νοεμβρίου 1769

εκδόσεις **ΠΟΛΙΣ**, Ομήρου 32, Αθήνα – τηλ. 36 43 382

Διάθεση: **Α. ΧΡΙΣΤΑΚΗΣ**,

Ιπποκράτους 10, Αθήνα – τηλ. 36 07 876

ΚΥΡΙΟ ΑΡΘΡΟ

Editorial, σελ. 4

Δ. ΧΑΝΤΖΟΠΟΥΛΟΣ

Γελοιογραφία, σελ. 5

ΠΟΛΙΤΙΚΟ ΔΕΚΑΠΕΝΘΗΜΕΡΟ

Αντήνων, σελ. 6

ΑΝΤΙΘΕΣΕΙΣ

Σχόλια, σελ. 8

ΙΣΑ ΣΤΗΝ ΕΝΗΜΕΡΩΣΗ

Τύπος, ΜΜΕ, σελ. 11

ΗΡΕΜΗ ΔΥΝΑΜΗ

Ώργος Φιλδισάκος, σελ. 28

ΔΕΘΝΗΣ ΣΚΗΝΗ

ονότα από τον κόσμο, σελ. 29

ΑΘΛΗΤΙΚΑ

Ώργος Αρκουλής, σελ. 37

Ο ΠΟΤΑΜΙ ΔΕΝ ΓΥΡΙΖΕΙ

Ο Αγύριστος, σελ. 38

ΔΙΑΛΟΓΟΣ

Επιστολές, σελ. 44

ΕΠΣΗΜΑΙΝΟΥΜΕ

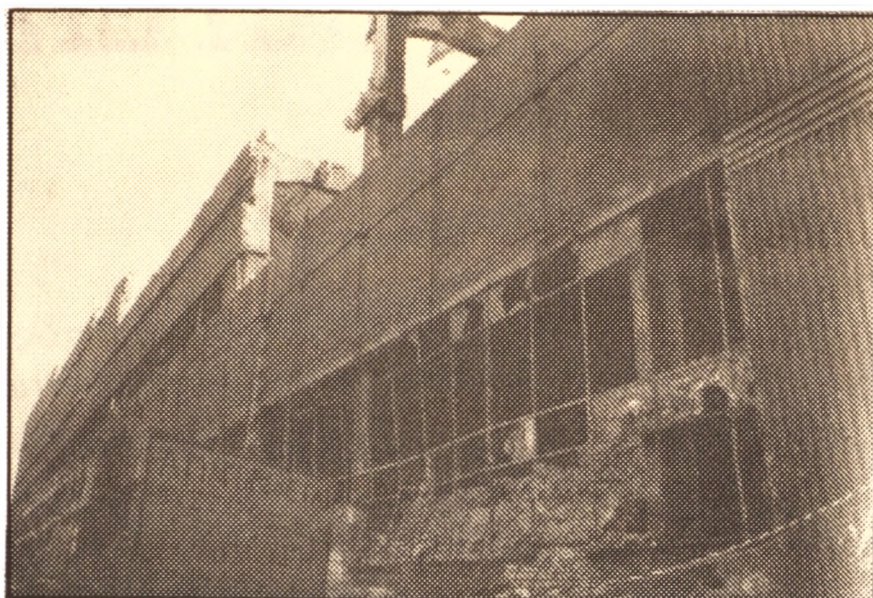
Πολιτισμός, σελ. 47

ΥΜΝΟ:

αφική της

ΝΑΣ ΣΤΑΥΡΟΠΟΥΛΟΥ

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ

ΤΑ ΡΕΣΤΑ ΜΑΣ!
Στα θολά νερά
του «Φλοίσβου»,
το όραμα του ελ-
ληνικού Λας Βέ-
γκας ένωσε κυβέρνηση
κι αντιπολίτευση. Για
αποσιωπήσεις και ά-
σφαιρες καταγγελίες

που έβγαλαν λάδι τον Λιβανό γράφει ο **Νίκος Φίλης**. ΣΕΛ. 14. **ΣΤΟ ΠΑΣΟΚ ΜΙΛΟΥΝ ΓΙΑ ΤΗ ΔΙΑΔΟΧΗ:** Ελήλυθεν η ώρα να σκεφτεί και ο Ανδρέας Παπανδρέου την ώρα της απόσυρσής του; Ποια σενάρια διαδοχής εξυφαίνονται στο κυβερνών κόμμα; Γράφει ο **Τάσος Παππάς**. ΣΕΛ. 16. **ΦΙΕ: ΤΟ ΑΡΧΙΤΕΚΤΟΝΙΚΟ ΕΡΓΟ ΔΕΝ ΤΕΜΑΧΙΖΕΤΑΙ:** Αττικό Μετρό, Λαλιώτης με την ανοχή του ΥΠΠΟ κατεδαφίζουν το κτίριο του ΦΙΕ στη Συγρού. Οφείλουμε να το σώσουμε. ΣΕΛ. 21-27. **Ο ΘΑΥΜΑΣΤΟΣ ΚΟΣΜΟΣ ΤΟΥ INTERNET.** Όλοι μιλούν για το Internet. Πόσοι όμως γνωρίζουν περί τίνος πρόκειται, πώς χρησιμοποιείται, πώς ανοίγει ένας νέος κόσμος επικοινωνίας στον κυβερνοχώρο του μέλλοντός μας. ΣΕΛ. 42. **ΑΛΕΞΗΣ ΔΑΜΙΑΝΟΣ: «ΠΝΙΓΟΜΑΙ ΣΑΝ ΤΟΝ ΓΑΡΓΑΝΤΟΥΑ»!** Ο σκηνοθέτης του *Ηνίοχου* μιλά για την καινούργια ταινία του αλλά και για την κρίση της κοινωνίας και της πολιτικής. ΣΕΛ. 48. **MINISTER OF SOUND!** Ήχος και φως. Πώς καταρτίζει τις γνωμοδοτικές επιτροπές του ΥΠΠΟ ο κ. Μικρούτσικος; Ο παθών **Γ. Τζιρτζιλάκης** «εξομολογείται»... ΣΕΛ. 59.

Περίοδος Β' • Έτος 22ο • Τεύχος 572 • Παρασκευή 3 ΜΑΡΤΙΟΥ 1995 • Δρχ. 400

ΑΝΤΙ • ΔΕΚΑΠΕΝΘΗΜΕΡΗ ΠΟΛΙΤΙΚΗ ΚΑΙ ΠΟΛΙΤΙΣΤΙΚΗ ΕΠΙΘΕΩΡΗΣΗ

Δημοχάρους 60, 115 21 Αθήνα τηλ. 72.32.713-72.32.819 FAX: 72.26.107

ΕΚΔΟΤΗΣ: Χρήστος Παπουτσάκης

ΔΙΑΦΗΜΙΣΕΙΣ - ΓΡΑΜΜΑΤΕΙΑ: Τασία Ρούμπου - **ΚΑΛΛΙΤΕΧΝΙΚΗ ΕΠΙΜΕΛΕΙΑ:** Βασίλης Μπάλλας - **MONTAZ:** Τασία Λεβόν

ΕΚΤΥΠΩΣΗ: ΛΙΘΟΤΥΠ Α.Ε. Ιασίου 5, Περιστέρι, τηλ. 57.22.201

ΣΥΝΔΡΟΜΕΣ:

ΕΣΩΤΕΡΙΚΟΥ: Εξαμ. 4.100 δρχ., Ετήσια 8.200 δρχ., Ετήσια Οργανισμών, Τραπεζών, κ.λπ.: 30.000 δρχ. Φοιτητικά ετήσια: 7.000 δρχ.

ΕΞΩΤΕΡΙΚΟΥ: ΕΥΡΩΠΗ - ΜΕΣΟΓ. ΧΩΡΕΣ: Εξαμ.: 30 δολ., Ετήσια: 60 δολ., ΗΠΑ - ΚΑΝΑΔΑΣ - ΑΣΙΑ - ΑΥΣΤΡΑΛΙΑ: Εξαμ. 35 δολ., ετήσια 70 δολ.

ΕΜΒΑΣΜΑΤΑ - ΕΠΙΤΑΓΕΣ: Χρήστος Παπουτσάκης Δημοχάρους 60, 115 21 Αθήνα **ΤΙΜΗ ΤΕΥΧΟΥΣ:** ΔΡΧ. 400, **ΠΑΛΙΑ ΤΕΥΧΗ:** ΔΡΧ. 600

ΚΕΝΤΡΙΚΗ ΔΙΑΘΕΣΗ: Για τα βιβλιοπωλεία της Αθήνας περιοδικό ΑΝΤΙ, για τα βιβλιοπωλεία της Β. Ελλάδας:

Κέντρο του βιβλίου - Α Πουλουκτσά και Σία Ε.Ε. Λασσάνη 3, Θεσσαλονίκη, τηλ. (031) 285.857

Η ΠΡΟΕΔΡΙΚΗ ΕΠΙΛΟΓΗ

ΟΙ ΠΟΛΙΤΙΚΕΣ αποφάσεις λαμβάνονται πάντα εντός των παραμέτρων της συγκυρίας και εκφράζουν τα συμφέροντα των κομμάτων όπως αυτά τα εννοούν τη δεδομένη στιγμή. Είναι δηλαδή αποφάσεις σκοπιμότητας και η σημασία τους εξαρτάται από το εάν πράγματι εξυπηρετούν κάποιο γενικότερο συμφέρον.

Η ΕΠΙΛΟΓΗ του κ. Κ. Στεφανόπουλου ως υποψήφιου για το αξίωμα του προέδρου της Δημοκρατίας δεν ήταν παρά μια πράξη που βόλεψε τους εταίρους: Πολιτική Άνοιξη και ΠΑΣΟΚ. Βόλεψε για πολλούς λόγους, που καμιά σχέση δεν έχουν με την κατάσταση της οικονομίας και άλλα ηχηρά παρόμοια. Στα παλιά τους τα παπούτσια γράφουν όλα τα κόμματα την οικονομία όταν πρόκειται για την εξουσία. Η ΠΟΛ.ΑΝ. στήριξε μια κακή κυβέρνηση, όπως έλεγε, προς χάριν των θεσμών. Τι αφιλοκέρδεια και τι μεγαλοψυχία! Το ΠΑΣΟΚ απέφυγε τις εκλογές, η έκβαση των οποίων κάθε άλλο παρά βέβαιη ήταν. Και κατά συνέπεια σύρθηκε από τον κ. Σαμαρά που επέβαλε τον υποψήφιό του και για ένα διάστημα (;) και την εξωτερική του πολιτική, την οποία μάλιστα είναι βέβαιο ότι ενστερνίζεται και ο κ. Στεφανόπουλος.

ΓΙΑ ΤΟ ΠΑΣΟΚ τι είδους επιλογή είναι ο κ. Στεφανόπουλος, επιλογή για την οποία τα στελέχη του προσπαθούν απεγνωσμένα να πείσουν τις δύσπιστες πλέον κομματικές οργανώσεις;

Ο Κ. ΣΤΕΦΑΝΟΠΟΥΛΟΣ έχει πίσω του μια άκρως συντηρητική πολιτική σταδιοδρομία που από πλευράς μάλιστα επιτυχίας κάθε άλλο παρά αξιοζήλευτη είναι. Απεσπάστη από τη Ν.Δ χάνοντας την αρχηγία. Απέτυχε να δημιουργήσει κάποιο αξιόλογο πολιτικό και ιδεολογικό ρεύμα. Απέτυχε στις εκλογές. Ουδείς θυμάται το πολιτικο-ιδεολογικό στίγμα της ΔΗΑΝΑ.

ΕΙΝΑΙ ΓΝΩΣΤΟ ότι ο κ. Στεφανόπουλος διακρίνεται από άκρως νομικίστικες και τυπολατρικές απόψεις. Δεν έχει ούτε τη διεθνή πείρα ούτε τον ορίζοντα για να εκπροσωπεί επιτυχώς τη χώρα απολαμβάνοντας ανάλογου κύρους στο εξωτερικό. Ούτε είναι γνωστό πώς θα συμπεριφερθεί μπροστά σε άλλες επιλογές της κυβέρνησης, εσωτερικής και εξωτερικής πολιτικής.

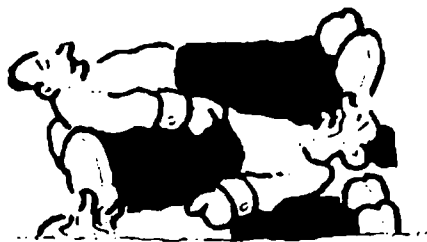
ΠΟΛΙΤΙΚΑ αποτελεί μια άγνωστη ποσότητα χωρίς να προσκομίζει, πέραν του συντηρητισμού του, κανένα εκέγγυο προεδρικής πολιτικής ευρύτητας και εμβέλειας ικανής να επηρεάζει τη συμπεριφορά των κομμάτων. Ούτε στηρίζεται σε κάποια μεγάλη πολιτική παράταξη.

ΑΠΟΜΕΝΕΙ η εντιμότητά του ως πολιτικού. Κανείς δεν του την αμφισβητεί. Αλλά δεν φτάνει για έναν καλό πρόεδρο κύρους και εμβέλειας ικανού να ανταποκριθεί στις σημερινές ανάγκες της χώρας.

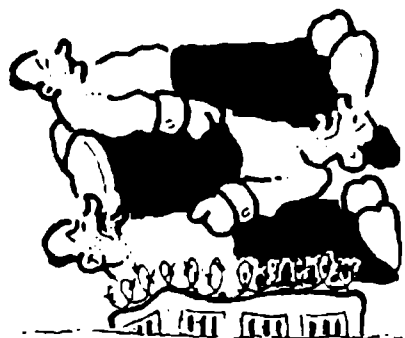
Ο ΔΗΜΗΤΡΟΚΑΛΛΗΣ
ΕΛΥΨΕ
ΤΟΝ ΛΙΒΑΝΟ

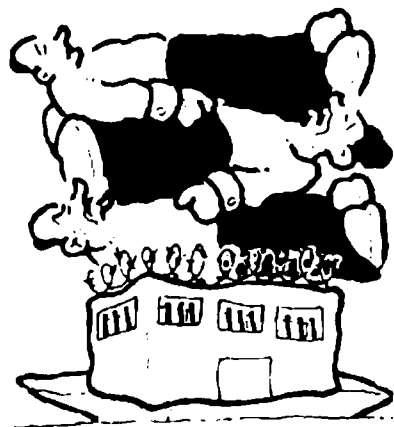
Ο ΛΙΒΑΝΟΣ
ΤΑ ΠΡΟΕΔΡΙΚΑ

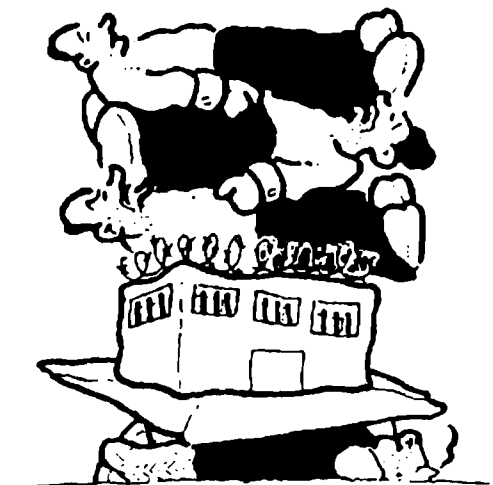
ΤΑ ΠΡΟΕΔΡΙΚΑ
ΤΟΝ ΚΟΥΒΕΛΑΚΗ

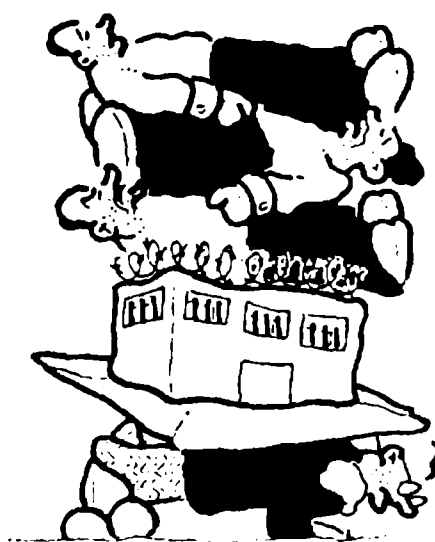
Ο ΚΟΥΒΕΛΑΚΗΣ
ΤΑ ΦΑΚΕΛΑΚΙΑ

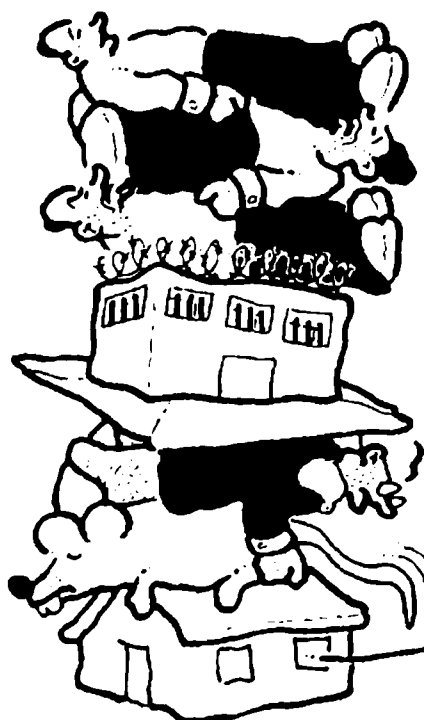
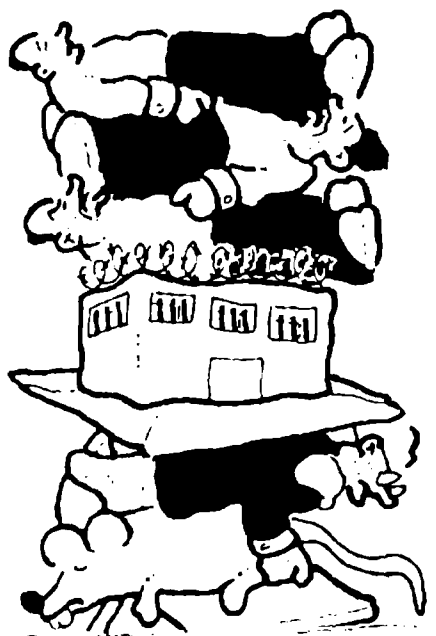
ΤΑ ΦΑΚΕΛΑΚΙΑ
ΤΟΥΣ ΔΙΚΑΣΤΙΚΟΥΣ

ΟΙ ΔΙΚΑΣΤΙΚΟΙ
ΤΑ ΤΡΕΚΤΙΚΑ

ΤΑ ΤΡΕΚΤΙΚΑ
ΤΟ ΠΟΘΕΝ ΕΣΧΕΣ

ΩΠΑ!...
ΑΛΛΗ ΝΤΑΝΑ ΠΑΙΔΙΑ
ΓΙΑΤΙ ΔΕΝ ΞΕΡΩ ΑΝ Η ΒΙΛΑ
ΚΡΑΤΑ ΤΟΣΟ ΒΑΡΟΣ!...

ΑΤΤΗ

20-255

Αναζητείται (τουλάχιστον) διάδοχος πρωθυπουργός

ΧΘΕΣ Πέμπτη, θα γινόταν η δεύτερη ψηφοφορία για την εκλογή του νέου προέδρου της Δημοκρατίας. Και την ερχόμενη Τετάρτη, αν όλα κυλήσουν ομαλά (και, βέβαια, θα κυλήσουν ομαλά ύστερα από τη σύμπραξη ΠΑΣΟΚ / ΠΟΛ.ΑΝ...), η Βουλή των Ελλήνων θα αναδείξει στο ύπατο αξίωμα της πολιτείας τον κ. Κωστή Στεφανόπουλο.

ΚΑΠΟΙΟΙ αθεράπευτοι ρομαντικοί αφιέρωσαν ένα ή δύο άρθρα για να υπομνήσουν ότι καλός και άγιος (και, προπαντός, «έντιμος» – είδος εν ανεπαρκεία!) ο κ. Στεφανόπουλος, πλην όχι τόσο «σύγχρονος», τόσο «οικουμενικός», όσο οι καιροί επιτάσσουν... Αλλά ποιος

ασχολείται, σήμερα, με θέματα του είδους αυτού; Κι αν ορισμένα στελέχη του ΠΑΣΟΚ «μεμψιμοιρούν» και βλέπουν, στην εκλογή του κ. Στεφανόπουλου «μια ακόμη απόδειξη της συντηρητικής στροφής του κόμματος», καλό είναι να θυμούνται ότι το 1995 δεν είναι 1985 και ότι η εποχή της τρικλοποδιάς, των αιφνιδιασμών ή των έγχρωμων ψηφοδελτίων παρήλθε!

ΠΑΣΟΚ: ΤΑ ΚΟΜΜΑΤΑ ΜΕΝΟΥΝ

Η ΣΥΜΠΡΑΞΗ ΠΑΣΟΚ / ΠΟΛ.ΑΝ. μπορεί να απέτρεψε τις «θανατηφόρες» (;) εκλογές. Και το ενδεχόμενο να έλθει η Ν.Δ. πρώτο κόμμα. Αλλά προβλήματα δεν έλυσε. Και, φυσικά, «κανένα από τα προβλήματα του φθίνοντος ΠΑΣΟΚ»... Οι πρωθυπουργικοί παρακοιμώμενοι μπορεί να επικαλούνται πρόσφατη δημοσκόπηση της MRB που φέρει το ΠΑΣΟΚ να προηγείται της Ν.Δ. με διαφορά... 0,8% (ΠΑΣΟΚ 28,8%, Ν.Δ. 28%,

ΠΟΛ.ΑΝ 6,7%, ΣΥΝ 5,4%, ΚΚΕ 4,7%, Λευκό / Άκυρο 13%), αλλά η γενική αίσθηση μεταξύ των μελών του κόμματος είναι ότι «πάμε από το κακό στο χειρότερο». Και την αίσθηση αυτή «κύρωσαν» με τις παρεμβάσεις τους κατώτερα ή μεσαία στελέχη του ΠΑΣΟΚ, που πήραν μέρος στην πρόσφατη συνδιάσκεψη της νομαρχιακής επιτροπής της Αθήνας.

ΟΜΩΣ, το «πρόβλημα των προβλημάτων», μέσα στο ΠΑΣΟΚ είναι, φυσικά, η παραμονή του κ. Παπανδρέου στην πρωθυπουργία, αλλά και στην αρχηγία του κόμματος. Και δεν είναι τυχαίο ότι ακόμα και αναλυτές φίλα προσκείμενοι στον κ. Παπανδρέου ερωτούν – έστω και υπό μορφή «φανταστικών» συνεντεύξεων: «Πότε αλήθεια, κ. πρωθυπουργέ, σκέπτεστε να εγκαταλείψετε τα αξιώματά σας, τα οποία δεν μπορείτε πλέον να ασκήσετε με επάρκεια και να παραχωρήσετε τη θέση σας σε κάποιον άλλο;». (Βλέπε

και Καθημερινή της 26 Φεβρουαρίου 1995). Οι πλέον αισιόδοξοι στεύουν ότι «κάτι μπορεί να γίνει» στην επικείμενη συνδιάσκεψη του ΠΑΣΟΚ, η οποία θα έχει –όπως λέγεται– θέσπιση του νέου προέδρου του συνεδρίου. «Μέχρι τότε, κ. Παπανδρέου ίσως κλειωθεί με την ιδέα της επιγονισμού»... Άλλωστε, ο κ. πρωθυπουργός φανερώνει πρώτα να βρει το διάδοχό του και μετά να παραχωρήσει, τότε, θα παραιτηθεί εσασεί!

ΤΟ «ΠΑΙΧΝΙΔΙ» ΑΝΟΙΓΕΙ...

ΠΑΝΤΩΣ, και σύμφωνα με όλες τις ενδείξεις, το «παιχνίδι της διαδοχής

θα ανοίξει μόλις ολοκληρωθεί η διαδικασία της εκλογής του νέου προέδρου της Δημοκρατίας, με πρώτο στάδιο τον ανασχηματισμό. Αλλά τι είδους ανασχηματισμός; Υπάρξει αντιπρόεδρος – ναι ή όχι; Θα ανακηρυχθούν όλα τα κορυφαία στελέχη του ΠΑΣΟΚ (διαφωνούντες και μη), ώστε να δοθεί προς τα έξω η εικόνα της «αρραγής ενότητας»; Ή, μήπως, είναι προτιμότερο να απλό ανακάτεμα της τράπουλας έως ότου ο κ. Παπανδρέου καταλήξει στο θέμα του διαδόχου; Κάθε μια από τις εκδοχές ανοίγει όμως, ανοίγει νέο κύκλο προβλημάτων. Ο ΔΙΟΡΙΣΜΟΣ αντιπροέδρου λ.χ., ενδέχεται να δημιουργήσει νέες κυβερνητικές αντεγκλήσεις, καθώς η τοποθέτησή του μπορεί να εκληφθεί ως πρόκριμα στη μάχη της διαδοχής. Από την άλλη, η «αξιοποίηση» των κορυφαίων στελεχών δεν διαγράφεται εύκολη, καθώς η «δυσφορία» Παπανδρέου έναντι Πάγκαλου λ.χ., παραμένει αμείωτη.

επιφυλάξεις σειράς διαφωνούντων (λας, κ.ά.) δεν φαίνεται να αίρονται! ;, πάντως, παραμένει ότι το θέμα της ρίς έχει τεθεί (το συζητούν πλέον οι πάντες) και ότι τα πράγματα δεν ν να παραμείνουν ως έχουν. Ήδη, τηση που συζητείται είναι η «σταδιακί-στροση» του κ. Παπανδρέου από υθυπουργία αλλά η παραμονή του οεδρία του κόμματος. Πού θα οδη-ίμως, ένα τέτοιο σχήμα; Και τι είδους ΑΣΟΚ» θα είχαμε με τον κ. Παπαν-α κρατά (είτε ο ίδιος, είτε κάποιος του άνθρωπος») τα νήματα του κόμ-

ΙΕΤΑΞΥ, υπουργικό συμβούλιο, με ρια του συντονιστικού οργάνου, δεν ι. Όπως δεν υπάρχει πρωθυπουργός. ργοί –για να μεταφέρουμε μια δια-του κ. Νίκου Κωνσταντόπουλου-ωνούν μεταξύ τους «μέσω των δηλώ-ου κάνουν στις εφημερίδες και τις τη-εις», ενώ λέξεις όπως «σκάνδαλο», «τιβάδα», «πολιτικό χρήμα», κ.ά. άρ-αι πάλι να πυκνώνουν! Ο αποπεμ-πίτροπος της Τράπεζας Κρήτης κ. Κ. ανάκης μιλά τώρα για χορό 43 δισ. ήν, που δίνονταν σε αφερέγγυους επι-τίες «χωρίς να τηρηθούν οι διαδικα-ι οι προϋποθέσεις», ενώ ο υπουργός ού κ. Διον. Λιβανός, παρά τα όσα η Βουλή –με πλήρη κάλυψη των κυ-κών βουλευτών– άφησε αναπάντητα ρωτημάτων. Τι «διημείφθη» λ.χ. με-λαφούζου και Πανούση κατά την «τυ-πνάντησή τους στο υπουργικό του ο ή γιατί ενοποίησε τις τέσσερις φά-ν διαγωνισμού και ευνόησε της ΑΤ ή γιατί αγνόησε τη μειοψηφία ιαστικού προέδρου της επιτροπής, ο για τις ευθύνες του ίδιου του πρω-γού, φυσικά δεν απαλείφονται όταν εται ότι ούτε είδε ούτε άκουσε ούτε ποτε για το... «φόνος»!

ια άλλα, ενδιαφέρον έχουν τα όσα ε ο κ. Λιβανός για τον «Σκάι», ότι, , «άλλαξε χέρια» –άρα και «πολιτικό α»– και ότι κάποιοι ανέλαβαν τη ρδότησή του... Ποιος πρώτος μίλησε ιπλεκόμενα συμφέροντα»;

ΝΩ αυτά συμβαίνουν στον «κόσμο ρφούζων», η κυβέρνηση ετοιμάζεται ικνώνει την ΕΡΤ, με τη συγχώνευση σσάρων κρατικών ραδιοφωνικών μμάτων σε ένα. Συγκλίνουνες πλη-ες, μάλιστα, επιμένουν ότι, σε ένα ο στάδιο, η κυβέρνηση θα προχωρή-ν πώληση των τριών ραδιοφωνικών ήτων που θα προκύψουν από τη συρ-η της ΕΡΑ και ότι ανάλογη τύχη θα

έχει και το δεύτερο τηλεοπτικό κανάλι. Ονο-μαστική: η ιδιωτικοποίησις, γενική: της ιδιω-τικοποιήσεως, κλητική: ω ιδιωτικοποίησις...

ΠΡΟΣ ΑΛΛΑΓΗ ΣΥΣΧΕΤΙΣΜΩΝ;

Η ΧΩΡΑ, φυσικά, βουλιάζει. Και το ερώτη-μα που τίθεται είναι πώς θα βγει ο τόπος αυ-τός από τη σημερινή βαθύτατη κρίση του. Κατά τον κ. Γρ. Γιάνναρο, η «ανασυγκρότη-ση του ΠΑΣΟΚ είναι ανέφικτη. Αλλά και αν ήταν δυνατή, δεν φτάνει». Χρειάζεται, συνε-πώς, «μέσα από την αλλαγή των συσχετισμών που ήδη συντελούνται, ανασυγκρότηση της πολιτικής πλειοψηφίας, η οποία θα αναλάβει την ευθύνη εξόδου της χώρας από την κρί-ση». Και ο ρόλος του ΠΑΣΟΚ; «Να μην θε-λήσει να εμποδίσει τις διαδικασίες που ήδη συντελούνται, να συμβάλει ώστε να λειτουρ-γήσουν οι προϋποθέσεις που θα διευκολύ-νουν τη μετάβαση».

ΚΑΙ ΕΝΩ αυτά διατυπώνονται από πλευράς ηγετικού στελέχους του Συνασπισμού, ο κ. Ανδριανόπουλος προανήγγειλε ουσιαστικά, την περασμένη Τρίτη, τη δημιουργία νέου κόμματος. Η ελληνική κοινωνία –είπε– «επι-ζητεί το καινούγιο»... Η ελληνική κοινωνία «στρέφει την πλάτη στα χρεοκοπημένα πολι-τικά σχήματα»... Η ελληνική κοινωνία «θέ-λει να βάλει τέρμα στη δημοκρατία των εργο-λάβων και της διαφθοράς». Το ερώτημα, ωστόσο, που απασχολεί τους πολιτικούς πα-ρατηρητές είναι: Ποιο πολιτικό χώρο μπορεί να καλύψει ένα νέο κόμμα, που επαγγέλλε-ται (όπως και ο κ. Α. Σαμαράς...) την «ανα-σύνταξη της κοινωνίας». Εκτός αν υποθέ-σουμε ότι ο κ. Ανδριανόπουλος θεωρεί τα πολιτικά κόμματα είδος ξεπερασμένο και ότι η «Ελλάδα της ηλεκτρονικής εποχής» μπορεί να οικοδομηθεί με τη βοήθεια του επιχειρηματικού, κυρίως, κόσμου.

ΜΟΝΟΣΥΛΛΑΒΑ, ΔΙΣΥΛΛΑΒΑ...

ΟΣΟ ΓΙΑ τα θέματα εξωτερικής πολιτικής, τίποτε – μέχρι στιγμής– δεν προχωρεί! Η εξωτερική μας πολιτική, δήλωσε την εβδο-μάδα αυτή ο κ. Μ. Χαραλαμπίδης, μέλος του Εκτελεστικού Γραφείου του ΠΑΣΟΚ, αντί να αποτελέσει τον προπομπό μιας νέας ευ-ρωπαϊκής πολιτικής, αυτοεγκλωβίζεται, «ε-κλιπαρώντας την πρόσθεση ή αφαίρεση λέξε-ων ή συλλαβών»... Και επειδή, ύστερα από την αποφυλάκιση των στελεχών της «Ομό-νοιας» η κυβέρνηση μίλούσε για βελτίωση των ελληνοαλβανικών σχέσεων, φροντίσαμε ώστε –«τυχαία»– να «θανατωθεί» ένας άν-θρωπος. Μόνο που ο «θανατωθείς» ήταν Αλβανός λαθρομετανάστης. Και η «τυχαία» σφαίρα, που τον βρήκε καταπρόσωπο, ήταν σφαίρα ελληνικής αστυνομικής περιπόλου.

ΕΠΙΤΕΛΟΥΣ ποιος κυβερνά αυτό τον τόπο;

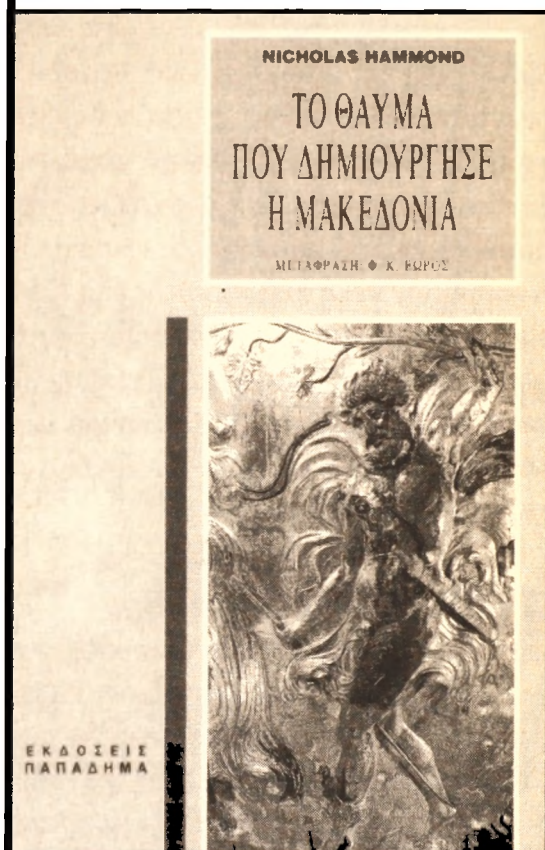
ΧΡΗΣΙΜΕΣ ΚΛΑΣΙΚΕΣ ΕΚΔΟΣΕΙΣ

Σειρά: ΙΣΤΟΡΙΑ

(Αρχαία - Μεσαιωνική - Νεότερη)

NICHOLAS HAMMOND

Καθηγητής Πανεπιστημίου

"Το πιο πρόσφατο βιβλίο
του N. Hammont για
τη Μακεδονία (1991)"

Με 51 εικόνες και 20 χάρτες

Μετάφραση: Φ. Κ. Βώρος

ΕΚΔΟΣΕΙΣ
ΔΗΜ. Ν. ΠΑΠΑΔΗΜΑ
Ιπποκράτους 8, 106 79
Τηλ.: 36.27.318

ΑΝΤΙ ΕΣΕΙΣ

ΜΕΤΑ ΤΟΝ ΠΡΟΕΔΡΟ

Συνεχίζονται οι διεργασίες, υπόγειες και υπόκωφες βέβαια, μέσα στο ΠΑΣΟΚ και όσον αφορά τον ενδεχόμενο κυβερνητικό ανασχηματισμό και την εν γένει κυβερνητική πορεία και τη μάχη της διαδοχής. Η επιφανειακή νηνεμία έχει ασφαλώς σχέση με την προεδρική εκλογή και η εκχειρίδα δεν πρόκειται να συνεχιστεί μετά την 8η Μαρτίου. Οι εσωκομματικές τριβές στο ΠΑΣΟΚ θα συνεχιστούν όποιο κυβερνητικό σχήμα κι αν αποφασίσει να επιλέξει ο κ. Παπανδρέου. Διότι τα προβλήματα είναι τέτοιας πλέον φύσης και η δημοτικότητα της κυβέρνησης τόσο χαμηλή ώστε η υπουργοποίηση δυσανεστήμενων και διαφωνούντων ή άλλων αντιρρησιών δεν πρόκειται να ηρεμήσει τα πράγματα. Η αλήθεια είναι ότι η εξουσία ενώνει κι ότι η νομή των λαφύρων της δύσκολα επιτρέπει συγκρούσεις που θα έθεταν σε κίνδυνο την ενότητα. Ωστόσο, δύσκολο είναι να φανταστεί κανείς ότι θα πάψουν να ακούγονται και οι φωνές εκείνες που προσπαθούν να σταθεροποιήσουν και να διευρύνουν νέες πολιτικο-ιδεολογικές τάσεις μέσα στο ΠΑΣΟΚ και να αποκτήσουν ερείσματα και συμμαχίες σ' έναν ανελέητο στην ουσία πόλεμο θέσεων για τη διαδοχή.

Αυτό όμως που ενδιαφέρει τον ελληνικό λαό είναι εάν η κυβέρνηση του ΠΑΣΟΚ είναι σε θέση να συντονιστεί, να επιτύχει ικανοποιητικούς ρυθμούς λειτουργίας και προπάντων εάν είναι ικανή να λύσει τα μεγάλα και κρίσιμα προβλήματα εσωτερικής και εξωτερικής πολιτικής που τον αφορούν.

B.K.

ΤΙ ΣΗΜΑΙΝΕΙ κ. ΣΗΜΙΤΗΣ;

Στη συνέντευξή του στην *Ελευθεροτυπία*, ο κ. Λαμπράκης ισχυρίστηκε ότι αυτός δεν ζητεί τίποτε από το κράτος, αλλά το κράτος τού παρέχει αυτοβούλως διάφορα (διάβαζε παράνομες άδειες εκσκαφών, φορολογικές απαλλαγές, αποφάσεις του Σ.τ.Ε., κ.λπ.)

Έτσι, λοιπόν, απευθύνουμε και εμείς το ερώτημα απευθείας στον κ. Σημίτη: Πώς το σκέφτηκε και στο Προεδρικό Διάταγμα 34 της 10.2.95, που δημοσιεύθηκε στο φύλλο 30 του πρώτου τεύχους της Εφημερίδας της Κυβερνήσεως, στο άρθρο 3 παράγραφος 1 ιδ. αναφέρεται ότι:

«Δεν υπάγονται στις διατάξεις του παρόντος (σ.σ. Προεδρικού Διατάγματος) οι μισθώσεις εντός του Μεγάλου Μουσικής Αθηνών»

Τι ρύθμιση είναι αυτή κ. υπουργέ επί του Εμπορίου; Και τι σημαίνει για τον κ. Λαμπράκη;

Καλά, είναι γνωστός και από τις στήλες του *Βήματος* ο υπουργός Εμπορίου (με αυτήν την ιδιότητα υπογράφει το Διάταγμα) κ. Κώστας Σημίτης. Αλλά είναι αρκετό αυτό, η φιλοξενία στο *Βήμα* λ.χ. για να εξαιρείται το Μέγαρο του κ. Λαμπράκη από κάποιες διατάξεις νόμων που κωδικοποιούν τις εμπορικές μισθώσεις;

Είμαστε υπερβολικά καχύποπτοι, κ. υπουργέ επί του Εμπορίου;

X.Γ.Π.

ΗΡΟΣΤΡΑΤΟΙ

Πριν από ένα χρόνο, ασκώντας κριτική στις μεθοδεύσεις του ΟΜΜΑ που κατέστρεφε το Πάρκο Ελευθερίας, διατυπώναμε την άποψη ότι η εσπευσμένη και χωρίς να έχει προηγηθεί μελέτη εκσκαφή του χώρου υπέκρυπτε το σκεπτικό του κ. Λαμπράκη ότι η διάνοιξη μιας μεγάλης χοάνης που θα παραμείνει ανοιχτή, στο τέλος θα μας κάνει όλους να εκλιπαρούμε: «Αμιάν, κ. Λαμπράκη, φτιάξτε επιτέλους τα έργα σας να γλιτώσουμε από την τρύπα»!

Τα «έργα» του κ. Λαμπράκη έχουν ήδη καταστρέψει μεγάλο μέρος του Πάρκου Ελευθερίας και έχουν διαμορφώσει (!) την τεράστια χοάνη.

Αυτές τις ημέρες παρακολουθήσαμε την εσπευσμένη καταστροφή του μοναδικού έργου του **Τάκη Ζενέτου** στη Λεωφόρου Συγγρού. Μυστικές προετοιμασίες προκειμένου να αποφευχθούν οι αντιδράσεις και άμεση καταστροφική δράση για να φτάσουν σε τετελεσμένα.

Και τώρα έφτασε η σειρά της Ύδρας. Στη συνέχεια δημοσιεύουμε επιστολή διαμαρτυρίας που έστειλαν κάτοικοι και φίλοι της Ύδρας στους υπουργό/υφυπουργό ΠΕ-ΧΩΔΕ και Πολιτισμού. Ένα τεράστιο ερπυστριοφόρο κατέστρεψε ήδη παραδοσιακές μάντρες, μαρμάρινες σκάλες, βράχους, ένα στοιχείο που δένει με το υδραϊκό τοπίο. Το λιμάνι της Ύδρας αλλοιώνεται

ΔΙΚΗ ΚΑΙ ΑΘΩΩΣΗ

Τη Δευτέρα 27 Φεβρουαρίου το Δικαστήριο δικάστηκε στο 4ο Τριμελές. Μεταξύ των κατηγορουμένων ήταν ο εκδότης της *Αυριανής* Γ. Κρήνης και κατηγορούμενος ο **Αντί Χρ. Γ. Παπουτσάκης**. Η δίκη είχε γίνει το 1989 και από πέντε συνεχείς αναβολές και οποιές ούτε ο μνηστής ούτε οι μάρτυρες κατηγορίας (ο διευθυντής του *Βήματος* και φίλος του **Σταύρος Ψυχάρης** και ο διευθυντής του Ιατρικού Κέντρου Γ. Αποστολίδης) ενεφανίσθησαν, η δίκη έληξε λόγω της επιμονής του κατηγορούμενου για μη περαιτέρω αναβολή. Μετά την ανάγνωση των εγγράφων, την κατάθεση των μαρτύρων, την εισαγγελική πρόταση και την αθωωτική πρόταση εισαγγελέως, εξεδόθη η απόφαση του δικαστηρίου. Συνήγορος υπεράσπισης ήταν ο δικηγόρος **Γιάννης Πεγιάδης**.

προκειμένου ένας γυνονοποιός της Αθήνας να κατασκευάσει πολυκατάστημα. Το ηροστράτειο απόφαση προσυπέγραψε ο **Ζίας** του Κεντρικού Αρχαιολογικού Συμβουλίου.

Ακολουθεί η επιστολή διαμαρτυρίας: «Σε πρόσφατη επίσκεψή μας στην Ύδρα διαπιστώσαμε έκπληκτοι και έντρομοι ότι συντελείται μια μοναδική καταστροφή. Τα χρονικά της διατήρησης του νησιού συγκεκριμένα στο μέτωπο του λιμανιού στον κήπο και στο ίδιο το διατηρητέο αρχαιολογικό Νερούτζου, ιδιοκτησίας Δρακόπουλου.

Δυσκολευόμαστε να πιστέψουμε ότι πέρας σε αβασάνιστα από δύο υπουργεία, και αίτερα από το Κεντρικό Αρχαιολογικό Συμβούλιο, η έγκριση για ερπυστριοφόρο μηχανήμα τεραστίων διαστάσεων, που ήδη δημιουργήσει νταμάρι στο λιμάνι της Ύδρας και έχει καταστρέψει χίλια κυβικά μέτρα βραχώδους τοπίου, για να ανεγερθεί στη θέση της διατηρητέας μάντρας, του κήπου και των κλιμάκων, ένα εμπορικό κέντρο δεκαπέντε καταστημάτων με αίθουσα (sic).

Ελπίζουμε ότι το ΚΑΣ και η δευτεροβάθμια ΕΠΑΕ έχουν παραπλανηθεί, εάν ποτέ, γιατί έχουν δώσει τέτοια έγκριση και πιστεύουμε ότι επιβάλλεται αναπομπή και επανεξέταση του όλου θέματος μετά από προσωπική παρέμβαση και των δύο αρμόδιων και υπεύθυνων υπουργών.

Μαζί με μας που υπογράφουμε ήταν και η πλειοψηφία των κατοίκων της Ύδρας.

υάριθμοι φίλοι της που αισθάνονται μένοι».

λουθούν οι υπογραφές: Πάνος Κου-
Αριστείδης Ρωμανός, Γ. Σημαιοφο-
Χρ. Παπούλιας, Σουζάνα Μπίρη -
ιαννοπούλου, Μάνος Μπίρης, Γ. Ξύ-
αρίνα Ηλιάδη, Κύριλλος Σαρρής, Στ.
αβίνος, Αλέκος Καλλιγάς και άλλοι.

ΟΣ Η ΤΣΕΠΗ ΤΩΝ ΦΙΛΑΘΛΩΝ

ολική κινητικότητα παρατηρήθηκε
ευταίες ημέρες σε δύο πολύ σοβα-
πό εισπρακτική για το κράτος απο-
ρρείς. Τον Οργανισμό Προγνωστι-
γώνων Ποδοσφαίρου (ΠΡΟ-ΠΟ,
) και τον Οργανισμό Διεξαγωγής
ομιών Ελλάδας (τα γνωστά φιλιπ-
σοδα, που πηγαίνουν κατευθείαν
μείο της Γενικής Γραμματείας Αθλη-
). Για μεν τον ΟΠΑΠ, υπήρχε από
σχέδιο στο συρτάρι του προέδρου,
του οποίου θα έπρεπε μέσα στην
να ενεργοποιηθεί το σύστημα αυτό-
μηχανοργάνωσης του ΠΡΟ-ΠΟ και
είχουν έτοιμα για την καθιέρωσή
I συνέντευξη Τύπου της Πέμπτης
ύσε τις λεπτομέρειες του συστήμα-
σημαίνει ηλεκτρονική μηχανοργά-
ου ΠΡΟ-ΠΟ; Απλώς, περιορίζονται
δικασίες γραφής του δελτίου με
, η γραφειοκρατία του πράκτορα, η
ίδα κ.λπ. Με το νέο σύστημα ο παί-
πλώς θα τοποθετεί κουκίδα ή Χ στα
που επιλέγει και η επιλογή του
στο ΛΟΤΤΟ) θα μπαίνει, μέσω κά-
ς, άμεσα στη μνήμη του παιχνιδιού.
πέραν του ότι ο φίλαθλος θα μπορεί
θελήσει ο ΟΠΑΠ) να παίξει ΠΡΟ-
ώρα πριν από την έναρξη των αγώ-
ναι σίγουρο πως θα μετάσχουν στο
δι όλα τα σημεία της χώρας, ακόμη
τά που μέχρι τώρα αποκλείονταν
α, Σάμος, ορεινά χωριά, κ.λπ.) όταν
καιρία δεν επέτρεπε «να φθάσουν»
ιχθέντα) δελτία στις βάσεις συλλο-
ις τράπεζες... Εξυπακούεται ότι το
ια αυτό θα μεγαλώσει τα περιθώρια
ίξεων, αλλά ταυτόχρονα θα μειώσει
ράγοντα ανθρώπινης εργασίας. Εί-
τονόητο ότι ο Οργανισμός δεν θα
εται πια τις υπηρεσίες των 2.500 νέ-
υ Κυριακή και Δευτέρα επικουρού-
ς ωρομίσθιοι...) τη διαλογή των δελ-
φού αυτή θα γίνεται πλέον ηλεκτρο-
ie διάστημα μίας ώρας περίπου...

Γ.Αρχ.

ΙΟΔΡΟΜΟΣ

αφορά το δεύτερο «μαγαζί» της Γ. Γ.
ισμού, δηλαδή τον Ιππόδρομο Φα-
τα σχέδια είναι πολύ μεγαλύτερα
ν μπορούσε να γίνει αλλιώς. Το ιπ-

ποδρομιακό στοίχημα έχει βαλτώσει επι-
κίνδυνα τα τελευταία δέκα χρόνια, κι αυτό
γιατί κανείς δεν θέλησε να εξυγιάνει το
χώρο. Λειτουργικά, το ιπποδρόμιο του
Φαλήρου δεν θυμίζει σε τίποτα 1995. Ο
στίβος, με άθλια άμμο, παραμένει «ως
έχει» δεκαετίες. Ο έλεγχος στο παιχνίδι εί-
ναι αυστηρός, αλλά στο «παραπαιχνίδι»
ανύπαρκτος. Έτσι, αύξηση τζίρου και κερ-
δών δεν υπάρχει, μολονότι γίνονται περισ-
σότερες κούρσες με μεγαλύτερο αριθμό
ίπων απ' ό,τι πριν από δύο χρόνια. Είναι
σαφές πως το ιπποδρομιακό κρατικό παι-
χνίδι «κλέβουν» διάφοροι επιτήδριοι, οι
λεγόμενοι «μπουκ», μια και ο χώρος προ-
σφέρεται για (δυναμικό) παραμάγαζο. Ο
μέχρι πρότινος γενικός διευθυντής Μ.

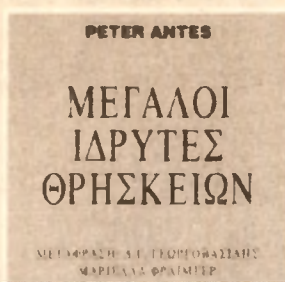
Μποσινάκης, άλλοτε διευθυντής Αστυνο-
μίας Αθηνών, στο σύντομο πέρασμά του
διέγινωσε αρκετά στραβά, όταν όμως
έφθασε η στιγμή να προχωρήσει σε δηλώ-
σεις για τα όσα συμβαίνουν, οδηγήθηκε σε
παραίτηση. Τώρα ο υφυπουργός Λιάνης
θέλει να τοποθετήσει στο πόστο του τον Δ.
Σεφτελή, παλαιό εξαιρετικά επιτυχημένο
συντονιστή του ΟΠΑΠ, με το σκεπτικό
πως θα καταφέρει να οδηγήσει σε αύξηση
κερδών τον Οργανισμό. Προφανώς, αυτό
ενδιαφέρει την πολιτεία και μόνο. Διότι αν
ήθελε κάποιος να «καθαρίσει» οριστικά το
ιπποδρόμιο, θα μπορούσε να το κάνει με
μια απλή κίνηση: λειτουργία συστήματος
«τοταλιζατέρ». Δηλαδή, ηλεκτρονικό
έλεγχο του παιχνιδιού, ο οποίος θα μηδενί-

ΧΡΗΣΙΜΕΣ ΚΛΑΣΙΚΕΣ ΕΚΔΟΣΕΙΣ

Σειρά: **ΙΣΤΟΡΙΑ**

(Αρχαία - Μεσαιωνική - Νεότερη)

PETER ANTES

ΑΝΑΦΕΡΕΤΑΙ: στον Ζωροαστρισμό, Ιουδαϊσμό, Χριστιανισμό, Μανιχαϊσμό, Μωαμεθανισμό, Σιχισμό, Βουδισμό, Κομφουκισμό και τον Ταοϊσμό.

με 360 σελίδες και 9 εικόνες

Μετάφραση:
Δ. Γ. Γεωργοθασίλης -
Μ. Φραϊμτερ

ΕΚΔΟΣΕΙΣ
ΔΗΜ. Ν. ΠΑΠΑΔΗΜΑ
Ιπποκράτους 8, 106 79
Τηλ.: 36.27.318

σει τις ορέξεις των πονηρών. Αν δεν εφαρμοστεί αυτή η σύγχρονη μέθοδος, τότε στο «Δέλτα» θα συνεχίσει να καλπάζει αυτή μόνο, που καλπάζει δεκαετίες: η κομπίνα!

Γ.Αρχ.

ΝΕΑ ΚΙΝΗΣΗ;

Ο κ. Ανδρέας Ανδριανόπουλος μίλησε, παρουσία αρκετών βουλευτών της Ν.Δ. και του αμερικανικού πρέσβη. Ανέπτυξε τις απόψεις του, γνωστές άλλωστε, περί του δημόσιου βίου και του πρακτέου για την «Αναγέννηση» της χώρας. Είναι γεγονός ότι τώρα, ελεύθερος από κομματικές δεσμεύσεις, μπορεί να διαδίδει τις νεοφιλελεύθερες ιδέες του κατά τον τρόπο που επιθυμεί. Είναι βέβαια δύσκολο να φανταστεί κανείς ότι στη βάση των απόψεων του κ. Ανδριανόπουλου μπορεί να δημιουργηθεί ένα νέο κόμμα με σοβαρές δυνατότητες λαϊκής υποστήριξης. Μια νέα πολιτική κίνηση όμως με κάποια αξιολογή οργανωτική συγκρότηση μπορεί να έχει μεγαλύτερη ιδεολογική και πολιτική επίδραση στους κόλπους της συντηρητικής παράταξης όπου οι ιδέες που διαχέει ο κ. Ανδριανόπουλος δεν είναι άγνωστες.

Είναι, επίσης, άκρως αμφίβολο εάν οι νεοφιλελεύθερες ιδέες όταν μεταφράζονται σε συγκεκριμένη οικονομική και κοινωνική πολιτική μπορούν να έχουν κάποια λαϊκή αποδοχή, όταν τα αποτελέσματά της πολιτικής αυτής είναι αλλού τόσο οδυνηρά για τις ασθενέστερες κοινωνικά τάξεις.

Β.Κ.

ΤΟ ΤΡΙΤΟ ΚΟΜΜΑ

Η πρόσφατη δημοσκόπηση των εκλογικών προτιμήσεων καταδειχνει για μια ακόμη φορά την πτώση της δημοτικότητας των πολιτικών κομμάτων και την αντίδραση των πολιτών. ΠΑΣΟΚ και Ν.Δ. βρίσκονται στο 28-29%, ενώ τα λευκά και τα άκυρα είναι σταθερά το τρίτο κόμμα με ποσοστό 13%. Η φθορά του κυβερνώντος κόμματος φαίνεται επίσης από το γεγονός ότι μόνο το 38,8% των ψηφοφόρων του ΠΑΣΟΚ θεωρεί την εικόνα της κυβέρνησης θετική. Αλλά είναι επίσης χαρακτηριστικό ότι την κυβερνητική αυτή φθορά, καθώς και την απογοήτευση από την πολιτική, δεν την εισπράττει ούτε η Ν.Δ. ούτε άλλα κόμματα της αντιπολίτευσης. Ενθαρρυντικό βέβαια το ποσοστό του ΣΥΝ (5,4%), διπλάσιο σχεδόν από την επίδοσή του στις βουλευτικές εκλογές του 1993, αλλά το μέγεθος παραμένει μικρό για να κλονίσει τη δυναρχία αλλά κυρίως για να αντλήσει από τη σημερινή μεγάλη δεξαμενή της αδιαφορίας.

Όσο για την Πολιτική Άνοιξη, η στασιμότητά της είναι εντυπωσιακή.

Β.Κ.

Η ΗΘΙΚΗ ΠΟΙΟΤΗΤΑ ΤΗΣ ΑΡΙΣΤΕΡΑΣ

Παρά τη βαθύτατη κρίση που διέρχεται η Αριστερά, υπάρχουν εντούτοις οι ευκαιρίες να επιδεικνύει την ηθική της ποιότητα: αλλοτινή αλλά και σημερινή. Η πρόσφατη δωρεά του αρχείου του κεντρικού Συμβουλίου της ΕΠΟΝ στην εταιρεία «Αρχαία Σύγχρονης Κοινωνικής Ιστορίας» αποδεικνύει του λόγου του αληθές.

Η δωρεά προστίθεται σε άλλες προηγούμενες: το τμήμα των αρχείων του ΚΚΕ που μετά τη διάσπαση του 1968 περιήλθαν στην κατοχή του ΚΚΕσσ. -αρχαιολογικό υλικό των οργανώσεων από την περίοδο της Αντίστασης-, καίριες ενότητες από την περίοδο του εμφυλίου πολέμου -το αρχείο του ΚΚΕσσ. και τμήμα αρχείων της ΕΑΡ-, το προσωπικό αρχείο του Αντώνη Μπριλλάκη και του Παύλου Κοντογιώργη. Γίνεται φανερό, ότι στον τρίτο μόλις χρόνο της ζωής της, η εταιρεία έχει ήδη συγκεντρώσει σημαντικό αρχαιολογικό υλικό που αναφέρεται στην ιστορία σύγχρονων κοινωνικών κινήσεων και πολιτικών κομμάτων, το οποίο βρίσκεται χωρίς κανένα περιορισμό, στη διάθεση των ερευνητών και του ενδιαφερόμενου κοινού.

Είναι πράγματι προς τιμήν της ανανεωτικής Αριστεράς η απόφασή της να άρει οικειοθελώς την παραδοσιακή ασυμμετρία μυστικότητας που απολαμβάνουν οι πιο πρόσφατες σελίδες της Ιστορίας και να κοινωνήσει τα «επτασφράγιστα μυστικά» που εκείνη κατέχει. Όχι μόνο φέρνει στα φως πολύτιμες ψηφίδες της νεοελληνικής ιστορίας από την εποχή της μεταπολεμικής μισαλλοδοξίας ως τη μεταπολιτευση αλλά και εγκαινιάζει μια διαφορετική πολιτική κουλτούρα, βαθύτατα δημοκρατική.

Ελ. Κ.

— ΜΕΣΑ ΣΤΗΝ — νημέρωση

χώρο των Μ.Μ.Ε. η περί-
η του SKY αποτελεί την
μιας σειράς διαδοχικών
ξων που θα ακουστούν
υνέχεια και θα ανάψουν
ες φωτιές... Προσοχή.
ος νομίζει ότι οι εκρήξεις
θα προέρχονται μόνον
την πλευρά του SKY πέ-
έρα για πέρα έξω...

MEGA δείχνει να επω-
ται στο επίπεδο της τηλε-
ης από την κάμψη του
και μετά την άντληση ση-
κών πόρων από το χρη-
τήριο δεν αντιμετωπίζει
ημα ρευστότητας. Ωστό-
είναι λίγα τα γράμματα
πάνουν στις εφημερίδες
κατόχους μετοχών του,
δαν τις τιμές να κατρα-
ν και τις μετοχές να χά-
χεδόν, το 50% της αξίας
Βέβαια, εξυπακούεται
οιες επιστολές δεν δημο-
ται ποτέ...

ώσσα των απλών αριθ-
έει ότι τα κανάλια, με
τον SKY και αμέσως με-
ANTENNA, εμφανί-
σσωρευμένα χρέη, τα
αλλού φαίνονται και αλ-
ι. Ο ANTENNA, π.χ.,
ια το αγγελιόσημο χρω-
τερίπου 1,8 δισ. ενώ με-
οικονομικές υποχρεώ-
ζει ακόμη προς γνωστές
ίες παραγωγής εξωτερι-
Τα έντονα προβλήματα
τητας ακούγεται ότι
ών ήδη το κανάλι στη σύ-
έου δανείου, ενώ πολ-
ιάζονται οι κρούσεις
οκτήτη του προς μεγάλα
τικά συγκροτήματα του
ικού για πώληση μέ-
ον μετοχών.

παρτηρείται έντονη
ότητα μεταξύ Αμαρου-
και Ρώμης, ενώ η εφη-

μερίδα *Ελευθεροτυπία* υπαινί-
χθηκε επανειλημμένως ότι τον
ANTENNA επισκέφθηκαν
«ξένοι» που δείχνουν ενδιαφέ-
ρον για το κανάλι. Η προοπτι-
κή του χρηματιστηρίου μάλλον
απομακρύνεται καθώς ο
ANTENNA δεν πληροί τις
προϋποθέσεις και μια οποια-
δήποτε καταστρατήγηση των
σχετικών διατάξεων με εντολή
της Εκάλης υπάρχει κίνδυνος
να εξελιχθεί σε μέγα πολιτικο-
οικονομικό σκάνδαλο.

• Από τη δική τους την πλευρά,
οι διαφημιστικές εταιρείες
ανησυχούν έντονα για την προ-
οπτική να μείνουν μόνο δύο
κανάλια στην αγορά. Γι' αυτό
και δεν πρόκειται να εγκατα-
λείψουν τελείως τον SKY.
Στην περίπτωση όμως που «οι
δύσοσμες» αποκαλύψεις από
το Φάληρο συνεχισθούν, τότε
θα στραφούν προς τον STAR,
αφού πρώτα βεβαιωθούν ότι
το κανάλι αυτό θα κινηθεί ανε-
ξάρτητα και δεν θα κάνει κοι-
νή τιμολογιακή και διαφημι-
στική πολιτική με το MEGA.

• Μια και γίνεται πάντως λό-
γος για κοινή πολιτική, ο
ANTENNA προσπαθεί να τα
βρει (και δεν τα βρήκε ακό-
μη...) με το MEGA, για να στα-
ματήσει ο μεγάλος ανταγωνι-
σμός στα πολυέξοδα «σόου»
και τις ακριβές σειρές και για
να υπάρξει μια ενιαία τιμολο-
γιακή πολιτική στις διαφημί-
σεις. Είναι γνωστό ότι το κανά-
λι του Αμαρουσίου, προκειμέ-
νου να παρουσιάζει μεγαλύτε-
ρο κομμάτι από τη διαφημιστι-
κή πίτα, έδινε –και δίνει– με-
γάλες εκπτώσεις στους διαφη-
μιζομένους...

• Οι σχέσεις ANTENNA-
MEGA πέρασαν πρόσφατα
μια μικρή δοκιμασία, με αφορ-

μή τις αποκλειστικές δηλώσεις
που έκανε στο πρώην «δεξιό
κανάλι» ο Α. Παπανδρέου σε
... σικ φαγάδικο του Θησείου.
«Πήραν ανάποδες» στο ME-
GA –κατά το κοινώς λεγόμε-
νο– από την εξέλιξη «του ει-
δυλλίου» ANTENNA-Εκάλης,
για το οποίο έγραψε εκτενώς
τόσο ο *Τύπος της Κυριακής*
(19.2.95) όσο και ο *Επενδυτής*
(25.2.95)... Ίσως γι' αυτό ο
ANTENNA έκανε πως «δεν
κατάλαβε» για το θέμα της...
Τέτης, «κατάπие» μια δήλωση
του Κρεμαστινού μετά το τέλος
της χειρουργικής επέμβασης
της Δήμητρας και δεν φείδεται
τηλεοπτικού χρόνου για να
προβάλλει την «κοινωνική ευ-
αισθησία» της πρώτης κυρίας
της χώρας.

• Αυτό σημαίνει τούμπα. Τα
πάνω, κάτω... Την ώρα που ο
Μ. Κυριακού εξελίσσεται σε
έναν από τους πιο πιστούς
οπαδούς της Μιμής, ο Γ. Αλα-
φούζος συζητάει με τον Κ. Μή-
τση, μέσω Δ. Ρίζου, για την εί-
σοδό του –με 5 δισ.– στον SKY.
Αν γίνει αυτό τελικά, να μην
αποκλείσει κανείς μετά τον
Κακαουνάκη να ακολουθούν
–κατά σειράν– με δικές τους
εκπομπές οι Μαιμιάκης και
Κυρατσάκης, ενώ ο Μητσοτά-
κης θα έχει μουσικό πρόγραμ-
μα με το ψευδώνυμο «ο γνω-
στός συνεργάτης χωρίς όνο-
μα»...

• Παρεμπιπτόντως, ας ανα-
φερθεί ότι ο SKY χρωστάει μό-
νο στον ΟΤΕ γύρω στα 800
εκατομμύρια, ενώ μέσα σε όλα
τα δισ. των χρεωστούμενων ας
υπολογίσει κανείς και ένα γε-
ρό χρέος για το αγγελιόσημο,
το οποίο –από κοινού για όλα
τα κανάλια– σκέπτεται να ρυθ-
μίσει χαριστικά η κυβέρνηση.

• Στα υπόλοιπα ΜΜΕ τώρα:

• Η *Καθημερινή* επαναπρο-
σεγγίζει τον Μ. Έβερτ και αρ-
χίζει να επικρίνει τον Α. Πα-
πανδρέου. Αλλά και στο συ-
γκρότημα *Λαμπράκη* ανάλο-
γες τιμές επιδαψιλεύονται
στον αρχηγό της Ν.Δ. Σημεία
των καιρών...

• Στην *Απογευματινή* μαίνεται
η υπόγεια διαμάχη *Καραγιάν-
νη-Σαραντόπουλου*, ενώ ο
πρώτος προσφεύγει όλο και
πιο συχνά στη βοήθεια του Α.
Λιβάνη και του Α. *Τσοχατζό-
πουλου*... Το ένθετο *Αν* δεν
απέδωσε τα αναμενόμενα σε
κυκλοφορία και πρέπει να
αναμένεται η συρρίκνωσή του.

• Πάντως, το κοινό της *Απο-
γευματινής* ακόμη δεν μπορεί
να ξεχάσει το άρθρο της Δήμη-
τρας για την τηλεόραση που
δημοσιεύθηκε σε περίοπτη θέ-
ση... Ο *Αδέσμευτος Τύπος* έχει
οικονομική ζημία, αλλά οι κύ-
ριοι χρηματοδότες του, Μή-
τση και *Κοπελούζος*, επιμέ-
νουν – και έχει ο... Μητσοτά-
κης!.. Ο Ρίζος, μάλιστα, συζη-
τάει και για ραδιόφωνο με συ-
χνότητα που έχει ήδη ο Γ. Αλα-
φούζος. Στον *Ελεύθερο Τύπο*
κάτι συμβαίνει στις σχέσεις
του Γ. Κύρτσου με το Μ.
Έβερτ, ενώ το *Έθνος* αγωνίζε-
ται να περιστείλει τις αρνητι-
κές εντυπώσεις που δημιούρ-
γησαν οι αποκαλύψεις της *Αυ-
ριανής* για τον εκδότη του.

• Πάνω στη διαφημιστική
εξόρμηση του *Έθνους* έπεσε η
αποκάλυψη ντοκουμέντων από
την *Αυριανή*, που επιβεβαιώ-
νουν αυτά που ο κόσμος είχε
τούμπα, για τις σχέσεις
Μπόμπολα με την KGB, μέσω
Γιαννίκου, Σοβιετικής Εγκυ-
κλοπαίδειας και άλλων επιχει-
ρήσεων σε άλλους τομείς.

Μωσοβ. Υποδ δημοσιογρα

Μεγάλην ανακούφισιν αισθάνθηκα όταν έμαθα ότι δεν πρόκειται να γίνουν εκλογές, επειδή η Βουλή θα βγάλει Πρόεδρον. Πάντοτε οι εκλογές είναι επιζήμιες διά τον τρόπον και τους εργαζομένους, διότι πολλοί κερδοσκόποι βρίσκουν τότε εφκερία και ανεβάζουν τις τιμές. Πολύ άσχημο θα ήταν αν με την δικαιολογίαν των εκλογών όλες οι εφημερίδες π.χ. άφξαναν την τιμή τους. Εφτυχώς χάριν εις την απομάκρυνσιν των εκλογών, τέτοιο πράγμα δεν συνέβη. Δεν είναι μεγάλο ποσόν οι 50 δραχμές μιας αφξήσεως επί μιας εφημερίδος, αλλά το ποσόν έχει αλυσιδωτές αντιδράσεις και επιπτώσεις και παρασύρει και τις χαρτοπετσέτες και τοιουτοτρόπως επιβαρύνει τον οικογενειακόν προϋπολογισμόν. Ας αφήσομαι και τα χαρτιά υγείας που η άφξεις των εφημερίδων ανεβάζει και αφτά τα αγαθά εις τα ύψη.

Προ καιρού επερνούσεν τακτικά έξωθι της οικίας Μου ένας γύφτος επωχούμενος μεγάλου κυβισμού που διεφήμιζεν τα «40 ρολά ένα χιλιάριχο». Μετά την αναγγελίαν της αφξήσεως του χαρτιού κατά 60%, ο γύφτος εξηφανίσθη. Μάλον θα κοστολογεί το εμπόρεβμά του βάσει των νέων πολιτικών εξελίξεων και διεθνών τιμών. Και σκέφτομαι πόσον αφόρητος θα γίνετε η κατάστασις εις αφτούς που έχουν κατοικίας με 15 βοηθητικούς χώρους που θα χρειάζονται ίσως και 100 ρολά μηνιαίως. Ωσάν να μη φθάνουν όλα τα άλλα έξοδα, θα πρέπει να χρησιμοποιούν από τώρα και εις το εξής με φειδώ τις χαρτοπετσέτες εις τα γεύματα. (αρχάς Μαρτίου δίδεται φιλικόν γεύμα εις περιορισμένον κύκλον επί τη λήξει οικοδομικών εργασιών εις Εκάλην.)

Λυπούμαι τα νέα ζευγάρια που εγκαινιάζουν τας κατοικίας των με τόσον αντίξοες συνθήκες και αφξήσεις επί χάρτου.

ΕΥΡΩΠΗ ΔΥΟ ΤΑΧΥΤΗΤΩΝ

Η Ελλάς μεταξύ όλων των προηγμένων κρατών, είναι η πρώτη

που καταργεί το πρόστιμον των 2.500 δραχμών επί εκάστου κυβικού ύδατος, παρόλον που δεν διαθέτει μεγάλα αποθέματα εις τους ταμειυτήρας.

Αι άλλα πλημροπαθείς Κάτω Χώραι του Βελγίου και Ολλανδίας που είναι τόσον πλούσιαι εις νερά, εξακολουθούν να έχουν περιορισμούς και η πολιτική του νερού που ακολουθούν, δεν ευνοεί την σύγκλιν. Αι λεμβοδρομιαί εις τας οδούς της Χάγης μπορεί να εμφανίζουν γραφικήν εικόνα με τους ανέμους ιστιοπλόους, αλλά απογοητεύουν τους τόσο σκληρά εργαζομένους Έλληνας. Αι κυβερνήσεις των Λαών και το Διευθυντήριον των Βρυξελλών, πρέπει το ταχύτερον να αποσύρουν τα νερά, διότι η διάβρωσις των υδάτων πιθανόν να επιφέρει μελλοντικές κατολισθήσεις με απροβλέπτους φορολογικάς επιβαρύνσεις.

ΑΠΕΜΑΚΡΥΝΘΗ Ο ΚΙΝΥΝΔΟΣ ΕΚΛΟΓΩΝ

Με μεγάλην χαράν επλήρωσα προ καιρού ασυζητητεί 420.000 δραχμάς διά αναδρομικούς φόρους μιας δεκαετίας (ενώ είχα πληρώσει όλους τους φόρους τακτικότατα και χωρίς τήν ενόχλησιν). Ποιος ξέβρει τι θα επλήρωνα αν είχαμε εκλογάς ή αν ο Υπουργός Οικονομικών διά να εξηρη χρήματα είχε την φανεινήν ιδέαν να αναγγείλει έλεγchon επί βιβλία της εικοσαετίας.

Τελευταίως επληροφορήθην λογιστικώς, ότι πρέπει να πληρώσω 980.000 ακόμα διά «αντικειμενικά κριτήρια». (Ποιος ξέρει πόσα θα μου εξητούντο εάν είχαμε εκλογάς). Παρόλον που δεν έχω πρόχειρον το ποσόν, σκέπτομαι να τα εξεύρω δανειζόμενον από φίλους διά να γλυτώσω και από αυτήν την νέαν εφεύρεσιν αφαιμάξεως διά να μην κατηγορηθώ ως φοροφυγας. Είμαι να πολύ άτυχος που συνελήφθη ο κοντός ληστής που έκανε αγαθή εργίαις και εβοήθει τους φτωχούς που ίσως να με ενίσχυσαν νομικώς αν του έλεγαν τον πόνον Μου. Ήμουν πρόθυμος να τώσω κι ένα λογικόν τόκον, προκειμένου να αποφύγω κατα πρόστιμον εκ της μη εγχείρου καταβολής της οφειλής Μου.

ΙΑΤΑ ΩΝ ΚΕΙΜΕΝΩΝ

σχα αναμένω να μου σταλεί σημείωμα διά να συμβάλω επιδιόρθωσιν της Μαλακάσας ή ποιος ξέρει ποιας άλλης ροφής εκ της αφθόνου ροής υδάτων παρελθούσης χρή-
υπουργός θα κρίνη το ακριβές ποσόν που θα πρέπει να
λω εμπροθέσμως ει τον Έφορον (Ποιος ξέρει πόσα θα
τούντο αν είχαμε εκλογάς και δεν έβγαζε πρόεδρον η

δική Μου ελπίς είναι να αθωωθή ο εκτελέσας
ντίατρον Βαγενά Μονσελάς, ώστε με μίαν
να με απαλλάξη από τας συνεχείς υπο-
ς Μου προς το αχόρταγον Κράτος.
έχω πλέον τέτοια ζωή.

ΚΕΙΜΕΝΙΚΟΙ ΥΠΟΛΟΓΙΣΜΟΙ

λοιπόν και λέμε! Εάν μία πολυτε-
χική κατοικία εις την Εκάλην
ται μηνιώς 100 ρολά καλής ποιό-
χρτί (όχι του γύφτου) ήτοι 1.200
εις 10 έτη θα χρειασθή 12.000 ρο-
ας. Πράγμα που σημένει δαπάνην
0 (έχει υπολογισθή η ετησία άφξη-
ου 60%). Τι συμφέρει λοιπόν εις μίαν
κοκυράν; Να αγοράζονται τα ρολά μηνι-
τησίως; Η επιπολαία απάντησις εις το ερώ-
ται ΕΤΗΣΙΩΣ. Ναι αλλά 1.200 ρολά χρειάζονται
λον χώρον διαφηλάξεως. Ο χώρος, δεν πρέπει να είναι
ώ θερμός, ούτε πολυ δροσερός. Η πολλή θερμότης ξηρέ-
σκληρύνει το χαρτί, η δε υπερβολική δροσερότης το
Έχει ληφθή τέτοια πρόνοια; Υπάρχει τέτοιος χώρος;
ιάφορα σχέδια και κατόψεις της βίλας που είδα εις τας
ως εφημερίδας; τέτοιος χώρος είναι ανύπαρκτος.
υν χώροι γραφείων, μαγειριών, αποθηκών, αυτοκινή-
δεξιώσεων, αλλά ειδικός χώρος ρολών και χαρτοπετσε-
δαμού εμφανίζεται – όπως θα έλεγεν και ο νέος Πρόε-
μοκρατίας.

η ζητάμε υπερβολάς και ιδεώδεις κατασκευάς από μίαν
ιν που μόλις και μετά βία εστοίχισεν 243 εκατομήρια.
ι πενιχρά μέσα είναι φησικόν να εντοπίζονται κραυγα-

λέαι αποθηκευτικάι ελείψεις. Εδώ δισεκατομήρια ερίφθησαν
διά να έχομεν εθνικάς οδούς ταχείας κυκλοφορείας και πάλιν
το οδόστρωμα λόγω κακής κατασκευής ανηγέρθη με «Δύναμιν
ολίγον έξω από την Κηφισιά» και θέλομεν να είναι άψογος μία
φθηνή κατοικία των βορίων προαστείων;

Ας σταματήσουμε πλέον τον Φλοίσβον των ψιθύρων διά τας
ελείψεις της βίλας και ας εφχηθώμεν εις τους καταχρεωμένους
ιδιοκτήτας βίον ανέφελον και συγκρατημένον κατά την
ημέρα των εγκαινίων και ταχείαν αποπληρωμήν
των υποχρεώσεών τους προς τρίτους.

ΠΕΡΙ ΤΕΧΝΗΣ

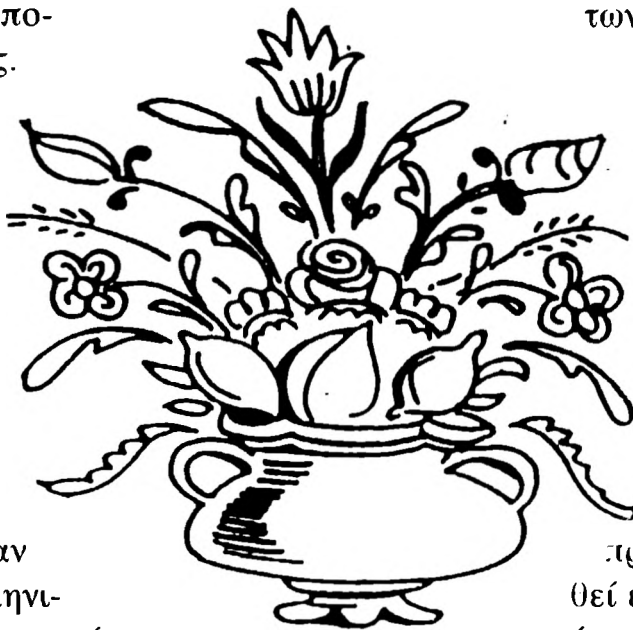
Με την Προεδρολογίαν εξεχάσαμεν την
αγορά του Γκρέκο. Τι συμβαίνει; Είναι
πλαστός; Δεν είναι γνήσιος; Παζαρέβου-
με την τιμήν; ΈΗ μήπως ο πωλητής ζητεί
περισσότερα; Η φιλότεχνος κοινή γνώμη
απαιτεί απαντήσεις. Εγώ μάλιστα ως φο-
ρολογούμενος φιλότεχνος ενδιαφέρομαι
ζωηρώς να μάθω εάν εις τα 480 εκατομή-
ρια της αγοράς, συμπεριλαμβάνεται ο φόρος
προστιθέμενης αξίας ή πρόκειται να μας ζητη-
θεί ένα επί πλέον διορθωτικόν ποσόν 70 εκατο-
μηρίων; Δεν θέλω να βρεθώ προ εκπλήξεως, διότι
αρκετάς εκπλήξεις εδοκίμασα φέτος.

Τον πίνακα εστείλαμε εις την Ισπανίαν. Επέρασεν από ακτί-
νας. Μας επεστράφη μετά 20ήμερον με πιστοποιητικόν γνησιό-
τητος, αλλά διάτρητον από τεχνικάς ατελείας (φθορέ εις τα βερ-
νίκεια κ.λπ.).

Και γενάται το ερώτημα; Εάν είναι ελατωματικός, γιατί να τον
αγοράσομαι; Δεν μας αρκούν τα τόσα ελατωματικά OPEL που
μας προκάλεσαν τόσην αναστάτωσιν, πρέπει να αποκτήσομαι
κι ένα ακόμη ελατοματικόν προϊόν της Δύσεως. Ημπορεί να φέ-
ρη ο πίναξ ελληνικήν υπογραφήν, αλλά αι ατέλειαι που έχει δεν
διορθώνονται όσον και αν τον περιφέρομαι εις τα κατά τόπους
συνεργεία όπου τοποθετούνται «κολάρα».

Προτείνω να μη βιαστούμε εις την αγοράν.

ΜΠΟΣΤ

Στα θολά νερά του «Φλοίσβου»

• Αποσιωπήσεις, ασφαιρες καταγγελίες, προεκτάσεις της συζήτησης στη Βουλή

του Νίκου Φίλη

Αναπάντητα έμειναν τα σοβαρά ερωτήματα της υπόθεσης «Σκάι – Καζίνο Φλοίσβου», καθώς η σχετική συζήτηση στη Βουλή εξελίχθηκε σε χαμηλούς τόνους, χωρίς να αξιοποιηθούν τα δημοσιευθέντα στοιχεία από τους βουλευτές της Ν.Δ., με αποτέλεσμα ο κ. Λιβανός να δηλώνει ότι για θέματα ηθικής τάξεως δε δέχεται κρίσεις ούτε και από τον πρωθυπουργό και τελικώς να διασώζει την υπουργική του καρέκλα τουλάχιστον έως τον ανασχηματισμό.

Με την πλήρη κάλυψη των βουλευτών του ΠΑΣΟΚ, ο κ. Λιβανός απέφυγε να απαντήσει με σοβαρότητα στα ερωτήματα:

- Τι ειπώθηκε στη συνάντησή του με τους κυρίους **Αλαφούζο** και **Πανούση**. Υποβάθμισε τη σημασία της σε τυχαία συνάντηση των δύο επιχειρηματιών στον προθάλαμο του γραφείου του, «μετά την εκχώρηση της άδειας Καζίνο».

- Γιατί ενοποίησε τις τέσσερις φάσεις του διαγωνισμού για το καζίνο του Φλοίσβου και ευνόησε την κοινοπραξία που συμμετείχε η ΑΤΤΙΚΑΤ. Επικαλέσθηκε κάποιο χειρόγραφο σημείωμα του προέδρου της Επιτροπής κ. **Ρίκου**, άγνωστο προς ποιον, δεν κατόρθωσε όμως να αποδείξει ότι είχε ανάλογο δικαίωμα. Από τα έγγραφα που κατέθεσε, προέκυψε ότι μπορούσε να ενοποιήσει τις δύο φάσεις και όχι και τις τέσσερις. Ήταν αναγκαίο, όμως, προκειμένου να καταθέσει τις εγγυητικές επιστολές και να νομιμοποιηθεί η σύμπραξη της Σαν Ιντερνάσιοναλ και άλλων εταιρειών, να ενοποιηθούν οι φάσεις του διαγωνισμού.

- Γιατί αγνόησε τη μειοψηφία του αντιπροέδρου του Αρείου Πάγου και προέδρου της Επιτροπής για τα καζίνο κ. **Ρίκου**, ο οποίος δεν συναίνεσε στη λύση που προ-

Φωτογραφία του Ανρί Καρτιέ-Μπρεσά

κρίθηκε, βαθμολογώντας αρνητικά τη φερεγγυότητα της επιλεγείσης κοινοπραξίας. Πρόκειται για φωτοβολίδα, πέταξε ο κ. Λιβανός ξεμπερδεύοντας έτσι με το πρακτικό της βαθμολογίας που δημοσίευσε η *Ελευθεροτυπία*.

- Σαν να μην άκουσε τη βαρύτατη καταγγελία ότι δικός του άνθρωπος (αχυράνθρωπος;) μπήκε την τελευταία στιγμή με την εταιρεία Μαροκάν στην κοινοπραξία των νικητών. Και οι υποψίες για «διάυλο μιζών» παραμένουν...

ΤΟ ΜΕΓΑΛΥΤΕΡΟ ΣΚΑΝΔΑΛΟ

Εξαρχής η κυβέρνηση τήρησε δημοσιολογικές αποστάσεις ασφαλείας από την υπόθεση. Προσπάθησε να υποβαθμίσει το θέμα προσωπική ευθύνη του κ. Λιβανού. Ενεπληρωμένα ο κ. **Βενιζέλος** δήλωνε ότι υπόθεση των καζίνο έχει αντιμετωπιστεί σε επίπεδο υπουργείου Τουρισμού. Η προσπάθεια ήταν εμφανής: να περιφρουρηθεί το πρωθυπουργικό περιβάλλον από ενδεχόμενα σκάνδαλα και να λυθεί το θέμα της αποπομπής του κ. Λιβανού, εφό-

ΚΥΚΛΟΦΟΡΗΣΕ ΤΟ 20ο ΒΙΒΛΙΟ

του ψυχιάτρου

Δρ. ΓΙΑΝΝΗ ΓΑΛΑΝΟΥ

ερευνητή της κοινωνικής
ψυχολογίας και ψυχιατρικής

Η ΕΡΩΤΙΚΗ ΨΥΧΟΛΟΓΙΑ ΤΗΣ ΠΑΝΤΡΕΜΕΝΗΣ

Το βιβλίο αυτό έρχεται "να ταραξει τα νερά" σ' ένα χώρο, που από πρώτη ματιά θεωρείται γνωστός. Και όμως ο Γ. Γαλανός, έχοντας τη σαραντάχρονη πείρα της ψυχιατρικής και της μεγάλης του ερευνητικής προσπάθειας, αποδεικνύει, πως στην ερωτοσεξουαλική ζωή της γυναίκας –πριν και κατά το γάμο– η ψυχολογία είναι ένας άγνωστος...

Έτσι, μέσα από τις σελίδες του αποδεικνύεται, πως η γυναίκα αγνοεί το ίδιο της το σώμα και τις λειτουργίες του, που μπορεί να γίνουν πηγή χαράς και ευτυχίας, αλλά και αφετηρίας μιας τραγωδίας...

Το βιβλίο αυτό φωτίζει έναν χώρο απροσπέλαστο, και θα γίνει το ερωτικό εγκόλπιο κάθε γυναίκας που αποζητά την αρμονία στον έρωτα και στο σεξ...

από τις εκδόσεις

ΜΠΟΥΚΟΥΜΑΝΗ

Μαυρομιχάλη 1, τηλ.: 36.18.502

τεί. Ο πρωθυπουργικός φίλος κ. Λι-
οδηγούσε κατευθείαν στο Μαξί-

πρειάστηκε όμως προς το παρόν! Ο
ς της Ν.Δ. υπήρξε χλιαρός και για
λθήναι. Εξαντλήθηκε σε ανταλλαγή
ωστών επιχειρημάτων του Τύπου
είσατε χειρότεροι από εμάς"! Ο κ.
μάλιστα υπολόγισε το μέγεθος της
σε 200 εκατ. δραχμές., επειδή ο κ.
ς ανέβαλε το διαγωνισμό της προη-
ης κυβέρνησης. Τόση η ζημιά!

μπορούσε να εξελιχθεί διαφορετι-
στάση στη Βουλή. Διότι τα μεγά-
α συμφωνούν στο μεγάλο σκάν-
ου είναι η παραχώρηση της ακτής
λοίσβου» στους καζίνο-εργολάβους.
μόλις μισού δισ. δραχμών παραδί-
ια περιοχή υπερτοπικού ενδιαφέ-
, όπως είναι ο Φαληρικός Όρμος,
μιεντοποίηση. «Το απέραντο τσιμέ-
απέραντο γαλάζιο», προειδοποιού-
υσι τον Ιούνιο σε πρωτοσέλιδο κύ-
ισιεύμα της (μόνη, δυστυχώς, από
μερίδες) *Η Αυγή*. Έγραφε: «Κτίρια
μέτρων και έκτασης 70.000 τετρα-
ν μέτρων, θα ανεγερθούν για τη στέ-
ντρων και ξενοδοχείων του καζίνο
ίσβου». Και πρόσθετε, με αφορμή το
έδιο «Περί ρυθμίσεων για τον του-
«Το νομοσχέδιο καταργεί κάθε
ρχουσα χωροταξική και πολεοδο-
σμευση και σχεδιασμό, επιστρέφει
ντίληψη τουριστικής πολιτικής της
, εισάγει την πλήρη ασυδοσία των
ν συμφερόντων και νομιμοποιεί την
ία των μικρομεσαίων». Επίσης τον
του κινδύνου σήμαναν το ΤΕΕ και
κοι της περιοχής, δυστυχώς εις ώτα
όντων.

ΑΜΑ ΤΟΥ ΛΑΣ ΒΕΓΚΑΣ

έρνηση δεν προτίθεται να υποχω-
πό τη διακηρυγμένη (και «συναινε-
ολιτική της για τη δημιουργία καζί-
ολές περιοχές της Ελλάδος. Ο κ.
ος έθεσε μάλιστα με σαφήνεια το
μα, υποστηρίζοντας ότι, αφού τζο-
που τζογάρουν οι Έλληνες, γιατί
εισπράττει κάτι και το κράτος!
κι αν δεχθούμε άλλο ένα «κουσου-
νυλής μας», ακόμη κι αν αποδεχθού-
ξίσωση ότι ο παίκτης του ΛΟΤΤΟ
ευταία ανάλυση... φαντασιώνεται
ζει στα καζίνο, ακόμη κι αν παρα-
με την οικονομική κρίση που σπρώ-
μάδες συμπολίτες μας να «επενδύ-

ουν» τα όνειρα τους στο ΞΥΣΤΟ, σε αντί-
θεση με τους κερδοσκόπους μεγαλοπαί-
κτες των καζίνο, ακόμη και τότε το κράτος
εμφανίζεται προαγωγός του οράματος του
Λας Βέγκας. Διότι τι άλλο σηματοδοτεί αυ-
τή η απαστράπτουσα, μέσα στα σκάδαλα,
πολιτική των καζίνο, ει μη μόνον την εμπέ-
δωση του συνθήματος «κάθε πόλη και Κα-
ζίνο, κάθε γειτονιά και "Κουλοχέρηδες"»,
κατ' αναλογία προς το αλήστου μνήμης
χουντικό σλόγκαν. Και αν δεχθούμε τη λο-
γική του κ. Βενιζέλου ότι το κράτος οφείλει
(με το αζημίωτο, βέβαια) να ικανοποιεί τις
ανάγκες (και την έφεση) των πολιτών του,
τότε δεν απομένει παρά να περάσει η κυ-
βέρνηση στο... ανώτατο στάδιο, ιδρύοντας
π.χ. οίκους ανοχής με την τήρηση, βέβαια,
 όλων των προϋποθέσεων, ώστε να μην
απασχολήσει το θέμα τη Βουλή και... πέσει
το επίπεδό της.

ΓΙΑ ΝΑ ΞΕΧΝΙΟΜΑΣΤΕ...

Η υπόθεση με τα καζίνο μάς δίνει μικρή
πρόγευση αυτού που θα επακολουθήσει με
τα εξαγγελλλόμενα και μηδέποτε εκκινού-
ντα Μεγάλα Έργα, που εξελίσσονται σε
πάρκο για Τρωτικά – εγχώρια και ευρω-
παϊκά. Αυτές τις μέρες ο υφυπουργός
Εθνικής Οικονομίας Γ. Ρωμαιοί αναζητεί
συνομιλητές στις Βρυξέλλες αντιμέτωπος
με το δίλημμα: να συμβιβαστεί με την Κο-
μισιόν για το αεροδρόμιο των Σπάτων ή να
συρθεί η Ελλάδα στο Ευρωπαϊκό Δικαστή-
ριο. Κι αυτή τη φορά οι «εθνικοί δικηγό-
ροι» μας δεν θα μπορούν να επικαλεστούν,
έστω για τους ιθαγενείς, το δικαίωμα της
εθνικής κυριαρχίας.

Στα παραλειπόμενα, ουσιώδη όμως, της
συζήτησης στη Βουλή περιλαμβάνεται η
αναπάντητη πρόκληση του κ. Λιβανού ότι
η Ν.Δ. ξέχασε προχθές το θέμα του Σκάι,
«τώρα που ο σταθμός αλλάζει χέρια». Τα
αλληλοδιαπλεκόμενα συμφέροντα στο
απυρόβλητο λοιπόν. Αυτή η αίσθηση της
ομοιότητας μεταξύ των δύο πάλαι ποτέ μο-
νομάχων αποδεικνύεται καθημερινά κινη-
τήρια δύναμη εξέλιξεων, όπως άλλωστε πι-
στοποιούν τα χαμηλά ποσοστά τους στα
γκάλοπ. Δεν αρκεί ένα «αριστεροειδές λί-
φτινγκ» για να αποκτήσει φερεγγυότητα
το κυβερνητικό σχήμα. Η συζήτηση στη
Βουλή για τα καζίνο επιβεβαίωσε βαθύτε-
ρες συγγένειες πολιτισμικών προτύπων,
που επισφραγίζονται με την επιλογή ενός
ακραία συντηρητικού πολιτικού για την
προεδρία της Δημοκρατίας.

Η διαδοχή Παπανδρέου, κύριο ενδοπασοκικό πρόβλημα

του Τάσου Παπιά

Τα φαινόμενα αποσάθρωσης στο ΠΑΣΟΚ πληθαίνουν καθημερινά. Και αν δεν υπήρχε η αναμονή της 8ης Μαρτίου, θα είχαν ήδη εκδηλωθεί έντονα. «Επειδή η χύτρα βράζει και το καπάκι κλείνει τα στεγανά, μ' την 8η Μαρτίου θα ανακυκλωθούν εντονότερα τα φαινόμενα διάλυσης», δήλωνε ιστορικό στέλεχος του ΠΑΣΟΚ πριν από λίγες ημέρες. Την περασμένη Δευτέρα είχε συγκληθεί στην Αθήνα μια «άτυπη συνάντηση» των αντι-ηγετικών στελεχών με αντικείμενο τις προοπτικές για το κίνημα, μετά τη γενική διαπίστωση ότι ο Ανδρέας Παπανδρέου δεν λειτουργεί πια ούτε ως πρωθυπουργός ούτε ως κομματικό ηγέτης. Τα στελέχη αυτά πρόσκεινται στους «τέσσερις διαφωνούντες».

Η διαδικασία για την εκλογή προέδρου της Δημοκρατίας απλώς έδωσε παράταση «ζωής» στην κυβέρνηση του ΠΑΣΟΚ. Ολοένα και πληθαίνουν αυτοί που υποστηρίζουν πως με τόσα προβλήματα ανοιχτά και με άλλα τόσα εκκολαπτόμενα ο **Ανδρέας Παπανδρέου** είναι αναγκασμένος να προβεί σε διορθωτικές κινήσεις αν δεν θέλει να δει το «σκάφος του» να βουλιάζει αύτανδρο, όπως εύστοχα παρατήρησε ο **Δημήτρης Τσοβόλας**. Έτσι η περίοδος μεταξύ της 8ης Μαρτίου –όπου αναμένεται να εκλεγεί ο **Κωστής Στεφανόπουλος**– και του τέλους Μαΐου (οργανωτική συνδιάσκεψη) προσφέρεται για να ξεδιπλωθούν οι χειρισμοί του πρωθυπουργού και προέδρου του κόμματος. Αυτό, πάντως, που πρέπει να θεωρείται βέβαιο είναι πως οι πρωτοβουλίες που θα αναλάβει ο ιδρυτής του ΠΑΣΟΚ θα αφορούν και τους δύο τομείς (κόμμα, κυβέρνηση) που χρήζουν «θεραπείας». Το θέμα είναι ποια όπλα έχει στα χέρια του ο Α. Παπανδρέου και πόσο αποτελεσματικά θα αποδειχθούν.

Ο ΕΠΙΚΕΙΜΕΝΟΣ ΑΝΑΣΧΗΜΑΤΙΣΜΟΣ

Ο επικείμενος, παρά τις διαψεύσεις, ανασχηματισμός, θα κρίνει τη σοβαρότητα και του πρωθυπουργού και των ποικίλων ομάδων που κινούνται στο εσωτερικό του κόμματος. Έτσι κι αλλιώς, όμως, έχει περιορισμένη προωθητική δύναμη. Η επιθυμία, πάντως, του κ. Παπανδρέου είναι να δώσει την εντύπωση στην κοινή γνώμη πως σύσ-

σωμο το στελεχικό δυναμικό του κόμματος στρατεύεται στην υπόθεση της ολοκλήρωσης του κυβερνητικού έργου. Αυτό πρακτικά σημαίνει πως θα υποχρεωθεί να προτείνει υπουργεία σ' όλους εκείνους που το τελευταίο διάστημα εκφέρουν κριτικό λόγο απέναντι σε πλευρές της κυβερνητικής πολιτικής ή ακόμη και στο σύνολο της κυβερνητικής προσπάθειας. Για παράδειγμα: στη **Βάσω Παπανδρέου**, η οποία «απαιτεί» ολιγομελές κυβερνητικό σχήμα, συχνές συνεδριάσεις του υπουργικού συμβουλίου, συντεταγμένη πορεία και ξεκάθαρη γραμμή στα σοβαρά ζητήματα. Στον **Θ. Πάγκαλο**, ο οποίος ζητεί ριζική αλλαγή στην εξωτερική πολιτική και αποτομή από την κυβέρνηση των προσώπων που είναι υπεύθυνα για την ακολοθητέα πολιτική στα εθνικά θέματα (**Κ. Παπούλιας**, **Γ.Α. Μαγκάκης**). Και τέλος, στο **Δ. Τσοβόλα** που μιλάει ανοιχτά για συντηρητική στροφή –με αφορμή την επιλογή Στεφανόπουλου– αφήνει αιχμές για διασυνδέσεις κυβερνητικών παραγόντων με διαπλεκόμενα συμφέροντα, βάλλει κατά των κορυφαίων στελεχών του κόμματος και της κυβέρνησης, ενώ διατυπώνει σκληρή κριτική εναντίον των «εκσυγχρονιστών» του ΠΑΣΟΚ, τους οποίους θεωρεί περίπου «δούρειους ίππους» της Δεξιάς στην κυβέρνηση. Και των τριών οι όροι παραπέμπουν σε λεόντεια σύμβαση ή, άλλως πως, σε αιχμαλωσία του κ. Παπανδρέου.

Είναι προφανές ότι ο Ανδρέας Παπανδρέου δεν μπορεί να δεχθεί τα αιτήματα των αντιρρησιών αν δεν θέλει να καταγρα-

φεί στη μέση συνείδηση ως άθυρμα ενεργούμενο της εσωτερικής αντιπαράθεσης. Αλλά και στην περίπτωση που «καταπιεί» την πρόκληση και προσφέρει κερνητικά πόστα στους διαφωνούντες, προκαλέσει τη δυσαρέσκεια εκείνων επί τόσο καιρό είχαν αναλάβει εργασία και κατ' ανάθεση την επιχείρηση τεδάφησης του κύρους των αντιρρησιών. Στα προεκτεθέντα πρέπει να υπολογιστεί και η σθεναρή αντίσταση που προβάλλει ο **Δήμητρα Παπανδρέου** στην προσπάθεια υποργοποίησης κυρίως της Βάσως Παπανδρέου!

Από την άλλη πλευρά, αν οι αντιρρησιες δεχθούν να αναλάβουν κυβερνητικές θύνες, τότε θα είναι ευάλωτοι στις κατηγορίες περί συναλλαγής και υπογείων συμφωνιών. Θα υπονομευθεί, μέχρι γέρας ποιήσεως, η πολιτική τους υπόσταση.

Τι θα μπορούσαν να αντιτείνουν στις διαψεύσεις ότι «φώναζαν» προκειμένου να καταλάβουν κι αυτοί μια υπουργική καρέκλα απαλλοτριώνοντας κατά τον αισχρό τρόπο το αναφαίρετο δικαίωμα της κριτικής και της αμφισβήτησης; Κοντολογίζοντας, η υπόθεση του ανασχηματισμού όπως κλείσει δεν πρόκειται να προσφέρει τι μαθηματικά αποτελέσματα στην παρατατική κυβέρνηση. Σε τελική ανάλυση, το κίνημα σήμερα δεν είναι η επάρκεια των προσώπων αλλά το περιεχόμενο της πολιτικής που καλούνται αυτά να εφαρμόσουν. Και οι «καλύτεροι» να μπουν στην κυβέρνηση, από τη στιγμή που δεν θα υπακούει στην ολική πολιτική με ιεραρχήσεις, π

τες και μηχανισμούς ελέγχου, τότε ανότερο θα είναι να υλοποιούν οι γοί αυτό που νομίζουν συμφερότερο προσωπική τους επιβίωση. Όπως γίνεται μέχρι τώρα.

ΚΑΘΙ ΤΗΣ ΔΙΑΔΟΧΗΣ

πίπεδο του κόμματος τα πράγματα ξίσου σύνθετα. Η ομάδα του Άκη Τζοχατζόπουλου μπορεί να ελέγχει τα σημαντικότερα πόστα του κομματικού μηχανισμού, μπορεί να είναι σε θέση, έστω και να κερδίσει την πλειοψηφία σ' ένα οσωπευτικό σώμα, αντιμετωπίζει την καχυποψία, για να μην πούμε την απιστία, των υπόλοιπων συσπειρώσεων. Το γεγονός πως ορισμένοι άνθρωποι συμβάλλοντας του γραμματέα της Κ.Ε. αναφέρονται λες και είναι οι ιδιοκτήτες του κόμματος. Αυτό έχει προκαλέσει τη δυσαρέσκεια ακόμη και εκείνων που στην ουσία κατίσχυσής τους στην εσωκομματική ομάδα από τα άλλα ρεύματα υπερνικούν το ΠΑΣΟΚ. Είναι σίγουρα με την πρώτη ευκαιρία οι λογαριασμοί ξεκαθαριστούν. Αυτό ακριβώς εί- ναι φοβάται και ο Α. Παπανδρέου. Χρειάζεται με άλλα λόγια για το μέλλον του Κ, όταν αυτός δεν θα είναι δυνατόν να κερδίσει την ενότητα του κόμματος και η ικανότητα της διάδοχής κατάστασης. ~~Ο και εσχάτως ακούει με μεγαλύτερη προσοχή τις ει-~~ ~~ς συμβούλων του περί λύσεως του~~ ~~ς της διαδοχής εδώ και τώρα.~~ Οι πιο ημένες προτάσεις αναφέρονται στη διεξαγωγή της οργανωτικής συνδιάσκεψης στο συνέδριο, το οποίο και θα δρο- σαρήσει το ζήτημα της ηγεσίας παρουν- τικής ιδρυτή. Ο Α. Παπανδρέου πρέπει να πάρει το εναρκτήριο λάκτισμα και να ορίσει τους όρους του παιχνιδιού, χωρίς να επιχειρήσει να επηρεάσει το αποτέλεσμα, γιατί τότε, όπως υπολογίζουν στο ΠΑΣΟΚ, δεν πρέπει να απο- κλείσει το ενδεχόμενο της διάσπασης. Η δυναμένη κίνηση (ριζικός ανασχη- μάζας, προγραμματική αποσαφήνιση διεξαγωγή των διαδικασιών για τη διαδο- χή του Α. Παπανδρέου) μπορεί να κερδίσει το ΠΑΣΟΚ από το αδιέξοδο. ~~να δούμε αν ο Α. Παπανδρέου έχει~~ ~~αίσθηση της αίσθησης ισοβιότητας που~~ ~~απαιτείται όλους τους χαρισματούχους~~ ~~ες, δηλαδή ότι δεν είναι οπαδός της~~ ~~λογικής αντίληψης «μετά από μένα~~ ~~και πούρμπερη»!~~

ΝΑΥΠΗΓΕΙΑ ΣΚΑΡΑΜΑΓΚΑ: ΓΙΑ ΠΟΥΛΗΜΑ, ΛΟΙΠΟΝ;

«Πότε Βούδας, πότε Κούδας». Σχετικά σύγχρονο λαϊκό άσμα που αντικατοπτρίζει την τακτική των δύο μεγάλων κομμάτων της χώρας μας ανάλογα από το αν βρίσκονται στην κυβέρνηση ή στην αντιπολίτευση. Ένα παιχνίδι που ο **Ανδρέας Παπανδρέου** το ξέρει καλά. Το έχει αποδείξει, άλλωστε, στη μακρόχρονη πορεία του στην πολιτική σκηνή. Τώρα του δίνεται μια ακόμη ευκαιρία να διατηρήσει τον τίτλο του «καλού παίκτη» στον στίβο της φενάκης ή να καταφύγει στην επίσης προσφιλή μέθοδό του, τον αιφνιδιασμό. Το ερώτημα αυτό βασανίζει τουλάχιστον 16 μήνες τους περίπου 3.000 εργαζομένους των ναυπηγείων Σκαρμαγκά. Θα παραμείνει η τελευταία (και μεγαλύτερη) ναυπηγοεπισκευαστική μονάδα υπό δημόσιο έλεγχο ή θα οδηγηθεί στην ολική ιδιωτικοποίηση; Η πρώτη περίπτωση κρινόταν το Φεβρουάριο του 1993 εφικτή κι επιβεβλημένη σε κείμενο που εξέδωσε το ΠΑΣΟΚ, ενώ ήταν αντιπολίτευση, με θέμα: «*Αμυντική βιομηχανία. Θέσεις-προοπτικές*». Σήμερα, η πιθανότητα πλήρους ιδιωτικοποίησης των ναυπηγείων θεωρείται κάτι παραπάνω από δεδομένη!

Ο αναπληρωτής υπουργός Βιομηχανίας **Χρήστος Ροκόφυλλος** -κύριος εκφραστής των ιδιωτικοποιήσεων- υποστήριξε σε συνέντευξή του στην *Κυριακάτικη Ελευθεροτυπία*, στις 22 Ιανουαρίου 1995, ότι το ναυπηγείο δεν ευτύχησε υπό τον έλεγχο του Δημοσίου, παρ' ότι άλλαξαν 13 διοικήσεις σε 8 χρόνια. Ξεκινά, μήπως, ότι τις περισσότερες από αυτές τις διόρισε η προηγούμενη κυβέρνηση του ΠΑΣΟΚ;

Όπως και να έχει, ο ισχυρισμός του δεν ευσταθεί. Το απέδειξε άλλωστε περίτρανα στις 24.1.1995 ο γενικός διευθυντής και διευθύνων σύμβουλος της Ολύμπικ Κέτερινγκ **Γ. Κουτσογιάννης**, παρουσιάζοντας τα κέρδη της επιχείρησης για το 1994. Στη συνέντευξη αυτή ο Γ. Κουτσογιάννης τόνισε ότι οι επιχειρήσεις του δημόσιου τομέα μπορούν να πετύχουν χωρίς τον ιδιώτη μάναιζερ και κατέρριψε το μύθο που θέλει την τεχνογνωσία αποκλειστική ικανότητα της ιδιωτικής πρωτοβουλίας.

Υπενθυμίζεται ότι το 51% του μετοχικού κεφαλαίου της Ολύμπικ Κέτερινγκ ανήκει στην Ολυμπιακή Αεροπορία, δηλαδή στο Δημόσιο, και το υπόλοιπο 49% κατέχει ιδιώτης.

Όσοι πιστεύουν ότι ο Ανδρέας Παπανδρέου θα «υποκύψει» στις αντιδράσεις ορισμένων βουλευτών του κυβερνώντος κόμματος σχετικά με την πλήρη ιδιωτικοποίηση των ναυπηγείων Σκαρμαγκά το λιγότερο που μπορούν να θεωρηθούν είναι αφελείς. Όποια απόφαση και αν λάβει τελικά, δεν θα λάβει υπόψη του την κοινοβουλευτική ομάδα του κόμματός του. Πριν από περίπου ένα μήνα, οι αντιδρώντες «πράσινοι» βουλευτές έφθαναν τους 40. Το «αντάρτικο» ανέλαβε να εξουδετερώσει εν μέρει ο Χ. Ροκόφυλλος, ο οποίος, επιστρατεύοντας τη γνώριμη δικηγορική ευελιξία του, ετοιμάζεται να καταθέσει σχετικό νομοσχέδιο. Υπό το πρίσμα αυτό, οι βουλευτές του ΠΑΣΟΚ τίθενται μπροστά σε πολιτικό δίλημμα, δεδομένου ότι η καταψήφιση του εν λόγω νομοσχεδίου θα σήμαινε «άρση της εμπιστοσύνης», προς την κυβέρνηση.

Στην περίπτωση που ευδοκιμήσει το σενάριο αυτό, θα επαναληφθεί η κατάσταση που επικράτησε στη Βουλή, κατά τη διάρκεια ιδιωτικοποίησης του ΟΤΕ. Περίπου 10 με 15 βουλευτές από την Α' και Β' Πειραιώς, από τη Β' Αθηνών, καθώς και ορισμένοι που στο παρελθόν είχαν άμεση σχέση με το συνδικαλιστικό κίνημα, θα επιλέξουν το δρόμο της αποχής από την ψηφοφορία ή θα δηλώσουν «παρών». Στην κατηγορία αυτή συγκαταλέγονται οι: **Λάμπρος Κανελλόπουλος, Γιάννης Καψής, Λουκάς Αποστολίδης, Δημήτρης Πιπεργιάς, Αλέκος Δαμιανίδης** και άλλοι.

Ας υποθέσουμε ότι πωλούνται τα ναυπηγεία Σκαρμαγκά. Ποιο θα είναι το τίμημα; «Όσο όσο», όπως είπε πρόσφατα και ο αποεμφανιζόμενος διοικητής της ΕΤΒΑ (σημερινή ιδιοκτήτρια της επιχείρησης) **Θεόδωρος Γκαμαλέτσος**.

Υπάρχει όμως και το ενδεχόμενο να μη δοθεί σε ιδιώτες το 100% των μετοχών της μεγαλύτερης ναυπηγικής μονάδας της Μεσογείου. «Δεν είναι απόλυτο ότι θα πωληθούν τα ναυπηγεία», δήλωνε στις 4.2.1995 ο υπουργός Εργασίας **Γιάννης Σκουλαρίκης**. Παράλληλα, μίλησε για «ευσαισθησία του πρωθυπουργού στο θέμα αυτό». Πρόκειται για δηλώσεις-κλειδί της υπόθεσης που παραπέμπουν σε άλλο σενάριο; Στον αιφνιδιασμό; Οι τελευταίες πληροφορίες πάντως δεν το αποκλείουν. Μιλούν για απαγκίστρωση των ναυπηγείων από την ΕΤΒΑ, για παραμονή του 51% του μετοχικού κεφαλαίου στο Δημόσιο και για τη λειτουργία τους ως Νομικό Πρόσωπο Ιδιωτικού Δικαίου με σύγχρονο μάναιζμεντ. Στην κατεύθυνση αυτή, θα παραχωρηθεί μέρος των μετοχών και στο προσωπικό της επιχείρησης.

Τυχόν προώθηση αυτού του σχεδίου προϋποθέτει ότι δεν θα «σταθεί» η ολική ιδιωτικοποίηση.

Ύστερα από όλα αυτά, αναδεικνύεται επίκαιρη η δήλωση στο *Αντί* στελέχους της Κ.Ε. του ΠΑΣΟΚ και μέλους της πρωτοβουλίας των «γεννηματικών»: «*Πρέπει να οροθετηθεί πλήρως η πολιτική μας έτσι ώστε να είναι σαφή τα όρια της πολιτικής του ΠΑΣΟΚ σε σχέση με την πολιτική της Νέας Δημοκρατίας και η κυβερνητική πολιτική να ενταχθεί σε αυτό το πλαίσιο με ιδιαίτερη στήριξη του κοινωνικού της μέρους*».

Δημήτρης Ζώνιος

ΕΠΙΤΡΟΠΗ ΕΥΡΩΠΑΪΚΗΣ ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΗΣ

του Δημήτρη Χατζησωκράτη

Πριν από δύο χρόνια (1993) το ευρωπαϊκό συνδικαλιστικό κίνημα συγκλονιζόταν από την «εν μία νυκτί» μεταφορά του εργοστασίου παραγωγής της Πολυεθνικής Hoover από την Ντιζόν της Γαλλίας στη Γλασκώβη της Σκωτίας, χωρίς την παραμικρή πληροφόρηση των γάλλων εργαζομένων.

Λίγο πριν (1992), το ελληνικό συνδικαλιστικό κίνημα είχε βιώσει με τραγικό τρόπο το οριστικό κλείσιμο του εργοστασίου της Pirelli στην Πάτρα και την απώλεια της εργασίας 500 εργαζομένων, σε μια δύσκολη περίοδο για τη χώρα και σε μια ιδιαίτερα δραματική φάση για την απασχόληση στην περιοχή της Αχαΐας.

Η έλλειψη γνώσης και πληροφόρησης του Ελληνικού Συνδικάτου για τα σχέδια, τις εναλλακτικές λύσεις, τη σφαιρική κατάσταση της Pirelli πέραν από το εθνικό επίπεδο, δεν κατέστησε ικανά τα συνδικαλιστικά στελέχη να συνυπολογίσουν σωστά, μαζί με τις άλλες διεκδικήσεις τους, και τη στρατηγική της επιχείρησης σε ευρωπαϊκό επίπεδο, τις εναλλακτικές δυνατότητες που διέθετε και που ήταν πραγματικές, και όχι δεδομένα μόνο για το τραπέζι των διαπραγματεύσεων. Αυτά θα ήταν δυνατό να διασφαλιστούν μέσα από την ύπαρξη και παρουσία μιας *Επιτροπής Ευρωπαϊκής Επιχείρησης* (ΕΕΕ), σε Επιχειρήσεις ή και Ομίλους Επιχειρήσεων Κοινοτικής Κλίμακας, με σκοπό να ενημερώνονται οι εργαζόμενοι και ακόμη περισσότερο, να ζητείται η γνώμη τους.

Αυτό τι ακριβώς σημαίνει;

Μήπως η ύπαρξη μιας τέτοιας ΕΕΕ, που θα έθετε σε διάθεση στοιχεία σφαιρικής πληροφόρησης αλλά και θα είχε τις δυνατότητες κεντρικής έκτακτης διαβούλευσης, θα απέτρεπε τη συγκεκριμένη συνδικαλιστική πρακτική του συνδικάτου της Pirelli Hellas και, πολύ περισσότερο, θα έκαμπε ή θα άλλαζε τα σχέδια και τις μεθοδεύσεις της συγκεκριμένης πολυεθνικής; Κανείς δεν μπορεί να ισχυρισθεί με βεβαιότητα το μὲν ή το δε.

Μήπως θα μπορούσε άραγε η ΕΕΕ να παρεμποδίσει ή και να αποτρέψει τις μετακινήσεις της παραγωγής που σχεδίασε η πολυεθνική Hoover – και όποια άλλη στο μέλλον –, με όλες τις κοινωνικές επιπτώσεις που έχουν για τους εργαζομένους;

Σίγουρα σήμερα, με βάση το επίπεδο ανάπτυξης της οργάνωσης των εργαζομένων στο χώρο των επιχειρήσεων (συνδικάτα ή και εθνικά συμβούλια επιχειρήσεων, με δυνατότητες ελέγχου ή και συνδιοίκησης ακόμη), η απάντηση θα ήταν ΟΧΙ. Όμως δεν παύει, προφανώς, να αποτελεί στοιχείο ευρύτερης διεκδίκησης και πάλης αυτή ακριβώς η συμμετοχή, με ό,τι μπορούν σήμερα να προωθήσουν, έτσι ώστε μέσα και από τις μικρότερες δυνατές κατακτήσεις (που τώρα δεν τις έχουν) να οικοδομούνται οι δυνατότητες ανόδου του επιπέδου της *αποτελεσματικής παρέμβασης* των εργαζομένων.

Ο Δημήτρης Χατζησωκράτης είναι μέλος της διοίκησης και γραμματέας Ευρωπαϊκών Υποθέσεων της ΓΣΕΕ, αντιπρόεδρος της ΟΚΕ.

ΜΕΤΑ 20 ΧΡΟΝΙΑ ΔΙΑΠΡΑΓΜΑΤΕΥΣΕΩΝ...

Από τη δεκαετία του 1970, όταν για πρώτη φορά προτάθηκαν η 5η Οδηγία για το Εταιρικό Δίκαιο και η Οδηγία Vredeling, τα ευρωπαϊκά συνδικάτα διεκδικούσαν την προώθηση σε ευρωπαϊκό επίπεδο σύστασης Συμβουλίων Επιχειρήσεων μέσω Οδηγίας. Κι αυτό, επειδή οι εργοδότες, με τον ένα ή τον άλλο τρόπο, ως σύνολο και μέσα από την ευρωπαϊκή έκφρασή τους, την UNICE, αρνούνταν τη διαδικασία της διαπραγμάτευσης και την κατάληξη σε συμφωνία μεταξύ των κοινωνικών ανταγωνιστών.

Με την οδηγία 94/95. ΕΚ του Συμβουλίου της 22ας Σεπτεμβρίου 1994 δίνεται δύο χρόνια διορία –δηλαδή ως την 22α Σεπτεμβρίου 1996– σε όλα τα κράτη-μέλη να προσαρμόσουν τις νομοθεσίες τους και να την κυρώσουν με νόμο, ώστε να μπορούν χωρίς κανένα νομικό πρόβλημα να δημιουργηθούν οι ΕΕΕ σε ευρωπαϊκό επίπεδο (θα καλύπτονται και οι χώρες που απέμειναν στην ΕΖΕΣ). Σκοπός της οδηγίας είναι να βελτιωθεί το δικαίωμα των εργαζομένων για ενημέρωση και για διαβούλευση σε κοινοτικής κλίμακας επιχειρήσεις και ομίλους επιχειρήσεων.

Πρόκειται για μια δυνατότητα που αφορά 2.000 επιχειρήσεις ευρωπαϊκών, αμερικανικών ή ιαπωνικών συμφερόντων που δραστηριοποιούνται στην Ευρώπη. Θα είναι υποχρεωτική η σύσταση μιας ΕΕΕ σε επιχειρήσεις που απασχολούν τουλάχιστον 1.000 εργαζομένους στα κράτη-μέλη και τουλάχιστον 150 από δύο διαφορετικά μέλη. Μέχρι σήμερα στον ευρωπαϊκό χώρο έχουν συσταθεί μέσα από διαπραγματεύσεις μόνο 36 (!).

Η ΕΕΕ δικαιούται να συνέρχεται με την κεντρική διεύθυνση μιας Επιχείρησης ή ενός Ομίλου μια φορά το χρόνο (τουλάχιστον) προκειμένου να ενημερώνεται και να ζητείται η γνώμη της με βάση την έκθεση της κεντρικής διεύθυνσης, για την εξέλιξη των δραστηριοτήτων και τις προοπτικές της επιχείρησης ή του ομίλου. Οι τοπικές διευθύνσεις θα ενημερώνονται σχετικά. Αντικείμενο της συνεδρίασης θα αποτελούν: η διάρθρωση, η χρηματοοικονομική κατάσταση, η πιθανή εξέλιξη των δραστηριοτήτων, η παραγωγή και οι πωλήσεις καθώς και η κατάσταση και η πιθανή εξέλιξη της απασχόλησης, οι επενδύσεις, οι σημαντικές οργανωτικές αλλαγές, η εισαγωγή νέων μεθόδων εργασίας ή νέων διαδικασιών παραγωγής, οι μεταφορές παραγωγής – μετεγκαταστάσεις, οι συγχωνεύσεις, η μείωση του μεγέθους ή η παύση λειτουργίας των επιχειρήσεων, των εγκαταστάσεων ή σημαντικών τμημάτων τους και οι ομαδικές απολύσεις.

ΤΑ ΕΛΛΗΝΙΚΑ ΣΥΝΔΙΚΑΤΑ ΣΤΙΣ ΠΟΛΥΕΘΝΙΚΕΣ

Η Οδηγία 94/95/ΕΚ ισχύει. Αυτό σημαίνει ότι έχει ήδη δημιουργηθεί και ένα πλαίσιο που στο διάστημα των δύο χρόνων θα επιτρέψει να επιταχυνθούν οι διαδικασίες σύστασης ΕΕΕ σε «εθελοντική βάση». Ο Υπουργός Εργασίας έχει υποσχεθεί στην ΓΣΕΕ ότι στο προσεχές μέλλον θα προχωρήσει στην κύρωση με νόμο της Οδηγίας.

Στον ελληνικό όμως χώρο πρέπει να γίνουν ακόμα πάρα πολλά. α) Είναι αναγκαία μια ευρύτερη πρωτοβουλία και συνεχής παρα-

ούθηση από τη ΓΣΕΕ, σε συνεργασία με τις κλαδικές Ομοσπον-
ς, για την ανάδειξη της σημασίας και του ρόλου των ΕΕΕ.

χουμε ήδη προσδιορίσει 46 βιομηχανικές – εμπορικές, 15 Τρα-
μικές, 7 Ασφαλιστικές επιχειρήσεις όπου από σήμερα πρέπει να
ληφθούν ιδιαίτερες πρωτοβουλίες, τόσο από τα συνδικάτα του
ου όσο και από τις αντίστοιχες Ομοσπονδίες που τα καλύπτουν,
ε να αρχίσει η ευρύτερη συζήτηση στους εργασιακούς χώρους
η κατάλληλη οργανωτική και ιδεολογικοπολιτική ανάδειξη του
ήματος.

διαίτερα στους χώρους αυτούς, η διεθνής πολιτική των συνδικά-
πρέπει να «υπερβεί» τον απομακρυσμένο από το χώρο δουλει-
αρακτήρα της και να ενσωματωθεί στην καθημερινότητα της
σης. Να γίνει ορατή στους εργαζομένους στις επιχειρήσεις αυτή
ληλουχία ανάμεσα στις διεθνείς διαδικασίες απόφασης και τις
ερχόμενες «εκ του εξωτερικού» αποφάσεις και πληροφορίες,
ώς και για τις επιπτώσεις που τελικά θα έχουν στους ίδιους και
ν κάθε συγκεκριμένο χώρο εργασίας. Αυτό σημαίνει ότι εδώ
πει να προσελκυσθούν όσο το δυνατόν ευρύτερα τμήματα της
δικαιλιστικής βάσης.

α Συμβούλια των Εργαζομένων (ΣΕ) (Νόμος 1767/88), όπου
υν απονίσει, πρέπει να ενεργοποιηθούν. Να ξεκινήσουν διαδικα-
σύστασής τους όπου δεν στήθηκαν. Ο νόμος 2224/94 παρέχει εκ-
υ τις δυνατότητες! Ολόκληρη αυτή η συζήτηση και προετοιμα-
πρέπει να λειτουργήσει θετικά για μια αφύπνισή τους. Με δε-
ένα και τα στελεχικά προβλήματα, η μετατόπιση και η διάθεσή
προς αυτό το στόχο καθίσταται πολλαπλώς αναγκαία. Όπως
η επικράτηση ενός ανοικτού πνεύματος αξιοποίησης όλων των
λεσιμοτήτων, αποφεύγοντας αποκλεισμούς και ενθαρρύνοντας
υς/ες επιθυμούν ανεξαρτήτως προέλευσης να πάρουν μέρος στη
δικασία αυτή.

η Ομοσπονδίες, που καλύπτουν τις μονάδες αυτές, οφείλουν
να να αναπτύξουν τις σχέσεις τους με τις αντίστοιχες βιομηχα-
ς κλαδικές και να συνδιαμορφώσουν ένα ευρύ πρόγραμμα
ΕΣΗΣ ΔΡΑΣΗΣ. Να διευκολύνουν τη διεθνική επαφή των συν-
των των επιχειρήσεων ή των ομίλων επιχειρήσεων. Και η Συνο-
τονδία Ευρωπαϊκών Συνδικάτων (CES) έχει να παίζει έναν ιδι-
ρο ρόλο εδώ, με την ιδεολογικοπολιτική παρέμβασή της ώστε
ρθούν υπαρκτά εμπόδια.

ε) Ιδιαίτερη προσπάθεια πρέπει να καταβληθεί ώστε την περίοδο
αυτή να πολλαπλασιαστούν οι επαφές μεταξύ συνδικαλιστών από
διάφορες χώρες της ίδιας επιχείρησης. Το κονδύλι που έχει δημι-
ουρηθεί από την πλευρά του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου (1991),
προκειμένου να χρηματοδοθούν διεθνείς συνεδριάσεις με στόχο
την προετοιμασία συμφωνίας για τη σύσταση ΕΕΕ, πρέπει να αξιο-
ποιηθεί ευρύτατα.

Οι επαφές αυτές ευνοούν την αμοιβαία συνειδητοποίηση των εθνι-
κών πραγματικοτήτων και της ευρωπαϊκής διάστασης. Έτσι, παύ-
ουν τα θέματα αυτά να αποτελούν υπόθεση υψηλά εξειδικευμένων
στελεχών.

στ) Ιδιαίτερο βάρος πρέπει να αποδοθεί από το συνδικάτο και το
ΕΣ στη μελέτη του εθνικού συστήματος εκπροσώπησης εργαζομέ-
νων της «μητρικής» επιχείρησης. Είτε το θέλουμε είτε όχι, αυτό μέ-
χρι στιγμής έχει επηρεάσει και θα επηρεάζει και τον τρόπο μέλλο-
ντικής συγκρότησης του ΕΕΕ. Το δικό μας μικτό σύστημα (δηλαδή
συνδικάτο και όργανο εκλεγμένο στην επιχείρηση) που μοιάζει στο
γαλλικό, μας παρέχει μια επαρκή βάση και για την κατανόηση και
για τη δημιουργική προσαρμογή.

ζ) Υπάρχει μια ιδιαίτερη ανάγκη για τα ελληνικά συνδικαλιστικά
στελέχη. Χρειάζονται την τεχνική βοήθεια –και αυτή πρέπει να επι-
διωχθεί και μπορεί να παρασχεθεί από τα Όργανα της Ευρωπαϊ-
κής Ένωσης– ώστε τα στελέχη να αρχίσουν να μπορούν να παρα-
κολουθούν ή να ελέγχουν την πληροφόρηση και πολύ περισσότερο
να διαβουλεύονται. Και αυτή η τεχνική βοήθεια πρέπει να διασφα-
λισθεί να είναι συνεχής.

η) Τέλος, το κεντρικό πρόβλημα σ'όλη αυτή την πορεία κατανόη-
σης, συνεννόησης, κοινής δράσης αποτελεί το πρόβλημα της γλώσ-
σας. Η εμπειρία των μέχρι σήμερα υπαρχόντων ΕΕΣ το αποδεικνύ-
ει. Και στους Έλληνες/ίδες είναι ακόμη πιο έντονο. Γι'αυτό, από
τώρα, οι συνδικαλιστοί χώροι πρέπει να κάνουν τις επιλογές τους
με συστηματικό και επιλεκτικό τρόπο. Να «επενδύσουν» σε στελέ-
χη –κατά προτίμηση νέα– που θα μάθουν την γλώσσα (προφανώς
της «μητρικής» εγκατάστασης της επιχείρησης τους) και θα αποτε-
λέσουν έτσι βασικούς και πολύτιμους κρίκους αυτής της δουλειάς.

Οι προκλήσεις για το ελληνικό συνδικαλιστικό κίνημα είναι μπρο-
στά, δεν είναι προς τα πίσω..

Οφείλει να τις αποδεχτεί, αλλά και να προετοιμαστεί γι'αυτές.

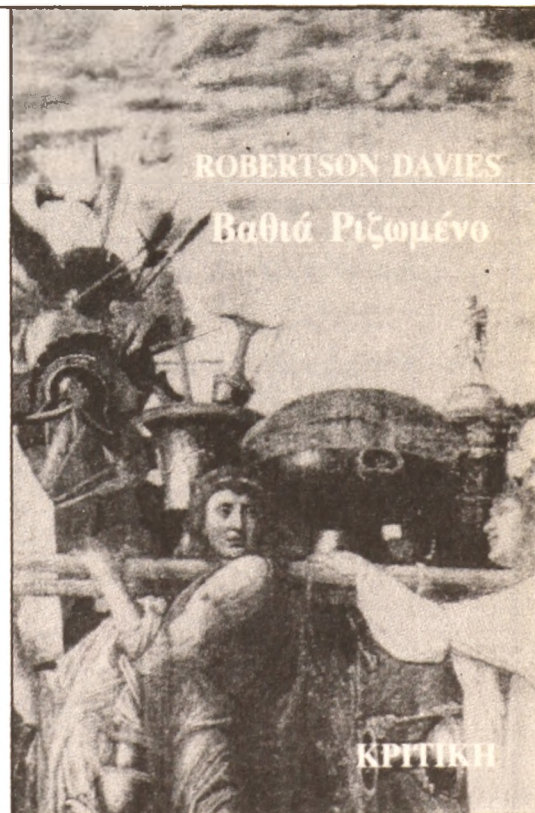
ΕΚΔΟΣΕΙΣ ΚΡΙΤΙΚΗ

Robertson Davies - Βαθιά Ριζωμένο

Κυκλοφόρησε το δεύτερο, και αυτόνομο, μυθιστόρημα της Τριλογίας των
Κόρνις του μεγάλου σύγχρονου Καναδού συγγραφέα, Robertson Davies.

Ο Φράνσις Κόρνις είναι ένας πάμπλουτος, προικισμένος αλλά μοναχικός άν-
θρωπος που, αναζητώντας εναγωνίως ό,τι πιο ουσιαστικό κρύβουν οι άνθρωποι και
η ζωγραφική, γνωρίζει τον απρόσιτο κόσμο των εμπόρων έργων τέχνης και μπαί-
νει στο πάνθεον των διασημότερων τεχνοκριτών όταν καλείται να αποφανθεί για
την αυθεντικότητα ενός αναγεννησιακού πίνακα. Ζει την πολυτάραχη ζωή του
ανάμεσα στην αλήθεια και το ψέμα, την αγάπη και την απιστία, την γνησιότητα
και την πλαστότητα και κερδίζει την υστεροφημία μ' έναν πίνακα που φιλοτεχνεί
έξactly ίδιος με την τεχνική των Μεγάλων Δασκάλων γιατί, κατέχοντας τις μεθόδους
των εμπειρογνομώνων, ξέρει πώς ν' αποφύγει το ξεσκέπασμα της πλαστότητάς του.

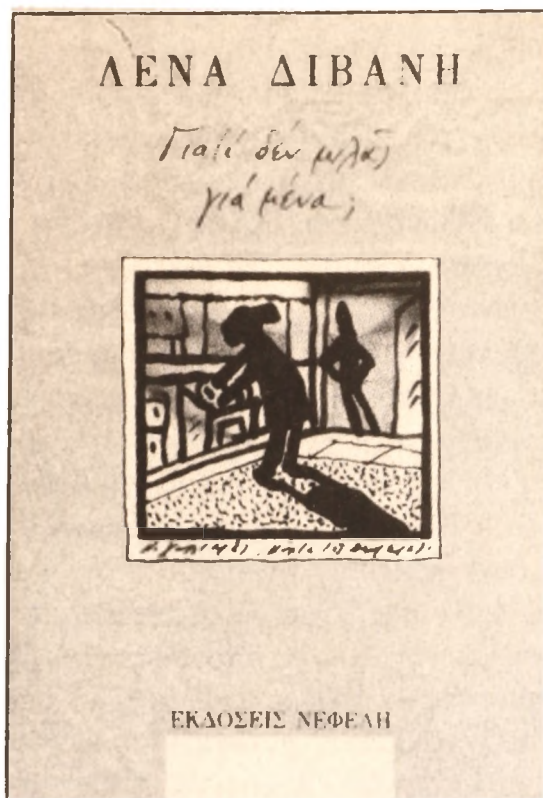
Κωλέττη 25, 106 77 Αθήνα, τηλ: 3302729, 3836460, fax: 3839434

ΣΥΓΧΡΟΝΗ ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΠΕΖΟΓΡΑΦΙΑ

ΛΕΝΑ ΔΙΒΑΝΗ

ΓΙΑΤΙ ΔΕΝ ΜΙΛΑΣ ΓΙΑ ΜΕΝΑ;

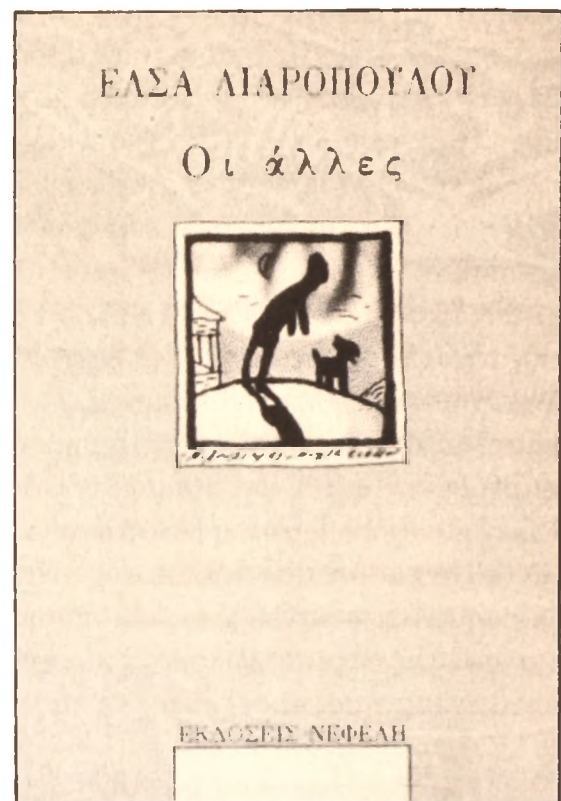
Έξι γυναίκες κατοικούν το πρώτο βιβλίο της Λένας Διβάνη. Κάθε μία κρυμμένη στο διήγημά της, ξανακτίζει τον κόσμο απ' την αρχή με τη δικιά της γλώσσα και τους δικούς της κανόνες.

Ποιές είναι αυτές οι γυναίκες και ποιά κόκκινη κλωστή τις δένει μεταξύ τους; Να είναι το φως απ' όπου ξεκίνησαν ή το σκοτάδι όπου καταλήγουν; Ο τρόπος, μάλλον, που ασφυκτιά η κάθε μια στη δική της παγίδα, αναζητώντας την έξοδο. Μέχρι που βγαίνουν, σακατεμένες ίσως, κατά κάποιο μαγικό τρόπο, νικήτριες. Με τον αρχαίο τρόπο που έχουν οι γυναίκες μέσα από απώλειες να επιβιώνουν.

Έλσα Λιαροπούλου

ΟΙ ΑΛΛΕΣ

(ΔΙΗΓΗΜΑΤΑ)

Έχουν επιλέξει να ζουν στην απόλυτη μοναξιά, παρκάζουν και υπονομεύουν τα πάντα, αδιαφορούν για την επικοινωνία και τις σχέσεις «οι άλλες». Η ματιά τους, όμως, καθαρή και διεισδυτική τις φέρνει κοντά μας, ο τρόπος που μετέχουν στα γεγονότα, η εμμονή τους στην περιγραφή των «μικρών» και «ασήμαντων» η διαύγεια με την οποία ορίζουν τη θέση τους και την εμπλοκή τους στα πράγματα σχεδόν μας πείθουν πως μπορεί όλοι μας να κουβαλάμε κάτι απ' αυτές, πως ίσως «οι άλλες» είναι ένα κομμάτι από αυτό που επιμελώς κρύβουμε στην προσπάθειά μας να διατηρήσουμε τις ισορροπίες.

Μέσα σ' ένα κλίμα ονειρικού ρεαλισμού με μοναδική δυνατότητα χειρισμού του γραπτού λόγου, η Έλσα Λιαροπούλου μας δίνει το πρώτο της βιβλίο — μια μικρή έκπληξη.

ΕΚΔΟΣΕΙΣ ΝΕΦΕΛΗ

... Προωθούν το ελληνικό βιβλίο

ΑΣΚΛΗΠΙΟΥ 6, ΑΘΗΝΑ 106 80. ΤΗΛ. 3607744

ΤΟ ΑΡΧΙΤΕΚΤΟΝΙΚΟ ΕΡΓΟ ΔΕΝ ΤΕΜΑΧΙΖΕΤΑΙ

ΕΙΝΑΙ γνωστή, την ώρα που γράφω, αυτές οι γραμμές, η απόφαση του Κοινοβουλίου Νεωτέρων Μνημείων συνεδρίασε χθες Πέμπτη για την κήρυξη εργοστασίου ΦΙΞ ως διατηρητέου μνημείου. Είναι όμως γνωστές όλες οι όψεις που διαπράχθηκαν εδώ και ένα χρόνο με πλήρη ομοφωνία ΥΠΕΧΩΔΕ, ΙΟ, Δήμου Αθηναίων και της Αττικής Οδού.

Αθρείς γραφειοκράτες και υπουργοί συσμένοι σε συναλλαγές και σκοπιμότητες διέπραξαν μια ασύλληπτη αθλιότητα. Αποστολικότητα προετοίμασαν και μεθοδικά ξεκίνησαν την κατεδάφιση ενός μοναδικού δείγματος της μοντέρνας αρχιτεκτονικής, έργου ενός πολυτάλαντου αρχιτέκτονα, του **Τάκη Ζενέτου**. Για ποιο λόγο; Για να εξασφαλίσουν αποθηκευτικούς χώρους για το εργοτάξιο της Αττικής Μεταστάς κείμενα που ακολουθούν αποδεικνύεται ότι και αυτό μπορούσε καλύτερα και οικονομικότερα να λυθεί με διαφορετικές επιλογές. Αλλά οι υπουργοί και οι σύμβουλοί τους εμφανίστηκαν για άλλη μια φορά διάβαστοι. Αγνοούσαν στοιχειώδεις πληροφορίες για το έργο αυτό του Ζενέτου, την αρχική μελέτη, τις δυνατότητες κατεδάφισης, για τα όρια των εκσκαφών κ.λπ. Αλλά αποδείχθηκαν και απαίδευτοι. Σχετοί και ανίκανοι να εκτιμήσουν την αξία και τη σημασία ενός σημαντικού αρχιτεκτονήματος. Έπρεπε να λάβουν επιστολό διακεκριμένους ξένους αρχιτέκτονες όπως ο **Αλμπέρτο Σαρτόρις** και ο **Ραϊντ Άμπρααμ** - για να σκεφθούν ότι εκείνο το κτίσμα στη Συγγρού έχει κάποια σημασία για την πολιτιστική ιστορία. Γιατί το έργο αυτό αποτελεί εξέχον παράδειγμα του μοντέρνου κινήματος και διδάσκεται σε πολλές σχολές της Αρχιτεκτονικής στο εξωτερικό.

Ποιοι ήταν πρώτα πρώτα οι αρχιτέκτονες-εισηγητές του βανδαλισμού; Ήταν ο υφυπουργός Πολιτισμού κ. **Νίκος Σηφουνάκης**, ο οποίος μάλιστα έχει ασχοληθεί στο παρελθόν με ζητήματα Βιομηχανικής Αρχιτεκτονικής και έχει φροντίσει ώστε να διατηρηθούν παλιά βιομηχανικά κτίρια στη Μυτιλήνη. Και ήταν επίσης ο πρόην πρόεδρος (!) του Συλλόγου Αρχιτεκτόνων κ. **Αλ. Βούλαρης** και η κ. **Μαρία Λάβου** σύμβουλοι και οι δύο του υπουργού **Κ. Λαλιώτη**.

Είπαγε συμβαίνουν όλα αυτά, αναρωτιέται κάθε λογικός πολίτης. Γιατί πιστεύουμε ότι οι προαναφερθέντες έχουν εμπλακεί στα παιχνίδια της εξουσίας χωρίς να είναι εξοπλισμένοι γι' αυτό. Γιατί παίζουν στα παιχνίδια αυτά με αντιπαλότητες ή αλληλοεξυπηρετήσεις τους προϊστάμενους υπουργούς **Λαλιώτη** και **Μικρούτσικο**. Και θυσιάζουν στα μικρά και πρόσκαιρης σημασίας παιχνίδια τους τα μεγάλα της πολιτιστικής κληρονομιάς μας και τα χρήματα του ελληνικού λαού.

Οι σελίδες που ακολουθούν δίδονται τα στοιχεία της καταστροφής από την **Ομάδα Πρωτοβουλίας** για τη διάσωση του εργοστασίου ΦΙΞ και τους αρχιτέκτονες **Παντελή Νικολακόπουλο** και **Τάκη Κουμπή**. Δημοσιεύεται επίσης η επιστολή που ο καθηγητής-αρχιτέκτονας **Αλμπέρτο Σαρτόρις** έστειλε στον πρωθυπουργό και στους υπουργούς ΠΕΧΩΔΕ και Πολιτισμού.

ΤΟ ΧΡΟΝΙΚΟ ΜΙΑΣ ΚΑΤΑΣΤΡΟΦΗΣ

Το σημαντικότερο παράδειγμα σύγχρονης βιομηχανικής αρχιτεκτονικής, το κτίριο **ΦΙΞ**, έργο του αρχιτέκτονα **Τάκη Ζενέτου**, κατεδαφίζεται κατά το ήμισυ –για λόγους αμφιβόλου σκοπιμότητας– από την κοινοπραξία Αττικό Μετρό. Κι είναι συμβολική η σύμπτωση ενός θανάτου, μιας αυτοκτονίας του ιδίου του αρχιτέκτονα που διαδραματίσθη πριν από 18 χρόνια και της σημερινής καταδίκης του έργου του. Ο Ζενέτος αυτοκτόνησε λόγω της ανυπαρξίας στοιχειωδών κοινωνικών συνθηκών αποδοχής μιας πρωτοπόρας αρχιτεκτονικής πρακτικής. Σήμερα, οι ίδιοι υπεύθυνοι, αρχιτέκτονες σύμβουλοι, υπουργοί του ΥΠΕΧΩΔΕ και του υπουργείου Πολιτισμού, καταστρέφουν το έργο του. Και πριν από όλους έχουν την άμεση ηθική ευθύνη οι αρχιτέκτονες που υπηρετούν την εξουσία: ο υφυπουργός Πολιτισμού κ. **Νίκος Σηφουνάκης** που δεν φρόντισε να επισπεύσει τις διαδικασίες ανακήρυξης του κτιρίου ως διατηρητέου σύγχρονου μνημείου, οι αρχιτέκτονες του ΥΠΕΧΩΔΕ κ. **Μαρία Πατελάρου** και **Αλέκος Βούλαρης** (πρώην πρόεδρος του ΣΑΔΑΣ) οι οποίοι συνετάχθησαν με το ΥΠΕΧΩΔΕ και δεν δημοσιοποίησαν τα απειλητικά σχέδιά του από το καλοκαίρι του 1994. Η κατεδάφιση του ΦΙΞ ήταν απαραίτητος όρος υπογραφής της σύμβασης όταν, από το Δεκέμβριο του 1994, το κτίριο περιήλθε στην υπό κρατικό έλεγχο εταιρεία «Αττικό Μετρό» με τίμημα 1,92 δισ. δραχμές.

Έτσι, μια σωρεία παράνομων διαδικασιών που ο κρατικός μηχανισμός θέτει σε εφαρμογή σκοπεύει να προλάβει κάθε είδους αντίσταση, επιταχύνοντας τις εργασίες κατεδάφισης.

Σύμφωνα λοιπόν με την ανακοίνωση του υπουργού ΠΕΧΩΔΕ κ. **Κώστα Λαλιώτη** στις 31.1.95 θα κατεδαφίζονταν οριστικά μόνο 58 μέτρα μήκους από το κτίριο, με σκοπό τη διαμόρφωση της επι-

φάνειας των 1.300 τ.μ., που αντιστοιχεί σ' αυτόν το χώρο, σε πάρκο και σε χώρο πρασίνου. Ένα τμήμα 50 μ. μήκους από το εναπομείναν κτίριο θα κατεδαφίζονταν και, στη συνέχεια, θα ανακατασκευαζόταν προοριζόμενο, μαζί με τα υπόλοιπα 90 μ., για το *Μουσείο Μοντέρνας Τέχνης* και το *Μουσείο Φυσικής και Αρχιτεκτονικής Κληρονομιάς*. Επίσης, το πρόγραμμα του ΥΠΕΧΩΔΕ προέβλεπε και την κατασκευή υπόγειου χώρου στάθμευσης, 700 θέσεων σε έξι επίπεδα, και το σταθμό μετεπερίβασης για λεωφορεία και τρόλλεϋ. Στις 8 Φεβρουαρίου, στη συνέντευξη Τύπου του Πολυτεχνείου, η κ. **Μ. Πατελάρου** επέμενε στην άποψη της τμηματικής κατεδάφισης, του τεμαχισμού δηλ. του κτιρίου, με τα πλαστά επιχειρήματα περί «τούβλινης προσθήκης, μη ενιαίου έργου, κ.λπ.». Κι ενώ διαδραματίζονταν αυτές οι κωμικοτραγικές ανακοινώσεις, είχαν ήδη αρχίσει οι παράνομες εργασίες κατεδάφισης του κτιρίου που από τις αρχές Ιανουαρίου είχαν ονομαστεί «προεργασίες». Έτσι, ενώ οι εκπρόσωποι του ΥΠΕΧΩΔΕ διαβεβαίωναν για τμηματική κατεδάφιση μήκους 50 μέτρων, η απόφαση ΥΠΕΧΩΔΕ 3.2.95, αριθ. πρωτ. 13701, την όριζε «μέχρι 108 μέτρα», δηλ. 60% του κτιρίου. Αυτά ακριβώς τα 108 μέτρα μήκους κατεδαφίζει ο εργολάβος κ. **Νικητόπουλος**, καταστρέφοντας οριστικά το μεσαίο τμήμα, έτσι ώστε το κτίριο να διασπαστεί σε δύο μέρη.

• Στις 9 Φεβρουαρίου, 200 περίπου φοιτητές, καθηγητές και αρχιτέκτονες πραγματοποιούν συγκέντρωση διαμαρτυρίας στο χώρο του ΦΙΞ όπου αναρτώνται πανώ με τα συνθήματα: «*Το Αρχιτεκτονικό έργο δεν τεμαχίζεται*», «*Οι γραφειοκράτες σκοτώνουν την αρχιτεκτονική και την πόλη*». Επίσης, συγκεντρώνονται υπογραφές διαμαρτυρίας από την Ομάδα Πρωτοβουλίας. Στις 10 Φεβρουαρίου, ο ΣΑΔΑΣ εξουσιοδοτεί τους αρχιτέκτονες **Παντελή Νικολακό-**

πουλο, **Τάκη Κουμπή** και **Δημήτρη Κωνσταντινίδη** να μεθοδεύσουν τη νόμιμη διαδικασία για την αναίρεση των εργασιών κατεδάφισης.

Η συνάντηση με τον υπουργό Πολιτισμού κ. **Θ. Μικρούτσικο** που είναι ο βασικός υπεύθυνος για τη μη ανάδειξη του ΦΙΞ ως διατηρητέου νεότερου μνημείου απέβη μάταιη, και αυτός με τη σειρά του απέδωσε τις ευθύνες στον κ. Λαλιώτη. Ωστόσο, στο έγγραφο του ΥΠΠΟ Δ/ΛΑΠ/Γ/2699/44486 περί «*Χαρακτηρισμού ή όχι του ΦΙΞ ως ιστορικού διατηρητέου μνημείου*», που εκκρεμεί από τις 14.9.94, ορίζεται ότι «*απαγορεύεται η εκτέλεση οποιωνδήποτε οικοδομικών εργασιών στο παραπάνω κτίριο, σύμφωνα με το άρθρο 4 του Ν. 1469/50 και η ατομική γνωμοδότηση του Νομικού Συμβούλου του Υπουργείου μας υπ' αριθμ. 262/1988 μέχρις ότου ανακοινωθεί η απόφαση του Υπουργείου μας για το θέμα αυτό*».

Στον Πίνακα Αποδεκτών αναφέρονται μεταξύ άλλων ο Δήμος Αθηναίων, η Νομαρχία Αθηνών και το ΙΓ' Αστυνομικό Τμήμα (διοικητής κ. **Μπιρμπάκος**) που έχει και την ευθύνη για την τήρηση της παραπάνω απόφασης. Οι τρεις εκπρόσωποι κατέθεσαν επίσημη καταγγελία στον διοικητή του αρμόδιου ΙΓ' Αστυνομικού Τμήματος, τον οποίο κατέστησαν υπεύθυνο για την συνέχιση της κατεδάφισης. Με τις δύο αντικρούμενες αποφάσεις των υπουργείων ΠΕΧΩΔΕ και Πολιτισμού, η υπόθεση ΦΙΞ παρεπλήφθη από τον ΣΑΔΑΣ στο Συμβούλιο Επικρατείας, του οποίου αναμένεται η απόφαση.

Ας σημειωθεί ότι μετά τη σύμπλευση του ΥΠΕΧΩΔΕ με το Δήμο Αθηναίων και τους κ. **Αβραμόπουλο** και **Πάγκαλο** (ο οποίος υποστήριξε τις ακριβώς αντίθετες από τις προεκλογικές απόψεις του), με εξαίρεση τη θετική στάση της κ. **Δαμανάκη**, η καθημερινή αντίσταση ανατίθεται στους φοιτητές Αρχιτεκτονι-

Το κτίριο του ΦΙΞ, 27.2.1995
(Φωτ.: Γιάννης Κωστήρης).

και τους καθηγητές τους, στην Ομάδα Πρωτοβουλίας, στους κατοίκους και στους μεμονωμένους υποστηρικτές της Αρχιτεκτονικής του Ζενέτου.

Στις 14.2.95, το Ελληνικό Τμήμα του θνούς Συμβουλίου Μνημείων και Τοποθεσιών (ICOMOS) απαιτεί από τους αρχούς ΠΕΧΩΔΕ και Πολιτισμού να σταματήσει η κατεδάφιση αμέσως να αρχίσει αξιόπιστος διάλογος για αποκατάσταση του κτιρίου και την αξιολόγηση νέων χρήσεων συμβατών με το κτίριο. Ωστόσο, οι κατεδαφίσεις των επάνω ορόφων συνεχίζονται – παρά την καθυστέρηση κατακραυγή από διακεκριμένους καθηγητές και αρχιτέκτονες διεθνούς κύρους και οργανισμούς όπως η Ένωση Συλλόγων Αρχιτεκτόνων της Ευρώπης (ACE), τα Επιμελητήρια Αρχιτεκτόνων και Συμβούλων Αρχιτεκτόνων της Γερμανίας και της Αυστρίας, η Αρχιτεκτονική Σχολή της Λωζάνης. Οι καθηγητές αρχιτεκτονικής Roberto Sartoris, Raimund Abraham,

Pierre von Meiss, Francois Loyer, Γ. Κανδύλης, Σ. Κονταράτος, Δ. Φιλιππίδης, Τ. Μπίρης, Ν. Καλογεράς, Κ. Δεκαβάλλας, Δημ. Φατούρος, Χαρ. Μπούρας, αρχιτέκτονες όπως ο Ν. Βαλσαμάκης και ο Αλ. Τομπάζης, καθώς και προσωπικότητες όπως ο Νίκος Κούνδουρος, ο Ιάκωβος Καμπανέλλης, η Ελένη Καραϊνδρού, η Λούλα Αναγνωστάκη, ο Διονύσης Φωτόπουλος, ο Αλέξης Λαμινός, ο Γιώργος Διαλεγμένος, ο Δημοσθένης Κοκκινίδης, ο Γιάννης Μόραλης, ο Βλάσσης Κανιάρης, ο Γιώργος Κριμπάς, ο Αλέξανδρος Ξύδης, ο Νίκος Κεσσανλής κ.ά.

• Στις 23 και 24 Φεβρουαρίου, φοιτητές και καθηγητές της Αρχιτεκτονικής του Ε.Μ.Π. εισέρχονται στα γραφεία των υπουργών Πολιτισμού και ΠΕΧΩΔΕ και απαιτούν την άμεση διακοπή των εργασιών κατεδάφισης. Ο κ. Λαλιώτης, στις 25.2.95, δίνει εντολή για προσωρινή διακοπή εργασιών ενώ το ΥΠΠΟ παραπέμπει το θέμα στην επιτροπή Νεότε-

ρων Μνημείων για τις 2.3.95. Ωστόσο, στη διαμαρτυρία, τη Δευτέρα 27.2.95 στο χώρο του ΦΙΞ, όπου συγκεντρώθηκαν πάνω από 300 άτομα και παρά την παρουσία της κ. Πατελάρου και του κ. Κίχηρα –διευθυντή του Αττικό Μετρό–, ο εμπαιγμός συνεχίστηκε, καθ' ότι τα συνεργεία κατεδάφισης εξακολουθούσαν τις εργασίες, εφόσον δεν υπήρχε γραπτή απόφαση υπουργού.

• Στις 23.2.95, ο ευρωβουλευτής κ. Μιχ. Παπαγιαννάκης προσφεύγει στην Ευρωπαϊκή Ένωση και ζητεί να ενταχθεί το κτίριο στα μνημεία της ευρωπαϊκής κληρονομιάς και να βρεθούν πόροι αποκατάστασής του.

Αν όλες αυτές οι προσπάθειες αποφέρουν το επιθυμητό αποτέλεσμα και διασωθεί αυτό το ανεπανάληπτο και μοναδικό αρχιτεκτονικό έργο, τότε αυτό το κομμάτι της Αθήνας θα γίνει οριστικά αποδεκτό ως αναπόσπαστο κομμάτι της ζωής μας.

ΟΜΑΔΑ ΠΡΩΤΟΒΟΥΛΙΑΣ

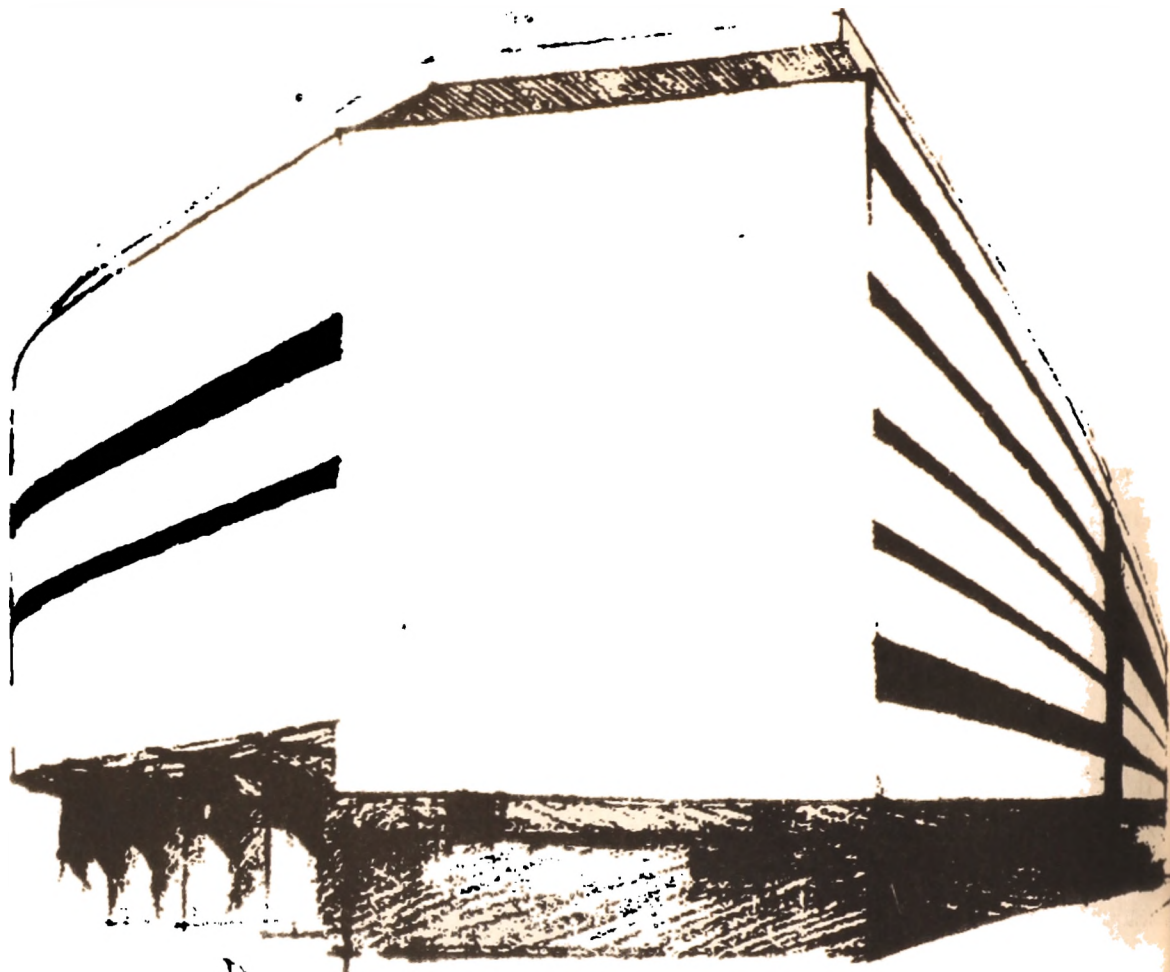
ΑΠΛΕΣ ΛΥΣΕΙΣ - ΕΝΟΧΗ ΣΙΩΠΗ

του Παντελή Νικολακόπουλου

Τρεις είναι οι λόγοι που επικαλούνται η κοινοπραξία Αττικό Μετρό και το ΥΠΕΧΩΔΕ για να δικαιολογήσουν την απαλλοτρίωση και την κατεδάφιση του κτιρίου ΦΙΞ:

- 1) *Η δημιουργία χώρου εργοταξίου.*
- 2) *Η εκ των υστέρων κατασκευή υπόγειου γκαράζ 700 θέσεων.*
- 3) *Η δημιουργία σταθμού μετεπιβίβασης λεωφορείων και τρόλλεϋ.*

Ο πρώτος και σημαντικότερος λόγος είναι η δημιουργία χώρου εργοταξίου. Με την αιτιολογία αυτή χρηματοδοτήθηκε η απαλλοτρίωση του κτιρίου από την Ευρωπαϊκή Ένωση. Έτσι, ενώ ο χώρος που προβλέπεται για το σταθμό Μετρό βρίσκεται κάτω από τη λεωφ. Συγγρού και εκτός του περιγράμματος του κτιρίου, η κατεδάφιση του 60% του ΦΙΞ (108 μ. μήκους, επί συνόλου 200 μ.) εξυπηρετεί μόνον ανάγκες βοηθητικού εργοταξίου (Σχ. 1). Συγκεκριμένα, η κοινοπραξία Αττικό Μετρό και το ΥΠΕΧΩΔΕ αποκρύπτουν το γεγονός ότι ο ελεύθερος χώρος που θα προέκυπτε έπειτα από μια τέτοια κατεδάφιση, θα εχρησιμοποιείτο απλώς για την αποθήκευση

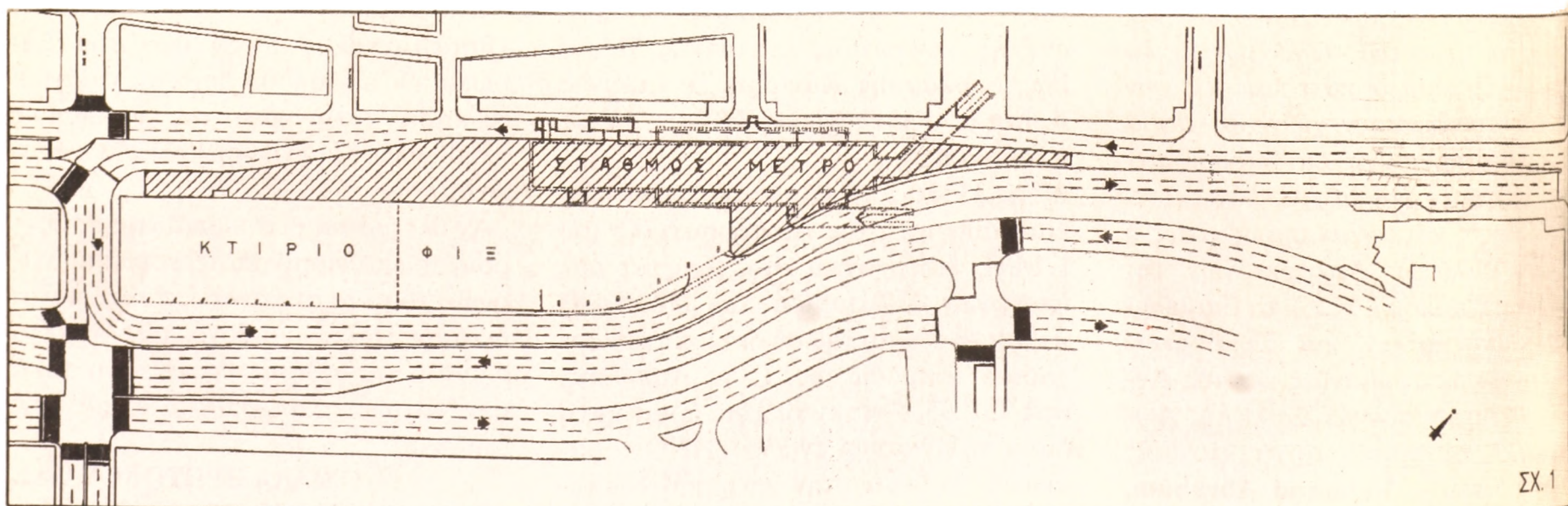

Προοπτικό σχέδιο του Τάκη Ζενέτου. Η βόρεια απόληξη του κτιρίου που το ΥΠΕΧΩΔΕ αποκαλεί προσθήκη.

των προκατασκευασμένων στοιχείων οπλισμένου σκυροδέματος που προορίζονταν για την κάλυψη της σήραγγας του Μετρό. Για να πραγματοποιηθεί αυτό, μετά την κατεδάφιση του υπέργειου τμήματος του κτιρίου, θα ενισχυόταν η πλάκα του ισόγειου, ώστε να αντέξει το βάρος αυτών των στοιχείων για τα δύο επόμενα χρόνια που προβλέπεται να διαρ-

χέσουν οι εργασίες.

Εντύπωση προκαλεί η επιλογή της διαίτησης αλλά και των τεχνικών υπηρεσιών της κοινοπραξίας Αττικό Μετρό να χωρήσει σε μια τόσο δαπανηρή κατεδάφιση, καταστρέφοντας ταυτόχρονα ένα μοναδικό βιομηχανικό κτίριο, όταν με μια απλή μετάθεση λωρίδων κυκλοφορίας, της οδού Καλλιρόης, δημιουργεί-

ΣΧ. 1

ο χώρος διπλάσιας επιφάνειας εργοταξίου, βορείως του κτιρίου (Σχ. 2) Η θέση αυτή ενισχύεται από το γεγονός ότι ο σταθμός του Μετρό εκτείνεται 50 μ. βορείως του κτιρίου και, συνεπώς, η υποδοσία του από το προτεινόμενο εργοτάξιο θα ήταν απλούστερη.

Κατά την ίδια λογική, η κοινοπραξία Αττικό Μετρό και το ΥΠΕΧΩΔΕ εμφανίζουν την πρόταση του εξώροφου υπόγειου γκαράζ 700 θέσεων, όταν το κτίριο διαθέτει υπόγειους χώρους, οι οποίοι θα μπορούσαν να μετατρέπονται σε χώρο στάθμευσης αυτοκινήτων αντίστοιχης χωρητικότητας.

Έτσι, ο σταθμός μετεπιβίβασης λεωφορείων και τρόλλεϋ μπορεί να λειτουργήσει θαυμάσια στο ισόγειο του υπάρχοντος κτιρίου, λόγω της αραιής διαστάσεως και του μεγάλου ύψους του χώρου. Άλλωστε, αυτή την πρόταση είχε εξεργαστεί αρχικά και το Αττικό Μετρό.

Είναι εμφανές ότι όλες οι επιλογές των εργασιών του έργου και του ΥΠΕΧΩΔΕ, πέρα από μια καταστροφική πολιτική, ευνοούν έργα χρονοβόρα και δαπανηρά. Η υποχρέωση της κοινοπραξίας Αττικό Μετρό να παραδώσει εγκαίρως την τακτική ημερομηνία το εργοτάξιο του συγκεκριμένου σταθμού στην κατασκευάστρια εταιρεία Ολυμπιακό Μετρό, με ποινική ρήτρα 1.000.000 γερμανικών μάρκας για κάθε ημέρα καθυστέρησης, θα έπρεπε να αποτελεί έναν παράγοντα λόγο για την επιλογή της εναλλακτικής πρότασης εργοταξίου. Η εφαρμογή αυτής της λύσης απαιτεί ελάχιστο χρονικό διάστημα, μηδαμινό κόστος και εξασφαλίζει τη συνολική διατήρηση του κτιρίου.

Η συνέντευξη Τύπου, που δόθηκε στο

ALBERTO SARTORIS:

«ΑΝΕΚΤΙΜΗΤΟΣ ΜΑΡΤΥΡΑΣ ΤΗΣ ΕΠΟΧΗΣ ΤΟΥ»

Ο διάσημος αρχιτέκτονας *Alberto Sartoris*, πρωτοπόρος ρασιοναλιστής του μοντέρνου κινήματος, απύθηνε έκκληση στον έλληνα πρωθυπουργό και τους υπουργούς ΠΕΧΩΔΕ και Πολιτισμού, να ανακληθεί η απόφαση κατεδάφισης του κτιρίου ΦΙΕ. Δημοσιεύουμε, κατ' αποκλειστικότητα, το κείμενο της επιστολής του.

Λωζάννη, 28 Φεβρουαρίου 1995

Κύριε πρωθυπουργέ,

Με την ιδιότητα εκείνου που πρωτοανακάλυψε το μεγαλείο της σύγχρονης ελληνικής αρχιτεκτονικής, τη σημασία της οποίας τόνιζα ήδη από το 1932 στο βιβλίο μου *Τα στοιχεία της λειτουργικής αρχιτεκτονικής (Les éléments de l'architecture fonctionnelle)*, επιτρέψτε μου να σας απευθύνω την ακόλουθη έκκληση. Μόλις έμαθα ότι πρόκειται να κατεδαφιστεί ένας από τους πιο ανεκτίμητους μάρτυρες της εποχής του: το **Εργοστάσιο Ζυθοποιίας ΦΙΕ** στην Αθήνα, υπέροχο και ιδιαίτερα σημαντικό έργο του αρχιτέκτονα Τάκη Ζενέτου, και σας παρακαλώ, με το βάρος του αξιώματός σας, να παρέμβετε ενεργητικά ώστε να σταματήσει αυτό το σκάνδαλο και αυτή η σφαγή. Στην περίπτωση αυτή, θα έχετε την ευγνωμοσύνη και το θαυμασμό όλων εκείνων που αγαπούν την Ελλάδα και που επιθυμούν να διαγωνιστεί το μάθημα ομορφιάς που έδωσε κάποτε.

Υπογραμμίζω, εξάλλου, ότι το **Εργοστάσιο Ζυθοποιίας ΦΙΕ** αποτελεί ένα από τα σπάνια και εξαιρετικά κτίρια εκείνης της περιόδου και, κατά συνέπεια, η πόλη της Αθήνας οφείλει να το διατηρήσει.

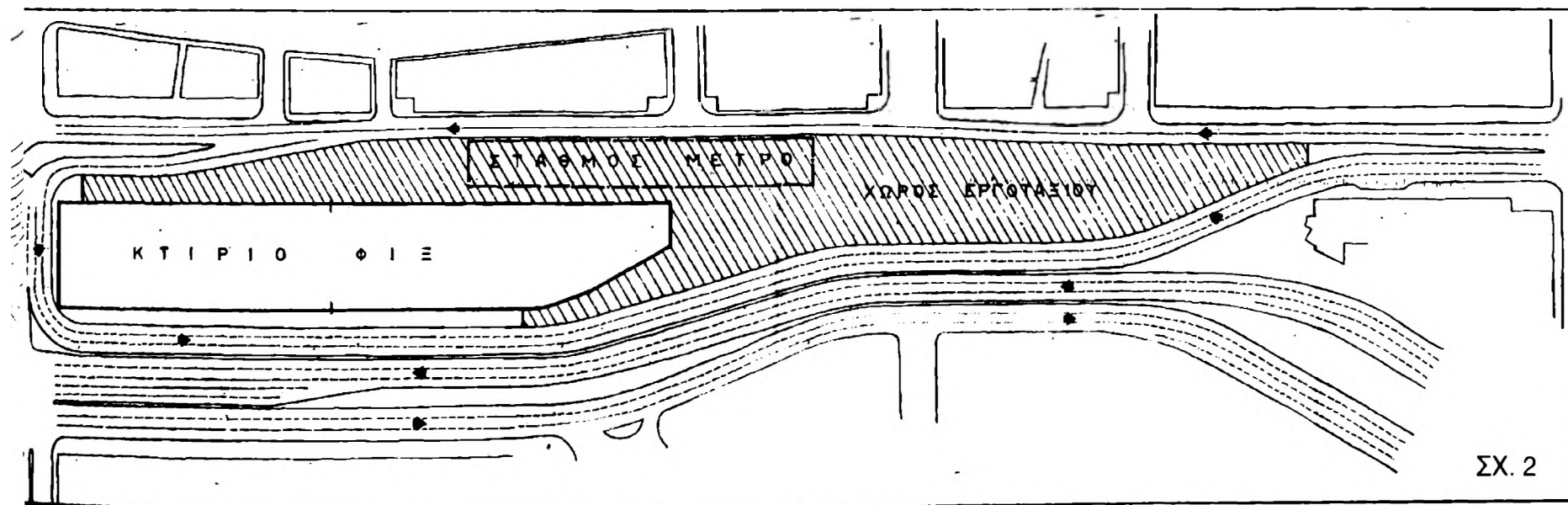
Κύριε πρωθυπουργέ, σας ευχαριστώ και σας ζητώ να συγχωρήσετε αυτό μου το διάβημα, που μου φάνηκε ωστόσο απαραίτητο, για τη δόξα του ελληνικού πνεύματος.

Alberto Sartoris

Πολυτεχνείο στις 22.2.95 από τους αρχιτέκτονες **Α. Ρόκα** και **Π. Νικολακόπουλο**, παρουσιάστηκαν όλα τα στοιχεία και οι εναλλακτικές λύσεις, καθώς και η οικονομική διάσταση του προβλήματος. Η ένοχη σιωπή του ΥΠΕΧΩΔΕ και της Αττικό Μετρό, συνοδευόμενη από την ταυτόχρονη εντατικοποίηση των ρυθμών κατεδάφισης, αποδεικνύει ότι ο ύποπτος τρόπος παρουσίας και μεθό-

δευσης της όλης καταστροφής του κτιρίου προχωρεί βάσει οργανωμένου πολιτικού σχεδίου και με πλήρη απουσία οιασδήποτε δημοκρατικής ευαισθησίας.

Οι ενέργειες του ΥΠΕΧΩΔΕ για την κατεδάφιση του κτιρίου ΦΙΕ αποτελούν ένα επικίνδυνο σχέδιο με σοβαρές οικονομικές επιπτώσεις και δυσμενείς επεκτάσεις για το μέλλον της σύγχρονης ελληνικής αρχιτεκτονικής.

ΠΟΛΙΤΙΣΤΙΚΗ ΕΚΜΗΔΕΝΙΣΗ

του Τάκη Κουμπή

Στην άστοχη και χωρίς έμπνευση πολιτιστική πολιτική που χαρακτηρίζει τη μετα-μερκούρεια εποχή, προστίθενται και οι κάθε είδους βεβιασμένες, απερίσκεπτες και άνευ αρχιτεκτονικής ιδέας ημι-προτάσεις του ΥΠΕΧΩΔΕ.

Χωρίς συγκεκριμένη μελέτη και αρχιτεκτονική πρόταση που να αρμόζει σε σημαντικά δημόσια έργα, αναγγέλλονται κάθε λίγο, εν είδει πυροτεχνήματος, κατασκευές μουσείων, πάρκων, πεζοδρομήσεων σαν να πρόκειται για μια πόλη η οποία δεν είναι ένας ζωντανός οργανισμός με δρόμους, διασταυρώσεις, περάσματα, κυκλοφοριακή αιχμή, αλλά ένα διακοσμητικό πάρκο με παρτέρια, βοτσαλωτές πλάκες και ανάλαφρα γκαζόν.

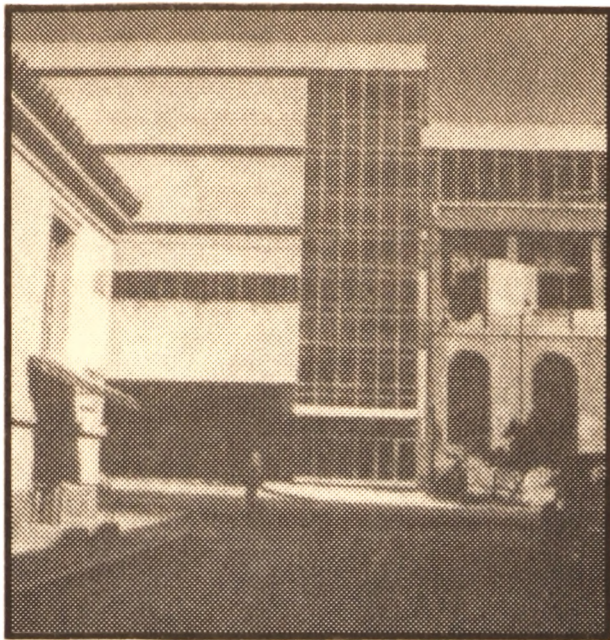
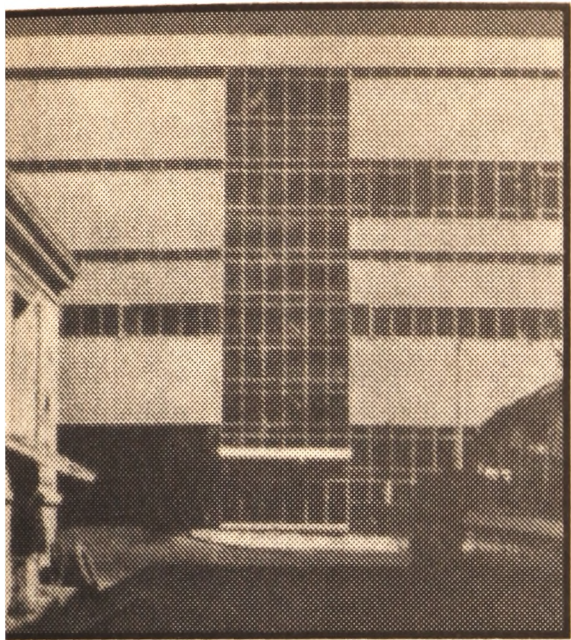
Οι ιδέες που θέλουν την Αθήνα νο-

σταλγική κηπούπολη με βυθίσεις δρόμων, εξαφάνιση των αυτοκινήτων, τεμαχισμό σύγχρονων σημαντικών κτιρίων, όπως το ΦΙΞ, και παρκοποίηση των αστικών χώρων, εκτός του ότι είναι αφελείς και ύποπτες, ανταποκρίνονται σε κάποια αρχαιολογικά οράματα περασμένων δεκαετιών που θεωρούσαν την πόλη «νεκρό σώμα» παραδομένο στην παρελθοντολογία, τη νοσταλγία, την πολεο-νεκροψία που συγχέει την αρχιτεκτονική πραγματοποίηση με τη χειρουργική επέμβαση. Η πόλη που ζούμε και αγαπάμε είναι αυτή της κυκλοφοριακής αιχμής, των αυτοκινητόδρομων, των περασμάτων, των σκληρών επιφανειών, εκεί όπου οι φωνές μας μοιράζονται και αντανακλώνονται στους ψηλούς τοίχους, εκεί όπου το φως διαθλάται και σκορπίζεται από

τους όγκους της αθηναϊκής πολυκατοικίας. Η πόλη αυτή δεν τεμαχίζεται, δεν χειρουργείται, δεν αναστρέφεται, δεν μονιμοποιείται, δεν παρκοποιείται, δεν διακοσμείται.

• Η παράνομη διαδικασία κατεδάφισης του σημαντικού κτιρίου του ΦΙΞ-έργου υψίστης αρχιτεκτονικής έμπνευσης του αρχιτέκτονα **Τάκη Ζενέτου**- που το ΥΠΕΧΩΔΕ ανακοίνωσε πριν από λίγες μέρες, ενώ οι εργασίες κατεδάφισης εσωτερικών τμημάτων έχουν ήδη αρχίσει από τις αρχές Ιανουαρίου, δεν είναι μόνο μια άστοχη πράξη που προστίθεται στις πολιτιστικές αποτυχίες του Μουσείου Μοντέρνας Τέχνης Γουλανδρή και του Μουσείου Ακρόπολης· έχει και μια συμβολική σημασία, καθ' ότι στα ερείπιά του προτίθενται να κατασκευάσουν το

Δυο σταδια εργασιων κατα τη διαρκεια κατασκευης του κτιριου.

Μουσείο Σύγχρονης Αρχιτεκτονικής! Ξι αυτή η πράξη τετελεσμένων γεγονότων που το ΥΠΕΧΩΔΕ προβάλλει, ντάσσεται στην ιδεολογική αυθαιρέ-
 τία των χειρουργικών επεμβάσεων, της παραποίησης και του ξέφρενου λει-
 ουργισμού, που οι τεχνοκράτες του με-
 ρό επιχειρούν εξολοθρεύοντας κάθε
 ύγχρονο πολιτιστικό ίχνος. Γι' αυτό το
 όγο, το κτίριο του ΦΙΞ έμεινε μεγάλο
 ρονικό διάστημα μια αδιάφορη μάζα
 κερασμένη με λαμαρίνες, έτσι ώστε
 ύκολα να δικαιολογείται κάθε αυθαί-
 ετη επέμβαση. Ωστόσο, αυτός ο διά-

τρητος όγκος που είχε σχεδιαστεί ώστε
 να είναι αιωρούμενος με μεγάλα
 ανοίγματα στο ισόγειο, αποτελεί ένα
 ενιαίο σύνολο μοναδικό για τον τρόπο
 με τον οποίο τοποθετείται πάνω στους
 δρόμους, ακολουθώντας τη γραμμικό-
 τητα και τις διακυμάνσεις τους. Δεν εί-
 ναι τυχαίο τώρα, που αναπτύσσεται ως
 επιδημία η ιδεολογική αποπομπή των
 αυτοκινητοδρόμων, να απειλείται η αρ-
 τιότητα αυτού του παραδειγματικού
 κτιρίου αστικών δρόμων, που χαρακτη-
 ρίζει τη σύγχρονη Αθήνα. Καθώς, επί-
 σης, δεν είναι τυχαίο που η λεωφόρος

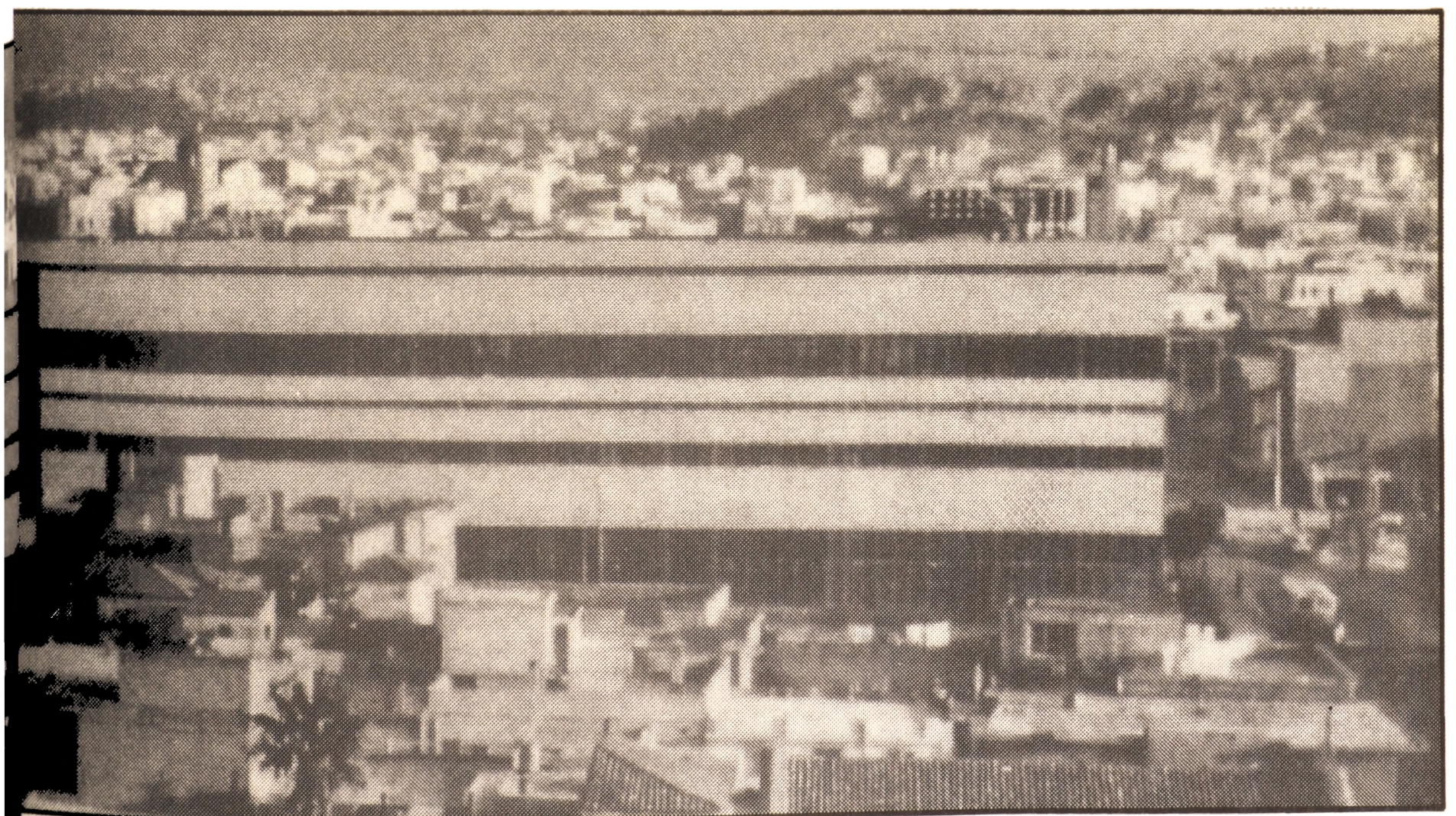
Κηφισίας δεν απέκτησε ούτε ένα αξιό-
 λογο κτίσμα που να ανταποκρίνεται
 στην οντότητα αυτής της κεντρικής αρ-
 τηρίας αλλά, αντιθέτως, έγινε το σύμ-
 βολο των κιτς εξαθλιωμένων πολυτε-
 λών σκουπιδιών.

• Αυτή τη συνείδηση που έχουμε ανά-
 γκη να αποκτήσουμε μέσα από το κτί-
 ριο του Ζενέτου δεν μπορεί να μας τη
 στερήσει καμία υπουργική απόφαση.
 Το κτίριο αυτό ανήκει στη σύγχρονη
 Αθήνα και μόνο μέσα από συγκεκριμέ-
 νες αρχιτεκτονικές διατυπώσεις μπο-
 ρούμε να εκφραστούμε για το μέλλον
 του.

*Το κτίριο του ΦΙΞ είναι μια ENLALA
 αρμονική πρόταση που δεν τεμαχίζε-
 ται, δεν ακρωτηριάζεται, είναι μια ση-
 μαντική ολοκληρωμένη αρχιτεκτονική
 εμπειρία.*

Οι τεχνοκράτες, οι πολεο-χειρουργοί
 και κάθε είδους πολιτιστικοί εκμηδενι-
 στές να αποσυρθούν και να εγκαταλεί-
 ψουν τώρα το αυθαίρετο σχέδιο κατε-
 δάφησης του ΦΙΞ, παραχωρώντας τη
 θέση τους σε εμπνευσμένες αρχιτεκτο-
 νικές ιδέες πάνω στα ίχνη του Ζενέτου.

Το κτίριο σε σχέση με τον περιβάλλοντα
 αστικό ιστό την εποχή της κατασκευής
 του (φωτογραφία του 1963).

ΗΡΕΜΗ ΔΥΝΑΜΗ

ΚΥΡΙΕ ΥΠΟΥΡΓΕ, ΔΕΝ ΜΠΟΡΕΙ
ΝΑ ΣΥΝΕΧΙΣΤΕΙ ΑΥΤΟ ΤΟ ΧΑΟΣ
ΜΕ ΤΙΣ ΔΗΛΩΣΕΙΣ!

ΟΙ ΕΦΟΡΙΑΚΟΙ
ΑΥΤΟΚΤΟΝΟΥΝ!

ΟΙ ΦΟΡΟΛΟΓΟΥΜΕΝΟΙ
ΞΕΝΥΤΕΥΟΝΤΑΙ!

ΟΡΑΙΑ...
ΠΟΛΥ ΟΡΑΙΑ!

ΟΙ ΣΟΔΕΙΕΣ
ΚΑΙΓΟΝΤΑΙ!

Η ΟΙΚΟΝΟΜΙΑ
ΚΑΤΑΡΡΕΕΙ!

ΤΑ ΠΗΓΑΔΙΑ
ΣΤΕΡΕΥΟΥΝ!

ΤΑ ΚΟΠΑΔΙΑ
ΑΦΑΝΙΖΟΝΤΑΙ!

ΕΧΟΥΝ ΟΛΟΙ ΑΠΕΛΠΙΣΘΕΙ ΚΑΙ ΕΥΚΟΛΑ
ΘΑ ΔΕΧΘΟΥΝ ΟΠΟΙΟΝΔΗΠΟΤΕ ΣΥΜΒΙΒΑΣΜΟ...
ΟΠΩΣ, ΓΙΑ ΠΑΡΑΔΕΙΓΜΑ...

...ΤΗΝ ΞΥΣΤΗ
ΔΗΛΩΣΗ!

ΟΙ ΦΟΡΟΛΟΓΟΥΜΕΝΟΙ
ΘΑ ΞΥΝΟΥΝ ΕΛΑΦΡΑ ΤΗ ΔΗΛΩΣΗ
ΤΟΥΣ ΚΑΙ ΘΑ ΥΠΟΧΡΕΟΥΝΤΑΙ
ΝΑ ΚΑΤΑΒΑΛΛΟΥΝ ΤΟ ΠΟΣΟ
ΠΟΥ ΘΑ ΕΜΦΑΝΙΖΕΤΑΙ.

ΚΙ ΑΝ ΕΙΝΑΙ ΜΕΓΑΛΟ
ΤΟ ΠΟΣΟ ΚΑΙ ΔΕΝ ΜΠΟ-
ΡΟΥΝ ΝΑ ΠΛΗΡΩΣΟΥΝ;

ΤΟΤΕ ΘΑ Ο-
ΦΕΙΛΟΥΝ ΝΑ ΕΡ-
ΓΑΣΘΟΥΝ ΑΜΙΣΘΙ-
ΩΣ ΕΦΟΡΙΑΚΟΙ!

ΕΤΣΙ, ΤΟΥ ΧΡΟΝΟΥ, ΕΝΙΣΧΥΜΕΝΟΙ ΜΕ ΧΙΛΙΑΔΕΣ
ΝΕΟΥΣ ΥΠΑΛΛΗΛΟΥΣ ΘΑ ΤΟΥΣ ΤΣΑΚΙΣΟΥΜΕ!

ΔΙΕΘΝΗΣ ΣΚΗΝΗ

Επιμέλεια: Βασίλης Καπετανγιάννης

Ο Μιλόσεβιτς κρατάει το κλειδί των εξελίξεων

Φ' όσον τίποτα ουσιαστικά δεν έχει αλλάξει στα πεδία των μαχών που να υποχρεώνει τους Σέρβους της Βοσνίας και της Κράινα να αλλάξουν στάση απέναντι στο τοπικό σχέδιο, οι διπλωματικές προσπάθειες στραφεί προς τον Μιλόσεβιτς. Ο σέρβος πρόεδρος δέχεται πιέσεις να αναγνωρίσει την Κράινα και τη Βοσνία με αντάλλαγμα τη μερική αναστολή των κυρώσεων που έχουν επιβληθεί στην Γιουγκοσλαβία.

Η στιγμή που ο Μιλόσεβιτς αποφάσισε να υποχωρήσει απ' τον Κάρατζιτς, ήταν φυσικό αποτέλεσμα των προσπάθειες να στραφούν προς αυτόν για την επίλυση κάποιας ειρηνευτικής λύσης. Το τίμημα, που καλείται τώρα να πληρώσει ο Μιλόσεβιτς είναι μεγάλο και, φυσικά, δεν είναι δυνατόν να το καταβάλλει. Πρώτον, διότι καμία εγκαταλείψει τα όνειρα περί «Μεγάλης Σερβίας» και, δεύτερον, διότι η προσφορά που του γίνεται δεν αίρει όλες της πτυχές των κυρώσεων.

Καμία διπλωματική κίνηση στον τομέα απ' την πλευρά του Μιλόσεβιτς δεν μπορεί να γίνει απ' έξω την τύχη των Σέρβων της Βοσνίας και της Κράινα.

**Μακρύς και
αβέβαιος ο
δρόμος
αλλά είναι
καιρός να
σταματήσει η
αιματοχυσία.**

Με την αποχώρηση των κυανόκρανων απ' την Κράινα, υπάρχει άμεσος κίνδυνος επανάληψης των εχθροπραξιών και εμμονής της Κροατίας να ανακαταλάβει τα απωλεσθέντα εδάφη. Η Σερβία έχει δηλώσει ότι δεν θα μείνει απαθής σε μια τέτοια περίπτωση και, κατά συνέπεια, η πιθανότητα άμεσης πλέον εμπλοκής της στον πόλεμο είναι εμφανής. Σε μια τέτοια περίπτωση, οι επιπτώσεις θα είναι μεγάλες και απρόβλεπτες. Διευθέτηση σε Κροατία και Βοσνία που δεν θα έδινε στον τοπικό σερβικό πληθυσμό άλλα περιθώρια πλην της πλήρους υποταγής θα δημιουργούσε εκ νέου κινδύνους γενικότερης ανάφλεξης και σύρραξης.

Έχει ήδη γίνει αποδεκτό ότι ο Μιλόσεβιτς κρατάει το κλειδί των εξελίξεων κι ότι απ' τη στάση του εξαρτώνται πολλά, υπό τον όρο ότι δείχνει σταθερότητα στον προσανατολισμό του κι ότι μπορεί να του δοθούν επαρκή ανταλλάγματα.

Η προοπτική των διαβουλεύσεων αυτών που διεξάγονται «κεκλεισμένων των θυρών» δεν μπορεί να προκαθοριστεί. Είναι όμως προτιμότερη από κάθε άλλη διαδικασία και πρέπει να δοκιμαστεί χωρίς προκαταλήψεις. Μακρύς και αβέβαιος ο δρόμος αλλά είναι καιρός να σταματήσει η αιματοχυσία.

Τα φαντάσματα του παρελθόντος

του Δημήτρη Σκάλκου

Το συνεχιζόμενο με αμείωτη ένταση δράμα στην Τσετσενία, πέρα απ' το ότι καταδεικνύει την Υπερκανκασία ως περιοχή υψηλής περιφερειακής αστάθειας για τα επόμενα χρόνια, μετά τη διάλυση τη ΕΣΣΔ, δημιουργεί και σοβαρά ερωτηματικά για την πορεία που ακολουθεί η Ρωσία. Εγκλωβισμένη ανάμεσα στον αυταρχισμό της κεντρικής εξουσίας και στο τέλμα στο οποίο έχουν περιέλθει οι μεταρρυθμίσεις, δεν μπορεί να βρει λύσεις στα πιεστικά και συνεχώς διογκούμενα εσωτερικά της προβλήματα, με αποτέλεσμα να ακολουθεί μια τυχοδιωκτική κι επιθετική εξωτερική πολιτική προκειμένο να καλύψει την κυβερνητική ανικανότητα στο εσωτερικό. Βρισκόμαστε, λοιπόν, μπροστά σε ένα κλασικό παράδειγμα αδυναμίας ενός πολιτικού συστήματος να δώσει διέξοδο σε ένα πλήθος αιτημάτων...

Αν και για τους περισσότερους η Ρωσία παραμένει ένα μεγάλο αίνιγμα, στους κύκλους των προσεκτικών μελετητών της φαίνεται να κερδίζει έδαφος η άποψη πως η εξουσία δεν έχει ουσιαστικά αλλάξει χέρια, καθώς οι δυνάμεις εκείνες που επιθυμούν τον εκσυγχρονισμό του συστήματος είναι μειοψηφία στα κέντρα λήψης αποφάσεων, πράγμα που αποτελεί τη ρίζα της ρωσικής κακοδαιμονίας. Η άποψη αυτή φαίνεται να ευσταθεί, αφού στην ουσία δεν πραγματοποιήθηκαν ποτέ αληθινές μεταρρυθμίσεις. Η ισχυρή γραφειοκρατία των 20 εκατομμυρίων περίπου ατόμων, δημιούργημα του γιγαντιαίου κράτους του παρελθόντος που επενέβαινε σε κάθε σφαίρα ανθρώπινης δραστηριότητας, αντιστέκεται σε κάθε προσπάθεια περιορισμού των προνομίων της.

Στο ίδιο μήκος κύματος κινείται κι ο πανίσχυρος «κόκκινος στρατός» που λειτουργεί ως ανεξέλεγκτος πόλος εξουσίας. Ιδιαίτερα ενισχυμένος έπειτα από το ρόλο του στη σύγκρουση Γέλτσιν - Κοινοβουλίου, μοιάζει να διεξάγει αυτόβουλα τον πόλεμο στην Τσετσενία, ενώ έχουν εγκαταλειφθεί τα σχέδια για περιορισμό του αριθμού και της επιρροής του. Άλλωστε, παρά τα προβλήματα της κατάρτισης του προϋπολογι-

σμού, δεν θίχτηκαν οι αμυντικές δαπάνες. Η KGB απλώς άλλαξε αντικείμενο εργασίας, μετακινούμενη στην πάταξη του οικονομικού εγκλήματος, ενώ η παλαιά νομενκλατούρα συνεχίζει να ασκεί έλεγχο επί της οικονομίας.

Έτσι, η οικονομική πολιτική της κυβέρνησης αποσκοπεί μόνο στον έλεγχο του πληθωρισμού, ενώ οι απαραίτητες ιδιωτικοποιήσεις έχουν βαλτώσει όντας εξαιρετικά προβληματικές. Όπως αναφέρει μια πρόσφατη μελέτη του Ινστιτούτου Άνταμ Σμιθ της Αγγλίας, οι κρατικές επιχειρήσεις ιδιωτικοποιούνται με τρόπο που εμποδίζει την αγορά μετοχών από άτομα που βρίσκονται εκτός, με αποτέλεσμα να καταλήγουν στους ίδιους. Συνεχίζουν, ακόμη, να υπάρχουν δεκάδες κρατικά μονοπώλια, ο ρόλος της Κεντρικής Τράπεζας δεν είναι ο ενδεδειγμένος, ενώ και στον κρίσιμο τομέα της γεωργίας το πανίσχυρο αγροτικό λόμπυ ελέγχει την παραγωγή και τις ενισχύσεις θίγοντας τους καλλιεργητές.

Η «ΑΥΤΑΡΧΙΚΗ ΚΛΗΡΟΝΟΜΙΑ»

Ύστερα απ' όλα αυτά, γίνεται εύκολα αντιληπτό πως το πολιτικό σύστημα στη Ρωσία ελέγχεται πλήρως από πολιτικο-οι-

Λιγοστεύουν εκείνοι που στηρίζουν τον Γέλτσιν

νομικές ελίτ οι οποίες συγκροτούν ένα κατεστημένο που αντιστέκεται σε κάθε προσπάθεια εκσυγχρονισμού. Η νομενκλατούρα αυτή επιτυγχάνει με ευκολία τον αποπροσανατολισμό και τη συναίνεση του εκλογικού σώματος, εξασφαλίζοντας έτσι τη διαίωσή της. Στο επίπεδο των πολιτικών ιδεών, εκφέρουν έναν ιδεολογικά φορτισμένο εθνικιστικό λόγο που βρισκεί ελάχιστες αντιστάσεις στην κοινωνία. Αυτό γιατί η ρωσική κοινωνία φαίνεται να έχει τις υποδοχές για το ρεύμα αυτό. Λέγοντας υποδοχές εννοούμε ένα σύνολο δεδο-

ον που είναι συμβατό με τις συγκεκρι-
ς ιδέες. Στον πυρήνα αυτών των δεδο-
ν βρίσκεται η πολιτική κουλτούρα.
, η απουσία μιας κοινωνίας πολιτών,
νωμένης και ιδεολογικά προσανατο-
ένης στον εκσυγχρονισμό και τον εκ-
κρατισμό του συστήματος είναι καθο-
ική. Η παράδοση παίζει καταλυτικό
, καθώς η απουσία δημοκρατικής
αριάς, η ανυπαρξία των σχετικών θε-
ν, η άγνοια της έννοιας της ατομικής
ήνης και του ορθολογισμού είναι εμφα-
ι. Ο λόγος μοιάζει να είναι ξένος από τη
ική σκέψη, καθώς τους παγανιστικούς
χριστιανικούς μύθους διαδέχθηκαν οι
ι του μαρξισμού-λενινισμού. Οι Ρώ-
ναζητούν την ευτυχία σε ουτοπιστικά-
οτιστικά σχέδια, μεταθέτοντας σε
τήρες» την ευθύνη των πράξεών τους.
κείται γι' αυτό που έχει ονομασθεί
αρχική κληρονομιά» (authoritarian
cy)' και περιγράφει άριστα την κατά-

σταση.

Έτσι, καθώς η ρωσική κοινωνία έρχεται
αντιμέτωπη με ένα ευρύ φάσμα προβλημά-
των που συνιστούν μια πρωτοφανή κρίση
την οποία έχουμε περιγράψει στο παρελ-
θόν, επιχειρεί να αντιπαρέλθει τη γενικευ-
μένη αβεβαιότητα καταφεύγοντας στις βε-
βαιότητες της «Μεγάλης Ρωσίας», του
πανσλαβισμού, του αντισημιτισμού και της
ξеноφοβίας, της αναβίωσης του σοβιετι-
κού imperium, κ.λπ. Το φαινόμενο **Ζιρι-
νόφσκι** δεν είναι μεμονωμένο, καθώς νέοι
ηγέτες του λαϊκο-εθνικιστικού ρεύματος
ξεπηδούν καθημερινά (π.χ. **Ρομανώφ**) και
αποδεικνύει πως πρόκειται για μια μόνιμη
τάση.

Μέσα στο πλαίσιο αυτό, ο **Μπόρις Γέλ-
τσιν** τελεί υπό την ομηρία των εθνικο-κομ-
μουνιστών και η συμμαχία του με τους δη-
μοκράτες, μετά και τις τσετσενικές εξελί-
ξεις, «μοιάζει να έχει οριστικά τελειώσει»².
Η κυβέρνηση είναι ανήμπορη -ή, μήπως,

απρόθυμη- να προβεί σε πραγματικές αλ-
λαγές στην πορεία της Ρωσίας και φιλε-
λεύθεροι μεταρρυθμιστές όπως ο **Ι. Γκαϊ-
ντάρ** μοιάζουν παραφωνία στο πολιτικό
σκηνικό. Ίσως είναι καιρός -παρατηρούν
πολλοί σχολιαστές- η Δύση να εξετάσει
σοβαρά τη στήριξη που παρέχει στον Γέλ-
τσιν, ακολουθώντας τη λογική του «το μη
χείρον βέλτιστον», ενόψει μάλιστα των
προεδρικών εκλογών.

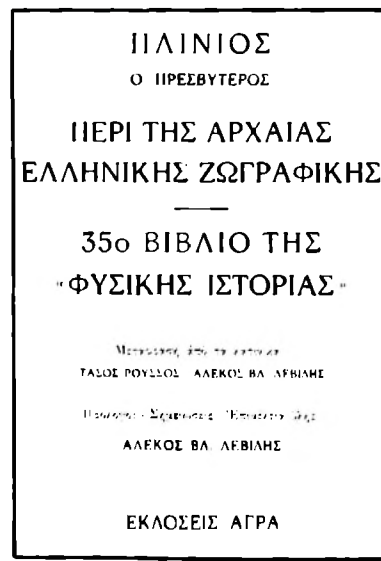
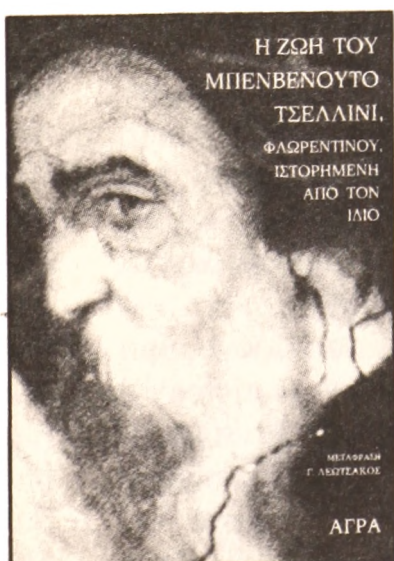
Τελειώνοντας, να τονίσουμε πως η ρωσι-
κή κοινωνία βρίσκεται μπροστά σε καθο-
ριστικές επιλογές για το μέλλον της μεγά-
λης αυτής χώρας, επιλογές ομολογουμέ-
νως δύσκολες, καθώς τα όνειρα των πολι-
τών στοιχειώνονται από τα φαντάσματα
του παρελθόντος

ΣΗΜΕΙΩΣΕΙΣ

1. Y.N. Afanasyev, *Russian Reform is Dead*, *Foreign Affairs*, vol. 73, No 2, 1994, σ. 22.
2. *The Economist* 25.2.1995, σ. 29.

ΕΚΔΟΣΕΙΣ ΑΓΡΑ 1979 - 1994

Η καταπολέμηση της φτώχειας: ποιος θα πληρώσει το τίμημα;

της Άννας Χαραλάμπη - Φωκά

Σε τρεις μέρες (6 έως 12 Μαρτίου), στην Κοπεγχάγη, ξεκινούν οι εργασίες της Διάσκεψης Κορυφής για την Κοινωνική Ανάπτυξη, που γίνεται υπό την αιγίδα του ΟΗΕ με τη συμμετοχή όλων των κρατών της Γης. Η εξεύρεση πόρων για την καταπολέμηση της φτώχειας, η προστασία των ανθρώπινων δικαιωμάτων του πληθυσμού του πλανήτη, το θέμα των προσφύγων και των εκτοπισμένων είναι μόνο μερικά από τα καυτά προβλήματα που θα τεθούν επί τάπητος. Ωστόσο, τα ωραία λόγια που θ' ακουστούν κινδυνεύουν να μείνουν ωραία λόγια.

Οργανισμός των Ηνωμένων Εθνών γιορτάζει φέτος τα 50 του χρόνια με δύο μεγάλες παγκόσμιες διασκέψεις: τη Διάσκεψη Κορυφής για την Κοινωνική Ανάπτυξη, που θα λάβει χώρα στην Κοπεγχάγη από τις 6 έως τις 12 Μαρτίου, και την τέταρτη Παγκόσμια Διάσκεψη για τις Γυναίκες, τον Σεπτέμβριο, στο Πεκίνο.

Η Κοινωνική Διάσκεψη Κορυφής κατέχει την κεντρική θέση σε έναν αστερισμό διασκέψεων που τα Ηνωμένα Έθνη οργάνωσαν τα τελευταία χρόνια γύρω από τα προβλήματα της παγκόσμιας ανάπτυξης: την Παγκόσμια Διάσκεψη Κορυφής για τα Παιδιά το 1990, τη Διάσκεψη Κορυφής για το Περιβάλλον και την Ανάπτυξη το 1992, την Παγκόσμια Διάσκεψη για τα Ανθρώπινα Δικαιώματα το 1993, τη Διεθνή Διάσκεψη για τη Βιώσιμη Ανάπτυξη των Μικρών Νησιωτικών Αναπτυσσόμενων Κρατών και τη Διεθνή Διάσκεψη για τον Πληθυσμό και την Ανάπτυξη το 1994, την προσεχή Διάσκεψη για τις Γυναίκες και τη Διάσκεψη για τους Ανθρώπινους Οικισμούς που θα λάβει χώρα το 1996.

Όπως όλες οι διασκέψεις του ΟΗΕ, έτσι και η Κοινωνική Διάσκεψη Κορυφής που αρχίζει την ερχόμενη εβδομάδα στη Κο-

πεγχάγη, θα εγκρίνει δύο βασικά κείμενα: μια Διακήρυξη Αρχών και ένα Πρόγραμμα Δράσης.

• Η Διακήρυξη, που θα εκφράζει τις γενικές αρχές τις οποίες τα συνυπογράφοντα κράτη υπόσχονται να σεβαστούν και που περιλαμβάνει μια σειρά καταρχήν δεσμεύσεων, έχει χαρακτηριστεί από τις Μη Κυβερνητικές Οργανώσεις για την ανάπτυξη (ΜΚΟΑ) που συμμετέχουν στις προπαρασκευαστικές διαδικασίες κριτικάροντας και προτείνοντας συγκεκριμένες τροποποιήσεις στα κείμενα, *ικανοποιητική*.

Με τη Διακήρυξη, οι αρχηγοί κρατών και κυβερνήσεων θα δεσμευθούν να προωθήσουν ένα πολιτικό, οικονομικό, ηθικό και πνευματικό όραμα για την κοινωνική ανάπτυξη, βασισμένο πάνω στην ανθρώπινη αξιοπρέπεια, τα ανθρώπινα δικαιώματα, την ισότητα, την ειρήνη, τη δημοκρατία, την αμοιβαία ευθύνη και συνεργασία και τον πλήρη σεβασμό προς τις διάφορες θρησκευτικές και ηθικές αξίες, καθώς και τα πολιτιστικά θεμέλια των λαών.

• Το δεύτερο κείμενο, το Πρόγραμμα Δράσης, είναι σημαντικότερο γιατί περνάει από μια θεωρητική θέση σε μια πρακτική προσπάθεια διατύπωσης συγκεκριμένων πράξεων, σε συγκεκριμένο χρόνο.

Όμως, ένα σημαντικό ευρωπαϊκό δίκτυο

ΜΚΟΑ, με κείμενό του που κυκλοφόρησε ήδη από την προπαρασκευαστική συνάντηση του περασμένου Σεπτεμβρίου, χαρακτήρισε «τεράστιο» το χάσμα που υπάρχει ανάμεσα στο πνεύμα της Διακήρυξης και στο περιεχόμενο του Προγράμματος Δράσης. Παρατήρησε ακόμα ότι το Π.Δ. δεν ανταποκρίνεται στο ρόλο του, δεν εμπεριέχει σαφώς προσδιορισμένους στόχους, ακριβή χρονοδιαγράμματα, συγκεκριμένα μέτρα για την εφαρμογή της Διακήρυξης. Ούτε ορίζει τα κατάλληλα όργανα να ελέγχου, σε διεθνές και σε εθνικό επίπεδο, για τη πραγματοποίησή του.

ΠΟΥ ΔΕΝ ΥΠΑΡΧΕΙ ΟΜΟΦΩΝΙΑ

Η διάσταση αυτή οφείλεται, όπως είναι φυσικό, στα διαφορετικά συμφέροντα που στο βαθμό ανάπτυξης, πολιτιστικής και οικονομικής, των κρατών που συμμετέχουν. Οι κυριότεροι τομείς στους οποίους είναι ιδιαίτερα δύσκολο να εξασφαλιστεί η ομοφωνία και η συμμόρφωση του Π.Δ. με το πνεύμα της Διακήρυξης Αρχών είναι:

• Η συγκριτική θέση γυναικών και ανδρών μέσα στην κοινωνία, τα προβλήματα γέννησης (με την έννοια αρσενικού και θηλυκού) όπως επικράτησε να ονομάζονται: η ομάδα των 77 φτωχότερων χωρών δοκιμάζει μάλιστα να γυρίσει πίσω σε συμφωνίες

ίχαν επιτευχθεί τον περασμένο Σε-
ριο στο Κάιρο, στη *Διάσκεψη για τον*
ισμό, σχετικά με την ισότητα και τη
σύνη απέναντι στις γυναίκες και
ιά με την εξασφάλιση της αναπαρα-
ής και σεξουαλικής υγείας: τίθεται
τα και πάλι στη συζήτηση το πρόβλη-
ορισμού της «οικογένειας».

Ξεύρεση πρόσθετων πόρων: η πρωτο-
α 20/20 κατά της φτώχειας βρίσκει
υποστήριξη από τις λατινοαμερικα-
και ασιατικές κυβερνήσεις, ενώ οι
ανικές έχουν καθαρά εκφραστεί.
Οι βιομηχανοποιημένες χώρες εκδη-
ν όλο και πιο αυξημένο ενδιαφέρον
εται για μια «συνταγή» που ελπίζε-
μπορεί να εξασφαλίσει μέχρι 40 δι-
μμύρια δολάρια το χρόνο πρόσθε-
όρους για τη βοήθεια των φτωχότε-
ών του κόσμου. Ο μηχανισμός της
πλός: οι αναπτυσσόμενες χώρες θα
υτούν να αυξήσουν τις εθνικές τους
ες για τις βασικές κοινωνικές υπη-
ς, από τον μέσο όρο του 13% που εί-
μερα, στο 20%, ενώ οι βιομηχανο-
ίνες χώρες θα προορίσουν το 20%
αικού προϋπολογισμού που διαθέ-
α τη βοήθεια προς τον Τρίτο Κόσμο.
ωνικά πρόβλήματα, έναντι του ση-
ύ 10%.

Πόρος: οι ΗΠΑ υποστηρίζουν τις προ-
που είχαν υιοθετηθεί από τη Γενική
υση του ΟΗΕ και προβλέπουν μεί-
αισισμένη σε «πακέτι επιλογών». Η

ομάδα των «77» βρίσκει ότι αυτά τα μέτρα
δεν είναι αποτελεσματικά και πιέζει για τη
διαγραφή.

• **Τα ανθρώπινα δικαιώματα:** και πάλι η
ομάδα των «77» δεν δέχεται να προχωρή-
σει σε αυτόν τον τομέα αν οι βιομηχανο-
ποιημένες χώρες δεν αναγνωρίσουν το δι-
καίωμα στην ανάπτυξη ως ανθρώπινο δι-
καίωμα.

• **Οι στόχοι και η επίβλεψη:** δεν έχουν κα-
θοριστεί ειδικοί στόχοι και χρονοδιαγράμ-
ματα. Όσον αφορά την επίβλεψη και τη
συνέχιση δεν έχουν καθοριστεί οι σχετικοί
μηχανισμοί, ιδιαίτερα όσον αφορά το ρόλο
του ΟΗΕ και του Οικονομικού και Κοινω-
νικού Συμβουλίου.

• **Η φτώχεια.** υπάρχουν μερικά σημεία που
δεν έχουν γίνει γενικώς αποδεκτά και, κυ-
ρίως, η πρόταση για κάθε κυβέρνηση να
ορίσει ακριβώς και να διαπιστώσει την
έκταση της απόλυτης φτώχειας στη χώρα
της και να διατυπώσει εθνικά προγράμμα-
τα απάλειψής της που να ξεκινούν από τις
δομικές αιτίες που την προκαλούν, εντός
του 1996 (το οποίο έχει οριστεί διεθνές
έτος για τον καταπολέμηση της φτώχειας).

• **Οι πρόσφυγες και τα εκτοπισμένα άτομα:**
δεν αποφασίστηκε ακόμα τίποτα που να
αφορά πρόσθετους πόρους για την ικανο-
ποίηση των αναγκών τους

Όλα αυτά τα αμφισβητούμενα σημεία θα
συζητηθούν στην Κοπεγχάγη και οι παρού-
σες εθνικές αντιπροσωπείες θα κληθούν
να αποφασίσουν, υποστηρίζοντας τη μία ή

την άλλη άποψη. Πρόκειται για αποφάσεις
που έχουν αρκετά μεγάλο βάρος, γιατί κα-
τά κάποιον τρόπο προδιαγράφουν πολιτι-
κές επιλογές που θα καθορίσουν τις σχέ-
σεις μεταξύ πλούσιων και φτωχών χωρών
σε ένα όχι και τόσο απομακρυσμένο μέλ-
λον.

ΟΙ ΑΝΕΠΤΥΓΜΕΝΕΣ ΧΩΡΕΣ ΣΕ ΔΙΛΗΜΜΑ

Η φτώχεια «προ των πυλών», είτε των Νό-
τιων είτε των Ανατολικών, μ' όλα τα έλκη
που εξαπλώνονται πάνω στις σάρκες της
(διάβαζε: φονταμενταλισμός στο Νότο,
οργανωμένο έγκλημα και φονικές μαζικές
συγκρούσεις στην Ανατολή) βάζει το βιο-
μηχανοποιημένο κόσμο μπροστά στο δί-
λημμα να κοιτάξει πώς θα υπεραμυνθεί
των προνομίων που έχει προστατεύοντάς
τα ή να αναχαιτίσει την «επίθεση» αποδυ-
ναμώνοντας τη φτώχεια των άλλων, στις ρί-
ζες της, με τίμημα την εγκατάλειψη μερι-
κών από τα προνόμιά του;

Ιδιαίτερα για χώρες που βρίσκονται «πά-
νω στα σύνορα», στη βόρεια όχθη της Με-
σογείου π.χ. ή σε πολλαπλά και από πα-
ντού σύνορα (στη βόρεια όχθη της Μεσο-
γείου, στην ανατολική όχθη της Ευρώπης,
στη βόρεια μεθόριο των «πλουσίων»), πιε-
σμένες από παντού απ' την προέλαση της
φτώχειας, χώρες δηλαδή σαν την Ελλάδα,
το πώς θα ψηφίσουν στη Κοπεγχάγη απο-
κτά ιδιαίτερη σημασία. Όχι γιατί η ψήφος
αυτή καθεαυτή θα καθορίσει πολλά και
συγκεκριμένα. Ούτε γιατί οι αποφάσεις
του ΟΗΕ και τα προγράμματα δράσης που
προωθεί τα σέβονται όλοι και τα εφαρμό-
ζουν κατά γράμμα. Αλλά γιατί θα συντελέ-
σει (η ψήφος) στο να διατυπωθεί μια κα-
τεύθυνση, να ισχυροποιηθεί μια θέληση,
είτε προς την ειρήνη, την αλληλεγγύη, την
ισότητα, τη δικαιοσύνη, είτε προς τη δυνα-
μική υπεράσπιση των προνομίων αυτών
που τα έχουν, τη ληστρική επιθετικότητα
αυτών που θέλουν να αυξήσουν τα λίγα
που διαθέτουν, σε βάρος των πιο φτωχών
και πιο αδύνατων και τον τελικό εξανδρα-
ποδισμό και υποβιβασμό σε υπανθρώπινες
καταστάσεις αυτών που δεν έχουν τίποτα.

Ιδιαίτερα αυξημένη είναι η ευθύνη των
πολιτών εκείνων των χωρών που βρίσκο-
νται πάνω στα σύνορα και που θα υπο-
στούν σκληρότερα από όλους τα επακό-
λουθα μιας σύγκρουσης ανάμεσα σε πλού-
σιους και φτωχούς. Όποια μορφή και αν
αυτή πάρει.

Βαλκανικά φαντάσματα, ευρωπαίοι βρυκόλακες

του Κωστή Χλουβεράκη

Ο Μαρξ αποκαλούσε τα κρατίδια της Χερσονήσου του Αίμου «βαλκανικά σκύβαλα» που, για τον Μπίσμαρκ «δεν άξιζαν τα κόκαλα ούτε καν ενός Πομερανού Γρεναδιέρου.» Αλλά για τον **Robert D. Kaplan**, συγγραφέα του βιβλίου *Balkan Ghosts* (που η ανάγνωσή του λέγεται πως επηρέασε την βαλκανική πολιτική του προέδρου Κλίντον περισσότερο από τις παραινήσεις των συμβούλων του), τα ιστορικά φαντάσματα των Βαλκανίων, οι μακραίωνες μνήμες, οι φόβοι και τα μίσση εξακολουθούν τη δική τους αυτόνομη ζωή, ένας γεωγραφικός, αντιστικός μικρόκοσμος μέσα στο «global village», ξένα κι αδιάφορα στον κόσμο που τα περιβάλλει. Θα 'λεγε κανείς πως ο χρόνος σταμάτησε εδώ και πολλούς αιώνες: Μέχρι πρόσφατα ακόμη, οι Μαυροβούνιοι φορούσαν μια μαύρη ταινία στα καπέλα τους σε ένδειξη πένθους για την έκβαση της μάχης του Κοσσυφοπεδίου κατά των Τούρκων, κι ας είχαν περάσει εξακόσια ολόκληρα χρόνια από τότε. Και κάθε Σέρβος, έγραφε ο John Reed, νήπιο ακόμα, χαιρετιόταν από τη μητέρα του με τη φράση: «Χαίρε μικρέ εκδικητή του Κοσσυφοπεδίου».

Τα Βαλκάνια υπήρξαν η αφορμή του Α' παγκόσμιου πολέμου που πάλι οδήγησε στον αφανισμό όχι απλώς «ενός πομερανού γρεναδιέρου» αλλά τριών από τις τέσσερις αυτοκρατορίες που μετέσχαν στην αιματοχυσία: έκριναν σε μεγάλο βαθμό την έκβαση του Β' παγκόσμιου πολέμου: κι ανέβασαν επανειλημμένα σε υψηλά και επικίνδυνα επίπεδα τη θερμοκρασία του «Ψυχρού Πολέμου». Και η **Rebecca West**, στα Βαλκάνια χρειάστηκε να έλθει για να καταλάβει τι επιτέλους σήμαινε η Ιστορία (με κεφαλαίο γιώτα) ωμή και ακατέργαστη, ή, όπως η ίδια έγραφε, «η Ιστορία σε σάρκα και αίμα».

«Οι φτωχοί δεν κινούν τον τροχό της Ιστορίας», έγραφε ο διαπρεπής άγγλος ιστορικός **H.A.L. Fisher** για να διαψευσθεί κατά τον πιο αποστομωτικό τρόπο από τους ρακένδυτους κατοίκους των βαλκανικών κρατιδίων. Αποτελώντας, εδώ και αιώνες, άλλοτε το γεωγραφικό κέντρο κι άλλοτε την περιφέρεια διαδοχικών ή αλληλοσυγκρουόμενων αυτοκρατοριών, της Ρωμαϊκής, του Βυζαντίου, της Αυστροουγγαρίας των Αψβούργων, της Βρετανικής, της Ρωσίας των Τσάρων κι αργότερα των Μπολ-

σεβίκων, τα κρατίδια αυτά, ένα μωσαϊκό εθνοτήτων, γλωσσών, θρησκειών και πολιτισμών, άλλοτε σαν πιόνια κι άλλοτε σαν παίκτες, σαν υποκινητές ή σαν υποκινούμενοι, έπαιξαν και εξακολουθούν να παίζουν σημαντικό ρόλο στη ροή της ιστορίας και στη διαμόρφωση του σύγχρονου κόσμου.

Από παράδειγμα η σημερινή σύγκρουση της πρώην Γιουγκοσλαβικής Ομοσπονδίας και η ενοχλητική όσο και ασύνετη επανεμπλοκή της χώρας μας στο λεγόμενο «Μακεδονικό Πρόβλημα».

ΤΑ ΑΙΤΙΑ ΤΗΣ ΓΙΟΥΓΚΟΣΛΑΒΙΚΗΣ ΚΡΙΣΗΣ

Μια μικρή ιστορική αναδρομή στα αίτια της σύγκρουσης αυτής μάς φέρνει πίσω στο 1878, στη **συνθήκη του Αγίου Στεφάνου** όπου, ύστερα από μια περηφανή νίκη των Ρώσων επί των Τούρκων, ιδρύεται το πριγκιπάτο της Βουλγαρίας που περιλαμβάνει και την (ελληνική και σκοπιανή) Μακεδονία. Ωστόσο, η δημιουργία μιας μεγάλης «ρωσόφιλης» Βουλγαρίας προκαλεί την αντίδραση της Αγγλίας και της Αυστροουγγαρίας και την παρέμβαση του Μπίσμαρκ που, στο **Συνέδριο του Βερολίνου**, με τη βοήθεια του Disraeli, μοιράζο-

ντας το χάρτη της περιοχής σαν να επρόκειτο περί πίτας, διαμελίζει τη Βουλγαρία, αποσχίζει και ανεξαρτητοποιεί τη Σερβία από την Οθωμανική Αυτοκρατορία και για να ικανοποιήσει την Αυστροουγγαρία της παραχωρεί τη Βοσνία (της οποίας έτσι ο σερβικός πληθυσμός μεταφέρεται απευθείας από τον οθωμανικό στο ζυγό των Αψβούργων – ενώ η Μ. Βρετανία «αποζημιώνεται» με την παραχώρηση... της Κύπρου (!) και η Τουρκία, για να μη μείνει τελείως παραπονεμένη, με την επαναπαράχωση της Μακεδονίας.

ΤΟ ΗΦΑΙΣΤΕΙΟ «ΜΑΚΕΔΟΝΙΑ»

Θα μπορούσε κανείς να απαριθμήσει μια ολόκληρη σειρά ιστορικών τραγωδιών (από τους βαλκανικούς πολέμους, τον Α' παγκόσμιο πόλεμο, την επανάσταση των Νεοτούρκων, τη σύγχρονη βοσνιακή κρίση, το Μακεδονικό, ακόμη και το Κυπριακό) που εκκολάφθηκαν μέσα από το Συνέδριο του Βερολίνου και την ολέθρια διπλωματία του Μπίσμαρκ.

Στη Μακεδονία **καταφθάνουν**, εκτός από τον τουρκικό στρατό, ορδές μουσουλμάνων προσφύγων από την αψβουργική πλέον Βοσνία που τρομοκρατούν τον γηγενή χριστιανικό πληθυσμό. Η Μακεδονία γίνε-

κατάλυση της Γιουγκοσλαβικής Ομοσπονδίας
έστησε τα φαντάσματα των βαλκανικών εθνικισμών.

το πρώτο στον κόσμο φυτώριο της σύγχρονης τρομοκρατίας και του θρησκευτικού φανατισμού. Τούρκοι, Έλληνες, Σέρβοι, Βούλγαροι συγκρούονται σε διάφορους συνδυασμούς με άλλοτε άλλους προεχόντες. Τα βαλκανικά φαντάσματα συνδέονται με τους ευρωπαίους βρυκόλακες, κυρίως Αυστροουγγαρέζους και Ρώσους σε μια σύγκρουση ατέρμονη και ανεπαισθητή. Κάθε έθνος απαιτεί να αποκαταστήσει τα σύνορά του εκεί που ήταν στο κορύφωμα της δόξας του. «Κάποτε αυ-
τανό δικό μας». Και, «πάλι με χρόνους καιρούς πάλι δικό μας θα 'ναι». Είναι το παρελθόν να οριοθετείται με βάση χειρήματα που ανασύρονται από τους εφάλους ανθρώπων πεθαμένων πριν από πολλές δεκαετίες ή και αιώνες.

Μετά τον Β' βαλκανικό και τον Α' παγκόσμιο πόλεμο, η Βουλγαρία θα έχει χάσει ό,τι είχε κερδίσει στον Α' βαλκανικό πόλεμο και θα έχει φθάσει στα πρό-
α της αναρχίας, η τρομοκρατία θα ανθίσει και οι μακεδόνες τρομοκράτες (ηλικία IMRO), στρατολογούμενοι από τις γχογειτονιές της Σόφιας και χρηματο-
ούμενοι από τους εμπόρους του οπίου, αποκτήσουν πλέον διεθνή εμβέλεια, ιστώνμενοι το εκμαγείο πάνω στο οποίο προγραμμαρίσθει ο αδιάστακτος, επαγγελμα-
; τρομοκράτης, όπως τον ξέραμε σήμε-

τη δεκαετία του '30, γράφει ο Kaplan, κεδόνες χρησιμοποιούνταν από όλες τρομοκρατικές οργανώσεις της Ευρώ-
και ιδιαίτερα από τη (φασιστική) κρο-
ική Ustashe (τους δολοφόνους του σέρ-
βασιλιά Καραγεώργεβιτς) της οποίας
ιος χρηματοδότης ήταν ο Μουσσολίνι.

«ΘΡΗΣΚΕΥΤΙΚΟΙ» ΒΡΥΚΟΛΑΚΕΣ

ο χορό των βρυκολάκων μπαίνει με ιδι-
ερο κέφι και ενθουσιασμό το Βατικανό
η Καθολική Εκκλησία ώστε, τελικά, η

σημερινή σύγκρουση φαίνεται απλώς σαν ένα επεισόδιο της προγονικής αντιπαρά-
θεσης «μεταξύ καθολικισμού και Ορθοδο-
ξίας, Ρώμης και Κωνσταντινούπολης, Δύ-
σης και Ανατολής, των προαιώνιων ιστορι-
κών και πολιτισμικών αντιπάλων».

«Σέρβοι και Κροάτες αποτελούν φυλετι-
κά και γλωσσολογικά ένα λαό», γράφει ο
Βρετανός Nevill Forbes, αλλά, για το Βατι-
κανό, οι Σέρβοι είναι ορθόδοξοι, μέλη της
Ανατολικής Εκκλησίας, και ως τέτοιοι εξί-
σου μισητοί με τους αλλόθρησκους Τούρ-
κους. Ο καθολικός επίσκοπος του Ζάγκρε-
μπ, Josip Strossmayer, ένας ήπιος-ειρηνο-
ποιός ιεράρχης μισούνταν από το Βατικα-
νό του περασμένου αιώνα γιατί, όπως γρά-
φει η Rebecca West, «ήταν αξιοθρήνητα
στερημένος φανατισμού». Απεναντίας, ο
κουίσλιγκ Stepinac, «ο χασάπης αρχιεπί-
σκοπος» που τον καιρό της γερμανικής κα-
τοχής «βάφτιζε με το ένα χέρι και σκότωνε
με το άλλο», έγινε για το Βατικανό «σύμ-
βολο» οσιότητας ώστε, πρόσφατα ακόμα, ο
σημερινός πάπας Ιωάννης-Παύλος Β' έθε-
σε ως όρο επίσκεψής του στο Σαράγεβο να
του επιτραπεί να γονατίσει και να προσευ-
χηθεί στον τάφο του.

Στην εχθρότητα του Βατικανού κατά των
Σέρβων θα προστεθεί εκείνη του μισοκρο-
άτη-μισοσλοβένου πρώην τεχνίτη Ιωσήφ
Μπροζ, του επονομασθέντος Τίτο. Για τον
Τίτο, η δημιουργία μιας βιώσιμης «μειζο-
νος Γιουγκοσλαβίας» σήμαινε τον περιο-
ρισμό της Σερβίας και την ικανοποίηση
των μειονοτήτων, κυρίως των Κροατών και
των Αλβανών. Στους τελευταίους, ο Τίτο
θα εκχωρήσει το Κοσσυφοπέδιο. Μάταιος
κόπος. Η αναρχία, η αιματοχυσία και οι
ταραχές που προκλήθηκαν από τους
Αλβανούς του Κοσσυφοπεδίου αποτελού-
σαν απλώς τον προάγγελο της σερβικής
ρεβάνς που θα επακολουθούσε όταν τελι-
κά η Γιουγκοσλαβία του Τίτο θα αποσυντί-
θενταν.

Η ΙΣΤΟΡΙΑ... ΓΡΑΦΕΤΑΙ ΤΗ ΝΥΧΤΑ

Σε ένα άρθρο της, πριν από δύο χρόνια, η
Τατιάνα Τολστάγια, από τις κορυφαίες
σύγχρονες ρωσίδες συγγραφείς, έκανε μια
βασική διάκριση ανάμεσα στην Ιστορία
όπως βιώνεται στη Δυτική και στην Ανατο-
λική Ευρώπη. «Στη Δύση», γράφει η Τολ-
στάγια, «η αίσθηση της Ιστορίας έχει εξα-
σθενήσει ή τελείως εξαφανισθεί. Οι περισ-
σότεροι πλήττουν, φοβούνται ή δεν έχουν
καιρό να εισδύσουν στα βάθη της Ιστορίας.
Η Δύση δεν ζει στην Ιστορία αλλά στον Πο-
λιτισμό, στην ταύτισή της με μια διεθνική
τεχνολογική κουλτούρα σε αντίθεση με την
Ιστορία που βρίσκεται θαμμένη σε βαθιά κι
ανέγγιχτα στρώματα... Εδώ χρειάζεται κα-
νείς λογοτεχνία –Κάφκα, Ιονέσκο– ή ακα-
δημαϊκούς λόγιους σαν τον Levy-Bruhl με
την μελέτη του πάνω στην προ-λογική σκέ-
ψη».

Σύμφωνα με την άποψη αυτή της Τολστά-
για, «πολιτισμός» δημιουργείται όταν η
Ιστορία πεθαίνει, όταν υφίσταται κατερ-
γασία, όταν χειραγωγείται. Απεναντίας,
εκεί που η Ιστορία εξακολουθεί να ζει και
να κυβερνά: ωμή, ακατέργαστη και αχει-
ραγώγητη («η Ιστορία σε σάρκα και αίμα»,
που η Rebecca West ήλθε να συναντήσει
στη Γιουγκοσλαβία του 1934), ανείπωτες
κι απάνθρωπες πράξεις και φρικιαστικά
εγκλήματα συμβαίνουν.

Ο τίτλος του βιβλίου του Kaplan *Τα Βαλ-
κανικά Φαντάσματα* τον δείχνει να συμ-
φωνεί με τη γνώμη της Τολστάγια. Ωστό-
σο, διαβάζοντάς το κανείς, ανακαλύπτει
πως ο τίτλος, όντας ατελής, γίνεται μονομε-
ρής και παραπλανητικός και πως η ιστορία
που ο Kaplan αφηγείται με πάθος αλλά και
αμεροληψία γράφεται τη νύχτα. Γιατί,
εκτός από τα «βαλκανικά φαντάσματα»,
ανώνυμα (Αλβανούς, Σέρβους, Έλληνες,
Κροάτες) ή επώνυμα (Γκόλτεφ, Stepinac ή
Παπανδρέου – «το πιο πρωτότυπο από τα
βαλκανικά φαντάσματα, έναν άνθρωπο
των καιρών μας που κατέβηκε στα βάθη
του πιο σκοτεινού παρελθόντος»), στην
εκτύλιξη του δράματος μετέχουν, θεατοί ή
αθέατοι, και οι βρυκόλακες (δυτικοί και
ανατολίτες ηγέτες, Βατικανό κ.ά.) που πί-
σω από την απάθεια των «πολιτισμένων»
υπηκόων τους «που βρίσκουν την Ιστορία
βαρετή ή τρομακτική», μηχανορραφούν
και δολοπλοκούν, σαν άλλοι Estate στο
ομώνυμο έργο της Anne Rice, πάνω στα
ανύποπτα θύματά τους.

ΠΥΡΗΝΙΚΗ ΔΙΑΣΠΟΡΑ

Η Συνθήκη για τη μη διασπορά των πυρηνικών όπλων εκπνέει με τη λήξη της 25ετούς ισχύος της. Τον Απρίλιο, όπου σε ειδική διάσκεψη θα συζητηθεί η επ' αόριστον ανανέωσή της, το μέλλον της φαίνεται προς το παρόν αβέβαιο. Από τα 185 μέλη του ΟΗΕ, τα 170 είναι συμβαλλόμενα μέρη. Οι μεγάλες δυνάμεις -ΗΠΑ, Ρωσία, Βρετανία, Κίνα και Γαλλία- υποστηρίζουν ότι η Συνθήκη απέδωσε ως «ασφάλεια ζωής», επιβάλλοντας επιθεωρήσεις και περιορισμούς σε άλλες χώρες που φιλοδόξησαν να αποκτήσουν πυρηνικά όπλα. Τώρα, όμως, η ανανέωση της Συνθήκης δεν είναι βέβαιη, μολονότι χρειάζεται απλή πλειοψηφία, 86 δηλαδή κράτη. Πολλές χώρες του Τρίτου Κόσμου, με επικεφαλής το Ιράν, υποστηρίζουν το δικαίωμα των άλλων κρατών για πρόσβαση στην πυρηνική τεχνολογία. Άλλες πάλι χώρες, όπως η Ινδία και το Πακιστάν για τις οποίες πιστεύεται ότι μπορούν να διεξαγάγουν περιορισμένο πυρηνικό πόλεμο, δεν αναμένεται να υπογράψουν. Το Ιράν και άλλες χώρες του Τρίτου Κόσμου και της Μέσης Ανατολής αντιδρούν στην κυριαρχία των μεγάλων δυνάμεων που με τη Συνθήκη μπορούν σε μεγάλο βαθμό να καθορίζουν το είδος των οπλικών συστημάτων που μπορούν να έχουν άλλες χώρες. Η υποκρισία, βέβαια, απ' όλους είναι ολοφάνερη. Οι μεν θέλουν να διατη-

ρήσουν το πυρηνικό μονοπώλιο, οι δε να αποκτήσουν πυρηνική ισχύ. Κι όλα αυτά καλύπτονται κάτω από έναν φιλειρηνικό και αντιπυρηνικό μανδύα. Η διπλωματική μάχη θα είναι σκληρή.

ΣΤΟ ΑΦΓΑΝΙΣΤΑΝ

Δεκαπέντε χρόνια εμφυλίου πολέμου, σοβιετικής εισβολής και κατοχής, ενδοπαραταξιακής σφαγής μεταξύ των διαφόρων φυλών και των μουτζαχεντίν δεν έχουν ηρεμήσει τη ρημαγμένη αυτή χώρα.

Μια νέα δύναμη έχει κάνει πρόσφατα την εμφάνισή της στο προσκήνιο. Πρόκειται για το κίνημα Ταλιμπάν. Αποτελείται από φοιτητές, αποφοίτους ιερατικών σχολών. Είναι δυναμικό, φανατικό, φονταμενταλιστικό. Οι ζηλωτές του ανήκουν στις φυλές Πάθαν που είναι σουνίτες. Η μαχητικότητά τους και η συμπάθεια που έχουν

αποκτήσει μεταξύ του πληθυσμού έχουν φέρει τους πολεμιστές του κινήματος -υπολογίζονται από 6.000 έως 25.000- οκτώ χιλιόμετρα έξω από την πρωτεύουσα Καμπούλ, όπου δεν έχει πλέον μείνει τίποτε όρθιο. Η σοβιετική εισβολή στο Αφγανιστάν υπήρξε το κύκνειο άσμα της αυτοκράτορίας. Αλλά η αποχώρηση των στρατευμάτων δεν έφερε ούτε την ειρήνη ούτε την πολιτική σταθερότητα στη χώρα αυτή. Θα το πετύχουν, άραγε, αυτή τη φορά οι μαθητές που πολεμούν με το Κοράνι κρεμασμένο στο λαιμό τους;

ΒΑΣΑΝΟΙ ΠΟΛΙΤΙΚΩΝ

Σε δίκη προσάγεται ο αρχηγός του Σοσιαλιστικού Κόμματος της Γαλλίας Εμμανουελί για παράνομες χρηματοδοτήσεις του κόμματος. Ο συντηρητικός πρώην υπουργός Καρινιόν παραμένει

στη φυλακή, ενώ ερευνώνται καταγγελίες για διφθορά.

Ο άλλοτε πανίσχυρος Αντρεόττι, που δέσποζε στη μεταπολεμική πολιτική της Ιταλίας, αντιμετωπίζει μαραθώνα δίκη για τις σχέσεις του με τη Μαφία, σ' ένα κατηγορητήριο 80.000 σελίδων. Ο Ραφαέλ Βέρα, υπεύθυνος των αντιτρομακρατικών υπηρεσιών της Ισπανίας για 11 χρόνια, συλλαμβάνεται και κρατείται για «βρώμικα κόλπα» εναντίον της οργάνωσης των Βάσκων ΕΤΑ. Ο Γκονζάλες κλονίζεται από σκάνδαλα. Στη Γαλλία ξέσπασε σκάνδαλο τηλεφωνικών υποκλοπών που μπορεί να πλήξει τις πιθανότητες του πρωθυπουργού Μπαλλαντύρ να εκλεγεί πρόεδρος. Κι ούτω καθ' εξής.

Κάτι δεν πάει καλά με την πολιτική και τους πολιτικούς σήμερα.

Γκρόζνι, πρωτεύουσα της Τσετσενίας. Μια πόλη ερειπωμένη. Οι Ρώσοι ξανάρκασαν τις επιθέσεις εναντίον των ανταρτών. Χιλιάδες τα θύματα των αράκων. Σύμφωνα με τον ρώσο επίτροπο Ανθρωπίνων Δικαιωμάτων Κοβάλιωφ, 24.000 άμαχοι βρέθηκαν θάνατο, μεταξύ αυτών 4.700 παιδιά ηλικίας κάτω των 15 ετών, 4.650 γυναίκες άνω των 15 ετών, 2.650 άνδρες άνω των 50 και 13.350 άοπλοι άνδρες μεταξύ 15 και 50 ετών. Χρειάζονται σκόλα;

ΔΕΚΑΠΕΝΘΗΜΕΡΟ

Και το προηγούμενο δεκαπενθήμερο ο βασικός αθλητισμός φρόντισε να δώσει πιο σημαντική είδηση. Απουσίας της αταθλήτριας **Βούλας Πατουλίδου** (όχι ντως σε υπηρεσία με το Λιμενικό Σώ-), ήταν η νεαρή χαρισματική αλτρία **Νί-Ξανθού** που πέτυχε νέο πανελλήνιο ρε- στο μήκος «κλειστού» στίβου και μάλι- σε καλή διοργάνωση: τη δεύτερη Βαλ- νιάδα. Είναι φυσικό πως ο συναγωνι- ός των δύο κοριτσιών θα ξημερώσει με- λες ημέρες για το στίβο. Πέραν όμως ν ρεκόρ, αξίζει να σταθεί κάποιος στο γονός της επιστροφής των φίλων του στί- ν στην εξέδρα. Το περασμένο Σάββατο, παλέ του Νέου Φαλήρου διέθεσε 5.000 πτήρια. Αριθμός ο οποίος συνηθίζεται νο στις εξορμήσεις των «γιγάντων» του ίννη **Ιωαννίδη** για το επαγγελματικό άσκετ...

Ομως, την παράσταση στη Βαλκανιάδα «λειψε» μια άλλη κοπελιά. Η σπρίντερ ο Πανιώνιου **Κατερίνα Κόφφα**, με νέες δόσεις στα 60 και στα 200 μέτρα, και λιστα τρέχοντας τις δύο κούρσες χωρίς ξεκουραστεί. Γενικά, η ελληνική ομάδα με καλά, παίρνοντας δέκα χρυσά μετάλ- και κερδίζοντας (με εξαίρεση Κόφφα Ξανθού) κάπως υποφερτό χώρο στα λυσέλιδα αθλητικά φύλλα της Δευτέ-...

Παναθηναϊκός (πρώτος) και Ολυμπια- (δεύτερος), προκρίθηκαν στους ομί- τους και πλέον ετοιμάζουν τα πλάνα ς για την είσοδό τους στο φάιναλ φορ ο Κυπέλλου Πρωταθλητριών ομάδων μπάσκετ. Η έκπληξη σημειώθηκε από ο Μπαρτσελόνα, που αποκλείστηκε, αλ- και την (περσινή) πρωταθλήτρια Γιου- τούτ Μπανταλόνα, η οποία πέτυχε μό- μία νίκη σε δεκατέσσερις συναντήσεις ριματικών.

Μια που η στήλη αναφέρεται στο μπά- τ, αξίζει να σημειώσει την έκτη απόλυ- τροπονητή στο τρέχον πρωτάθλημα Α1. ρέκυψε σε βάρος του γνωστού κόουτς

Μέμου Ιωάννου του Άρη Θεσσαλονίκης, αμέσως μετά την ήττα από την ουραγό ομάδα στη Δάφνη. Νέο πρόσωπο στους άλ- λοτε ισχυρούς «κίτρινους» του ελληνικού Βορρά ο **Σούλης Μαρκόπουλος**, γνωστός από τη σύντομη, πλην θεαματική, θητεία του πέρσι, στην ομάδα του ΠΑΟΚ.

- Σοβαρό πρόβλημα ενδέχεται να αντιμε- τωπίσει η ΕΠΑΕ (διοργανώτρια αρχή του επαγγελματικού πρωταθλήματος στο πο- δόσφαιρο) με την αδυναμία της τηλεόρα- σης του Σκάι να συνεχίσει να προβάλλει (και να πληρώνει) ποδοσφαιρικές συνα- ντήσεις Κυριακή, σε απευθείας μετάδοση. Ο πρόεδρος **Γεώργιος Δέδες** δεν έχασε την ψυχραιμία του, ακόμη και όταν ο υπουργός των Οικονομικών **Αλέκος Πα- παδόπουλος** πληροφορηθεί τα οικονομι- κά προβλήματα των ΠΑΕ δήλωσε στον **Γιώργο Λιάνη** (υπεύθυνο όλων των σπορ)

«ας πάνε οι πρόεδροι φυλακή». Το οικονο- μικό πρόβλημα είναι οξύ. Κι όμως, ο τα- μίας της ΕΠΑΕ **Σπύρος Καλογιάννης** (πρόεδρος του Αθηναϊκού Βύρωνα) έκανε τη δήλωση της χρονιάς: «Όποτε θέλουν μας βάζουν φυλακή για χρέη προς το Δημόσιο», για να συμπληρώσει: «Η επιχορήγηση που εισπράττουμε δεν φτάνει να πληρώσουμε τα χρέη». Είναι ή όχι «γόρδιος δεσμός»;

- Μία από τις τρεις αήττητες ομάδες στην Ευρώπη είναι ο Παναθηναϊκός του Χουάν Ρότσα, ύστερα από 21 αγώνες πρωταθλή- ματος. Παράλληλα, δημιούργησε ρεκόρ διαφοράς από τη δεύτερη ομάδα του βαθ- μολογικού πίνακα (16 βαθμούς πίσω η ΑΕΚ) και όλα δείχνουν πως είναι η χρο- νιά του. Αντίθετα, η περσινή πρωταθλή- τρια ΑΕΚ θα προσπαθήσει για το Κύπελ- λο.

Γιώργος Αρκουλής

ΤΟ ΠΟΤΑΜΙ

δεν γυρίζει πίσω

Εννιά Μαρτίου

Εννιά Μαρτίου. Η μέρα που θα έχουμε νέο πρόεδρο της δημοκρατίας. Η ημέρα του «αδιάφθορου», «του τίμιου», του ανθρώπου που ανασύρθηκε από το χρονοντούλαπο της εθνικοφροσύνης για να λύσει τα οξύτα κομματικά προβλήματα του κ. Παπανδρέου και του κ. Έβερτ. Η μέρα του Κωνσταντίνου Στεφανόπουλου. Εννιά Μαρτίου. Η αναφορά στην ημερομηνία δεν θα είχε καμία άλλη σημασία, αν δεν χτυπούσε το τηλέφωνο και αν, στην άλλη πλευρά του σύρματος, δεν στεκόταν ο συνήθως απροσδόκητος Αγάθων. Αυτή τη φορά ήταν σοβαρός. Και να τι επισήμανε: — *Εννιά Μαρτίου. Η μέρα των ημερών για τον Στεφανόπουλο. Αλλά και μέρα χαραγμένη ανεξίτηλα στην προσωπική ιστορία του Καραμανλή: Διότι, πρώτον, είναι η μέρα των γενεθλίων του. Δεύτερον, είναι η μέρα που του την «έφερε» ο Παπανδρέου στην προεδρική εκλογή του 1985 και, αντ' αυτού, έχρισε πρόεδρο το Σαρτζετάκη. Τρίτον, είναι η πρώτη μέρα που δεν θα είναι πρόεδρος της δημοκρατίας κι ούτε θα έχει άλλον ενεργό ρόλο στα της πολιτικής ζωής της χώρας, ποτέ πια.* Εννιά Μαρτίου 1995. Άνοιξη. Ένας πολιτικός απέρχεται. Η ιστορία θα τον κρίνει...

Εννιά Μαρτίου 1985

Ανατρέχουμε στους τόμους του Αντί. 1985, 15 Μαρτίου. Τεύχος αφιερωμένο στην έκπληξη που επεφύλασσε ο Παπανδρέου στον Καραμανλή. Ρεζίλι το περιοδικό Ταχυδρόμος στα περίπτερα, που είχε προτυπώσει το εξώφυλλό του με φωτογραφία του Καραμανλή, ο οποίος αν δεν έπεφτε θύμα των κινήσεων τακτικής του Παπανδρέου θα ξαναήταν πρόεδρος Πανηγυρισμοί από την Αυριανή για τη νίκη της δημοκρατίας. Δηλώσεις. Και μέσα στη σύγχυση, η δήλωση των δηλώσεων από τον Ανδρέα Παπανδρέου. Έλεγε τότε ο πρόεδρος του Κινήματος πως τα όργανα του ΠΑΣΟΚ αποφάσισαν «τον τερματισμό της συνεργασίας με τον Κ. Καραμανλή επειδή εξέπνευσε η ιστορική περίοδος που την επέβαλε».

Όπως αποδείχθηκε, ωστόσο, η ιστορική

περίοδος δεν είχε εκπνεύσει. Γι' αυτό προέκυψε ημίν και δεύτερη πενταετία Καραμανλή στην προεδρία. Παράταση εκπνέουσας ιστορικής περιόδου για μια δεκαετία μόνο στην Ελλάδα θα μπορούσε να συμβεί. Ωστόσο, κάποτε, το τέλος έρχεται. Αναπόφευκτα. Έστω και αν παίξαμε δέκα χρόνια τις καθυστερήσεις...

Κωνσταντίνος Καραμανλής

Και ενώ η ιστορία τρίβει τα χέρια της έτοιμη να αρχίσει να ανατέμνει την ιστορική διαδρομή του Κ. Καραμανλή (όπου να 'ναι τελειώνουν τα ψέματα και για τον Ανδρέα Παπανδρέου), εμείς προσφεύγουμε (για να τη βοηθήσουμε) στη βιογραφία-λιβανιστήρι προς τον απερχόμενο πρόεδρο του γνωστού Γάλλου Μωρίς Ζενεβουά, που με τίτλο *Η Ελλάς του Καραμανλή* έχει κυκλοφορήσει και στα ελληνικά (εκδ. Σιδέρη, Αθήνα 1972). Έχει γούστο το ψυχογράφημα του τιμώμενου, από εκείνο το βιβλίο:

«Το εσωτερικό εγώ του Κ. Καραμανλή, το μύχιο» — έγραφε ο Ζενεβουά — «είναι πάντοτε με πάθος κρυμμένο, προστατευμένο: σινικό τείχος ή ασπίδα. Αλλά και μόνο η φυσική του εμφάνισις είναι αποκαλυπτική. Το ψηλό του ανάστημα, το φυσικό μεγαλείο του παραστήματός του, η αρρενωπή καθαρότης των χαρακτηριστικών του, η φωτιά που σπιθίζει στα μάτια του κάτω από το πυκνό γέισο των φρυδιών του, επίσης η ομορφιά των χεριών του, με την κομψή και λεπτή ρωμαλεότητά τους, η ζωντανή ευγένεια των χειρονομιών τους, όλα αυτά τα σημάδια κάνουν αισθητή την έντασι της εσωτερικής ζωής που ασφαλώς γνώρισε τις καταιγίδες της και τα δράματά της. Θα 'πρεπε να είναι κανείς τυφλός για να μην έχη ποτέ διίδει, αν έζησε κοντά του, ένα αποκαλυπτικό κύμα του εσώτερου είναι του, ανεβασμένου από τις αβύσσους του όντος...»

Για τη γλώσσα που γράφουμε

Με καθυστέρηση — ο Αγύριστος απουσίαζε στο προηγούμενο τεύχος — μια σύντομη αναφορά στο όντως επιτυχημένο συνέδριο για την ελληνική γλώσσα, που

συνδιοργάνωσαν το Αντί και το τμήμα Λογοτεχνικής Μετάφρασης του Γαλλικού Ινστιτούτου, στις αρχές Φεβρουαρίου. Στα πρακτικά του συνεδρίου καταγράφηκε η ανησυχία πολλών εισηγητών για την αποπτώχευση της γλώσσας εξαιτίας της χρήσης της από τα ΜΜΕ. Επισημάνθηκε επίσης η συμβολή της τυπογραφίας των εφημερίδων στην καθιέρωση του μονοτονικού, που είναι πλέον σχεδόν αποκλειστικά σε χρήση. Επισημάνθηκε και το ότι οι εφημερίδες προετοίμασαν και καθιέρωσαν το μονοτονικό στο τελευταίο στάδιο της λινότυπιας, προετοιμαζόμενες για τις αλλαγές που έρχονταν στην τυπογραφία εξαιτίας της εισβολής της τότε νέας τεχνολογίας της φωτοσύνθεσης. Ένας ομιλητής αναφέρθηκε και στη διατεταγμένη αρθρογραφία του Χρήστου Θεοχαράτου, επιτελικού στελέχους της *Ελευθεροτυπίας*, ο οποίος δικαιολόγησε στο πρώτο φύλλο του 1979, την καθιέρωση ενός τύπου μονοτονικού, από κείνη την ημέρα, για όλα τα κείμενα της εφημερίδας. Έγραφε στα σοβαρά ο αρθρογράφος: «Μόνο από την Επανάσταση του 1821 κι εδώ, το νεοελληνικό έθνος έχει απολέσει: • Ένα δισεκατομμύριο ώρες για τη διδασκαλία των πνευμάτων και των τόνων. • Είκοσι πέντε δισεκατομμύρια ώρες για την εκμάθηση των πνευμάτων και των τόνων. • Δυο εκατομμύρια τόνους επί πλέον υλικά και μέταλλα τυπογραφίας — αξίας πάνω από 150 δισ. δρχ. • Πρόσθετη τυπογραφική εργασία από 30 μέχρι και 100% περισσότερη της κανονικής — η αξία της οποίας πρέπει να ξεπερνά τα 500 δισ. • Ανυπολόγιστες ευκαιρίες και δυνατότητες προκοπής — λόγω αποπροσανατολισμού — η αξία των οποίων είναι αδύνατο να υπολογιστεί. Όλα αυτά λένε ότι οι τόνοι κόστισαν πιο πολύ στο έθνος από την ελαιοσσία ή τους καφενέδες — πιθανόν γύρω στο ενάμισι... τρισεκατομμύριο δρχ. —, δηλαδή όλα όσα χρήματα λείπουν από τη χώρα μας για να είναι ανεπτυγμένη όσο και η Ολλανδία ή η Σουηδία»!

ο Αγύριστος

Ο Χιλμή Πασάς και τα μειονοτικά ζητήματα

του Βασίλη Κ. Γούναρη

Κριτική των απόψεων του Δημ. Λιθοξόου, όπως διατυπώνονται στο βιβλίο του
Μειονοτικά ζητήματα και εθνική συνείδηση στην Ελλάδα.

Με σοβαρή καθυστέρηση διάβασα τη μελέτη του Δημήτρη Λιθοξόου, *Μειονοτικά ζητήματα και εθνική συνείδηση στην Ελλάδα* (Λεβιάθαν, Αθήνα 1991)*, αυστηρή κριτική της ελληνικής ιστοριογραφίας και ταυτόχρονα απόπειρα «μη εθνικιστικής και αποϊδεολογικοποιημένης προσέγγισης» του λεπτού προβλήματος των μειονοτικών ζητημάτων. Ως μη ειδικός στα ζητήματα των Βλάχων και των «Γύφτων» θα εστιάσω την κριτική μου –όχι την απολογία μου ως ιστορικός εγκλωβισμένος στα «ιδεολογικά δεσμά του ελληνικού εθνικού βίου»– στις διαπιστώσεις του για την ιστορία της Μακεδονίας, η οποία, άλλωστε, σήμερα είναι ο ζωτικός χώρος και των πολιτικών ενδιαφερόντων του Δημ. Λιθοξόου.

Θα ήταν μάταιο να αρνηθεί ο σύγχρονος ιστορικός ότι το 19ο αιώνα η ελληνική ιστοριογραφία αναπτύχθηκε σε συνάρτηση με τη μορφή του νεοελληνικού εθνικισμού, εστιάζοντας το ενδιαφέρον της στην προάσπιση της ιστορικής συνέχειας της ελληνικής εθνότητας.¹ Θα αποτελούσε επίσης δύσκολο εγχείρημα να υποστηριχθεί ότι η βιβλιογραφία για τα μειονοτικά ζητήματα, ιδιαίτερα για όσα συνδέονται με το χώρο της Μακεδονίας, αποτελεί εξαίρεση στον κανόνα αυτό. Άλλωστε, όπως σωστά σημειώνει ο συγγραφέας (σσ. 16-17), οι περισσότεροι ιστορικοί που ασχολήθηκαν με το Μακεδονικό ήταν «ερασιτέχνες» διαφόρων επαγγελμάτων, κληρικοί, πολιτικοί, δάσκαλοι και στρατιωτικοί, οι κατεξοχήν δηλαδή φορείς του νεοελληνικού εθνικισμού.

Όλα αυτά βέβαια, η εναρμόνιση δηλαδή της ιστοριογραφίας με τον «εθνικό μύθο» και τις συναφείς διπλωματικές αναγκαιότητες δεν αποτελούν ένα μοναδικό και συνταρακτικό ιστορικό φαινόμενο που απαντάται μόνον στην «επαρχιώτικη» Ελλάδα ούτε αποκαλύπτεται για πρώτη φορά δημοσίως. Το αντίθετο μάλιστα, το φαινόμενο αυτό χαρακτηρίζει τις περισσότερες εθνικές ιστοριογραφίες² και μάλιστα ενδημεί στην ανατολική Ευρώπη –των Βαλκανίων συμπεριλαμβανομένων– όπου ο ιδιόρρυθμος και αργοπορημένος σχηματισμός εθνικών κρατών επέτεινε τη χρησιμοποίηση της ιστορίας ως εργαλείου των διπλωματών.³ Ειδικά στις μέρες μας τα παραδείγματα αφθονούν:

Οι Εσθονοί τονίζουν την καθαρότητα και τη διαχρονικότητα της φυλής τους για να αποβάλουν την πολυάριθμη ρωσική μειονότητα, οι Μολδαβοί διακηρύσσουν ότι κατάγονται από τους μη εκλατινισμένους Δάκες για να εξουδετερώσουν την ανεπιθύμητη ρουμανική συγγένεια, ενώ στην Πρώην Γιουγκοσλαβική Δημοκρατία της Μακεδονίας χρειάστηκαν πρόσφατα ένα αλλότριο ιστορικό σύμβολο, τον ήλιο της Βεργίνας, ως στερεότερο θεμέλιο λίθο της ανεξαρτησίας τους και επιχείρημα πολλαπλής χρήσης στη διπλωματική φαρέτρα. Φυσικά παρόμοιες περιπτώσεις σημειώθηκαν κατά την εποχή της εθνικής συγκρότησης και στα δυτικά κράτη.⁴

Οι προηγούμενες παρατηρήσεις ας μη ληφθούν ως επιχειρήματα υπέρ της απρόσκοπτης πολιτικής εκμετάλλευσης της ιστορίας. Πρόκειται μόνον για μια απόπειρα επισήμανσης του γεγονότος ότι πέραν από την «βαλκανική διάσταση», που όντως είναι σημαντική για την κατανόηση του προσανατολισμού της ελληνικής ιστοριογραφίας, υπάρχουν και ευρύτερα θεωρητικά πλαίσια αναφοράς και ερμηνείας. Τα πλαίσια όμως αυτά είναι αδιάφορα για τον Δημ. Λιθοξόου που δεν ενδιαφέρεται αποκλειστικά για την αποδόμηση του ελληνικού «εθνικού μύθου» ως ένας «αποϊδεολογικοποιημένος» φιλίστωρ όσο για τη χρησιμοποίηση των υλικών (αλλά και του ακάλυπτου ιστορικού χώρου) για την οικοδόμηση ενός ακόμη αυθαιρέτου κτίσματος: του σλαβομακεδονικού εθνικού μύθου.

Στο συμπέρασμα αυτό καταλήγει ο προσεκτικός αναγνώστης της μελέτης του αν λάβει υπόψη δύο σταθερά επαναλαμβανόμενες θέσεις του συγγραφέα: (α) να παρουσιάζει συστηματικά διαφοροποιημένο το «σλαβομακεδονικό» από το «βουλγαρικό» στοιχείο της Μακεδονίας και (β) να τονίζει την εξαιρετική διάδοση των σλαβικών γλωσσών στο μακεδονικό χώρο στις αρχές του 20ού αιώνα. Η πρώτη θέση καθίσταται εμφανής από την παρατακτική παράθεση (ή και την αντιπαράθεση) «σλαβομακεδονικού» και «βουλγαρικού» πληθυσμού (σ. 19), «Σλαβομακεδόνων» και «Βουλγάρων» ανταρτών (σ. 21), «σλαβομακεδονικής» ΕΜΕΟ και «Βουλγάρων» Βερχοβιστών (σσ. 19-20), «σλαβοφώνων» και «βουλγαροφώνων» χριστιανών, «σλαβομακεδονικής» και «βουλγαρικής» μητρικής γλώσσας (σσ. 40-41). Η δεύτερη θέση του Δημ. Λιθοξόου αποτελεί ουσιαστικά το βασικό επιχείρημα του κεφαλαίου για την απογραφή του Χιλμή Πασά και την τύχη της (σσ. 37-51), θέμα στο οποίο επα-

* Πρόσφατα το βιβλίο μεταφράστηκε στα σλαβομακεδονικά και εκδόθηκε στα Σκόπια από τον εκδοτικό οίκο «Γκιούργιε» (Ραδιοφωνικό Δελτίο ΠΓΔΜ, ελληνόγλωσση εκπομπή 24.1.1995).

νήλθε άλλωστε με τη συμβολή του στη συλλογική έκδοση *Ελληνικός Εθνικισμός, Μακεδονικό Ζήτημα: Η ιδεολογική χρήση της ιστορίας* (Κίνηση Αριστερών Ιστορικού - Αρχαιολογικού: Αθήνα 1992), σσ. 38-39.

Για όσους έχουν εντυπώσει στο αρχειακό υλικό της περιόδου είναι απολύτως σαφές ότι η επιζητούμενη διάκριση σλαβομακεδονικής και βουλγαρικής εθνότητας μέσα στο χώρο της Μακεδονίας, όπως κι αν οριστεί αυτός, δεν μαρτυρείται πουθενά, τουλάχιστον αν ληφθούν υπόψη τα βασικά χαρακτηριστικά που, σύμφωνα με τη βιβλιογραφία,⁵ καθιστούν διακριτή μια εθνότητα. Φυσικά το τελευταίο επιχείρημα που θα μπορούσε να επικαλεσθεί κάποιος, έστω αναδρομικά, θα ήταν ότι τα ποικίλα ιδιώματα και διάλεκτοι της βουλγαρικής γλώσσας που ομιλούνται στο χώρο αυτό αντιστοιχούσαν ένα προς ένα με εθνοτικές πράξεις. Αναφορικά με τους λόγους και το βάθος των αντιπαραθέσεων μεταξύ των δύο εξαρχικών κομιτάτων δεν έχει κανείς παρά να διαβάσει τη μελέτη του Duncan M. Perry, *The Politics of Terror. The Macedonian Liberation Movements 1893-1903* (Duke University Press: Durham, 1988) για να καταλάβει πως ό,τι χώριζε (ή ενίοτε ένωνε) τις δύο φράξιες, την Εσωτερική Οργάνωση και το Ανώτατο Κομιτάτο, δεν ήταν ο εθνοτικός παράγοντας αλλά τα προσωπικά, πολιτικά και οικονομικά τους συμφέροντα. Θα μπορούσε μάλιστα κανείς να υποστηρίξει με αρκετά πειστικά επιχειρήματα ότι εν γένει η χρησιμοποίηση των εθνοτικών διαφορών ως παράγοντα ερμηνείας των γεγονότων στη Μακεδονία, τουλάχιστον έως το Β' Παγκόσμιο Πόλεμο, είναι άσχετη με την πραγματικότητα.⁷ Εξυπηρέτησε, κατά κανόνα, όσους πολιτικούς και διπλωμάτες πίστευαν πως τα ιστορικά δίκαια που απορρέουν από την εθνοτική καταγωγή είναι σημαντικότερα από τα φυσικά δίκαια των πολιτών.

Όσον αφορά την κυριαρχία των βουλγαρικών διαλέκτων στο χώρο της Μακεδονίας, ιδιαίτερα της μεϊζονος, δεν έχω την εντύπωση ότι ποτέ απεκρύβη από το ελληνικό αναγνωστικό κοινό. Τα απομνημονεύματα των Μακεδονομάχων βρίθουν από σχετικές αναφορές, ενώ κι αυτή η ημιεπίσημη και εξαιρετικά διαδεδομένη θεωρία περί των ορίων των τριών γλωσσικών ζωνών της Μακεδονίας δεν νομίζω ότι αφήνει περιθώρια για την πραγματική εδαφική έκταση της ελληνόφωνης ζώνης.⁸ Εξάλλου ο Δημ. Λιθοξόου δεν θα πρέπει να αγνοεί ότι ακριβώς η βαθιά επίγνωση αυτής της υστέρησης σε γλωσσικά επιχειρήματα επαναπροσανατόλισε την πορεία και την επιχειρηματολογία του ελληνικού αλυστρωτισμού και εθνικισμού που υποστήριξε και υποστηρίζει θερμά τη θεωρία περί σλαβόφωνων Ελλήνων.⁹ Στο πλαίσιο αυτό η έλλειψη στοιχείων στη βιβλιογραφία για την πραγματική αριθμητική δύναμη του ελληνόφωνου στοιχείου της Μακεδονίας ούτε αποτελούσε ούτε και αποτελεί ένδειξη ιδεολογικής ανεπάρκειας (ή σκοπιμότητας) να αποδεχτεί τα «σοκαριστικά» στατιστικά δεδομένα του Χιλμή Πασά, όπως δηλώνει (σ. 51) ο συγγραφέας των *Μειονοτικών Ζητημάτων*. Είναι βέβαια, νομίζω, ορατός ο υπαινιγμός ότι σε μια τέτοια περίπτωση η ανεπάρκεια των Ελλήνων να αποδεχτούν το χαμηλό ποσοστό των Ελληνοφώνων στη Μακεδονία ως ένδειξη της εθνοτικής τους υστέρησης θα μπορούσε να ερμηνευτεί με την ίδια λογική ως αντίστροφο επιχείρημα, δηλαδή ότι υπερτερούσαν οι Βούλγαροι, στους οποίους συμπεριλαμβάνονταν, κατά τον Δημ. Λιθοξόου –αν και δεν καταγράφονταν χωρίς μάλιστα να διαμαρτύρονται ποτέ– οι Σλαβομακεδόνες (σ. 45).

Η πρόθεση του συγγραφέα να παρουσιάσει το ποσοστό των

Ελληνοφώνων όσο το δυνατόν μικρότερο για λόγους εντυπωσιασμού (και μόνον, υποθέτω) είναι εμφανής, αφού θεωρεί ως γενικό σύνολο τον πληθυσμό και των τριών βιλαετιών και όχι μόνον των περιοχών που περιήλθαν στο ελληνικό κράτος. Θα ήταν ίσως προτιμότερο, αντιλαμβανόμενος τις προφανείς δυσκολίες στην επεξεργασία των στατιστικών δεδομένων, να είχε αποφύγει την παράθεση αριθμών αλλά και τις ειρωνικές κρίσεις π.χ. για το έργο του Κλεάνθη Νικολαΐδη (σ. 48). Βέβαια όσοι θέλησαν να δώσουν αριθμούς και ποσοστά αναπόφευκτα δεν απέφυγαν τα λάθη, ιδιαίτερα όταν θέλησαν να προχωρήσουν σε αναδρομικές ερμηνείες. Από τον κανόνα αυτό δεν ξέφυγε τελικά ούτε ο Δημ. Λιθοξόου που θεώρησε την απογραφή του Χιλμή Πασά του 1904 (sic) ως «τη μόνη έγκυρη πηγή της εποχής για την κατανομή του πληθυσμού», καθώς πραγματοποιήθηκε υπό διεθνή επίβλεψη (σ. 42) και μάλιστα αφιέρωσε αρκετές σελίδες για να συγκρίνει τα αποτελέσματά της, όπως αυτά δημοσιεύτηκαν στην τουρκική εφημερίδα *Asr* (Αιών), με αυτά που παραθέτει η ελληνική ιστοριογραφία. Δυστυχώς όμως διέφυγε της προσοχής του ότι η περίφημη απογραφή του Χιλμή Πασά πραγματοποιήθηκε το 1905 (από τον Μάιο μέχρι τον Αύγουστο), ότι τα αποτελέσματά της έχουν δημοσιευτεί από τον Kemal Karpat το 1985 με βάση τα οθωμανικά αρχεία¹⁰ και ότι εν πάση περιπτώσει δεν έχει καμία σχέση με τη στατιστική που δημοσιεύτηκε στην *Asr* τον Δεκέμβριο του 1904 και την οποία χρησιμοποιεί ως σημείο αναφοράς. Ο Λάμπρος Κορομηλάς σε έγγραφό του¹¹ υπέβαλε τα στοιχεία που όντως δημοσίευσε η *Asr* συμπληρώνοντας ότι ήταν «συντεταγμένη προ της αθρόας διά των απειλών των κομιτάτων εκβιάσεις των Πατριαρχικών νασπασθώσι το σχίσμα» και ότι «περιέχει ανάλογα λάθη των εν ταις προηγουμέναις». Η στατιστική αυτή, μας πληροφορεί ακόμη ο γενικός πρόξενος, «εγένετο επί τη βάσει των νοφουζίων»¹² και υποβλήθηκε από τα ληξιαρχικά γραφεία των τριών βιλαετιών στον Χιλμή Πασά.¹³ Την ίδια πληροφορία, για τη χρήση νοφουζίων και όχι απογραφικών δεδομένων, παραθέτουν τόσο ο Amadori όσο και ο Brancoff. Ο τελευταίος μάλιστα μαζί με πολλά αρνητικά σχόλια λόγω των ατελειών της στατιστικής. Άλλωστε όλοι τους, του Κορομηλά συμπεριλαμβανομένου, γνώριζαν πως η διοχέτευση των τουρκικών δεδομένων στον εντόπιο και τον ευρωπαϊκό τύπο ήταν μια καθαρά διπλωματική κίνηση του Χιλμή: ουσιαστικά επρόκειτο για την απάντηση σε μια ελληνική στατιστική που είχε διοχετείσει ο έλληνας πρεσβευτής Δελιγιάννης στην παρισινή εφημερίδα *Temps*.¹⁴

Από το παραπάνω κείμενο νομίζω ότι βγαίνουν αβίαστα δύο συμπεράσματα. Πρώτον, το ιδεολογικό πλαίσιο ερμηνείας της ιστορίας που χρησιμοποιεί στην περί Μακεδονικών ανάλυσή του ο Δημ. Λιθοξόου ποιοτικά τουλάχιστον καθόλου δεν διαφέρει από αυτό της ελληνικής εθνικής ιστοριογραφίας την οποία κατακεραυνώνει. Παραμένει φαίνεται και ο ίδιος «εγκλωβισμένος» με παρόμοια δεσμά, τρεφόμενος επίσης με εθνικούς μύθους, βορείας όμως και όχι εντοπίας προελεύσεως. Δεύτερον, αποτυγχάνει ακριβώς στο σημείο στο οποίο εστιάζει την κριτική του: από άγνοια (ελπίζω) της βιβλιογραφίας και των πηγών επί λέγει λανθασμένη αφετηρία (μια από τις πολλές αφερέγγυες στατιστικές της εποχής) και προχωρεί αναπόφευκτα σε λανθασμένες κρίσεις και συμπεράσματα. Σε τελική ανάλυση όμως δεν έχει σημασία η πραγματική απόκλιση των αριθμών¹⁵ και το μέγεθος του σφάλματος ενός ακόμη «ερασιτέχνη» και (ίσως) σπαραγμένου ιστορικού όσο η θλιβερή διαπίστωση ότι το Μακεδονι-

Ζήτημα δεν μπορεί να μελετηθεί «αποϊδεολογικοποιημένα»
μη κι αν κάποιος το διακηρύσσει εκ προοιμίου.

ΛΕΙΩΣΕΙΣ

σχέση εξάλλου της ιστορίας και της συγκρότησης εθνικής συνείδησης
ολογείται από τα χρόνια του ελληνικού Διαφωτισμού, βλ. Κ.Θ. Δημαράς,
Ελληνικός Διαφωτισμός (Ερμής: Αθήνα 1989, 5η εκδ.), σσ. 134 κ.ε.

ναι περιττό πλέον να υπενθυμίζει κανείς τις πολυδιαβασμένες μελέτες
Benedict Anderson, Ernest Gellner και Eric Hobsbawm για τη συγκρότη-
ση εθνικών κρατών.

ναι χαρακτηριστική του φαινομένου η διάλεξη που έδωσε το 1991 ο καθη-
γης Βρυώνης κατά την απονομή τιμητικού διπλώματος από τη Φιλοσοφική
σχολή του Α.Π.Θ. με τίτλο «Prior tempore fortior jure» για να περιγράψει τις
γενετικές θεωρίες που αναπτύχθηκαν στα Βαλκάνια, βλ. Speros Vryonis,
*The Ethnogenetic Theories of Greeks, Roumanians, Bulgarians and Turks
in the 19-20th Centuries*, *Septième Congrès International d'Études du Sud-Est
Européen. Rapports* (Αθήνα 1994), σσ. 765-791.

λ. π.χ. τις μελέτες που επιμελήθηκαν ο Eric Hobsbawm και ο Terence
 Ranger με τον γενικό τίτλο *The Invention of Tradition* (Canto: Cambridge,
1983) που πρωτοεκδόθηκε το 1983.

λ. Anthony D. Smith, *The Ethnic Origin of Nations* (Oxford 1989), σσ. 22-30.

Ι «Αυτόνομη Μακεδονία» για την οποία εργάστηκε η ΕΜΕΟ θα περιλάμ-
νε, σύμφωνα με τα οράματα των ιδρυτών της, πολλές και διάφορες υποτιθέ-
σες εθνότητες, αλλά ποτέ δεν έγινε αναφορά στη συγκεκριμένη σλαβομακε-
δική.

λ. Βασίλης Κ. Γούναρης, «Εθνοτικές ομάδες και κοινωνικές παρατάξεις
στη Μακεδονία των Βαλκανικών Πολέμων», *Η Ελλάδα των Βαλκανικών Πο-
λέμων, 1910-1914* (Ε.Α.Ι.Α.: Αθήνα 1993), σσ. 189-202.

λ. πρόχειρα την πασίγνωστη *Ιστορία του Ελληνικού Έθνους*, τομ. ΙΓ, σ. 381
στις υπόλοιπες μνημειώδεις εκδόσεις της Εκδοτικής Αθηνών π.χ. *Μακεδο-
4000 χρόνια ελληνικής ιστορίας και πολιτισμού*, σ. 452, *Μακεδονικός Αγώ-
ς*, σσ. 12-13 που βέβαια απηχούν μια θεωρία που διαμορφώθηκε στην Ελλά-
δα από το 1876. Βλ. Ευάγγελος Κωφός, *Η επανάσταση της Μακεδονίας κατά
1878* (Ι.Μ.Χ.Α.: Θεσσαλονίκη, 1969), σσ. 12-13 σημ. 2 όπου και το αρχικό
ραφο περί ζωνών του Κωνσταντίνου Βατικιώτη, γενικού προξένου στη
Θεσσαλονίκη. Η ίδια άποψη περί σλαβόφωνης κεντρικής ζώνης βρίσκεται και
έντυπο Μακεδονία: *Ιστορία και Πολιτική* του Υπουργείου Εθνικής Παι-
δας και Θρησκευμάτων (Ο.Ε.Δ.Β.: Αθήνα, 1992), σ. 18.

Πασχάλις Kitromilides, «Imagined Communities and the Origins of the
National Question in the Balkans», Martin Blinkhorn και Thanos Veremis
(μ.), *Modern Greece: Nationalism and Nationality* (SAGE-ELIAMEP:
London 1990), σσ. 42-44.

Kemal H. Karpat, *Ottoman Population 1830-1914. Demographic and Social
Characteristics*, (The University of Wisconsin Press: Madison Wisconsin
1985), σσ. 35 και 162-169.

Ιστορικό Αρχείο Υπουργείου των Εξωτερικών, Προξενείο Θεσσαλονίκης
14, Κορομηλάς προς Υπ. Εξ., Θεσσαλονίκη 21 Δεκεμβρίου 1904, αρ. πρωτ.
1151.

Δηλαδή των βιβλίων όπου ήταν καταχωρημένες οι εκδεδομένες ταυτότη-
τες.

Παρόμοια προβλήματα αντιμετωπίζει και μια άλλη πρόσφατη μελέτη, της
Γιάννας Νυσταζοπούλου - Πελεκίδου, *Συμβολή στην Έρευνα για την εθνολογι-
κή κατάσταση της Μακεδονίας*, Δωδώνη 20 (1991), 339-342.

Giovanni Amadori - Virgilj, *La questione Rumeliota et la politica italiana
dal 1878 al 1913* (Milano, 1908), σ. 222. D.M. Brancoff, *La Macédoine et sa population
historique* (Paris, 1905), σσ. 92-93.

Τα απογραφικά δεδομένα του 1905, όπως τα δίνει ο Karpat, δεν είναι και
πολύ διαφορετικά σαν τάξη μεγέθους.

Παναγιώτης Σ. Φωτίου
Νίκος Β. Λύτης

ΔΗΜΟΤΙΚΑ ΤΡΑΓΟΥΔΙΑ ΤΗΣ ΒΟΡΕΙΟΥ ΗΠΕΙΡΟΥ

Μια πλούσια καταγραφή των δημοτικών
τραγουδιών της Βορείου Ηπείρου. Ένας
ολόκληρος πολιτισμός που διατηρήθηκε
κάτω από τραγικά αντίξοες συνθήκες και,
που για αιώνες διατήρησε ζωντανή την
ελληνική ψυχή.

ΕΚΔΟΣΕΙΣ ΝΕΦΕΛΗ

...Πρωθούν το ελληνικό βιβλίο

ΑΣΚΛΗΠΙΟΥ 6 - ΑΘΗΝΑ 106 80. ΤΗΛ. 3607744

Ο ΘΑΥΜΑΣΤΟΣ ΚΑΙΝΟΥΡΓΙΟΣ ΚΟΣΜΟΣ ΤΟΥ INTERNET

του Δημήτρη Σκούφη

Ο «πολίτης» του κυβερνοχώρου μπορεί να κάνει απίστευτα πράγματα μέσα στην ίδια μέρα: Μια γρήγορη βόλτα στο μουσείο του Λούβρου (Les très riches heures du duc de Berry), ένα πέραςμα από τον Λευκό Οίκο όπου θα ρίξεις και μια ματιά στις σημερινές ανακοινώσεις του προέδρου Κλίντον, ένα γρήγορο περιδιάβαση στις τελευταίες ανακοινώσεις της Διεθνούς Αμνηστίας, της GreenPeace και του ΟΗΕ, κι ακόμα: Στο πλαίσιο των δυνατοτήτων της τηλε-εργασίας, να ολοκληρώσεις μια σύντομη και περιεκτική on line συζήτηση με την προϊσταμένη σου που εδρεύει στην Ιρλανδία (υπάρχουν ειδικά γραφικά «σήματα» που δείχνουν πότε χαμογελάει ο ένας στον άλλο) και να ρίξεις μια ματιά στη σημερινή *Daily Telegraph*, στην εβδομαδιαία έκδοση *St. Petersburg News* από τη Ρωσία και στους ημερήσιους *Times*. Υπάρχει ακόμα χρόνος, αν θέλεις, για μια ματιά στις σημερινές τιμές των μετοχών στο χρηματιστήριο του Τόκιο και στην συνέντευξη του αρχηγού της φυλής των Yanomami που ζει στον Αμαζόνιο, στην εποχή του λίθου, και κινδυνεύει να αφανιστεί, αλλά και για να ψηφίσεις για τη δημιουργία μιας ηλεκτρονικής συνδιάσκεψης περί του κουρδικού ζητήματος, ώστε να μην υπερισχύσουν εκείνοι που δεν τη θέλουν (κυρίως Τούρκοι...).

Μια δυο ώρες «κυματοδρομία»¹ (surfing) στον κυβερνοχώρο είναι αρκετές για όλα αυτά...

Ο κόσμος αλλάζει, η επικοινωνία αλλάζει, καινούργιες λέξεις, νέοι όροι κατοχυρώνονται στη γλώσσα μας: οι πιο συνηθισμένες –ο κυβερνοχώρος, το υπερδίκτυο (ή διαδίκτυο ή μεταδίκτυο) και πολλές άλλες, που αναφέρονται στο διεθνές μεταδίκτυο² υπολογιστών INTERNET.

Τα στατιστικά στοιχεία αρκούν από μόνα τους για να δείξουν την καινούργια πραγματικότητα που δημιουργεί το περιήγημα πια και στη χώρα μας INTERNET. Τον Ιανουάριο 1995 είχαν συνδεθεί στο INTERNET 43.271 επιμέρους εθνικά και διεθνή δίκτυα υπολογιστών που μεταφράζονται σε περίπου 4.800.000 κεντρικούς υπολογιστές (hosts) και σε περισσότερους από 12 εκατ. χρήστες. Ο ετήσιος ρυθμός σύνδεσης μέσα στο 1993 ήταν 160%! Το INTERNET είναι πλήρως προσπελάσιμο σε 90 χώρες (την 1η Δεκεμβρίου 1994), ενώ οι υπηρεσίες ηλεκτρονικού ταχυδρομείου είναι διαθέσιμες σε 159 χώρες στον κόσμο. Κάθε μισή ώρα συνδέεται και ένα νέο δίκτυο. Με βάση τους τρέχοντες ρυθμούς ανάπτυξης προβλέπεται ότι ως το 2001 πλήθος των χρηστών του θα είναι ολόκληρος ο πληθυσμός της Γης³. Ο όγκος των πληροφοριών που περιέχονται σε αυτό δεν είναι δυνατό να υπολογιστεί. Πολλοί μιλούν για τη μεγαλύτερη μηχανή που κατασκεύασε ποτέ ο άνθρωπος⁴.

Είναι περισσότερο από προφανές πως δεν βρισκόμαστε πια μπροστά σε ένα ακόμη τεχνολογικό θαύμα αλλά σε ένα καινούργιο μέσο μαζικής επι-

κοινωνίας, το οποίο, παρ' όλο που μοιάζει με τα άλλα, είναι πολύ διαφορετικό. Όσον αφορά τα άλλα Μέσα Μαζικής Επικοινωνίας ο χρήστης κατονομάζεται με κάποιο ουσιαστικό που σημαίνει παθητική σχέση με το Μέσο: αναγνώστης, τηλεθεατής, ακροατής... Στον κυβερνοχώρο, ο κάθε χρήστης μπορεί να επιδράσει, να πει τη γνώμη του, να ακουστεί σε έναν στενό ή ευρύ κύκλο. Δεν είναι τυχαίο ότι στα αγγλικά, για τους χρήστες του INTERNET, τείνει να καθιερωθεί ο όρος *Netizen*, που σημαίνει «πολίτης του δικτύου».

Οι άνθρωποι που έρχονται σε επαφή μέσα από το INTERNET, οι Netizens, έχουν δικούς τους κώδικες επικοινωνίας, δικούς του «καλούς τρόπους», δικούς τους ήρωες και μύθους, ακόμα και τους δικούς τους «τρομοκράτες»...

(ΨΥΧΡΟΣ) ΠΟΛΕΜΟΣ ΠΑΤΗΡ ΠΑΝΤΩΝ

Στα μέσα της δεκαετίας του '60, κι ενώ μεσουρανούσε ο Ψυχρός Πόλεμος, το υπουργείο Άμυνας των ΗΠΑ ξεκίνησε ένα φιλόδοξο σχέδιο: τη δημιουργία δικτύου ηλεκτρονικών υπολογιστών που θα λειτουργούσαν συνδεδεμένοι μεταξύ τους. Η λειτουργία τους θα ήταν έτσι οργανωμένη που, αν κάποιος από αυτούς καταστρεφόταν (π.χ. από μια πυρηνική έκρηξη), το υπόλοιπο δίκτυο θα εξακολουθούσε να λειτουργεί κανονικά και δεν θα χάνονταν χρήσιμες πληροφορίες.

Είναι προφανές ότι στα μάτια των σχεδιαστών του Πενταγώνου, το δίκτυο αυτό προοριζό-

ταν να γίνει μια μηχανή που θα συνέχιζε, μετά την πυρηνική «Αποκάλυψη»⁵, το καταστροφικό της έργο.

Ανάδοχος του έργου ήταν μια υπηρεσία του υπουργείου Άμυνας, η ARPA (Advanced Research Projects Agency) που αργότερα μετονομάστηκε σε DARPA (Defense Advanced Research Projects Agency). Ο πρώτος υπολογιστικός κόμβος εγκαταστάθηκε και λειτούργησε στο Πανεπιστήμιο του Λος Άντζελες την 1η Σεπτεμβρίου 1969 και ως το τέλος της χρονιάς συνέδεε τέσσερις κόμβους σε διαφορετικές πόλεις. Το δίκτυο αυτό ονομάστηκε ARPANET και είναι ο πρόγονος του σημερινού INTERNET. Επομένως, φέτος το INTERNET κλείνει τα 25 του χρόνια.

Δεν θα σταθούμε εδώ στις τεχνικές όψεις του εγχειρήματος που είναι πολλές και σημαντικές και που κυριολεκτικά καθόρισαν την πορεία της τεχνολογίας στον τομέα της δημιουργίας δικτύων πληροφορικής. Θα σταθούμε λίγο στους ανθρώπους που υλοποίησαν το έργο αυτό και που αν όχι όλοι, τουλάχιστον μερικοί, ήταν πραγματικοί οραματιστές.

Ήδη από το 1962, ο Paul Baran (απλώς συνονόματος του γνωστού νεομαρξιστή οικονομολόγου), ειδικός σε θέματα υπολογιστών και απ' αυτούς που συνέλαβαν την ιδέα της δημιουργίας του ARPANET, στις αναφορές του προς τους στρατιωτικούς αναρωτιόταν εάν «θα 'πρεπε να σκεφτόμαστε από τώρα για μια νέα κοινόχρηστη δημόσια υπηρεσία που θα επέτρεπε τη μετάδοση ψηφιακών δεδομένων σε ευρύ σύνολο συνδρομητών». Ένας άλλος, ο J.C.R. Licklider, σε άρθρο με τίτλο *Η συμβίωση ανθρώπου και υπολογιστή*, την ίδια περίπου εποχή, προφήτευε πως «σε μερικά χρόνια θα μπορούμε να επικοινωνούμε πιο αποτελεσματικά μέσω μηχανών παρά μέσω της

σωπικής επικοινωνίας. Ότα ανθρώπινα πνεύματα ρούν το ένα στο άλλο, γεννιαι νέες ιδέες». Οι ιδέες για τη δημιουργία ενός πα-τμιου δικτύου επικοινων-μέσω υπολογιστών (που φανταζόταν ακόμα και ιγαλαξιακό) έμελλε να γί-σύντομα πραγματικότητα. ωστε δούλεψε σκληρά γι'ό, ως σύμβουλος για τη δη-ργία του ARPANET.

ΑΠΟ ΤΟ ARPANET ΣΤΟ INTERNET

νάμεσα στις άλλες αποφά-των υπευθύνων του PANET ήταν και μία που λλε να επιδράσει καθορι-κά στο μέλλον του: αποφά-αν να συνδέσουν με το PANET τόσο πανεπιστή-όσο και ερευνητικά κέντρα την ανταλλαγή επιστημονι-πληροφοριών και άλλων ιχείων που είχαν σχέση με τεχνολογία της δημιουρ-ς δικτύων από υπολογιστές. Ιέσα από αυτή τη διαδικα-η τεχνολογία που χρησι-οιούσε το ARPANET άρ-ε να διαχέεται μεταξύ πολύ ισσότερων επιστημόνων ά και σπουδαστών. Αυτοί έλαβαν αμέσως τη σημασία τις εφαρμογές που θα μπο-ίσε να έχει η συγκεκριμένη νολογία. Αν μη τι άλλο, τους πρεπε να επικοινωνούν σα, με εύκολο τρόπο και ύτατα. Συνέχισαν λοιπόν ς την κατεύθυνση αυτή, εκ-αλλευσόμενοι όχι μόνο την νολογία του ARPANET ά και τις δυνατότητες ενός ε νέου λειτουργικού συστή-τος, του UNIX.

το τέλος της πρώτης διετίας, στρατιωτικοί ανακάλυψαν ιληκτοι πως το μεγαλύτερο ςος της ηλεκτρονικής αλλη-γραφίας που διακινούνταν ω του ARPANET δεν είχε μιά σχέση με το ίδιο το PANET αλλά με τα ενδια-ροντα των επιστημόνων υ εργάζονταν με αυτό: «Δεν ησιμοποιούσαν απλώς το

ARPANET για τις προσωπικές τους ανάγκες επικοινωνίας (περιλαμβανομένων τόσο των επιστημονικών τους ανακοινώ-σεων όσο και κουτσομπολιών) αλλά ήταν και ενθουσιασμένοι με την υπηρεσία αυτή πολύ πε-ρισσότερο απ'ό,τι με τις δυνα-τότητες της εξ αποστάσεως χρήσης των υπολογιστών».

Από τη δουλειά αυτή, εκτός από το ηλεκτρονικό ταχυδρο-μείο, ξεπήδησε ένα είδος ηλε-κτρονικών «συνδιασκέψεων». Στις «συνδιασκέψεις» αυτές μπορούσε ο καθένας να κατα-θέσει τις απόψεις του πάνω σε κάποιο θέμα και να τις γνω-στοποιήσει σε άλλους επίσης ενδιαφερόμενους για το ίδιο θέμα. Η διαφορά σε σχέση με το ηλεκτρονικό ταχυδρομείο είναι πως, ενώ αυτό εξυπηρε-τεί την επικοινωνία ενός ατό-μου με ένα άλλο άτομο, οι «συνδιασκέψεις» είναι η επι-κινωνία ενός ατόμου με πολ-λά άλλα που μοιράζονται κοι-νά ενδιαφέροντα: μπορούν να εκφράσουν ελεύθερα τις από-ψεις τους και να ακουστούν από ολόκληρη την κοινότητα που μοιράζεται μαζί του αυτά τα κοινά ενδιαφέροντα. Οι «συνδιασκέψεις» αυτές εξελί-χθηκαν σιγά σιγά στο σύστημα που είναι σήμερα γνωστό ως USENET και καλύπτει περισ-σότερα από 4.500 διαφορετικά θέματα, από τα πιο καθημερι-νά και σκαμπρόζικα ως τα πιο σοβαρά. Και μάλιστα, σε πα-γκόσμια κλίμακα. Κάθε μέρα καταγράφονται και μεταδίδο-νται εκεί περισσότερες από 7.000.000 λέξεις επί παντός του επιστητού».

Η ιστορία της μετάβασης από το ARPANET στο INTER- NET, που είναι το επόμενο στάδιο εξέλιξης στην ιστορία του δικτύου, θα είναι το θέμα σχετικού άρθρου στο επόμενο τεύχος. Υπήρξαν πολλοί σταθ-μοί και σημαντικά γεγονότα στην ιστορία αυτή, που είναι κατ'ουσίαν η ιστορία της αλ-λαγής χρήσης του δικτύου από τους ίδιους τους χρήστες του:

Το άλλαξαν, «επειδή είχαν το κουράγιο να το χρησιμοποιή-σουν για να υποστηρίξουν τις δικές τους αξίες, να προσαρμό-σουν την τεχνολογία στους δι-κούς τους σκοπούς. Να υπηρε-τήσουν την ίδια τους την ελευ-θερία»¹⁰.

ΠΟΙΟΣ ΕΛΕΓΧΕΙ ΤΟ INTERNET;

Από εκείνη την εποχή κύλησε πολύ νερό στο αυλάκι. Η πο-ρεία ήταν ανοδική και συνεχί-ζεται χωρίς να μπορεί κανείς να την ανακόψει. Το INTER- NET έχει γιγαντωθεί και εξα-κολουθεί να μεγαλώνει με α-σύλληπτους ρυθμούς. Το πιο αξιοσημείωτο όμως είναι πως δεν έχει κανείς τη δυνατότητα να το ελέγξει. Πράγματι, κα-νείς δεν μπορεί να ασκήσει έλεγχο στις δραστηριότητες που αναπτύσσονται μέσα σ' αυτό. Οι ίδιοι οι χρήστες του, η μεγάλη πια κοινωνία των «πο-λιτών του δικτύου», δεν επε-τρέπουν επεμβάσεις και αντι-στέκονται σ' αυτές με κάθε τρόπο. Κι' ακόμα, έχουν ανα-πτύξει στο έπακρο το σεβασμό στην ιδιαιτερότητα, στη διαφο-ρετικότητα των άλλων. Όσοι παραβαίνουν τους κανόνες αυ-τούς (που οι περισσότεροι εί-ναι άγραφτοι) απομονώνονται και στιγματίζονται μέσα στην κοινωνία αυτή. Όλο και πιο πολλοί συνειδητοποιούν την τεράστια δύναμη που έχει το μέσο, ο χώρος μέσα στον οποίο περιδιαβαίνουν.

Θα κλείσουμε το σύντομο αυ-τό σημείωμα με μια μικρή ιστο-ρία.

Στη διάρκεια του πραξικοπή-ματος εναντίον του Γκορμπα-τσώφ, το 1991, η μοναδική μι-κρή υπηρεσία παροχής υπηρε-σιών ηλεκτρονικού ταχυδρο-μείου της Μόσχας, η REL- COM, απέμεινε να είναι ένα από τα ελάχιστα μη ελεγχόμε-να κανάλια μετάδοσης πληρο-φοριών προς τις άλλες χώρες του κόσμου. Οι υπεύθυνοί της άρχισαν να στέλνουν σε όλον τον κόσμο συνεχώς στοιχεία

από τα συμβαίνοντα με βάση μαρτυρίες Μοσχοβιτών, τις α-νακοινώσεις του Γέλτσιν που διανέμονταν χέρι χέρι από το αρχηγείο του και κάθε άλλη πληροφορία που μπορούσαν να συλλέξουν. Το CNN, το Associated Press και το UPI έπαιρναν την ενημέρωσή τους από εκεί. Ταυτόχρονα, ζητή-σαν και λάμβαναν όλες τις ει-δήσεις που μετέδιδαν τα ξένα ειδησεογραφικά πρακτορεία και τις αναμετέδιδαν μέσα από το δίκτυό τους στους συνδρο-μητές τους. Με τη βοήθεια κά-ποιων hackers έστησαν δευτε-ρεύοντες σταθμούς αναμετά-δοσης – και έτσι η KGB δεν μπόρεσε να τους εντοπίσει και να του σταματήσει¹¹.

ΣΗΜΕΙΩΣΕΙΣ

1. Από το *Oxford English-Greek Learner's Dictionary*.
2. Όρος που χρησιμοποιείται από την Internet Society, τον διεθνή μη κυβερνητικό, μη κερ-δοσκοπικό οργανισμό που μπο-ρεί να θεωρηθεί ότι είναι η «α-νώτατη αρχή» στο INTERNET.
3. Στοιχεία από την Internet Society (7.2.1995).
4. Από τη μελέτη του Henry Edward Hardy, *The History of the Net*.
5. Φράση του συγγραφέα Bruce Sterling που αναφέρεται στη μελέτη του Henry Edward Hardy, *The History of the Net*.
6. Ronda & Michael Hauben, *Netizens*, κεφ. 4, 1994.
7. ibid
8. Bruce Sterling, «Short History of the INTERNET», από το *MAGAZINE OF FANTASY AND SCIENCE FICTION*, February 1993.
9. ibid.
10. Φράση του συγγραφέα Bruce Sterling που αναφέρεται στη μελέτη του Henry Edward Hardy, *The History of the Net*.
11. Από το βιβλίο *The INTERNET Companion*, των Tracy Laquey και Jeanne C. Ryer, Addison-Wesley, 1992.

ΔΙΛΩΣ

ΔΕΝ ΕΠΙΦΕΡΟΥΝ ΒΛΑΒΕΣ

Απάντηση σε σημείωμα του συνεργάτη μας Παύλου Μεθενίτη, στο προηγούμενο τεύχος του ΑΝΤΙ.

Κύριε διευθυντά,

Σε άρθρο του κ. Παύλου Μεθενίτη με τίτλο: *Τόσο προηγμένη, που γίνεται ανθρώπινη*, στο τεύχος του περιοδικού σας της 17ης Φεβρουαρίου 1995, πέρα από τη γλαφυρότητα της σύνταξής του και το χαριτωμένο στυλ του περιέχονται εξαιρετικά μεγάλες ανακρίβειες τόσο τεχνικές όσο και στα συμπεράσματα, στα οποία καταλήγει.

Πιστεύουμε ότι ο συντάκτης εάν έκανε τον κόπο να επικοινωνήσει μαζί μας ή με άλλους ειδικούς, που γνωρίζουν καλύτερα τα τεχνικά θέματα της κινητής τηλεφωνίας, πριν συντάξει και δημοσιεύσει το άρθρο του, θα είχε σαφώς καλύτερες δυνατότητες να ενημερώσει τους αναγνώστες σας και να εξαγάγει τα οποιαδήποτε συμπεράσματά του.

Επειδή τα παραπάνω δεν έγιναν και προκειμένου να αποκατασταθεί η αλήθεια, σας γνωρίζουμε ότι:

1) Ο συντάκτης αναφέρεται σε χιλιάδες σταθμούς αναμετάδοσης, ενώ στην πραγματικότητα πρόκειται για λίγες εκατοντάδες σε όλη τη χώρα, εκ των οποίων λίγες δεκάδες εντός των πόλεων.

2) Μιλά για «ογκώδεις κεραίες δορυφορικού τύπου, οι οποίες ξεπερνούν προς όλες τις κατευθύνσεις αδιάλειπτα κύματα σκληρής ακτινοβολίας τηγανίζοντας τα εγκεφαλικά κύτταρα...», ενώ στην πραγματικότητα οι κεραίες κινητής τηλεφωνίας G.S.M. δεν είναι κοίλες δορυφορικού τύπου. Η ηλεκτρομαγνητική ακτινοβολία που εκπέμπεται έχει καταγραφεί στις μαλακές ακτινοβολίες και οι διάφορες μετρήσεις ειδικών που έχουν γίνει μέχρι σήμερα, τόσο από το Εθνικό Μετσόβιο Πολυτεχνείο όσο και από το υπουργείο Μεταφορών και Επικοινωνιών αποδεικνύουν, πέραν ουδεμίας αμφισβήτησεως, ότι το πεδίο που δημιουργείται από την ακτινοβολία, ακόμη και σε αποστάσεις ελάχιστες από τις κεραίες (3-5 μέτρα), έχει τιμές οι οποίες είναι αρκετές φορές κατώτερες από τα ασφαλή, για τον άνθρωπο, όρια (standards) στα οποία έχουν καταλήξει διάφοροι διεθνείς οργανισμοί, και τα

οποία έχουν γίνει αποδεκτά από τις περισσότερες χώρες του κόσμου και την Ευρωπαϊκή Ένωση (π.χ. IRPA – International Radiation Protection Association).

3) Μιλά για «εγκατάσταση ενός ισχυρότατου πομποδέκτη ακτινοβολιών πάνω από το κεφάλι τους...», όταν οι πομποδέκτες που χρησιμοποιούνται για την κινητή τηλεφωνία G.S.M. λειτουργούν για τεχνικούς λόγους με ισχύ εξόδου 20W και έχουν max δυνατότητα ισχύος 45W, ενώ κάποιοι άλλοι πομποί έχουν ισχύ εξόδου 1.000W-40.000W.

4) Μιλά για «νεοπλασίες, λευχαιμίες ή στειρότητες...» χωρίς να αναφέρει τις πηγές πληροφόρησής του και αν αυτές οι συνέπειες προέρχονται από ηλεκτρομαγνητική ακτινοβολία που εκπέμπεται από τις κεραίες της κινητής τηλεφωνίας. Αντίθετα πρόσφατες ανακοινώσεις του γερμανικού οργανισμού RARA (Research Association for Radio Applications) και αμερικανικών ερευνητικών οργανισμών για τις συνέπειες από την ακτινοβολία της κινητής τηλεφωνίας, αναφέρουν ότι καμία επίδραση δεν παρατηρήθηκε σε ανθρώπινα κύτταρα από την εκτεταμένη έκθεσή τους σε τέτοιου είδους ακτινοβολία. (...)

Με εκτίμηση

Λ. Μηνάς

Εκπρόσωπος της STET HELLAS
για τεχνικά θέματα

• Ο συνεργάτης μας

Παύλος Μεθενίτης απαντά:

Αν και ο κ. Μηνάς αναφέρεται σε «δεκάδες» ή «εκατοντάδες» κεραίων κι όχι χιλιάδες, δεν μας λέει πόσες είναι· επιπλέον, αν δεν είναι ακριβώς «κοίλες, δορυφορικού τύπου», αλλά GSM ή GTI TURBO 4X4 με ABS, 16V, 120HP με ICD, αερόσακους και παθητική τετραδιέθυνση, λίγο μ' ενδιαφέρει και να με συμπαθείτε.

Αυτό που μ' ενδιαφέρει, και πολύ μάλιστα, είναι η σωρευτική επίδραση των ηλεκτρομαγνητικών ακτινοβολιών στη δημόσια υγεία. Φυσικά, δεν είναι μόνο οι κεραίες της STET· είναι κι αυτές της PANAPHON, των τηλεοπτικών σταθμών, των ραδιοφωνικών σταθμών, των πυλώνων υψηλής τάσης, ακόμα και τα ηλεκτρομαγνητικά πεδία πολύ χαμηλής συχνότητας που επιβαρύνουν σωρευτικά τον υγειονο-

μικό φάκελο του καθενός μας· αλλά μόνο STET πουλά τις ακτινοβολίες της χαρκτηρίζοντάς τις ανθρωπίνες.

Αν η STET ήταν ανθρώπινη (παρεμπιπτόντως, ουδέποτε αναφέρθηκε το όνομά της στο επίμαχο κείμενο), θα ενημερώνε για τις πιθανές παρενέργειες των κινητών της, όπως γίνεται με τα φάρμακα, που είναι επιβλαβή και, για πολλούς, απαραίτητα. Δεν το έκανε. Έπρεπε να τυπωθεί το άρθρο για να μάθουμε το WATT που εκπέμπουν οι κεραίες της;

Αυτά προς το παρόν· επίκειται δεύτερη απάντηση, εμπεριστατωμένη και απαλλαγμένη από γλαφυρότητες στη σύνταξη και χαριτωμένο στυλ.

Παύλος Μεθενίτης

ΕΞΩΦΡΕΝΙΚΑ ΡΑΤΣΙΣΤΙΚΑ

Από το μαθητή λυκείου Μ. Φριζή, επιστολή του οποίου δημοσιεύσαμε και στο προηγούμενο τεύχος, λάβαμε και τα κατωτέρω:

Κύριε διευθυντά,

Μεγάλη αγανάκτηση και πίκρα με κατέλαβε όταν τυχαία στο τχ. 1.584 του χρονικού περιοδικού *Ο Σωτήρ* της 18ης Ιανουαρίου 1995, διάβασα στη στήλη «Απόψεις-Κρίσεις», σ. 41 την ακόλουθη αναδημοσίευση από το περιοδικό *Λόγος Πίστewς και Μαρτυρίας* (Ι. Μητροπόλεως Ρεθύμνης, Σεπτ.-Οκτ. 1994, σ. 17): «Τα εργαστήρια των Σιωνιστών - Ταλμουδιστών εργάζονται ακαταπαύστως προς επίτευξη των στόχων τους. Δημιουργούν καλλυντικά και σπρέι που επιφέρουν στειρότητα, Όπως επίσης και ιούς, σπέρνοντας τον πανικό του θανάτου. Δημιουργημά τους είναι ο ιός του AIDS και πολλά από τα προϊόντα πολυεθνικών εταιρειών λ.χ. Levi's, Marlboro και Coca-Cola, για την οποία ο κυβερνήτης της Καλιφόρνιας δήλωσε πρό ετών: "είναι πασίγνωστο πλέον, ότι πολλά ποτά στις Η.Π.Α περιέχουν ανθρώπινο αίμα και κοκαΐνη με πρώτη την Coca-Cola και τα παράγωγά της"».

Μέχρι σε τέτοια, λοιπόν, εξωφρενικά σημεία φτάνει ο ρατσιστικός εφιάλτης και το αδικαιολόγητο μίσος εναντίον των Εβραίων στην πατρίδα μας, μόλις λίγα χρόνια πριν από το 2000; Δεν μπορώ να κατανοήσω πώς μπορούν να γράφονται και να ανα-

οσιεύονται τέτοιου είδους συκοφαν-
ες στην εποχή μας, μέσα μάλιστα από
υπα που υποστηρίζουν την ορθόδοξη
παιανική πίστη, την πίστη της αγάπης
εις τον πλησίον, όπως αποκαλείται. Πώς
ορούν κάποιοι στο όνομα της Ορθοδο-
ς να σπιλώνουν με τόσο επαίσχυντο
πο τον εβραϊκό λαό; (...)

Χριστιανισμός και ο Ιουδαϊσμός δεν
ουν τίποτα να χωρίσουν. Είναι θρησκεί-
του μιλούν από κοινού για αγάπη προς
συνάνθρωπο και προς τον Κύριο, για
άνοια και σεβασμό προς την ανθρωπί-
φύση. Πρέπει, λοιπόν, αυτή η διδασκα-
περιφρόνησης που γίνεται εναντίον
Ιουδαϊσμού, όπως έλεγε και ο γάλλος
γγραφέας Τζούλιους Ισαάκ, να γίνει
ικείμενο επίσημης αποδοκιμασίας και
μόνο να καταδικασθεί, αλλά να σβη-
εί για πάντα απ' τα βιβλία που λέγονται
σιανικά, απ' τα χεϊλ που λέγονται χρι-
ανικά.

αι όταν το έθνος μας κινδύνευε, πάντοτε
έλληνες Εβραίοι και χριστιανοί πρό-
εραν μαζί τους αγώνες υπέρ της πατρί-
ς και στήριζαν ο ένας τον άλλο χωρίς μί-
ς, χωρίς φανατισμό, χωρίς προκαταλή-
ς. Γιατί, όπως μας διδάσκει ο Καζα-
άκης: «Ο άνθρωπος είναι ελεύθερος να
άσει στο Θεό από όποιο δρόμο θέλει».
ι το ίδιο αυτό μάθημα δίδαξε έμπρακτα
πικεφαλής της Εκκλησίας της Ελλάδος
χιεπίσκοπος Δαμασκηνός που εναντιώ-
κε στο διωγμό των Εβραίων συμπατριω-
ν του απ' τους Γερμανούς με τα περίφη-
τούτα λόγια: «Η Αγία ημών θρησκεία
δεμίαν αναγνωρίζει διάκρισιν, υπεροχήν
είωσιν ερειδωμένην επί της φυλής ή της
θσκείας δογματίζουσα ότι ουκ ένι Ιου-
ός ουδέ Έλλην (Γαλ. Γ28), καταδικαζο-
ης ούτω πάσης τάσεως προς δημιουρ-
ν οιασδήποτε διακρίσεως ή φυλετικής ή
θσκευτικής διαφοράς». Και όταν ο γερ-
νός διοικητής απείλησε τον Μακαριώ-
το με θάνατο, αυτός του απάντησε: «Κύ-
διοικητά, οι Έλληνες ιερείς δεν τουφε-
ονται, απαγχονίζονται».

υτά είναι τα ανυπέρβλητα παραδείγμα-
της αδελφοσύνης του Εβραϊσμού και
Χριστιανοσύνης, και δεν πρέπει κανέ-
ς να προσπαθεί να τα υπονομεύσει, χρη-
ιοποιώντας τέτοιες ύβρεις που μόνο σε
οφασιστικές φυλλάδες μπορεί πια να
ικρίσει κανείς ή μακρινές μεσαιωνικές
οχές σκότους και μισαλλοδοξίας.

ο ρατσιστικό μίσος πρέπει να καταπολε-
θεί από όλους μας, ιδιαίτερα σήμερα

που παρατηρείται το τραγικό φαινόμενο
της αναβίωσης του ναζιστικού εφιάλτη σε
ολόκληρη σχεδόν την Ευρώπη, ακόμα και
στην πατρίδα μας την Ελλάδα.

Δεν πρέπει να υποτιμούμε τη δύναμη του
οργανωμένου μίσους, αλλά να διατηρούμε
αιώνια τη μνήμη των απάνθρωπων εκείνων
εγκλημάτων του Γ' Ράιχ που αιματοκύλη-
σαν τον κόσμο και να αγωνιζόμαστε για την
πάταξη κάθε πηγής ρατσιστικών και αντι-
σημιτικών προκαταλήψεων. Γιατί διαφορε-
τικά το μέλλον μπορεί να μας επιφυλάξει
ένα νέο Ολοκαύτωνα, μια νέα «Τελική Λύ-
ση», μια νέα γενικότερη καταστροφή.

Με τιμή
Μορδοχάι Φριζής
Μαθητής Γ' Λυκείου
Αθήνα

ΕΞΩΦΡΕΝΙΚΑ ΡΑΤΣΙΣΤΙΚΑ - 2

• Άλλη επιστολή-καταγγελία
ρατσιστικής συμπεριφοράς. Αυτή τη
φορά, θύματα οι ταλαιπωρημένοι
αλβανοί πρόσφυγες.

Κύριε διευθυντά,

Είχα την ευκαιρία να επισκεφθώ πρό-
σφατα το συνοριακό σταθμό Κακαβιάς
όπου ένιωσα ένας Εθνικά Υπερήφανος
ΕΛΛΗΝΑΣ Ρατσιστής. Εκεί ξαναζωντά-
νεψαν στη μνήμη μου οι έννοιες του πάλαι
ποτέ Μένιου, δηλαδή οι έννοιες των δύο
κόσμων: Ο κόσμος του «φωτός» από τη μια
 πλευρά και ο κόσμος του «σκότους» από
την άλλη. Οι καλοί και πολιτισμένοι (Ελλη-
νες) από τη μια και οι κακοί βάρβαροι
(Αλβανοί) από την άλλη.

Οι δύο «κόσμοι» χωρίζονται με χονδρά
σιδερένια κάγκελα ύψους τριών μέτρων,
στην κορυφή των οποίων υπάρχουν τρεις
σειρές αγκαθωτό σύρμα για να εμποδίζο-
νται οι «πεινασμένοι» της άλλης μεριάς να
τα διαβούν.

Τα κάγκελα διακόπτονται στο σημείο της
πόρτας που είναι μονίμως κλειστή και
ανοίγει μόνο για να περάσουν αυτοκίνητα
από και προς την Αλβανία. Η πλευρά «του
σκότους» είναι πλημμυρισμένη από αν-
θρώπινα σώματα (μερικές εκατοντάδες)
με πρόσωπα έντονα χαρακωμένα από τη
δυστυχία. Στόχος; Να «γλιστρήσουν» στον
παράδεισο, που λέγεται Ελλάδα. Τρόπος;
Η μέθοδος του Οδυσσέα που τη θέση των
προβάτων έχουν αναλάβει τα φορηγά και
την θέση του κύκλωπα οι ένστολοι και μη
αστυνομικοί. Ανοίγουν την πόρτα τόσο
όσο ακριβώς είναι το πλάτος των φορη-
γών ενώ δεν παραλείπουν να ελέγξουν και
το κάτω μέρος του, μήπως κάποιος πεινα-

σμένος γαντζωθεί στο διαφορικό του φορ-
τηγού και «γλιστρήσει» στον παράδεισο.

Από την πλευρά του «φωτός» υπάρχει το
ελληνικό τελωνείο, ένα κτίριο ελεεινό αλ-
λά με θέρμανση, φως και τηλεόραση.

Εξω από το τελωνείο, μια ατέλειωτη ουρά
από «τυχερούς» που εξασφάλισαν –ποιος
ξέρει πώς– μια βίζα για τον παράδεισο-
Ελλάδα. Πρόσωπα ταλαιπωρημένα, βαθιά
χαρακωμένα και ανήσυχια, περιμένουν 6
και 8 ώρες στο κρύο (και τη βροχή) για να
«σφραγίσουν» το διαβατήριό. Η τάξη στις
ουρές διασφαλίζεται με την ματιά και μό-
νον των αστυνομικών (τι χρειάζονται άρα-
γε εκεί οι αστυνομικοί με πολιτικά; Είναι
τόσο γνωστοί, με ή χωρίς στολή). Και πα-
ντού εμπορεύματα (ψυγεία, κουζίνες, έπι-
πλα, ραδιόφωνα, τρόφιμα, τσιμέντα, σίδε-
ρα κ.λπ.) που περνούν πάνω από την κλει-
στή πόρτα προς την Αλβανία.

Σκηνές Ελλήνων της δεκαετίας του '50
«στά σκλαβοπάζαρα της Δύσης». Γιατί να
μη φερθούμε κι εμείς στους Αλβανούς
όπως μας φέρονταν τότε οι νυν σύμμαχοί
μας; Να απογοητεύσουμε τους εταίρους
μας ότι δεν αντιγράψαμε τον ρατσισμό
τους;

Νίκος Εμμανουήλ
Φυσικός - Πανεπιστήμιο Αθηνών
Καθηγητής Τεχνητής Νοημοσύνης

ΚΙΤΡΙΝΟΙ; ΟΧΙ ΒΕΒΑΙΑ...

• Για κιτρινισμό εγκαλεί τον Αγύριστο ο
φίλος αναγνώστης από την Καλαμάτα.
Αγαπητοί φίλοι,

Πότε το Αντί άρχισε να κιτρινίζει, ψάχνο-
ντας για φτηνά επιπόλαια θεματάκια; Λίγο
σεβασμό για μερικά ονόματα. Βλ. Αντί τχ.
566, 9.12.1994, σελ.26: «Πήδαγα τον ...»

Με εκτίμηση
Κ. Δάλλας

Ο Αγύριστος, υπεύθυνος για τη στήλη
«Το Ποτάμι δεν γυρίζει πίσω» και για το
δημοσίευμα «Πήδαγα τον Μάρκο»
επισημαίνει:

Αγαπητέ φίλε,

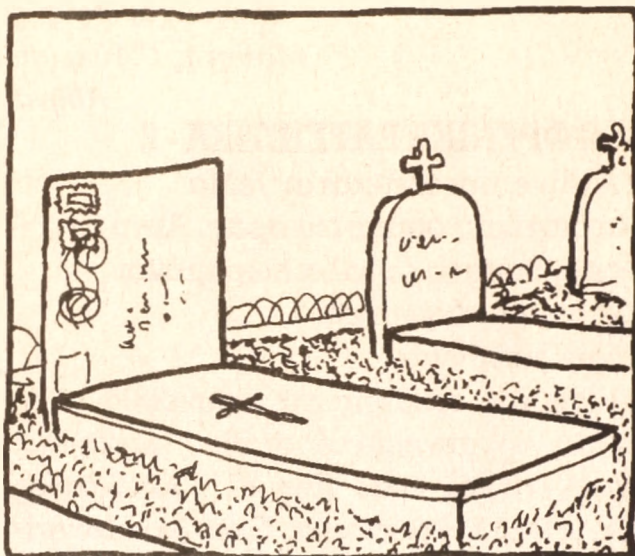
Όχι και κιτρίνοι επειδή θυμόμαστε με πι-
κρία ορισμένες δυσάρεστες (και γελοίες
μαζί) ιστορίες, απ' της σταλινικής εμπνεύ-
σεως πρακτικές που χαρακτήρισαν τα ηγε-
τικά κλιμάκια και του ελληνικού κομμουνι-
στικού κινήματος. Ξαναδιαβάστε μας, πα-
ρακαλώ, χωρίς την προκατάληψη ότι η αλή-
θεια είναι ταμπού. Η εκτίμηση είναι αμοι-
βαία – και, πιστέψτε μας, ειλικρινής.

Ο Αγύριστος

ΔΕΝ ΕΙΝΑΙ ΚΑΛΑΜΠΟΥΡΙ

Το γράμμα έφθασε στα χέρια μου το πρωί της Τετάρτης 22 Φεβρουαρίου· ήταν σε ανοιχτό φάκελο, με κανονικό γραμματόσημο, ταχυδρομημένο την προηγούμενη ημέρα από την Αθήνα, χωρίς αποστολέα κι απευθυνόμενο στον Π. Μεθενίτη. Είναι μια φωτοτυπία αγγλικού ανυπόγραφου κειμένου, και στη μετάφραση έχει διατηρηθεί, κατά το δυνατόν, το ύφος, η σύνταξη κι η δομή του πρωτοτύπου:

«Όταν ανοίξεις αυτό το γράμμα, φίλησε κάποιον που αγαπάς και κάνε μαγεία (make magic, στο πρωτότυπο). Αυτό το χαρτί έχει σταλεί σε σένα για καλή τύχη. Το αυθεντικό αντίγραφο βρίσκεται στη Νέα Αγγλία (New England). Έχει κάνει τον γύρο του κόσμου εννιά φορές. Η τύχη τώρα έφτασε σε σένα. Θα έχεις καλή τύχη μέσα σε τέσσερις ημέρες απ' την ημέρα που έλαβες αυτό το γράμμα, με την προϋπόθεση ότι και συ θα το αποστείλεις πίσω. Δεν είναι καλαμπούρι. Στείλε αντίγραφα σε ανθρώπους που σκέπτεσαι πως έχουν ανάγκη καλοτυχίας. Μην στείλεις λεφτά, μιας και η μοίρα δεν έχει τιμή. Μην κρατήσεις αυτό το γράμμα. Πρέπει να φύγει απ' τα χέρια σου μέσα σε εννενήντα έξι ώρες. Ένας αξιωματικός της αεροπορίας έλαβε 20.000 δολάρια, ο Τζο Έλιοτ έλαβε 10.000 δολάρια και τα έχασε επειδή έσπασε την αλυσίδα, ενώ ήταν στις Φιλιππίνες. Ο Τζην Γουέλτς έχασε τη γυναίκα του αφότου έλαβε το γράμμα γιατί δεν το κυκλοφόρησε. Όμως, πριν το θάνατό της εκείνη είχε κερδίσει 50.000

δολάρια στο ΛΟΤΤΟ. Τα λεφτά έφτασαν στον Τζην Γουέλτς τέσσερις ημέρες μετά την απόφασή του να ταχυδρομήσει με τη σειρά του το γράμμα. Παρακαλώ στείλε είκοσι αντίγραφα του γραμματός και δεσ τι θα συμβεί σε τέσσερις ημέρες. Η αλυσίδα ξεκινά από τη Βενεζουέλα και συντάχθηκε από τον Σαούλ Άντονι Ντε Κροφτ, έναν ιεραπόστολο από τη Νότιο Αφρική. Επειδή το γράμμα πρέπει να κάνει τον γύρο του κόσμου, πρέπει να κάνεις 20 αντίγραφα και να τα στείλεις στους φίλους και συνεργάτες σου. Μετά από λίγες μέρες θα έχεις μια έκπληξη. Αυτό είναι αλήθεια ακόμα κι αν δεν είσαι προληπτικός.

ΛΑΒΕ ΥΠΟΨΗΣΟΥ ΤΑ ΚΑΤΩΘΙ:

Ο Κωνσταντίν Ντίες μπήκε στην αλυσίδα το 1953. Ζήτησε από τη γραμματέα του να κάνει 20 κόπιες και να τις ταχυδρομήσει. Λίγες μέρες μετά κέρδισε δύο εκατομμύρια δολάρια στο λαχείο. Ο Άντι Ντάντιτ έλαβε το γράμμα και ξέχασε πως πρέπει να φύγει από τα χέρια του μέσα σε 96 ώρες. Έχασε τη δουλειά του. Αργότερα, αφού

ξαναβρήκε το γράμμα, έστειλε 20 αντίγραφα και βρήκε μια καλύτερη δουλειά. Ο Ντάρνεν Φερτσάιλς έλαβε το γράμμα και μη πιστεύοντάς το, το πέταξε στα σκουπίδια. Πέθανε εννιά μέρες μετά.

ΠΑΡΑΚΑΛΩ ΜΗΝ ΣΤΕΙΛΕΤΕ ΛΕΦΤΑ ΠΑΡΑΚΑΛΩ ΜΗΝ ΤΟ ΑΓΝΟΗΣΕΤΕ»

Αν έχω την τύχη του Ντάρνεν, μου μένουν τέσσερις μέρες ζωής (σήμερα είναι Δευτέρα 27.2 και το γράμμα έφτασε στις 22.2), διότι όχι απλώς έχω ήδη σπάσει την αλυσίδα, αλλά την δημοσιοποιώ κιόλας. Εκτός κι αν ο αρχικός συντάξας, ο ιεραπόστολος Ντε Κροφτ (αγκαταλαβαίνω σωστά) φανεί μεγάλθυμος με μένα: τώρα, ρίχνω το μπαλάκι σε σας, αγαπητοί αναγνώστες του περιοδικού, πιστεύοντας ενδομύχως ότι, διάβOLE, θα βρεθούν τουλάχιστον είκοσι ευήθεις προληπτικοί με μεγάλη ανάγκη καλοτυχίας –και ποιος δεν έχει– για να το αποστείλουν με τη σειρά τους σε είκοσι εικοσάδες φίλους και συνεργάτες, απαλλάσσοντάς με έτσι απ' τη δίκαιη τιμωρία μου.

Διότι η πύρινη δύναμη της πίστης, σudaυλισμένη από το φόβο και ταϊσμένη από την ελπίδα, ως γνωστόν κινεί βουνά. Αν πιστέψεις ότι είσαι ελέφας, και κάνεις και τους άλλους να το πιστέψουν, τότε γίνεσαι ελέφας κι αλίμονο σ' εκείνους που θα σου ζητήσουν, ηλιθίως, αποδείξεις· απλώς τους λιώνεις κάτω απ' τα τεράστια πέλατά σου.

Προσοχή, λοιπόν, αυτό δεν είναι καλαμπούρι.

Παύλος Μεθενίτης

Επισημαίνουμε

Τα σωματεία όλων των κλάδων του κινηματογράφου συνενερέθηκαν, συζήτησαν και αποφάσισαν: κήρυξαν τη σημερινή μέρα, μέρα αντίστασης κατά της ευτέλειας της ελληνικής τηλεοπτικής πραγματικότητας και καλούν τους πολίτες να λείσουν το βράδυ για μια ώρα, από τις 8 ως τις 9, την τηλεόρασή τους, συμβολική κίνηση αγανάκτησης και βεβαιότητας ότι πολλά πρέπει ν' αλλάξουν. Φυσικά, η τηλεόραση και η έκπτωση που κομίζει δεν αντιμετωπίζονται με τέτοιες προτροπές. Ωστόσο, ήταν καιρός το πρόβλημα να τεθεί. Τα «διαπλεκόμενα συμφέροντα» είναι συγκεκριμένα κι οι πρακτικές τους περιορίζουν όχι μόνο τη δημοκρατία αλλά και την κοινή λογική. Η αντιμετώπιση, όμως, της τηλεοπτικής ρύπανσης πρέπει να πάρει βάση συγκεκριμένη. Και πρώτα απ' όλα, οφείλει η κυβέρνηση να διευθετήσει το σήμερα υπάρχον θεσμικό κενό λειτουργίας των καναλιών, που εκτός από δικαιώματα έχουν και υποχρεώσεις. Αυτές τις υποχρεώσεις οφείλει αμέσως να θεσμίσει νομοθετικά το υπουργείο Τύπου. Δεν μπορεί να πεκφεύγει επ' άπειρον ο κ. Β. Βενιζέλος.

48

ΑΛΕΞΗΣ ΔΑΜΙΑΝΟΣ

«ΠΝΙΓΟΜΑΙ ΣΑΝ ΤΟΝ ΓΑΡΓΑΝΤΟΥΑ»

Πνίγεται σαν τον Γαργαντούα ο Αλέξης Δαμιανός, που, μετά το Μέχρι το πλοίο και την Ευδοκία, επιστρέφει σήμερα στις αίθουσες με τον Ηνίοχο. Οργισμένος, μιλά για πολιτική, για ιστορία, θυμάται ιστορίες από την αντίσταση κατά των Γερμανών και, όπως ο Μέλβιλ, υποστηρίζει πως σε καμία ιστορία δεν υπάρχει φινάλε.

Ο Αλέξης Δαμιανός σε μια αφήγηση-ποταμό, στο ANTI.

50

ΕΙΚΟΝΟΛΑΤΡΕΣ
ΣΤΟ
ΒΕΡΟΛΙΝΟ

Μια ακόμη Μπερλινάλε τελείωσε. Ένας έλληνας κριτικός που βρίσκεται εκείνες τις μέρες στο Βερολίνο μπορεί να δει τον Ταβερνιέ, να τσαντισθεί με τον Φερράρα, να βρει πιο ενδιαφέροντα απ' όλους τον Μπάστερ Κήτον. Αλλά και μπορεί, στα μπαρ, να δει εικονίσματα του Άι-Γιώργη και του... ΠΑΟΚ!

59

MINISTER
OF SOUND

Η αποκομισθείσα εμπειρία όλων όσοι συμμετείχαν σε επιτροπές του ΥΠΠΟ. Ο Γιώργος Τζιρτζιλάκης κάνει κριτική και αυτοκριτική...

Θυμάμαι τις φράσεις με τις οποίες ο Χρήστος Βακαλόπουλος θεωρούσε την περίπτωση του Αλέξη Δαμιανού και το πέρασμά του από τον ελληνικό κινηματογράφο. Έγραφε, το 1988 (Αντί, τχ. 374 και στο βιβλίο Από το χάος στο χαρτί, Εστία, Αθήνα 1995): «Ο Δαμιανός (...) προοιωνίσθηκε μια δέσμη ταινιών όπου η αισθητική, η ιδεολογία και η τεχνική περνάνε σε δεύτερη μοίρα και η σκηνοθεσία εγκαταλείπει τη θέση του υπέρτατου κριτή για να εμπλακεί σ' ένα άγνωστο, ηδονικό και βασανιστικό παιχνίδι με την πραγματικότητα». Όταν συνάντησα, πριν από μερικές μέρες, τον Αλέξη Δαμιανό, για να συζητήσουμε περί της νέας του ταινίας (Ηνίοχος), οι κρίσεις του Χρήστου υπαγόρευαν τον τρόπο με τον οποίο είχα οργανώσει τις ερωτήσεις που σκόπευα να απευθύνω. Μάταιη προπαρασκευή. Ο Αλέξης Δαμιανός είναι ένας χείμαρρος που δεν μπορείς να τον κρατήσεις. Πολύ σύντομα παραιτήθηκα από την προσπάθεια οργανωμένης συζήτησης. Σχεδόν αφέθηκα στον αφηγηματικό του οίστρο, στη σχεδόν ζωική δύναμη των λόγων του. Ήμουν προβληματισμένος που δεν είχα δει την ταινία του, σύντομα όμως απέκτησα καινούργιο πρόβλημα διότι οι όποιες απόπειρές μου να παρέμβω στο ξεδίπλωμα της σκέψης του και να τη στρέψω στον κινηματογράφο, που κυρίως με ενδιέφερε, απέτυχαν (ήταν σαν να μη με άκουγε). Αποτέλεσμα: η κουβέντα «ξέφυγε», απλώθηκε στην ελληνική πραγματικότητα, έθιξε την πολιτική και τους πολιτικούς, ανοίχτηκε σε ζητήματα ανάγνωσης της ιστορίας - παρεμπιπτόντως μόνο επανερχόταν στον Ηνίοχο. Ο Δαμιανός έχει πολλά να πει. Πολλά και συναρπαστικά. Δεν μιλάει για αισθητική και οι διηγήσεις του για τη ζωή του σε καθηλώνουν - γεννημένος παραμυθάς. Όμως, στους καιρούς μας, μιλάει πολύ περισσότερο από άλλοτε για ιδεολογία και για πολιτική. Λέει πράγματα με τα οποία δεν θα μπορούσες να μη συμφωνήσεις, λέει κάποια άλλα για τα οποία σπκώνεις τα χέρια, λέει και ορισμένα τα οποία κανονικά οφείλεις να αντικρούσεις. Αλλά δεν μπορείς. Ο λόγος σου είναι αδύναμος, ανίσχυρος, ο χείμαρρος σε παρασύρει. Κι ας καταλαβαίνεις ότι πρόκειται για μια κοσμοθεωρία που σε κανονικές συνθήκες αντιπαράθεσης θα την αντιμετώπιζες επιθετικά. Κι ας εύχεσαι, από μέσα σου, όλα αυτά τα απόλυτα να μην φαίνονται στην ταινία. Όπως δεν φαίνονταν στο Μέχρι το πλοίο, όπως δεν φαίνονταν στην Ευδοκία...

Αφέθηκα στο χείμαρρο. Γέμισα και τις δυο όψεις της κασέτας, πάνω από δίομιση ώρες συζήτηση, κι ύστερα βάλθηκα να παιδεύομαι να βάλω τάξη στο λόγο. Για πολλές αιτίες, κυρίως όμως επειδή φάνηκα απάρασκευος και ανέτοιμος να αντιμετωπίσω μια τόσο πλούσια βιωμένη εμπειρία, πήρα μονομερώς την απόφαση να παραθέσω μόνο απόσπασματα από το λόγο (από τους ατέρμονους μονολόγους, καλύτερα) του συνομιλητή μου. Ελπίζω, μόνο, να μην αδίκησα τη διαδρομή της σκέψεώς του.

Όσο για τον Ηνίοχο, που από σήμερα αρχίζει η προβολή του στους κινηματογράφους, θα δω την ταινία. Θα τη δουν και οι υπόλοιποι κριτικοί που συνεργάζονται με το περιοδικό. Και θα διατυπώσουμε τη φτωχή μας κρίση στο επόμενο τεύχος του Αντί.

Ηλίας Κανέλλης

• Πνίγομαι σαν τον Γαργαντούα. Δεν μπορώ να τα πω όλα μαζί...

• Η γνώση για μένα ήταν μια ζωοποιός αιτία. Δεν την έβλεπα σαν όπλο για να είμαι πιο δυνατός από τους άλλους. Δεν την έβλεπα σαν όπλο ανταγωνισμού. Η κατάλληλη λέξη ήταν η **άμιλλα**.

• Για την ομηρική γλώσσα, μηχανή θα πει δόλος. Και δεν το λέω για να κατηγορήσω

τη βιομηχανία. Το λέω για να θυμίσω ότι ήδη είχε κάνει την προειδοποίηση ο Όμηρος: ότι **μαχανά** ίσον δόλος. Ότι παραχαράσσουμε την αλήθεια και την πραγματικότητα, τη δηλώνουμε αλλιώςτικη για να μπούμε στην Τροία. Με το ξύλινο άλογο. Με το ψεύδος. Βεβαίως, η μέθοδος της μάχης είναι άλλη από τη μέθοδο της ζωής. Έχω ζήσει σαν στρατιωτικός, ίσως τα κα-

Πνίγομαι

λύτερα πράγματα που έχω κάνει στη ζωή μου τα έκανα την περίοδο που ζούσα ως στρατιωτικός. Τότε έκανα πράγματα που θεωρούνται πρωτοποριακά: έβαζα τους καλύτερους σκοπευτές στα βαριά όπλα, στην οπισθοφυλακή, αντίθετα ό,τι συμβαίνει συνήθως. Γιατί ο αντίπαλος μία χτυπάει και δέκα φεύγει. Και πρέπει να έχει εξασφαλίσει τη φυγή.

• Ο Ηνίοχος άργησε να γίνει επειδή τον είχε σταματήσει η λογοκρισία. Κι άρχισε μια διαδικασία αναβολών και καθυστερήσεων, από το Κέντρο Κινηματογράφου. Μάλιστα, ο καλός μου φίλος, ο Π. Τριγυαννάκης, έγραψε ένα κείμενο σε κάποια εφημερίδα, το οποίο με ξύλιασε: «Τι θέλεις τώρα αυτός», έγραφε, «εδώ η πατρίδα μας κινδυνεύει κι αυτός θέλει να κάνει έργο. Δεν κάθεται στο χωράφι του που κάθεται είκοσι χρόνια». Αυτό θα μπορούσε να είναι ακριβώς και η απάντηση. Επειδή η πατρίδα μας κινδυνεύει, και κινδυνεύει αληθινά, όχι πολιτικά, και κινδυνεύει και από τα πολιτικά μέσα, και από τα τυπογραφικά μέσα, και από την προσφορά της διασκέδασης... Γι' αυτό και νομίζω ότι ήταν ανάγκη να το κάνω. Ήταν ανάγκη, με πίεζε αυτή η ανάγκη...

• Τώρα, τι να λέμε για τον Ηνίοχο... Θα τον δείτε και θα βγάλετε συμπεράσματα. Από την άλλη μεριά, θέλω να δηλώσω αληθινά, ταπεινά, σχεδόν με κλάματα: «Τι ζητάτε ρε παιδιά; Να με δοξολογήσετε; Καταλάβετε με και φτάνει».

• Βλέπω έναν κίνδυνο για τους Έλληνες, ως έθνος - κι αυτή τη φορά, νομίζω, είναι πολύ επικίνδυνα τα πράγματα. Κι αυτό με ανησυχεί πάρα πολύ... Πιστεύω σε μια επανάσταση - που δεν πιστεύα ποτέ. Είναι θέμα αυτοσεβασμού. Ποιοι θα την κάνουν; Αυτοί που μπορούν να σέβονται τον εαυτό τους - και είναι πάρα πολλοί. Ας καταπιέζονται. Θέλω να πω ότι η καταστροφή αυτού του λαού, που κινδυνεύει σήμερα, είναι μελετημένη και οδηγημένη και μεθοδευμένη... Όταν κάποτε με ρώτησαν κάποιοι νέοι, δραστήριοι και αηδιασμένοι από τα πράγματα γύρω τους «και πώς μπορούμε να αναστηλωθούμε», τους είπα: «Παιδιά, κοιτάξτε, είναι πάρα πολύ απλό. Να ζητήστε την ιστορία μας αληθινή. Και να κάνετε τις δίκες που δεν έγιναν...».

ΑΛΕΞΗΣ ΔΑΜΙΑΝΟΣ

Παν τον Γαργαντούα

Σκηνή από τον *Ηνίοχο* του Αλέξη Δαμιανού, που προβάλλεται από σήμερα στις αίθουσες.

«Βλεπα, πριν από μερικές μέρες στην εφόραση, τη συζήτηση στη Βουλή για το της πολιτικής. Εκεί άκουσα να αναφέρεται μέχρι κι ο Πλάτωνας με μια υποψία ημιμάθειας, μ' ένα ολόκληρο χάος στην ουσία μεταβιβάσεως ευθυνών... Παν ένα σώου αισχροτό. Ήθελα να πω σε μια εφημερίδα και να ζητήσω να αφήσουν να γράψω τι έκανε ο Σουκατζίδης. Που είπε ο Γερμανός, λίγο πριν τον νε για εκτέλεση στην Καισαριανή: «Όχι, πολέων, εσύ. Βάλε κάποιον άλλο, εσύ αι παλικάρι». Και απαντά εκείνος: «Χι, εγώ θα πάω. Άλλη μάνα εγώ δεν βύστη θέση της μανούλας μου». Και κάθεται σκοτώθηκε. Αυτό είναι ήθος, κύρι. Κι αυτόν, άλλοι τον λένε κομμουνιστή, κομμουνιστές κάνουν πως δεν τον ξέχουν γιατί δεν ήταν εντελώς δικός τους... τή την κρίση και τη σύγκριση πρέπει να νετε. Αυτός έδωσε τη ζωή του κι εσείς τη δύναμη και για τα φράγκα παραχάστετε ακόμη και τα ήθη. Κι ο Σουκατζίδης; Κι οι χιλιάδες Σουκατζίδηδες; Αυτό αι ανυπόφορο πια. Κι εγώ είμαι έτοιμος φωνάξω. Πρώτα απ' όλα δεν θέλω να θάνω στο κρεβάτι μου. Και μετά, δεν θένα πεθάνω στα νύχια αυτών που κυρνούν.

4ν δεν ξέρουμε να πεθαίνουμε είναι

αδύνατο να ζήσουμε. Αυτός που φοβάται να πεθάνει πεθαίνει κάθε μέρα.

- Το μεγάλο μήνυμα για μένα είναι ο *Ηνίοχος*. Από τη δομή του και μόνο φαίνεται η αρετή του. Τόσο πολύ ο νικητής αυτός αγαπάει τον αγώνα του και έχει τα ηνία και ξέρει ότι συνεργάστηκε με τ' άλλο γά του. Ο άνθρωπος αυτός ήρθε πρώτος και, την ίδια στιγμή, ξέρει ότι μιλάει για άμιλλα, για τη χαρά του αγώνα, για την αγάπη στον καλύτερό του. Αυτά τα πράγματα τα βλέπει. Εγώ δεν είμαι ρεαλιστής. Είμαι τελείως πρακτικός άνθρωπος. Πιστεύω ότι όλα αυτά πρέπει να περάσουν στην πρακτική ζωή μας.

- Η συκοφαντία κατά του λαού μας, ότι είμαστε ένας εντελής λαός, πρόχειρος, επιπόλαιος, είναι **παραχάραξη** ψευδέστατη. Ο λαός αυτός ακόμα και τώρα, **ακόμα και** τώρα (αφήστε το παράδειγμα του Σουκατζίδη), στέκεται πολύ ψηλότερα από την ηγεσία του. Και το καθήκον των πνευματικών ανθρώπων δεν είναι να πηγαίνουν στην Ακαδημία, σ' αυτό το άσυλο ανιάτων και ημιμαθών...

- Η φωνή του ανάξιου κι η φωνή του αδικημένου μοιάζουν πάρα πολύ. Δεν έχουν ανάγκη τον άξιο...

- Είμαστε στο όριο που η πράξη μετράει. Ο *Ηνίοχος* είναι μια πράξη. Μια πράξη η

οποία έχει χίλιους διακόσιους ανθρώπους, που κατέθεσαν τη δουλειά τους εν ονόματι μιας ισότιμης σχέσης που την πίστευαν και την πίστευε κι ο καπετάνιος τους. Προστάτευσαν το έργο. Δεν υπήρξαν υπερβολές και υποκρισίες. Ό,τι τους ζήτησα το κάνανε. Δεν ζήτησαν ούτε μία δραχμή. Ένα πιάτο φαί και δεν το ζήτησαν. Τους το δίναμε γιατί δεν μπορούσαν να δουλεύουν δέκα μέρες και δέκα νύχτες στο Καρπενήσι χωρίς να τρώνε το μεσημέρι. Γι' αυτό κιόταν μου είπαν να γράψουμε στο τρέλερ της ταινίας «Ο Αλέξης Δαμιανός παρουσιάζει...», εγώ ζήτησα να γραφτεί «Ο Αλέξης Δαμιανός και οι συνεργάτες του». Δεν μπορώ αυτό το ουσιαστικό να το παραχαράξω. Σας πληροφορώ υπεύθυνα ότι λειτούργησαν όπως λειτούργησα κι εγώ. Κι αν εγώ κουραζόμουν κι έσπαγα, μου απαγόρευαν τις ζαβολιές. Απόλυσαν ανθρώπους που δεν μας έκαναν. Χωρίς να με ρωτήσουν. Με δικαιοσύνη και απλότητα.

- **Σκηνοθέτες δεν υπάρχουν.** Κανείς δεν είναι σκηνοθέτης. Το ειδικό βάρος που 'χει στην καρδιά του μεταφέρει καθένας. Τι κουβαλάει καθένας μέσα του και τι καταθέτει στην κοινωνία (γιατί είναι κοινωνία ο κινηματογράφος), αυτό έχει σημασία.

- **Εγώ έχω κάνει τρία εργάκια.** Μπορεί να είναι κακά, να είναι ό,τι θέλεις. Αλλά νομίζω ότι αφορούν καίρια προβλήματα της κοινωνίας των αγαπητών μου συνελλήνων. Οι μετανάστες: Τους τρέλαναν. Δεν είχαν τόπο. Κι έπειτα, ήταν το αδιέξοδο της «επανάστασης» που έκανε ο Καραμανλής κι έκανε τη δεκαετία του '50 την Αθήνα και την Ελλάδα ημιτσιφλίκιον. Κι έχουμε έναν φαντάρο που δεν ξέρει πού να πάει, στο χωριό του, στην ξενιτιά... Ολόκληρη μια Ευδοκία, με τις ψευτοπόρνες και τα αδιέξοδα. Και κάνω και τον *Ηνίοχο*, μια κατάθεση πιστεύω ειλικρινή, χωρίς συγκινησιοθηρία.

- **Είπαμε πολλά.** Δεν περνούν όλα στο πανί. Η πρόθεσή μου είναι να περάσουν. Είναι ένα κομμάτι λαμπερής αλήθειας ειπωμένο με ένα μάτι κάποιου ευγενικού παιδιού, ενός ανθρώπου ο οποίος δεν μπόρεσε καν να σπουδάσει, γιατί τον κυνηγούσαν όσοι διαχειρίζονταν την πολιτική. Μέσω αυτής της ματιάς φτάνουμε στο φινάλε - που, το πιστεύω, δεν υπάρχει φινάλε. Μόνο μια σύμβαση υπάρχει, διότι δεν υπάρχει φινάλε που λέει κι ο Μέλβιλ. Κι όταν το διάβασα, ποτίζοντας το χωράφι μου, όταν διάβασα ότι «δεν υπάρχει τέλος», πετάχτηκα πάνω και φώναξα «νάτο, το λέει κι ο Μέλβιλ»!

Εικονολάτρες στο Βερολίνο

του Ανδρέα Τύρου

Η ίδια η Μπερλινάλε απομακρύνεται γρήγορα από την 45η διοργάνωσή της. Μερικές εκατοντάδες ταινιών, παράλληλα τμήματα, συνέδρια, συμμετοχή στον εορτασμό των 100 χρόνων του κινηματογράφου. Όμως, πουθενά γιορτή, καμία έκπληξη, λιγοστά ερεθίσματα. Ορισμένες υποψηφιότητες για τα Όσκαρ, εντυπωσιακή απουσία των απαραίτητων διασημοτήτων, μελαγχολικός απολογισμός για λογαριασμό της παραγωγής, ειδικά της ευρωπαϊκής.

ΒΕΡΟΛΙΝΟ (του απεσταλμένου μας)

Τα προσχήματα σώζει *Το δόλωμα*, η βραβευμένη τελικά ταινία του Μπερτράν Ταβερνιέ. Παρακολουθεί τις καθημερινές δραστηριότητες τριών νεαρών στο σύγχρονο Παρίσι. Τηλεόραση, φαγητό, σεξ, περίπατοι, ληστείες και δολοφονίες. Χωρίς βία, χωρίς μεγάλο θέαμα, χωρίς εντάσεις ή περιπλοκές. Χωρίς δημοφιλείς πρωταγωνιστές, χωρίς φτιασίδια, κερδίζει τη Χρυσή Άρκτο την τελευταία στιγμή. Η πολυάριθμη αμερικανική παρουσία αρκείται στο ειδικό βραβείο της κριτικής επιτροπής: *Smoke* του Γουέιν Γουάνγκ, με τον Χάρβεϋ Καϊτέλ στο ρόλο του εμποράκου. Καπνοπωλείο, κάπου στο Μπρούκλιν. Οι καπνιστές διώκονται στην Αμερική, τα πούρα Αβάνας κυκλοφορούν λαθραία και οι απελπισμένοι ήρωες, αντικρίζουν το φάντασμα (κι όχι, βέβαια, το άγαλμα) της ελευθερίας. Είκοσι περίπου «ανεξάρτητοι» κινηματογραφιστές και ισάριθμοι τίτλοι ακολουθούν τις κατασκευές του Χόλλυγουντ, όπως οι πεζοναύτες τα άρματα μάχης στη διάρκεια ασκήσεων στον Ειρηνικό.

Εκεί, τουλάχιστον, το μέλλον παίρνει σάρκα και οστά. Πριν από την πολιτική, οικονομική και κοινωνική ένωση, συντελείται η κινηματογραφική Κίνα, Ταϊβάν και Χονγκ-Κονγκ, μία χώρα σε τρεις σημαίες και, αντίστροφα, τρεις κινηματογραφίες σε μία συμπαραγωγή: *Η μέρα που πάγωσε ο ήλιος* του Γι Χο ξεχωρίζει στο «Φόρουμ» κι όχι στο επίσημο πρόγραμμα, αφού έχει κίολας βραβευθεί στο φεστιβάλ του Ειρηνικού, στο Τόκυο. Ο με-

γαλύτερος γιος μιας οικογένειας στέλνει τη μάνα του στη φυλακή, παίρνοντας εκδίκηση για τον δηλητηριασμένο πατέρα του. Επαρχία της Βόρειας Κίνας, δεκαετία του '50, συγκίνηση και ρεαλισμός, επιβεβαίωση της σταθερής ανάπτυξης του «κίτρινου Χόλλυγουντ».

ΤΟ ΣΦΡΙΓΟΣ ΤΩΝ ΕΙΚΟΝΩΝ, ΤΟ ΣΦΡΙΓΟΣ ΤΗΣ ΠΡΑΓΜΑΤΙΚΟΤΗΤΑΣ

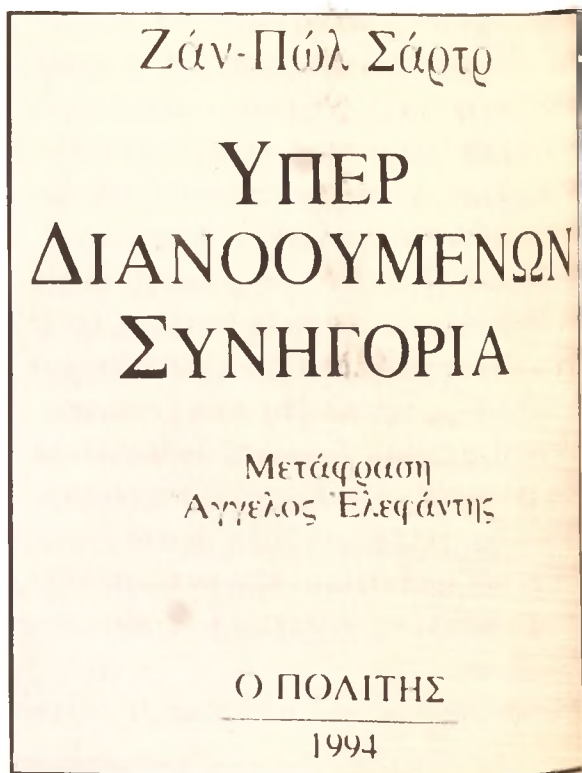
Χωρίς αμφιβολία, οι εικόνες ανακτούν το σφρίγος τους μόλις συναντηθούν και πάλι με την απροσδόκητη πραγματικότητα. Το χάνουν, πολιορκημένες από τη λαγνεία του θανάτου, το διάλογο των κομψών βρυκολάκων του Μανχάταν και των φιλοσοφικών αφορισμών του Νίτσε και του Πρωταγόρα, μόλις δηλαδή παραδοθούν στον ασπρόμαυρο *Εθισμό* του Έιμπελ Φερράρα.

Όσο για το Φεστιβάλ του Βερολίνου, χρειάζεται επειγόντως μεταγίσεις τόλμης και φαντασίας. Διόλου συμπτωματικά, οι ρετροσπεκτίβες αποτελούν το καλύτερο τμήμα του (φέτος, το έργο του Μπάστερ Κήτον). Μετά την πτώση του τείχους, θαρρείς γυρεύει καινούργιο προσανατολισμό, νέα θέση στη ρευστή ισορροπία του διεθνούς ανταγωνισμού. Υπήρξε εργαστήριο της προσέγγισης Ανατολής και Δύσης, όσο τώρα το ανατολικό τμήμα της πόλης δίνει την εντύπωση ενός απέραντου εργοτάξιου. Σε παλιά υδραγωγεία κι εγκαταλειμμένα κτίρια, η νυχτερινή ζωή θριαμβεύει, αδιάφορη για την ανέγερση πολυτελών ξενοδοχείων, εμπορικών με-

γαθηρίων ή τη μετατροπή δημοσίων υπηρεσιών (μυστικών ή όχι) σε γραφεία τοριστικά και υποκαταστήματα με ονοματόπωνυμο. *Lucky Strike*, δίπλα στο Μπερνερ Ανσάμπλ. Φίρμες γαλλικές, στη λειψόρο Καρλ Μαξ μέχρι την πλατεία Ρότ-Λούξεμπουργκ. Δεν υστερούμε.

ΤΟΥ ΑΓΙΟΥ ΓΕΩΡΓΙΟΥ ΚΑΙ ΤΟΥ ΠΑΟΚ

Μία στάση από την Αλεξάντερπλάτς, ελληνικής ιδιοκτησίας «Φου-Φου». Ισπανίδα σερβιτόρα. Σύνθεση μεικτή, πρωινές ώρες. Ώχρα στους τοίχους, μπύρες παντού. Στην κορυφή του μπαρ, δύο εικονίσματα. Του Αγίου Γεωργίου και του ΠΑΟΚ. Κομμάτια επικοινωνίας, σ' όλες τις γλώσσες.

Η εμπειρία της αποδόμησης

Ξπ' ευκαιρία της ελληνικής δημοσίευσης του έργου του *Φαντάσματα του Μαρξ* (*Spectres de Marx*) από τις εκδόσεις Εκκρεμές (μετάφραση Κωστή Παπαγιώργη), το Κέντρο Λογοτεχνικής Μετάφρασης του Γαλλικού Ινστιτούτου Αθηνών προσκάλεσε τον φιλόσοφο και δοκιμιογράφο Ζακ Ντερριντά για να δώσει την Πέμπτη 9 Μαρτίου, στις 7.00 μ.μ. (στο Auditorium του Γαλλικού Ινστιτούτου, Σίνα 31) μια διάλεξη με θέμα:

Μετάφραση και μαρτυρία. Επιβιώνοντας ως ποιητής.

Θα ακολουθήσει στις 9.00 μ.μ. συζήτηση στρογγυλής τραπέζης, στην οποία θα συμμετάσχουν οι Γιώργος Βέλτσος, Χρήστος Γ. Λάζος, Αριστείδης Μπαλτάς και Βαγγέλης Μπιτσώρης.

Γεννημένος στο Αλγέρι το 1930, καθηγητής στην École Hautes Études en Sciences Sociales, πρόεδρος του Collège International de Philosophie, ο Ντερριντά είναι μοναδικός φιλόσοφος.

Προς το τέλος της δεκαετίας του 1960, όταν η περίοδος αυτή σε τις αρετές της γλώσσας και της σκέψης, προέβαλε, μόνος, την ένσταση ότι η γλώσσα ήταν η εξάλειψη της γραφής. Συνομιλώντας με τον Ντερριντά ανήκει στην κατηγορία των ανθρώπων που έχουν τη βούληση να αποδώσουν τη γραφή τη «σημασία» την οποία έχει η γλώσσα. Αν αποδομεί τη δυτική μετaphυσική (Πλάτων, Ντεκάρτ, Καντ, Χέγκελ, Μαρξ, Χέρμαν Κοέν, Ροζενκράντ, Χούσερλ, Χάιντεγκερ, Λεβίνας), δεν το κάνει για να οικοδομήσει νέο φιλοσοφικό σύστημα, αλλά για να βγει από το πεδίο που οριοθετείται από τούτη τη μεταφυσική περάτωμα να διαφύγει την εγγεγραμμένη διαλεκτική να επιτύχει την καλύτερη διακλαδική κοινωνία. Όμως οι δυσκολίες του έργου είναι τεράστιες, επειδή κάθε φορά που επανέρχεται στην παραγωγή νέων αντιθέσεων και επειδή θα χρει-

αζόταν να ξεφύγουμε από την ίδια τη γλώσσα για να διαφύγουμε αληθινά τη μεταφυσική. Εξ ου και ο ιδιαίτερος τόνος που δίνει στο εγχείρημά του ο Ντερριντά, συγγραφέας λεπτολόγος και διακριτικός: αντί να γράφει εναντίον των κλασι-

κών φιλοσόφων, γράφει στα περιθώριά τους, διαγράφοντας τις λέξεις τους, αποδιαρθρώνοντας μέχρι ρήξεως τον πλουραλισμό των εννοιών που αυτοί χρησιμοποιούν, διασφαλίζοντας μάλιστα, πέραν αυτής της πολυσημασίας, τη «διασπορά», εν ολίγοις τον κατακερματισμό του νοήματος των κειμένων που ο ίδιος ανατρέπει. Αυτή η πρακτική, αν δεν μας επιτρέπει να βγούμε από τη μεταφυσική, τουλάχιστον μας δίνει τη δυνατότητα να την «αποδομήσουμε» εκ των έδρων.

Προς επίτευξη αυτού του σκοπού, ο Ντερριντά δεν παύει να στηρίζεται στους συγγραφείς που οδήγησαν στο έπακρο της κριτικής την κλασική έννοια της λογοτεχνίας (Μαλλαρμέ, Ζενέ, Μπατάιγ, Μπλανσό, Πονζ, Αρτώ, Ζαμπές, Τσελάν, Τζόους...), αυξάνοντας συνάμα τις εισελεύσεις του μέσα στα κείμενα της ψυχανάλυσης (από τον Φρόυντ έως τον Λακάν) και στην ανάγνωση των έργων τέχνης.

BIBΛΙΟΓΡΑΦΙΑ ΤΟΥ JACQUES DERRIDA ΣΤΑ ΕΛΛΗΝΙΚΑ

Πλάτωνος Φαρμακεία (*La Pharmacie de Platon*), μετ. Χ.Γ. Λάζος, έκδ. Άγρα, 1990.

Περί γραμματολογίας (*De la grammatologie*), μετ. Κωστής Παπαγιώργης, έκδ. Γνώση, 1990.

Η τελευταία λέξη του ρατσισμού (*Le Dernier Mot du racisme*), μετ. Χ.Γ. Λάζος, έκδ. Άγρα, 1992.

«Το cogito και η ιστορία της τρέλας» («Cogito et Histoire de la folie») στο Ζακ Ντερριντά, Μισέλ Φουκώ, *Τρέλα και φιλοσοφία*, μετ. Κωστής Παπαγιώργης, έκδ. Ολκός, 1994.

Φαντάσματα του Μαρξ (*Spectres de Marx*), μετ. Κωστής Παπαγιώργης, έκδ. Εκκρεμές, 1995.

Υπό έκδοσιν:

Η φωνή και το Φαινόμενο (*La Voix et le Phénomène*), μετ. Χ.Γ. Λάζος, έκδ. Ολκός.

Για έναν αποκαλυπτικό τόνο που υιοθετήθηκε πρόσφατα στη φιλοσοφία (*D'un ton apocalyptique adopté naguère en philosophie*), μετ. Βαγγέλης Μπιτσώρης, έκδ. Άγρα.

Μοναδικός, ο Ζακ Ντερριντά έχει γίνει διάσημος. Το όνομά του διατρέχει τις πέντε ηπείρους. Μεταξύ των γάλλων διανοουμένων αναμφισβήτητα ασκεί τη μεγαλύτερη επιρροή στις υπερατλαντικές χώρες. Γοητεύει και συνάμα προκαλεί ανησυχία. Ο Ντερριντά είναι το όνομα ενός αινίγματος, ενός φιλοσόφου που όντως, μακριά από κάθε καθησυχαστικό δόγμα, πριμοδοτεί την εμπειρία. Περί εμπειρίας θα μας μιλήσει άλλωστε στη διάλεξή του στο Γαλλικό Ινστιτούτο Αθηνών, αναφερόμενος συγκεκριμένα στον πολύ μεγάλο μεταπολεμικό γερμανόφωνο ποιητή Πάουλ Τσελάν*, ο οποίος στιγματισμένος από την εμπειρία του Ολοκαυτώματος και της εξορίας, του θανάτου και της καταστροφής, βυθίστηκε μέσα στη γλώσσα, φθάνοντας έως το πέρας των υπαρχουσών δυνατοτήτων της, δημιουργώντας ένα έργο που θεωρείται απ' όλους ως μία από τις κορυφώσεις της σύγχρονης γερμανικής ποίησης.

* Η ποιητική συλλογή του Πάουλ Τσελάν *Του κανενός το ρόδο* (*Die Niemandrose*) θα κυκλοφορήσει σύντομα από τις εκδόσεις Άγρα, σε πρώτη ελληνική μετάφραση του Χρήστου Γ. Λάζου.

ΑΛΛΟ ΤΑ ΛΟΓΙΑ, ΚΙ ΑΛΛΟ ΤΑ ΕΡΓΑ...

του Γιώργου Αλεξανδρινού

Τις μέρες που διεξαγόταν στην Αθήνα το Συμπόσιο του Αντί και του Κέντρου Λογοτεχνικής Μετάφρασης του Γαλλικού Ινστιτούτου Αθηνών για την ελληνική γλώσσα στη διευρυμένη Ευρωπαϊκή Ένωση, δύο σημαντικές εκδηλώσεις-συζητήσεις στο Παρίσι κατεδείκνυαν ανεπάρκειες της γλωσσικής πολιτικής της χώρας μας στο εξωτερικό. Όχι αυτή τη φορά στα θεσμικά όργανα της Ένωσης, αλλά σε τομείς όπου οι πρωτοβουλίες είναι πρωτευόντως υπόθεση των εθνικών αρχών: στην προώθηση, π.χ. της νεοελληνικής λογοτεχνίας εκτός της Ελλάδος ή την επαρκή διδασκαλία της γλώσσας μας στα Ελληνόπουλα του εξωτερικού. Δυστυχώς, η θέση της χώρας μας –και της ελληνικής– στο ευρωπαϊκό ψηφιδωτό δεν θα κριθεί από φραστικά πυροτεχνήματα, αλλά από έργα...

ΠΕΡΑΣΜΕΝΑ ΜΕΓΑΛΕΙΑ

Η πρώτη διάλεξη - συζήτηση οργανώθηκε στο πλαίσιο της *Exrolangues* (27.1.95 έως 1.2.95) –της διεθνούς έκθεσης που οργανώνεται κάθε χρόνο στο Παρίσι για την προβολή των γλωσσών– από το ελληνικό υπουργείο Παιδείας και την ελληνική προεστία στη Γαλλία και είχε την ίδια γνώριμη γεύση προχειρότητας που έχουν οι εκάστοτε διαλέξεις για τα ελληνικά που οργανώνονται με την ευκαιρία αυτής της έκθεσης. Θέμα της διάλεξης: «*Τα ελληνικά, γλώσσα επικοινωνίας των εμπορικών συναλλαγών στην Ανατολική Ευρώπη και τα Βαλκάνια*». Στο πα-

ρελθόν, όχι σήμερα – πράγμα που δεν διευκρίνιζε ο τίτλος, αλλά που φρόντισε να υπογραμμίσει ο καθηγητής Νέων Ελληνικών, μεταφραστής και διευθυντής του Ινστιτούτου Βαλκανικών Σπουδών κ. **Henri Tonnet**. Στις περασμένες δόξες της ελληνικής γλώσσας κατά τους αρχαίους και νεότερους χρόνους, αποφεύγοντας να σχολιάσουν τη σημερινή πραγματικότητα, αναφέρθηκαν λίγο-πολύ όλοι οι ομιλητές: η κ. **Μάρω Πρεβελάκη**, η οποία διδάσκει ελληνικά στο Πανεπιστήμιο Paris IV, και η οποία μάλιστα υπενθύμισε την ιστορία του Κύριλλου και Μεθόδιου, επισημαίνοντας πως η βάση πολλών λέξεων των ευρωπαϊκών γλωσσών βρίσκεται στα ελληνικά: ο κ. **Michel Bruneau**, διευθυντής ερευνών στο γαλλικό Εθνικό Κέντρο Επιστημονικών Ερευνών: ο καθηγητής στο Πανεπιστήμιο Αθηνών κ. **Χριστόφορος Χαραλαμπίδης**: ο κ. **Ιωάννης Τζεν**, πρόεδρος του Οργανισμού Προωθήσεως Εξαγωγών και ο κ. **Νικόλαος Καραχάλιος** ειδικός οικονομικών σχέσεων στο ελληνικό μεν –εκδίδεται στην Αθήνα– αλλά αγγλόφωνο περιοδικό *International Politics Review* ο οποίος και εκφράστηκε στα αγγλικά. (Δεν ήταν ο μόνος: και ο κ. Χαραλαμπίδης έπραξε το ίδιο, ενώ οι υπόλοιποι ομιλητές εκφράστηκαν στα γαλλικά.)

Δικαιούται όμως κανείς να αναρωτηθεί: Μπορεί άραγε μια τέτοια προσέγγιση του ιστορικού ρόλου της ελληνικής στην ευρωπαϊκή ήπειρο να βοηθήσει τη γλώσσα μας να ανταποκριθεί στις προκλήσεις του μέλλοντος, όταν οι αρχαίες δόξες που την

περιέβαλλαν έχουν γεμίσει σκόνη από καιρό;

Μετά τη συζήτηση, στη διάρκεια μιας πρόχειρης αλλά πετυχημένης δεξίωσης στο ελληνικό περίπτερο, υπάλληλοι του υπουργείου διένεμαν απλόχερα –και καλά έκαναν– ένα ωραίο βιβλίο του οποίου ο τίτλος είναι: *Η ελληνική γλώσσα*. Πρόκειται για δίγλωσση (γαλλικά-ελληνικά) και ιδιαίτερα προσεγμένη έκδοση του υπουργείου Παιδείας, που περιέχει ενδιαφέροντα άρθρα των **Γ. Μπαμπινιώτη, Αγ. Τσοπανάκη, Henri Tonnet, Ν. Ανδριώτη, Peter Mackridge** κ.ά. Θα σταθούμε όμως σε δύο καταλόγους που φιλοξενούνται στον τόμο αυτό και οι οποίοι προκαλούν παραπλανητικές εντυπώσεις, ενώ συγχρόνως καταδεινώνουν την ανυπαρξία ελληνικής γλωσσικής πολιτικής εκτός της χώρας.

ΦΡΟΝΤΙΖΟΥΝ ΑΛΛΟΙ ΓΙΑ ΜΑΣ...

Ο πρώτος κατάλογος αναφέρει τα σημεία όπου διδάσκονται τα νέα ελληνικά σε 37 χώρες ανά τον κόσμο. Οι υπεύθυνοι φορείς ανήκουν όλοι σε ιδρύματα, κυρίως πανεπιστήμια, των αλλοδαπών (!) χωρών. Η Ελλάδα δεν διαθέτει δικιά της κέντρα διδασκαλίας νέων ελληνικών στο εξωτερικό, ή ευρύτερα, ένα πολιτιστικό κέντρο με αίθουσες διδασκαλίας, διαλέξεων, εκθέσεων και προβολής ταινιών (ανάλογο με το Γαλλικό Ινστιτούτο, το Βρετανικό Συμβούλιο, το Ιταλικό Ινστιτούτο, το Ινστιτούτο Γκαίτε...). Η χώρα μας, δηλαδή, δεν διαθέτει ένα κέντρο που θα μπορούσε να προκαλέσει το ενδιαφέρον των ξένων για την ελ-

ληνική γλώσσα και τον σύγχρονο ελληνικό πολιτισμό και να συμβάλει στην προβολή τους.

Ο δεύτερος κατάλογος φιλοδοξεί να καταγράψει τις μεταφράσεις της νεοελληνικής λογοτεχνίας στα γαλλικά. Δεν θα σχολιάσουμε τις εμφανείς ελλείψεις του: απουσιάζουν πολλά βιβλία συχνά δεν αναφέρεται η χρονολογία της έκδοσης (ή ο εκδότης και τα δύο) και η ένδειξη «εξαντλημένο» – από τα βιβλία που αναφέρονται μόνον ελάχιστα είναι διαθέσιμα στα γαλλικά βιβλιοπωλεία. Η κ. **Έρη Σταυρούλου**, καθηγήτρια νεοελληνικής φιλολογίας στο Πανεπιστήμιο Αθηνών, η οποία παραθέτει τον κατάλογο στο κείμενό της «*Η νεοελληνική λογοτεχνία σε μετάφραση*» γράφει: «...με τον δεύτερο παγκόσμιο πόλεμο οι μεταφράσεις πολλαπλασιάζονται ραγδαία και αρκετοί Έλληνες λογοτέχνες πραγματοποιούν αλληπάλληλες εκδόσεις στο εξωτερικό» (!).

Σε ποιον όμως οφείλεται η έντονη παρουσία της νεοελληνικής λογοτεχνίας στη Γαλλία τα τελευταία χρόνια; Ασφαλώς όχι στους επίσημους ελληνικούς φορείς που γνωρίζουν μόνο να κομπάζουν και να επαίρονται. Η σχετική πρωτοβουλία ήταν γαλλική: Πρόκειται για την εκδήλωση. «Οι ωραίες ξένες» που οργάνωσε το γαλλικό υπουργείο Πολιτισμού το 1990. Το ίδιο υπουργείο επιχορήγησε τη μετάφραση και την έκδοση πολλών ελληνικών έργων. Επιπλέον, αν οι γαλλικοί εκδοτικοί οίκοι **Hatier** και **Actes Sud** –ο δεύτερος συνεργάζεται στενά με το Γαλλικό Ινστιτούτο Αθηνών– έχουν εκδώσει σημαντικό αριθ-

ό ελληνικών έργων, αυτό οφεί-
εται στο μεράκι και το μόχθο
ό Γάλλων συνεργατών τους
ου ζουν στην Ελλάδα και οι
ποιοί είναι υπάλληλοι γαλλι-
ών ιδρυμάτων στη χώρα μας,
ν **Marcel Durand** και της
atherine Vélissaris. Με δυο
ύγια: Η Ελλάδα, πέρα από με-
αλόσχηνες εφήμερες υποσχέ-
εις, δεν κάνει τίποτε για την
ρωώθηση της ελληνικής λογο-
εχνίας στο εξωτερικό...

Α ΕΛΛΗΝΟΠΟΥΛΑ ΟΥ ΕΞΩΤΕΡΙΚΟΥ

Η δεύτερη διάλεξη - συζήτηση
πραγματοποιήθηκε στις 4 Φε-
ρουαρίου 1995 στην κακοφωτι-
μένη αίθουσα του «Ελληνικού
πιτιού» όπου βρίσκεται η έδρα
της Ελληνικής Κοινότητας στο
Παρίσι. Εκείνα όμως που ακού-
τηκαν στο αμυδρό φως για τη
δασκαλία της ελληνικής γλώσ-
ας στη Γαλλία ήταν πολύ δια-
ωτιστικά. Τη διάλεξη οργάνω-
ε ο Όμιλος Μελέτης Ελληνι-
ών Προβλημάτων. Ο ΟΜΕΠ
είναι ένας σύλλογος που ίδρυσε
ο 1976 και επικύρωσε με κατα-
τατικό το 1982, η βυζαντινολό-
ος, ιστορικός, καθηγήτρια στην
cole des Hautes Etudes κ. **Ελέ-
η Αντωνιάδη**. Τον σύλλογο
λαιοιώνουν αξιόλογοι έλληνες
πιστήμονες που ζουν και εργά-
ονται στο Παρίσι. Πολλοί από
υτούς καλούνται από τον
ΜΕΠ να παρουσιάσουν τις
ρευνες που πραγματοποιούν
τα γαλλικά πανεπιστήμια σ'
να μικρό ελληνικό κοινό που τις
αρακολουθεί όμως με μεγάλο
νδιαφέρον

Το Σάββατο 4.2.95 η παιδοψυ-
ολόγος-ψυχοπαιδαγωγός κ.
Μαρία Καραστεργίου παρου-
ίασε την έρευνα που πραγμα-
οποίησε σε ελληνογαλλικά νη-
αγωγεία της Αττικής και στα
λληνικά σχολεία στο Παρίσι
ια τη διδακτορική διατριβή της
πο Πανεπιστήμιο Paris VIII.
θέμα της διάλεξης «*Διγλωσσία
και διαπολιτισμικότητα στα
Ελληνόπουλα του εξωτερικού*».

Η ομιλήτρια αναφέρθηκε σε

διάφορες μορφές διγλωσσίας
παιδιών (που έχουν γονείς δια-
φορετικής εθνικότητας και
γλώσσας, που μιλούν ελληνικά
με τους γονείς και γαλλικά στο
σχολείο, κ.ά.). Η κ. Καραστεργί-
ου επισήμανε την παντελή έλλει-
ψη ειδικού παιδαγωγικού προ-
γράμματος διδασκαλίας της ελ-
ληνικής γλώσσας, την ακαταλλη-
λότητα των αιθουσών, την έλλει-
ψη ψυχοπαιδαγωγικού υλικού
και απέδειξε την αναποτελε-
σματικότητα του τρόπου διδα-
σκαλίας των νέων ελληνικών
που γίνονται στο Παρίσι από έλ-
ληνες εκπαιδευτικούς.

Μια σύντομη έρευνα που διεξή-
γαμε φέρνει στο φως την αδια-
φορία των υπευθύνων. Εκπρό-
σωποι της «Ένωσης ελλήνων
εκπαιδευτικών στα σχολεία της
Γαλλίας» (έτος ιδρύσεως 1982),
μας βεβαίωσαν πως έχουν γνω-
στοποιήσει, επανειλημμένως και
γραπτώς στους αρμοδίους όλα
αυτά τα προβλήματα καθώς και
άλλα που απασχολούν τον κλά-
δο τους. Ίσως ο κ. **Χρήστος Ιω-
άννου**, διευθυντής Εκπαίδευσης
Ελληνοπαίδων Εξωτερικού, ο
οποίος βρέθηκε στο Παρίσι με
την ευκαιρία της συμμετοχής της
Ελλάδας στην *Exprolangues*, να
ενημερώθηκε σχετικά.

Τα μαθήματα για τους έλληνες
μαθητές στο Παρίσι γίνονται κά-
θε Τετάρτη και Σάββατο επί τέσ-
σερις ώρες όταν τα γαλλικά scho-
λεία αργούν. Διδάσκονται δυο
ώρες Νέα Ελληνικά, μια ώρα
Ιστορία και μια ώρα... Θρησκευ-
τικά (!) - γεγονός που εκπλήσσει
τους έλληνες μαθητές αφού όλοι
τους παρακολουθούν γαλλικά
σχολεία όπου δεν υπάρχει τέ-
τοιο μάθημα. Τα μαθήματα θεω-
ρούνται «τμήματα μητρικής
γλώσσας», όρος επιστημονικά
αδόκιμος, όπως πιστεύουν οι εκ-
παιδευτικοί, διότι οι μαθητές
ολόκληρη την εβδομάδα διδά-
σκονται και μιλούν τα γαλλικά
και διότι για τους περισσότε-
ρους η ελληνική δεν αποτελεί
μητρική γλώσσα· θα μπορούσε
να θεωρηθεί γλώσσα καταγω-
γής. Δεν υπάρχει ένα πρόγραμ-

μα που να λαμβάνει υπόψη του
αυτή την ιδιομορφία και το χα-
μηλό, κατά συνέπεια, επίπεδο
των μαθητών. Οι εκπαιδευτικοί
διαθέτουν μόνον τα εγχειρίδια
που χρησιμοποιούνται στην
Ελλάδα και έτσι αναγκάζονται
να αυτοσχεδιάζουν, αβέβαιοι
για το αποτέλεσμα.

ΕΠΙΣΗΜΗ ΚΡΑΤΙΚΗ ΑΔΙΑΦΟΡΙΑ

Τα μαθήματα αυτά τα «οργα-
νώνει» η Ελληνική Κοινότητα.
Πολλοί ισχυρίζονται πως, για να
μπορέσουν να πάνε τα παιδιά
στα ελληνικά σχολεία, η Ελληνι-
κή Κοινότητα υποχρεώνει τους
γονείς να γίνουν μέλη της. Άλλοι
πιστεύουν πως η Ελληνική Κοι-
νότητα «συγκεντρώνει» τους μα-
θητές, πράγμα που φαντάζει
αληθινό διότι δεν υπάρχει κανέ-
να ουσιαστικό κίνητρο στα
Ελληνόπαιδα του Παρισιού για
την εκμάθηση της ελληνικής
γλώσσας. Δεν αποκτούν καν ού-
τε ένα «πιστοποιητικό γλωσσο-
μάθειας» ανάλογο με το
certificat ή το lower. Πολλοί από
τους μαθητές ομολογούν στους
καθηγητές τους πως παρακολου-
θούν τα μαθήματα «για να κά-
νουν το χατήρι των γονιών
τους». Η Ελληνική Κοινότητα
νοικιάζει σχολεία από τον δήμο
του Παρισιού. Η ενοικίαση και η
λειτουργία των σχολείων στοιχί-
ζουν περίπου 120.000 γαλλικά
φράγκα τον χρόνο. Η Ελλάδα θα
μπορούσε να απαιτήσει από τη
Γαλλία, κατά τη διάρκεια της
υπογραφής του «Διμερούς εκ-
παιδευτικού πρωτοκόλλου» που
υπογράφεται κάθε δύο χρόνια,
τη δωρεάν παραχώρηση των
σχολείων, αφού τα μαθήματα γί-
νονται Τετάρτη και Σάββατο
απόγευμα όταν τα γαλλικά scho-
λεία αργούν. Έτσι το ποσό της
γαλλικής επιχορήγησης για τη
λειτουργία των σχολείων θα
μπορούσε να διατεθεί για την
προώθηση της ελληνικής λογο-
τεχνίας στη Γαλλία ή για έναν
άλλο σκοπό εξωτερικής πολιτι-
στικής πολιτικής.

Από την άλλη πλευρά, δεν είναι

λίγα τα προβλήματα που αντιμε-
τωπίζουν οι έλληνες εκπαιδευτι-
κοί που εργάζονται στη Γαλλία.
Πρώτα πρώτα θεωρούν ότι
ασκείται πάνω τους ψυχολογική
πίεση από την Ελληνική Κοινό-
τητα που απαιτεί να παρεμβαί-
νει στον τρόπο διδασκαλίας.
Ερχόμενοι στη Γαλλία με υπηρε-
σιακό διαβατήριο δεν μπορούν
να αποκτήσουν κάρτα παραμο-
νής, πράγμα που δυσκολεύει την
εδώ διαμονή τους. Επίσης, δεν
αναγνωρίζεται η ελληνική ιατρι-
κή περίθαλψή τους.

Συνδικαλιστικοί εκπρόσωποι
τους ήρθαν σε επαφή με Ισπα-
νούς, Πορτογάλους και Ιταλούς
συναδέλφους τους και διαπίστω-
σαν πως όλοι αυτοί έχουν λύσει
τα τρία βασικά προβλήματα: δω-
ρεάν παραχώρηση σχολείων,
παροχή κάρτας παραμονής και
αναγνώριση ιατρικής περίθαλ-
ψης. Τη λύση που η Ισπανία, η
Πορτογαλία, η Ιταλία αλλά και
άλλες χώρες, πέτυχαν με τη συ-
νεργασία της Γαλλίας πρότειναν
και οι Έλληνες εκπαιδευτικοί
στους προϊσταμένους τους των
υπουργείων Παιδείας και Εξω-
τερικών. Μέχρι σήμερα όμως τί-
ποτε δεν επιτεύχθηκε. Κανένα
από τα προβλήματα αυτά, που
αποτελούν ωστόσο ουσιαστικές
προϋποθέσεις για τη διδασκα-
λία και τη διάδοση της ελληνικής
γλώσσας, δεν θίχτηκε στην «επί-
σημη» διάλεξη που οργανώθηκε
στην *Exprolangues*. Αν όμως η
Ελλάδα δυσκολεύεται να διδά-
ξει με επιτυχία τη γλώσσα της
στα ίδια τα Ελληνόπουλα του
εξωτερικού πώς θα μπορέσει να
την προωθήσει σε αλλόγλωσ-
σους;

Παρ' όλα αυτά, υπάρχουν μεμο-
νωμένες προσπάθειες που κατα-
φέρνουν περισσότερα απ' ό,τι η
οργανωμένη επίσημη αδιαφο-
ρία. Επί παραδείγματι, η μουσι-
κός και τραγουδίστρια **Αγγελική
Ιωννάτου**, τραγουδώντας στα ελ-
ληνικά, έχει καταφέρει να δημι-
ουργήσει ένα δικό της γαλλικό
κοινό το οποίο ακούει ευχάριστα
τους στίχους του Ελύτη, του Σε-
φέρη ή της Δήμητρας Μανιά.

ΜΠΡΟΥΝΤΖΙΝΟΣ ΕΡΩΤΑΣ

ΤΟ ΝΑΥΑΓΙΟ ΤΗΣ ΜΑΧΝΤΙΑ

*Ένας αρχαιολογικός θησαυρός
στον αντίποδα των εθνικών διεκδικήσεων*

Διονύσου για να αποτρέπει –ποιος ξέρει σε ποια αυλή ή σε ποιο σταυροδρόμι– τα δαιμόνια.

Οι δαιμόνιοι δύτες που ανακάλυψαν το πλουσιότερο αυτό μέχρι σήμερα ναυάγιο με έργα ελληνικής τέχνης που δεν ήταν άλλοι από τους σφουγγαράδες της Καλύμνου ή της Σύμης, τους ίδιους που έφεραν στο φως στις αρχές του αιώνα και το ναυάγιο των Αντικυθήρων, θεμελιώνοντας έτσι έναν νέο τότε επιστημονικό κλάδο, την υποβρύχια αρχαιολογία. Οι έλληνες σφουγγαράδες με το στολίσκο τους δούλευαν συστηματικά στις τυνησιακές και τις συριακές ακτές λόγω των ιδανικών συνθηκών της παλίρροιας σε αυτά τα μέρη. Την εποχή εκείνη ήταν οι μόνοι εκτός από τους δύτες του γαλλικού ναυτικού που χρησιμοποιούσαν σκάφανδρο, το οποίο μάλιστα στη συνέχεια εισήγαγαν και στις Ηνωμένες Πολιτείες αναζητώντας καλύτερη μοίρα στις ακτές της Φλώριδας.

ΣΥΛΛΗΜΜΕΝΑ ΑΠΟ ΤΟΥΣ ΡΩΜΑΙΟΥΣ ΙΕΡΑ

Το φορτίο του πλοίου που βυθίστηκε στη Μάχντια γύρω στο 80 π.Χ. ήταν εντυπωσιακό: εβδομήντα περίπου μαρμάρινοι κίονες που μόλις είχαν βγει από τα λατομεία της Πεντέλης, καλλιτεχνικά έργα από τα αθηναϊκά εργαστήρια της εποχής προορισμένα για εξαγωγή αλλά και παλιότερα έργα τέχνης: τα μπρούντζινα αγάλματα, μαρμαρίνες κεφαλές που κοσμούσαν κάποτε κάποιο ιερό, επιγραφές και ανάγλυφα. Η αφαίρεση καλλιτεχνικών θησαυρών από ιδιωτικές

συλλογές της Αθήνας και ιερά ναί για τους αρχαιολόγους και κλειδί για τη χρονολόγησή του να αγίου. Μόνο μέσα στο χάος και την ανομία της λεηλατημένης από τον ρωμαίο στρατηγό Σύλλα Αθήνα το 86 π.Χ. ήταν δυνατόν να συληθούν ιερά προκειμένου τα αντικείμενα να πουληθούν σαν αντίκι στη Ρώμη.

Το αρχαίο ρωμαϊκό πλοίο ξεκίνησε από τον Πειραιά με το πρώτο φανές κούρσος των διακοσίων περίπου τόνων. Η κατεύθυνσή του σίγουρα δεν ήταν προς τη Βόρεια Αφρική που δεν είχε συνέλθει ακόμα από τον τρίτο καρρχηδονιακό πόλεμο. Οι πλούσιοι Ρωμαίοι διέβαιναν στη νέα αυτή επαρχία της αυτοκρατορίας τεράστια κτήματα αλλά οι επαύλεις που θα κοσμούσαν με τους αθηναϊκούς κίονες, την κοσμική ζωή και η επίδειξη, όλα αυτά βρισκόνταν στη Ρώμη. Ίσως κάποια σφοδρή καταιγίδα στη Νότια Ιταλία να κατέστρεψε το πηδάλιο του πλοίου, αυτό να έχασε τον προσανατολισμό του και τελικά να ναυάγησε στα παράλια της Τυνησίας. Στο βυθό σώθηκαν μέχρι τις μέρες μας κάτω από τη λάσπη τα πιατικά και οι αμφορείς με το νερό για το πλήρωμα που τοποθετούν επίσης χρονολογικά τον απηγή πλου στον πρώτο αιώνα π.Χ.

Την ιδιαιτερότητα του ναυαγίου της Μάχντια συνέλαβε αμέσως ο νεαρός και δραστήριος γάλλος αρχαιολόγος **Αλφρέ Μερλέν**, διευθυντής τότε του Μουσείου Μπάρντο στη Τύνιδα, όπου φυλάσσονται και τα ευρήματα της Καρχηδόνας. Προσλαμβάνοντας τους έλληνες

Σ

το Κρατικό Μουσείο Ρηνανίας, στη Βόννη εκτίθενται αυτό τον καιρό τα συντηρημένα ελληνικά ευρήματα που ανασύρθηκαν το 1907 από το βυθό των τυνησιακών ακτών, πέντε χιλιόμετρα έξω από το ψαροχώρι **Μάχντια**, στα νότια της χώρας. Δεκάδες επιστήμονες διαφορετικών κλάδων αφοσιώθηκαν επί μια πενταετία στην αποκατάσταση των φθορών που επέφερε ο χρόνος στην πλούσια αυτή αρχαιολογική λεία: μνημειώδη αγγεία που έμελλε να κοσμήσουν τους κήπους Ρωμαίων ευπατριδών, μπρούντζινοι νάνοι που χορεύουν με κρόταλα στα χέρια επιδεικνύοντας ανερυθρίαστα τα υπερφυσικά τους αιδοία, κομψότερες ελληνιστικές κλίνες, ένας μπρούντζινος Αγών που μετά τη συντήρησή μας αποκαλύφθηκε ως διαδούμενος Έρωτας, μια ερμή του αρχαίου γλύπτη **Βόηθου** με την κεφαλή και το πέος του

ΤΟΥ
ΣΠΥΡΟΥ
ΜΟΣΚΟΒΟΥ

συγγραφέας οργάνωσε από το 18 μέχρι το 1913 μια σειρά υπο-χιων ανασκαφών κατά τη διάρκεια των οποίων το μεγαλύτερο μέ- του φορτίου μεταφέρθηκε στην ά. Οι έρευνες στη συνέχεια κόπηκαν λόγω έλλειψης χρημά- , αλλά το ενδιαφέρον για το άγιο αναζωπυρώνεται στη δε- τία του τριάντα με δημοσιεύμα- τον διεθνή τύπο για τον χαμένο αυρό της Μάχντια. Πλάθεται ο μύθος για ανεκτίμητα χρυσά κείμενα που έκρυβε ακόμα ζη- υπα η θάλασσα.

1947, τελικά, το γαλλικό ναυτι- μια και η Τυνησία ήταν ακόμα λικό προτεκτοράτο, έκανε νέες νες στην περιοχή. Στο κατά- ωμα βρισκόταν και ο μετέπειτα σιμος μελετητής των βυθών υστώ, νεαρός τότε αξιωματικός ο γαλλικού ναυτικού. Ανέσυραν ο κομμάτια της αρχαίας άγκυ- ς αλλά ούτε το παραμικρό άλλο

πολύτιμο αντικείμενο. Το 1955 ένας γάλλος μηχανικός, ονόματι **Ταγιέζ**, έκανε νέες υποβρύχιες έρευνες και στη συνέχεια χρήσιμες παρατηρήσεις για τις συνθήκες κα- ταβύθισης του πλοίου. Οι τελευταί- ες καταδύσεις στη Μάχντια έγιναν τα τελευταία χρόνια από την ομά- δα της γερμανίδας αρχαιολόγου **Γκίζελα Χελενκέμπερ** που διηύθυ- νε τις εργασίες συντήρησης. Κα- νείς ποτέ δεν βρήκε τίποτα το θεα- ματικότερο από τα αρχικά ευρήμα- τα των σφουγγαράδων.

ΕΛΛΗΝΕΣ, ΤΥΝΗΣΙΟΙ, ΓΕΡΜΑΝΟΙ

Τα ευρήματα της Μάχντια βρήκαν τη θέση τους ανάμεσα στα καρχη- δονιακά και ρωμαϊκά εκθέματα του λαμπρού Μουσείου Μπάρντο στην Τύνιδα, δίπλα στη σημερινή εθνοσυνέλευση. Αλλά το μουσείο, πρώην ανάκτορο του μπέη της Τύ- νιδας, έπιασε φωτιά στις αρχές της δεκαετίας του '80 που δεν άφησε

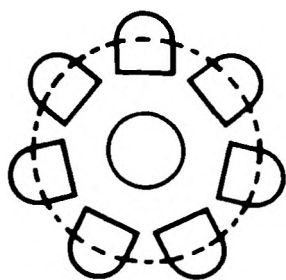

"ΕΡΜΗ" ΤΟΥ ΒΟΗΘΟΥ

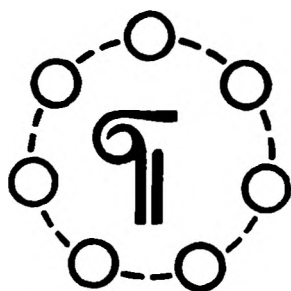
*Κειμήλια
του
κόσμου...*

ίθικτα τα ούτως ή άλλως φθαρμέ- να από τον χρόνο ελληνικά κομμά- τια. Τη συντήρηση και αποκατά- πταση ανέλαβε το Κρατικό Μου- σείο Ρηνανίας με γενναία ιδιωτική χρηματοδότηση. Τα επιστημονικά πορίσματα της δουλειάς δημοσιεύ-θηκαν σε δύο μεγάλους τόμους, το από αποτέλεσμα παρουσιάζεται αυτό τον καιρό στη Βόννη. Σε λίγο τα ευρήματα θα επιστραφούν στη μόνιμη εστία που τους επιφύλασσε η πολυκύμαντη ιστορία του ελληνι- σμού, στο Μουσείο Μπάρντο. Ευ- τυχώς δεν τα διεκδικεί κανείς. Αποδεικνύουν με τον τρόπο τους ότι ο αρχαίος ελληνικός πολιτισμός είναι παγκόσμια κληρονομιά πέρα από στενόκαρδες διεκδικήσεις και αναδρομικές ιστορικές αυτοεπιβε- βαιώσεις. Κειμήλια του κόσμου. Ανασύρθηκαν από έλληνες σφουγ- γαράδες, φυλάχθηκαν από τυνήσι- ους αρχαιολόγους, συντηρήθηκαν από γερμανούς επιστήμονες.

ΙΝΣΤΙΤΟΥΤΟ ΟΜΑΔΙΚΗΣ ΑΝΑΛΥΣΗΣ ΑΘΗΝΩΝ

ΕΤΑΙΡΕΙΑ ΟΜΑΔΙΚΗΣ ΑΝΑΛΥΣΗΣ ΕΛΛΑΔΟΣ

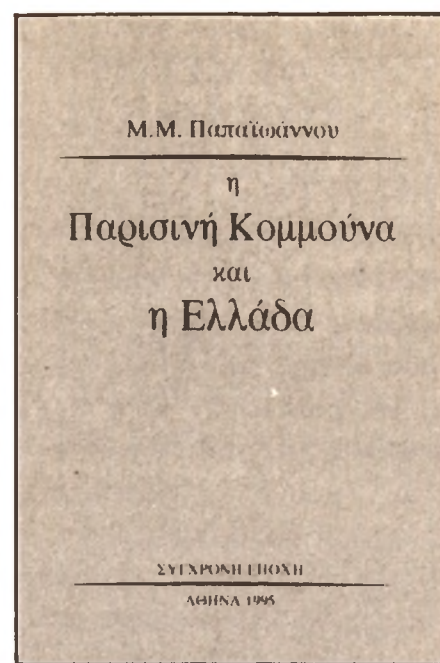
4η ΕΥΡΩΠΑΪΚΗ ΣΥΝΑΝΤΗΣΗ ΟΜΑΔΙΚΗΣ ΑΝΑΛΥΣΗΣ ΑΘΗΝΩΝ

"Ο ΔΥΣΚΟΛΟΣ ΑΣΘΕΝΗΣ
ΚΑΙ
Η ΟΜΑΔΙΚΗ ΑΝΑΛΥΣΗ"

Άθηναι, 8 - 9 Απριλίου 1995

Σ. ΧΑΡΑΛΑΜΠΗ 1 & ΜΑΥΡΟΜΙΧΑΛΗ, 114 72 ΑΘΗΝΑ ● ΤΗΛ.: 6435.980 FAX: 6445.140
ΜΑΥΡΟΜΙΧΑΛΗ 151, 114 72 ΑΘΗΝΑ ● ΤΗΛ.: 6447.533

Ε ΣΥΓΧΡΟΝΗ ΕΠΟΧΗ

Μ.Μ. ΠΑΠΑΪΩΑΝΝΟΥ
Η ΠΑΡΙΣΙΝΗ ΚΟΜΜΟΥΝΑ
ΚΑΙ Η ΕΛΛΑΔΑ

ΕΚΔΟΣΕΙΣ ΣΥΓΧΡΟΝΗ ΕΠΟΧΗ
Σόλωνος 130, 106 81 Αθήνα, Τηλ.: 3820 835 Fax: 3813354
ΒΙΒΛΙΟΠΩΛΕΙΑ Σ.Ε.: Μαυροκορδάτου 3, Αθήνα, Τηλ.: 3829 835, 3829 814
28ης Οκτωβρίου 19, Γιάννενα, Τηλ.: 38 090
Μενελάου 3 & Εγνατία, Θεσσαλονίκη, Τηλ.: 283810

ΜΟΥΣΙΚΗ

των ΓΙΩΡΓΟΥ ΑΝΑΝΔΡΑΝΙΣΤΑΚΗ,
ΜΑΡΙΑΣ ΔΗΜΗΤΡΟΠΟΥΛΟΥ

Επιχειρώντας να κάνεις τον απολογισμό της ελληνικής μουσικής σκηνής για τη χρονιά που πέρασε, δεν έχεις παρά δύο επιλογές: είτε να περιοριστείς σε μια ουδέτερη καταγραφή των γεγονότων (ποιοι δίσκοι κυκλοφόρησαν,

Η αξία σε κέρδος...

ποια μουσικά προγράμματα ανέβηκαν, ποιοι καλλιτέχνες ξεχώρισαν κ.λπ.) είτε να συντάξεις ένα αναλυτικό κείμενο που να δίνει (κατά το δυνατόν) ενιαία και πλήρη εικόνα της κατάστασης που επικράτησε το 1994.

Αν γάτι συνέβη πραγματικά, για πρώτη φορά, το 1994, αυτό ήταν η παρουσία του σύγχρονου «ποιοτικού» (ο όρος ουσιαστικά δεν σημαίνει τίποτα, χρησιμοποιείται όμως για λόγους τεχνικούς) τραγουδιού σε χώρους που ως τώρα ήταν αυστηρώς απαγορευμένοι. Δεν υπήρξε καλοκαιρινό κλαμπ όπου η πραγματικά εξαιρετική *4γορά του Αλχαλίλι* των **Ζούδιαρη-Ιωαννίδη** να μην ακούστηκε εναλλάξ με τα τραγουδάκια του Ρουβά και της Άντζελας. Και όχι μόνο αυτό. Τα συγκεκριμένα τραγουδιά, μαζί με δυο-τρία εξίσου θαυμάσια, συμπεριελήφθησαν για πρώτη και πάλι

φορά στις παραδοσιακές πλέον εορταστικές συλλογές των εταιρειών, όπου συνωστίζονται οι εμπορικές επιτυχίες της χρονιάς. Μήπως, λοιπόν, κάτι έχει αρχίσει να αλλάζει στο ελληνικό τραγούδι;

Ίσως η διείδυση του σύγχρονου «ποιοτικού» τραγουδιού σε κάποια άδεια να αποδεικνύει αυτή την εξέλιξη. Αποδεικνύει όμως και κάτι άλλο: την πολυδιάσπαση των καιρών μας, όπου όλα επιτρέπονται και όπου όλα μπορούν να καταναλωθούν ταυτοχρόνως και αδιακρίτως. Δείχνει, όμως, και την τεράστια αφομοιωτική ικανότητα του εμπορικού κυκλώματος που καταφέρει να μετατρέψει την ποιότητα σε ποσότητα και την αξία σε κέρδος.

Η ΕΙΣΒΟΛΗ ΤΗΣ ΕΙΚΟΝΑΣ

Το 1994, εκτός από καλός τραγουδιστής ή τραγουδίστρια, χρήσιμο θα ήταν να ήσουν και όμορφος – ή τουλάχιστον να διέθετες ικανούς σκηνοθέτες και μακιγιέζ. Γιατί όλα αυτά; Μα γιατί ήταν η χρονιά που άρχισε να εισβάλλει για τα καλά στο χώρο του τραγουδιού το βιντεοκλίπ. Βεβαίως, απέχουμε ακόμη πολύ από την αντίστοιχη αμερικανική και ευρωπαϊκή πραγματικότητα, όπου όχι μόνο είναι αδιανόητο να υπάρξει τραγούδι μη οπτικοποιημένο αλλά και όπου η επιτυχία ενός τραγουδιού σχεδόν εξαρτάται από το βιντεοκλίπ που το συνοδεύει. Στη χώρα μας, όπου οι συμπεριφορές του «κέντρου» φτάνουν συνήθως με καθυστέρηση, το ραδιόφωνο κυριαρχεί ακόμα επί της τηλεόρασης, όσον αφορά τη διάδοση του μουσικού προϊόντος. Μπορούμε πάντως να προβλέψουμε με ασφάλεια ότι η T.V., ως ηγεμονικό μέσο, θα διαδραματίσει τα επόμενα χρόνια σαφώς καταλυτικότερο ρόλο.

Σίγουρα η οπτικοποίηση των τραγουδιών δεν είναι κατ' ανάγκην αρνητική. Άλλωστε, έχουμε δει και βιντεοκλίπ αρκετά κα-
λαίσθητα, συχνά μάλιστα περισσότερο κα-

λαίσθητα από τα τραγούδια που υποστηρίζουν. Το πρόβλημα κατά την άποψή μας βρίσκεται στο ότι το βιντεοκλίπ, με το να προτείνει μια προκατασκευασμένη και τελεσμένη οπτική εκδοχή του τραγουδιού, τείνει να ακυρώσει μια από τις βασικότερες λειτουργίες του, αυτή της παρακίνησης του ακροατή να πλάσει ελεύθερα με τη φαντασία του εικόνες στηριγμένες στο ακουστικό υλικό που του προσφέρεται.

ΤΟ ΤΡΑΓΟΥΔΙ ΣΤΑ... ΑΝΑΚΤΟΡΑ

Το 1994 ήταν μια χρονιά θριάμβου για τη γνωστή τετράδα **Πρωτοψάλτη - Κραουνάκη - Νικολακοπούλου - Βουτσινά**, που αφού αποθεώθηκε στο «Γκάζι», αφού σάρωσε στις πωλήσεις δίσκων, αφού άλωσε τα ραδιόφωνα και αφού απεφάνθη τηλεοπτικώς (κυρίως ο κ. Βουτσινάς) επί παντός του επιστητού, έφτασε στο απόγειο της δόξας της με το να επιλεγεί ως η αποκλειστική μουσικοχορευτική υπόκρουση της «εορτής των εορτών». Ο... ηγεμόνας έφερε τις στροφές του, οι εκλεκτοί προσκεκλημένοι ευφράνθηκαν, οι καλλιτέχνες διακόνησαν τη βαθύτερη ουσία της φύσεώς τους, ο κυρίαρχος λαός συνέχισε τον ύπνο του συνοδεία ορχήστρας και το τραγούδι της συνταγής, του «δήθεν» και της έπαρσης, μπήκε επιτέλους στα Ανάκτορα, εκπαραθυρώνοντας τις λαϊκούρες της κ. **Ρίτας Σακελλαρίου**.

ΛΑΪΚΕΣ ΥΠΕΡΒΟΛΕΣ

Το 1994 επανέκαμψαν και παλαιότεροι λαϊκοί συνθέτες και ερμηνευτές.

Χαρακτηριστικές περιπτώσεις ήταν ο **Άκης Πάνου**, ο οποίος επανεμφανίστηκε ύστερα από καιρό σε μουσικούς χώρους της Αθήνας, με πραγματικά μεγάλη επιτυχία επέστρεψε και ο **Σταύρος Ξαρχάκος** που όργωσε την Ελλάδα με το *Αμάν-Αμην*, μια μουσικοθεατρική παράσταση στηριγμένη στο ρεμπέτικο.

Θριαμβευτική ήταν επίσης και η επιστροφή κάποιων μεγάλων φωνών του παρελθόντος όπως ο **Γρηγόρης Μπιθικώτης**, η **Πόλυ Πάνου**, η **Μαίρη Λίντα**, η **Καίτη Γκρέν** και η **Γιώτα Λύδια** που προσέλκυαν με τις εμφανίσεις τους εκτός από τους παλιούς θαυμαστές τους και αρκετούς νέους ανθρώπους.

Αν σε όλα αυτά προστεθεί πλήθος δίσκων στηριγμένων στο παλιό λαϊκό, καθώς και η θετική αντιμετώπιση των εκπροσώπων του τραγουδιού αυτού από τα ΜΜΕ, τότε μπορούμε να ισχυριστούμε ότι το 1994 ήταν μια υπερβολικά καλή χρονιά για το κλασικό λαϊκό τραγούδι. Μήπως, όμως, αυτό το

Η νέα δουλειά του Χρ. Τσιαμούλη κι ο δίσκος με τραγούδια των Εβραίων της Θεσσαλονίκης, από τις εκηλύξεις της χρονιάς.

«εργολικά» γεννά κάποια ερωτηματικά; Άρα δηλαδή η υπερβολή ήρθε να αναρρώσει κάποιο έλλειμμα σύγχρονου λαϊκού τραγουδιού, το οποίο δεν κατάφερε να καλύψει τις ποιοτικές και ποσοτικές απαιτήσεις του κοινού; Ή ήταν άδικο να ισχυρισθούμε ότι δεν υπάρχει σύγχρονο λαϊκό τραγούδι. Η δουλειά ορισμένων νέων, όπως ο **Σωκράτης Λαμας**, ο **Νίκος Παπάξογλου**, ο **Αργύριος Μπακιρτζής**, ο **Βαγγέλης Κορακάς**, οι **Μικρές Περιπλανήσεις**, ο **Πέτρος Μαρδουμπάκης**, αλλά και κάπως παλαιότερων, όπως ο **Χρήστος Νικολόπουλος**, που μόνο έχει «διασωθεί» αλλά και έχει ανανεώσει θετικά τη λαϊκή μουσική μας παράδοση, εκσυγχρονίζοντάς τη στιχουργικά και ενορχηστρωτικά.

Μπορούσαμε, λοιπόν, να αντιστρέψουμε το αρχικό ερώτημα και να δούμε μήπως υπερβολική αποδοχή του παλιού λαϊκού είναι να παραμερίσει το σύγχρονο δημιουργώντας μια πλασματική εικόνα ελλείμματος.

ΤΑ ΣΥΓΧΡΟΝΑ ΠΑΡΑΔΟΣΙΑΚΑ ΑΚΟΥΣΜΑΤΑ

Αν επιχειρούσαμε να αποδώσουμε στο μερινό ελληνικό τραγούδι το στίγμα που χαρακτηρίζει, είναι ασφαλώς η ένταξη αυτό παραδοσιακών ήχων και ενορχηστρώσεων, δίνοντάς του εντελώς διαφορετική πνοή.

Καταλυτική σε αυτό ήταν η παρουσία του **Νταϊήλυ** που, αν και προερχόμενος από κάποιο βόρειο άκρο της Ευρώπης, μας αποδεικνύει ότι «η μύηση και η έμπνευση», όπως ονομάζει ο ίδιος τα δύο ζωτικά στοιχεία ενασχόλησης με τη μουσική, μπο-

ρούν να δώσουν πνοή σε κάθε μουσική παρουσία του είτε πρόκειται για ηχογραφημένα είτε για «ζωντανή» δουλειά.

Επίσης, αξίζει να ξεχωρίσουμε την περίπτωση του **Νίκου Ξυδάκη**. Με τον τελευταίο του δίσκο *Το μέλι των Γκρεμών*, που κυκλοφόρησε πρόσφατα, βάζει ένα ακόμα πετραδάκι στην εξελικτική του πορεία, διατηρώντας την ατμόσφαιρα της προσωπικής του μουσικής. Σε όλες τις δουλειές του **Νίκου Ξυδάκη** αναπόσπαστο ρόλο έχει ο στίχος του **Θωδωρή Γκόνη**.

Τη χρονιά που μας πέρασε ξεχωριστή ήταν κι η παρουσία ενός συγκροτήματος από την Κρήτη, των **Χαϊνηδων**, που τα τραγούδια τους απλώθηκαν πολύ πέρα των τοπικών κρητικών πανηγυριών. Από αυτό το μουσικό κλίμα ξεχωρίζουμε τον τελευταίο δίσκο των **Χαϊνηδων** *Με κόντρα τον καιρό*. Επίσης, σημαντική είναι η εμφάνιση του κρητικού συγκροτήματος **Νεάρχου Παράπλους** με τον πρώτο τους ομότιτλο δίσκο. Πάλι από την Κρήτη και από τον ατμοσφαιρικό και μελωδικό **Λουδοβίκο των Ανωγείων** είχαμε φέτος το δίσκο *Μεϊντάνι*.

Ο **Χρήστος Τσιαμούλης** που ύστερα από τις Δυνάμεις του Αιγαίου ακολουθεί προσωπική πορεία, εξέδωσε πρόσφατα το δίσκο *Στο Ερωτόκαστρο* σε στίχους **Λάμπρου Καμπερίδη** και ένα ώριμο αποτέλεσμα μουσικής και στιχουργικής επίκλησης στον έρωτα. Επίσης, πολύ ξεχωριστή δουλειά και πολύ προσεγμένη έκδοση ο δίσκος *Άνοιξη στη Σαλονίκη*, αποτελεί ζωντανό ιστορικό κομμάτι της πόλης με σεφαραδίτικα λαϊκά τραγούδια από τη μουσική παράδοση των Ισπανοεβραίων της Θεσσαλονίκης. Εκτός από τους αξιόλογους μουσικούς και τις προσεγμένες ενορ-

χestrώσεις των τραγουδιών στο δίσκο *Λάμπει*, η **Σαββίνα Γιαννάτου** αποδεικνύει για μια ακόμη φορά την ικανότητά της να προσαρμόζει την ερμηνεία της και να αναδεικνύει διαφορετικά είδη τραγουδιών από την τζαζ ή τα μεσαιωνικά τραγούδια μέχρι την ιδιαίτερη αυτή παραδοσιακή μουσική που είναι σαφώς επηρεασμένη από τα ακούσματα των προηγούμενων αιώνων και της Δύσης και της Ανατολής.

ΝΕΕΣ ΔΟΥΛΕΙΕΣ ΜΕΓΑΛΩΝ ΣΥΝΘΕΤΩΝ

Το γεγονός που αναμφίβολα σημάδευε το ελληνικό τραγούδι, αλλά και τον σύγχρονο ελληνικό πολιτισμό γενικότερα, ήταν ο ξαφνικός θάνατος του **Μάνου Χατζιδάκι** τον περασμένο Ιούνιο. Μπορεί ο πλούτος της μουσικής του να έμεινε ηχογραφημένος για να μας φωτίζει, η ίδια όμως η πληθωρική ιδιοσυγκρασία του που αποτελούσε φωτοδότη αξιοπρέπειας σε χαλεπούς καιρούς, έσβησε. Κύκνειο άσμα του, οι *Αντικατοπτρισμοί* με τους τελευταίους στίχους του φίλου του ποιητή **Νίκου Γκάτσου** που είχε φύγει πέρσι από κοντά μας.

Ο **Μίκης Θεοδωράκης** έκανε πολύ έντονη την παρουσία του, ιδιαίτερα με την *Πολιτεία Γ'*, έναν δίσκο με λαϊκούς στίχους του **Μάνου Ελευθερίου**, που θα μπορούσαν να τραγουδηθούν όπως και οι προηγούμενες του *Πολιτείες Α' και Β'* της δεκαετίας του '60. Φαίνεται όμως ότι ο συνθέτης έχει καλλιεργήσει και μια άλλη πλευρά του που έχει περισσότερο σχέση με την εσωτερική αναζήτηση στη μουσική, δείγμα της οποίας είναι ένας ακόμη καινούργιος του δίσκος, *Η Βεατρίκη στην οδό μηδέν*, με στήριγμα τη φωνή της **Μαρίας Φαραντούρη**.

Να σημειώσουμε ακόμη την πετυχημένη εμφάνιση του **Δήμου Μούτση** με τον καινούργιο του δίσκο *Για πούλημα λοιπόν*. Και τρεις ακόμη νέες δουλειές συνθετών που ήρθαν από τα παλιά: Οι *πυγολαμπίδες* του **Χρήστου Λεοντή**, με τη **Λυδία Κονιόρδου** βασικής ερμηνεύτριας του δίσκου, με τη σύμπραξη του **Γιώργου Μπαγιώκη** και της **Νένας Βενετσάνου**.

Ο **Διονύσης Σαββόπουλος** παρουσίασε το δίσκο *Μην πετάξεις τίποτα* που, όσο και αν είναι σαφώς καλύτερος από τους αμέσως προηγούμενους, δεν μπορεί παρά να μας φέρει στη μνήμη τα πολυαγαπημένα ακούσματα του **Νιόνιου** από τις παλιές του δουλειές – έτσι, ως μέτρο σύγκρισης. Τέλος, μία ακόμη άχρωμη, αν και πολυδιαφημισμένη, δουλειά από το **Θάνο Μικρούτσικο** και την ιταλίδα τραγουδίστρια **Μίλβα**, δεν μπορεί παρά να μείνει στο περιθώριο.

ΦΩΤΟΓΡΑΦΙΑ

ΤΟΥ Ι.Σ. ΣΚΟΠΕΤΕΑ

Πότε επιτέλους θα
πάψουμε να αρκούμαστε
σε συζητήσεις για τη
«γρηγορότερη εμφάνιση»
και θα οργανώσουμε

Ανολοκλήρωτες
σχέσεις

διάλογο π.χ. για το
φωτογραφικό χωροχρόνο,
στο πλαίσιο μιας
φωτοέκθεσης;

Προβληματισμένος βγήκα από το Εκθεσιακό Κέντρο Αθηνών, όπου έλαβαν χώρα οι βασικές εκδηλώσεις της Photovision '95 ως τις 20 Φεβρουαρίου. Από τη μια ήθελα να πω «συγχαρητήρια» για μία έκθεση που έφθασε σε ικανοποιητικότατα επίπεδα διοργάνωσης για τον ελληνικό χώρο. Εδώ που έχουμε δει στο παρελθόν να στήνονται περίπτερα την ημέρα των... εγκαινίων ή να αναβάλλεται πολλάκις η... έναρξη. Ένα «μπράβο» ήθελα να πω, κυρίως στην ομάδα του περιοδικού Φωτογράφος, αλλά και στα πνευματικά κέντρα της Αθήνας και δεκαεννέα ακόμη πόλεων της Ελλάδας, που δημιούργησαν έναν πανελλήνιο «Φωτογραφικό Μήνα» από το μηδέν. Επιπλέον, και από επαγγελματική άποψη ήταν πολύ συμπαθητικά τα πράγματα, κι ας προηγήθηκε τόσος πόλεμος στο παρασκήνιο.

Όμως, εγώ εξακολουθούσα να είμαι προβληματισμένος. Εγώ που δεν είχα πάει απλώς για να προσθέσω μια κόμπακτ στη συλλογή μου ή για να δω τα νέα φλας. Εγώ που παρακολούθησα ως συμμετέχων δύο σεμινάρια, ως θεατής δύο workshop και ως δημοσιογράφος τέσσερα στρογγυλά τρα-

πέζια, τελικά είχα μείνει με μια ανετάριστη εντύπωση στα μάτια.

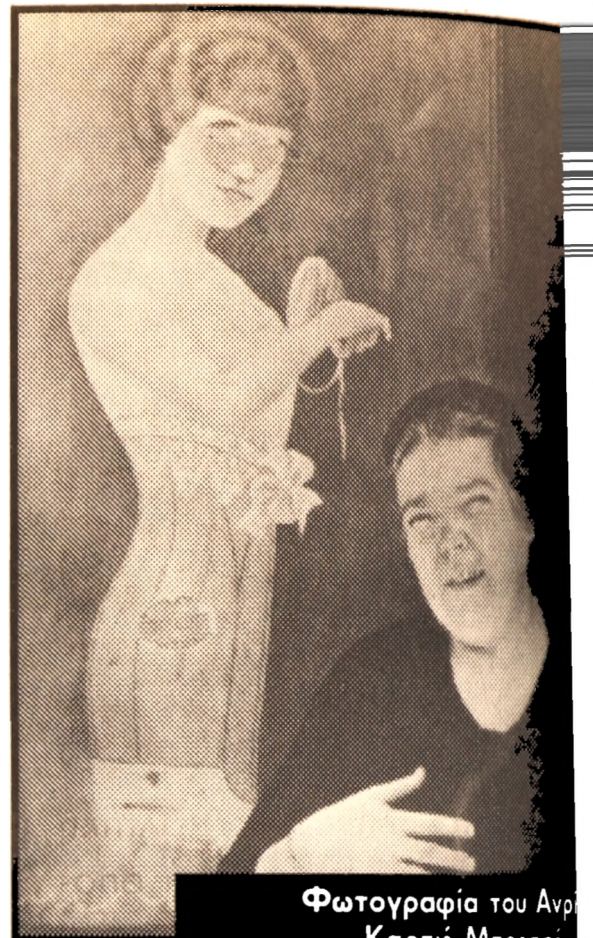
• Η Photovision '95 υποσχόταν κάτι ιδιαίτερο. Να συνδυάσει εξίσου την επαγγελματική με την πολιτιστική διάσταση της ελληνικής, κυρίως, φωτογραφίας. Στις ανάλογες εκθέσεις του παρελθόντος, η μία διάσταση ήταν το κερασάκι στην τούρτα της άλλης. Και συνηθέστερα, μια μικρή έκ-

θεση φωτογραφιών αποτελούσε το καλλιτεχνικό άλλοθι των παρακείμενων εκθέσεων εμπορευμάτων. Στη συγκεκριμένη περίπτωση, όμως, είχαμε φωτογραφίες από 22 μεγάλα ξένα ονόματα, 32 μέλη της ιστορικής Ελλη-

νικής Φωτογραφικής Εταιρείας, 20 μέλη της Πανελλήνιας Ομοσπονδίας Φωτογράφων, δεκάδες μαθητές σχολών και άλλους 114 επώνυμους και λιγότερο γνωστούς Έλληνες φωτογράφους με έργα τους σε ολόκληρη την Ελλάδα. Αποτέλεσμα;

Διαφήμιση, φλας, Μπαλάφας, αυτοκίνητα, Λάικα, γκαλερί, Καρτιέ-Μπρεσσόν, ιστορικά αρχεία, μανεκέν, μονταζιέρρες, φιλμ, Γουίλλιαμ Κλάιν, ζουμ 38-105, φωτορεπόρτερ, δάσκαλοι, μάναιζερ, κομπιουτεράδες όλοι μαζί δίπλα δίπλα, μόνο και μόνο γιατί ξεκινάνε όλοι απ' αυτό που παράγει μια φωτογραφική μηχανή. Όλοι μαζί, όπως μέσα στην ύλη των φωτογραφικών περιοδικών. Κάτι που βοηθά, πρώτα απ' όλα, τις εταιρείες να πουλήσουν τα προϊόντα τους. Καθώς η δουλειά όλων των φωτογράφων καθαγιάζεται με τον νεφελώδη χαρακτηρισμό της ως «Τέχνης». Και μπορεί ελάχιστοι να ξέρουν να οροθετούν την «Τέχνη» τους, σ' όλους όμως αρέσει να λένε ότι «κάνουν Τέχνη». Ακόμη κι αν απλώς βγάζουν τις χρόνιες μεσοελληνικές φαντασιώσεις τους φωτογραφίζοντας μανεκέν πάνω στα κατώ σπορ αυτοκινήτων.

Με άλλα λόγια, το να βλέπεις μια φωτογραφία του Καρτιέ-Μπρεσσόν για να παρατηρήσεις τον κόκκο της ή το κοντράστ της ή να αναρωτιέσαι αν έχει βάλει... φίλτρο, δεν είναι απλώς σύγχυση, είναι γελοιότητα. Κι όμως, αυτό ακριβώς έπαθα όταν πέρασα από ένα περίπτερο, όπου συζητάγα επί μισή ώρα για τις καμπύλες και τους

Φωτογραφία του Ανρί Καρτιέ-Μπρεσσόν.

δείκτες των φακών, στο αμέσως διπλανό του, όπου λειτουργούσε έκθεση φωτογραφιών του μεγάλου Γάλλου «τραβηγμένε με Λάικα». Ούτε εγώ ωφελήθηκα ούτε ο... Καρτιέ-Μπρεσσόν. Μόνο η Λάικα, ίσως.

• Κι αν, σε τελευταία ανάλυση, ήθελαν να εντρυφήσουν σε όλο το φάσμα της φωτογραφίας, γιατί δεν προχώραγαν ως το τέλος; Πότε επιτέλους θα πάψουν οι ομαδικές συζητήσεις και τα σεμινάρια να αρκούνται στη συζήτηση για το «καλύτερο φιλμ» και τη «γρηγορότερη εμφάνιση» και θα ασχοληθούν με ουσιαστικά καλλιτεχνικά θέματα; Πότε θα δούμε σε φωτοέκθεση να οργανώνονται διαλέξεις, πάνω -π.χ.- σε θέματα φωτογραφίας και πραγματικότητας ή θέματα φωτογραφικού χωροχρόνου;

Έχουν άδικο μετά οι σύγχρονοι απομιμητές του Σαρλ Μπωντλαίρ να επιμένουν, όπως αυτός, ότι η φωτογραφία δεν έχει τίποτε να δώσει στην τέχνη; Θα ήταν δυνατόν να γίνει συνάντηση π.χ. εικαστικών καλλιτεχνών, όπου τα μόνα θέματα θα ήταν οι νέες ποιότητες των υλικών ή τα νέα εργαλεία; Κι όμως, στις ελληνικές φωτογραφικές εκδηλώσεις γίνεται ακριβώς αυτό.

Δεν είμαι καθόλου σίγουρος ότι τη βασική ευθύνη γι' αυτό την έχουν οι διοργανωτές των φωτοεκθέσεων στη χώρα μας. Μια έκθεση δεν μπορεί να είναι παρά εικόνα της κοινωνίας που την παράγει. Και, σε τελευταία ανάλυση, πόσοι μπορούν στην Ελλάδα να μιλήσουν για καλλιτεχνικά φωτογραφικά θέματα; Συγκρατώ την απαισιοδοξία μου και περιμένω και την Image '95, ανάλογη μεγάλη έκθεση τον Μάρτιο, για ένα συνολικό συμπέρασμα πάνω στην ελληνική φωτογραφία.

ΥΠΟΚΕΙΜΕΝΙΚΑ

Ο ΓΙΩΡΓΟΣ ΤΖΙΡΤΖΙΛΑΚΗΣ

Στο προηγούμενο τεύχος σχολιάσαμε τα ταργελαφικά αποτελέσματα στα οποία οδήγησε η πολιτική του ΥΠΠΟ, με τελικό αποτέλεσμα την υπαναχώρηση της πολιτείας στο θέμα της ελληνικής συμμετοχής στην Biennale της Βενετίας

Minister of Sound

(Τάκης αντί Σαμαρά) και την παραίτηση πολλών μελών της Γνωμοδοτικής Επιτροπής Εικαστικών Τεχνών του ΥΠΠΟ. Εκ των παραιτηθέντων, ο Γιώργος Τζιρτζιλάκης καταθέτει το σχολιασμό του.

Καλό θα ήταν μέσα στους επόμενους μήνες αυτοί που είναι εθισμένοι στο να στήνουν συνέδρια, να οργανώνουν και ένα με θέμα: «Η αποκομισθείσα ιδιότητα όλων εκείνων των 30 και κάτι και άρα κάτι, οι οποίοι συμμετείχαν σε επιτροπές του ΥΠΠΟ, για τις εικαστικές τέχνες τον κινηματογράφο ως το άπαντον κατά κόσμον τεχνών». Εκεί θα μπορούσαν να ξεθυμάνουν πολλοί και να χυθούν χείμαρροι υποσχέσεων και χυ-

λός γελοιοτήτων που θα υποχρέωναν το καταπονημένο ακροατήριο να μένει διαρκώς με ανοιχτές ομπρέλες.

Υπερβολές; Καθόλου! Το σενάριο είναι λίγο-πολύ γνωστό. Ο υπουργός, χαμογελαστός και με παχιά λόγια, καλεί φωτισμένους και φερέλπιδες συνεργάτες και τους αναθέτει τη «χάραξη Εθνικής Πολιτικής». Η επιτροπή, όπως είναι φυσικό κολακεύεται, τα παίρνει όλα πολύ στα σοβαρά, τα προγράμματά της πυκνώνουν όπως και οι συναντήσεις, διαφωνεί έντονα αλλά συμφωνεί και προτείνει. Κι όλα αυτά χωρίς να πάρει δεκάρα. Όπως βέβαια καθετί νέο, παραμένει και αυτή εύθραυστη, χωρίς ωστόσο αυτό να την εμποδίζει να σχεδιάσει πράγματα που σχεδόν κανείς πριν δεν είχε διανοηθεί.

Η συνέχεια μοιάζει με γιορτή όπου ξαφνικά εξαερώθηκαν όλοι οι καλεσμένοι. Ο υπουργός, εν μέρει μπερδεμένος και εν μέρει βλέποντας ότι η επιτροπή δεν συγκατανεύει και δεν υιοθετεί πάντα και όπως αυτός θέλει τις σκοπιμότητες και τους παλιρροϊκούς αυτοσχεδιασμούς του, ξεχνά τα τηλέφωνα της σε ένα ταξί κάνοντας γρήγορα την περιβόητη «εθνική πολιτική» να μοιάζει με αυτιστικό πάρτυ. Η επιτροπή αρχικά φυλλορροεί και, στο τέλος, παραιτείται αψιγνώστη. Και σαν να μην έφταναν όλα αυτά, κοτζάμ υπουργός βγαίνει (ο αθεόφοβος) να καταγγείλει τα μέλη της επιτροπής ως «τεμπελχανάδες» των 7 σελίδων.

Και θα μου πείτε, καλά όλα αυτά που είναι και γνωστά και αυτονόητα για τους παλαιότερους, τι του έφταιγαν όμως εκείνα τα εθνικά βαρύγδουπα ώστε να τα καταντήσκει να απευθύνουν πλέον τα ερωτήματά τους στην αιωνιότητα; Δεν θα ήθελα εδώ να μπώ σε λεπτομέρειες που θα με έκαναν να αισθάνομαι σαν καλεσμένος στην «Κόκκινη Γραμμή» του Χαρδαβέλα. Πάντως, θέλω να ομολογήσω ότι όλη η

υπόθεση έχει στοιχεία μιας γκροτέσκας φαρσοκωμωδίας με εντελώς ωστόσο διαφορετική κατάληξη: στην περίπτωση αυτή οι περισσότεροι βάζουν κατά πάντων και αφήνουν υπονοούμενα για τους υπόλοιπους.

Αν δεν κάνω λάθος, ποτέ άλλοτε δεν υπήρξε στην χώρα μας ένας τόσο εμπόλεμος χάρτης των εικαστικών τεχνών που έχει κάνει πολλούς να αισθάνονται με το όπλο «παρά πόδας». Πράγμα φυσικά που γεννά και τρέφει η παντελής απουσία κάθε είδους θεσμού. Όπως σε κάθε παρατεταμένη τηλεοπτική νύχτα, στο τέλος κάνουν και εδώ βέβαια την εμφάνισή τους επιθετικά οι... «Αδιάφθοροι» και οι «εξπέρ» που βέβαια βιάζονται να διεκδικήσουν επίκαιρη θέση για τη νέα επιτροπή. Όταν όμως η νέα επιτροπή θα κάνει κιόλας την πρώτη της συνάντηση και ο τάδε υπουργός θα κόβει την υγρή κορδέλα των εγκαινίων της έκθεσης του Τάκη στην Biennale της Βενετίας, φοβάμαι ότι όλα αυτά θα μοιάζουν κάπως ξεθωριασμένα. Στ' αλήθεια, ποιος και πόσο θα θυμάται ύστερα από τέσσερις μήνες τις απίστευτες και αλλεπάληλες γκάφες, τις ίντριγκες και τον διεθνή αυτοδιασυρμό του υπουργείου (και κατ' επέκταση και της Ελλάδας) στην περίπτωση του Λουκά Σαμαρά; Προτείνουμε μια έκθεση η οποία δεν μας αρέσει. Στη συνέχεια αποφασίζουμε μια άλλη η οποία δεν καθίσταται δυνατή (Κουνέλλης-Σαμαράς+Τότσι-κας-Βαρώτσος-Παυλόπουλος) και εντέλει ανακοινώνουμε τη συμμετοχή του Σαμαρά. Μετά, θαρρείς από καπρίτσιο, την αλλάζουμε με μια άλλη – και τα λοιπά, και τα λοιπά. Ύστερα από καιρό, λοιπόν, θα παραμείνουν μόνο μια νέα Επιτροπή –κάτοχος ενός «αξιώματος» δίχως ουσιαστικό αντίκρισμα– και ένα ερώτημα που γυρεύει επίμονα απάντηση: Ποια ήταν εντέλει η σκοπιμότητα αυτού του ανεξήγητου μπερδέματος και της τεχνικής όξυνσης διενέξεων που υπάρχουν εδώ και δεκαετίες, τα οποία αν όχι προκάλεσε, σίγουρα ενίσχυσε ο υπουργός με τους χειρισμούς του; Και ακόμα, αν ο Τάκης είναι έστω ένας κατάλληλος καλλιτέχνης για την Biennale της εκατονταετηρίδας αλλά και της τελευταίας πενταετίας του αιώνα μας, οι συνθήκες κατά τις οποίες «διετάχθη» η επιλογή αυτή δεν θα αφήσουν σίγουρα κανένα περιθώριο για τέτοιες «πολυτελείς» συζητήσεις.

ΚΙΝΗΜΑΤΟΓΡΑΦΟΣ

του ΔΗΜΗΤΡΗ ΧΑΡΙΤΟΥ

Όπως και να το κάνουμε, η Ευρώπη και η Αμερική δεν βγάζουν το ίδιο αισθητικό

«Gone with the... Gump»!

χνώτο. Και να μην μπούμε στο αδιέξοδο παιχνίδι του ποιος είναι καλύτερος.

Η αναφορά γίνεται στη διαφορά μεταξύ ευρωπαϊκού και αμερικανικού κινηματογράφου (που παραμένει πάντα μια τέχνη ανοιχτή στους τρόπους της απέναντι στον καθένα μας) και όχι γενικευμένα στην πολιτιστική δυναμική αυτών των δυο περιοχών της Γης. Ο ευρωπαϊκός κινηματογράφος έχει αποδείξει ότι κατά κανόνα είναι αποτέλεσμα αθροισμένης έμπνευσης ενώ, αντίθετα, ο αμερικανικός –με σπάνιες αλλά χαρακτηριστικές εξαιρέσεις– είναι προϊόν καλοσχεδιασμένης και καλά εκτελεσμένης κατασκευής. Ο ευρωπαϊκός κινηματογράφος δεν έχει συνταγή, ο αμερικανικός υπακούει σε συνταγογραφία.

Ο περιώνυμος Φόρεστ Γκαμπ, όχι ιδιαίτερα έξυπνης κατασκευής, είναι κλασική περίπτωση κατασκευής με άφθονες (ενδεχόμενα σκόπιμες) σεναριακές αντιφάσεις, λογικά λάθη και ζαβολιές. Και πριν απ' όλα ο κ. Φόρεστ Γκαμπ δεν είναι αθώος. Δεν έχει καμιά σχέση με το αρχαιοελληνικό «καλός κ' αγαθός». Γιατί η ευήθεια δεν είναι αθωότητα. Πρόκειται για στερεότυπο του βλάκα, για άτομο ελαττωμένης νοημοσύνης –σχεδιασμένος έτσι από πρόθεση σεναριογράφου και σκηνοθέτη– που όμως στη συνέχεια της

ταινίας η καθαρότητα του μοντέλου-χαρακτήρα νοθεύεται, αφού του εμφυτεύονται ιδιότητες και ικανότητες που κάθε άλλο παρά σε άνθρωπο με ελαττωματικό μυαλό ταιριάζουν. Ενώ π.χ. εμφανίζεται ανίκανος ακόμα και για στοιχειώδεις αταβιστικές λειτουργίες (π.χ. γενετήσια παρόρμηση, φόβος, ένστικτο αυτοσυντήρησης κ.λπ.), μπορεί και κυβερνάει αλιευτικό, διαθέτει αθλητικά ανακλαστικά σε επίπεδο παγκόσμιου τσάμπιον ή συν-λειτουργεί την καθημερινότητά του μέσα στις διάφορες κοινωνικές ομάδες με άψογη κοινωνική παράσταση και προσαρμογή, αλλά ταυτόχρονα αποκαλύπτει

τον τραυματισμένο (στον πόλεμο του Βιετνάμ) πισινό του στον πρόεδρο των ΗΠΑ μπρος στα τηλεοπτικά κανάλια ή αποκαλεί τη μεγάλη «Apple»... φρουτάδικο. Μ' αυτό τον όντως αφελή τρόπο, επί 142 λεπτά, η ταινία κατασκευάζει συνεχώς «από μηχανής –σεναριακούς– θεούς», κλείνοντας προς το θεατή το μάτι.

Είναι πασιφανές ότι ο Φόρεστ Γκαμπ, αυτό το αλά Φρανκεστάιν πατογουόρκ τέρας ηλιογραφημένο, στην ακόμα και φιξιόν πραγματικότητα δεν μπορεί να υπάρξει. Δεν διαθέτει π.χ. τη φίνα δραματουργική συνέπεια του κυρίου Τσανς (*Being there*, 1979), η του κ. Υλώ (*Ζακ Τατί*) αλλά ούτε και των ταινιών του **Φρανκ Κάπρα**. Αντίθετα, ετούτη η in vitro κατασκευή μοιάζει να είναι το άθροισμα –στο πρόσωπο του Φ. Γκαμπ– των χαρακτηριστικών ενός ολόκληρου έθνους και των πιο σημαντικών γεγονότων που σημάδεψαν την ιστορία των τριάντα τελευταίων του χρόνων, από τον πόλεμο του Βιετνάμ, τις δολοφονίες των Κέννεντυ, το Γουατεργκαϊτ... Συνειδητά ή όχι, αδιάφορο, οι δημιουργοί της ταινίας αποπειρώνται να στήσουν μια παρωδία (παρ' όλο που προσπαθούν να ξεκλέψουν και συγκίνηση απ' το θεατή) saga της σύγχρονης υπερδύναμης, και όπου το ρόλο της πεισματάρης αλλά και θεληματικής Σκάρλετ Ο' Χάρα του *Όσα παίρνει ο άνεμος* αναλαμβάνει να τον υποκαταστήσει (μπουφόνικα) ο τίποτα και λίγο απ' όλα Φ. Γκαμπ. Για κείνη η επόμενη, ολοκαίνουργια μέρα, αποτελούσε πηγή αισιοδοξίας και ελπίδας, για τούτον πηγή αισιοδοξίας αποτελεί ότι το

παιδί που απέκτησε με την Τζαϊν γεννήκε έξυπνο.

Ο Φ. Γκαμπ είναι το ποζιτίφ του απίστευτου αμερικανικού αμαλγάματος δύναμης, βικείας, τύχης και καλοσυνάτης αφέλειας, όμαζι κατάλοιπα πουριτανισμού και σιτωλών «νονών». Σίγουρα η ταινία δεν έχει αίτερο ενδιαφέρον για την Ευρώπη, μα αφορά τα γλυκανάλατα interna corporis μικρο-μεσαίας αμερικανικής αστικής κοινωνίας. Στο δικό της παραμύθιασμα αποβλέπει ου και οι δεκατρείς υποψηφιότητες σφετινά Όσκαρ. Για μας, τους Ευρωπαίους που αντικρίζουμε από το απέναντι πεζοδίο τη σύγχρονη Αμερική, μας είναι πιο τανοητοί –πιο αξιόλογοι– και αποδεκτοί **Άλτμαν**, ο **Ταραντίνο**, ο **Χάρτλεϋ**. Και να μην μπεις στον πειρασμό να σκεφτείς η χώρα που σπεύδει, με χορδές και τύμπανα να αναγνωρίσει ως εθνικό της προσώπειο ηλίθιο φαινόμενο, το ξόανο Φόρεστ Γκαμπ σωστά και με συνέπεια αναδείκνυε στο έπακρό της αξίωμα τους: Φόρεστ Τρούμαν, Φόρεστ Τζόνσον, Φόρεστ Ρέιγκαν, και σωστά έλοφονούσε τους Κέννεντυ που δεν ήταν Φόρεστ.

Μπρος στο τερατώδες δημόσιο χρέος της ΗΠΑ, την κοστοβόρα Pax Americana, ο λυσσαλέο οικονομικό ανταγωνισμό με τις χώρες της Άπω Ανατολής, ο Φ. Γκαμπ προτείνεται στους σημερινούς Αμερικανούς σ' ένα παρηγορητικό μαντζούνι: Τύχη και δυναμική. Και αισιοδοξία. Η καλή Αμερική παγαίνει πάντα απ' το καλό στο... καλύτερο. Είναι περιττό να πει κανείς ότι αυτές οι διαπιστώσεις είναι που κάνουν την ταινία –και την κάνουν– ενδιαφέρουσα και στους Αμερικανούς. Διαφορετικά, οι *Πράσινες τριγανητές ντομάτες* και ο *Σωφέρ της κας Ντάιβιν* ήταν καλύτερες ταινίες. Ίσως, λοιπόν, ο θεατής στρέψει το «βλέμμα» του από τον ρομπότ-ήρωα στα συμβάντα ετούτου σύγχρονου Τζουράσικ Πάρκ που λέγεται Αμερική, θα βρει τη δυνατότητα μιας δεινής (σαρκαστικής) ανάγνωσης μιας απέραντης συλλογικής ευήθειας. Βέβαια, η ταινία έχει αξιόλογες κινηματογραφικές και ηθοποιωτικές αρετές. Έχει έναν πολύ καλό Τζακ Χανκ. Συχνά τη φχαριστιέσαι και αλλού τη ψιλοβαριέσαι. Όχι, δηλαδή, να χάσουμε τα μυαλά μας.

Κάτι συμβαίνει εδώ...

επιμέλεια: Λεωνίδας Βαλασόπουλος
Τζούλη Αγοράκη

Στις 22.2.95 εγκαινιάστηκε στην αίθουσα τέχνης *Κρεωνίδης* (Κανάρη 24, Κολωνάκι) η έκθεση ζωγραφικής της **Λίρας Παπούλιας**, η οποία διαρκεί ως τις 3.95.

Στην αίθουσα τέχνης *Μέδουσα* (Ξενοκράτους 7) η **Καίτη Αντύπα** παρουσιάζει τις 18.3.95 τις τελευταίες δημιουργίες της. Πληρ.: 72.44.552.

Στις 8.3.95 εγκαινιάζεται στην αίθουσα τέχνης *Μέδουσα +1* (Ξενοκράτους 1), η έκθεση της **Βούλας Μασούρα** με το «Λάβαρα». Πληρ.: 72.44.552.

Από τις 7 έως τις 26.3.95 ο ζωγράφος **Γεώργιος Αγγελίδης** παρουσιάζει στην γκαλερί *Νέες Μορφές* (Βαλαωρίτου 9) τα έργα που δημιούργησε τα τελευταία 4 χρόνια. Πληρ.: 36.16.165.

Στις 3.3.95 στις 8 μ.μ. εγκαινιάζεται η ιδρυτική έκθεση ζωγραφικής του **Δημήτρη Βακάλη** στην αίθουσα *Παπαλουττού* Πνευματικού Κέντρου του Δήμου Ηραίων. Η έκθεση διαρκεί ως τις 3.95.

Από τις 17.3.95 τελειώνει η έκθεση ζωγραφικής της **Λίας Ανδριανού** με τίτλο «Τα γινόμενα που θα δούμε», στο κέντρο τέχνης *Πανταζίδης* (Στασινού 8, Στάδιο). Πληρ.: 72.34.061.

Στην *Αίθουσα Τέχνης Αθηνών* (Γλύκω 4, Δεξαμενή), παρουσιάζεται από τις 1.3.95 η τελευταία ζωγραφική δουλειά της **Ειρήνης Ηλιοπούλου**, λάδια, μετεχνική και ακουαρέλες. Πληρ.: 71.714.

Ο τελευταίος αρλεκίνος της Κομέντια **Αρτε, Φερούτσιο Σολέρι** θα εμφανιστεί στην αίθουσα *Δημήτρης Μητρόπουλου* στο Μέγαρο Μουσικής στις 13, 14 και 15 Μαρτίου.

Στην ίδια αίθουσα στις 17.3.95 η πολυβραβευμένη πιανίστα **Ελισσάβετ Κουνενα** ερμηνεύει «Νυκτερινά» σ' έναν κύκλο αφιερωμένο στον Σοπέν.

Από τις 9.3.95 εγκαινιάζεται στην αίθουσα τέχνης *Εποχές* (Κηφισίας 263, Κηφισιά) η ατομική έκθεση της ζωγράφου

• Στις 22.2.95 εγκαινιάστηκε στην αίθουσα τέχνης *Αστρολάβος* (Ανδρούτσου 140 - Πειραιάς) η έκθεση ζωγραφικής της Έλλης Μιχαλακιάς, η οποία χωρίζεται σε δύο ενότητες έργων (τοπία και εσωτερικά) φτιαγμένα σε λάδι. Η έκθεση διαρκεί ως τις 15.3.95. Η Έλλη Μιχαλακιά λέει για το έργο της: «Ζωγραφίζω από το φυσικό με προσήλωση στο αντικείμενο μέσα από μια πορεία καταγραφής των αδιάκοπων αλλαγών και αντιδράσεων από το φως στη σκιά, ξεφεύγοντας από την κατά γράμμα ερμηνεία του θέματος...».

Μαρίας Σιμάτου με τίτλο «Μυθικοί βυθοί».

• Στην γκαλερί *Θέμα* (Πατριάρχου Ιωακείμ 53, Κολωνάκι) η ζωγράφος **Εολέν Αγκοπιάν**, από τις 14.3.95 έως τις 7.4.95, παρουσιάζει για πρώτη φορά τη δουλειά της στην Ελλάδα. Τίτλος της έκθεσης: «Επανασύνδεση». Πληροφ.: 72.37.483.

• Έως τις 10.3.95 ο ζωγράφος **Τάσος**

Ο ΕΚΟ ΣΤΗΝ ΑΘΗΝΑ

Οχι μόνον ο Ντερριντά αλλά και ο **Ουμπέρτο Έκο** έρχεται τις επόμενες μέρες στην Αθήνα.. Θα είναι εδώ στις 13 Μαρτίου, όπου θα αναγορευτεί διδάκτωρ της Φιλοσοφικής Σχολής του Πανεπιστημίου Αθηνών. Την επομένη, θα μιλήσει στο Μέγαρο Αθηνά του Ομίλου Επιχειρήσεων Λάτση, με θέμα «Ο συγγραφέας και ο ερμηνευτής του», στο πλαίσιο των εκδηλώσεων «Eurobank Forum».

Σημειολόγος και μυθιστοριογράφος χάριν της μεθόδου, ο Έκο αρέσκεται να εκλαϊκεύει τις γνώσεις του, να τις φτιάχνει σαν ιστορίες, να παίζει με τις ιδέες. Θα παρακολουθήσουμε ό,τι έχει να μας πει με πολύ ενδιαφέρον.

Δήμος παρουσιάζει την καινούργια του δουλειά με τίτλο «Ύμνος στη φύση» στην γκαλερί *Titanium*.

• Στη Θεσσαλονίκη, στο *Βελλίδειο Πολιτιστικό Κέντρο* (Τσιμισκή 77), η Ιονική Τράπεζα παρουσιάζει όλο τον Μάρτιο τη συλλογή της με τίτλο «16ος-19ος αιώνας: Η Ελλάδα σε χάρτες και χαρακτηριστικά περιηγητών».

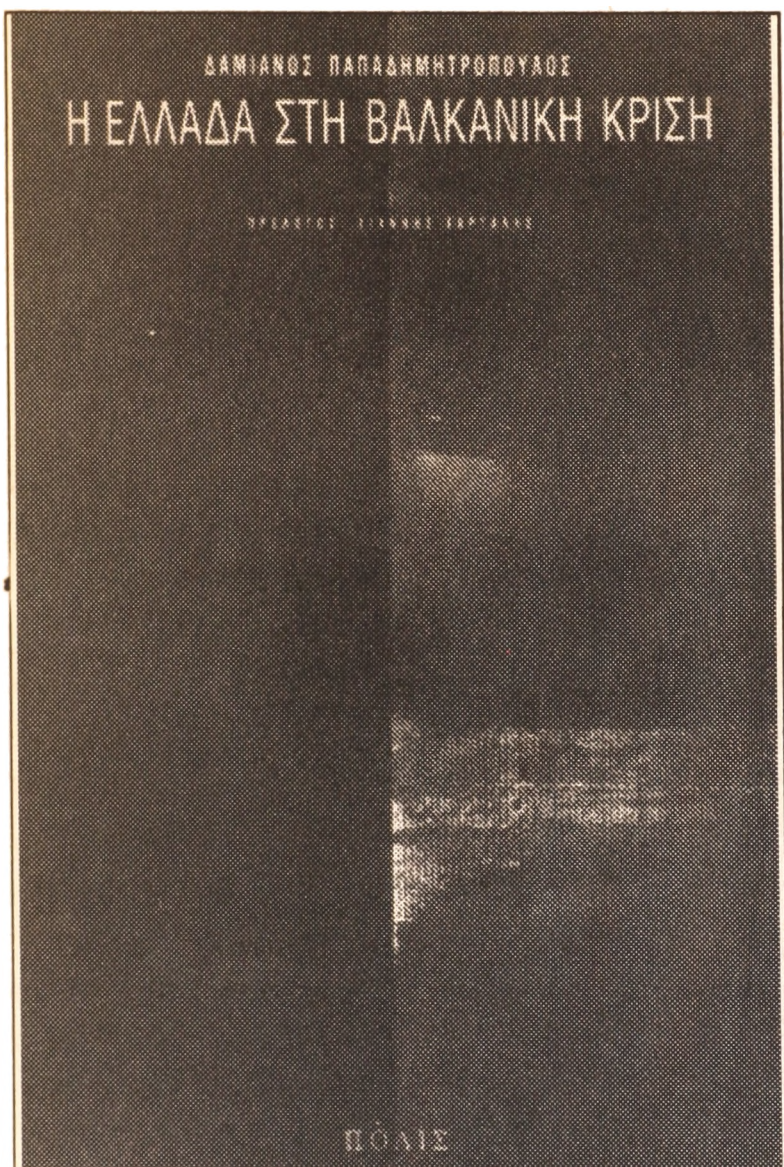
• Από τις εκδόσεις *Σχήμα και Χρώμα*, της Παραγωγικής Μονάδας ΚΕ.ΘΕ.Α., κυκλοφόρησε εικονογραφημένο βιβλίο *Ο κήπος με τις 11 γάτες*, ένα παραμύθι-εργαλείο για την πρόληψη των ναρκωτικών. Συγγραφείς είναι ο *Luciano Morati*, την εικονογράφηση έκανε η *Αγία Πανα Ραρίνι*, ενώ η μετάφραση από τα ιταλικά έγινε από τη *Μαρία Κωνσταντινίδου* με την επιμέλεια του *Γιώργη Τουφεξή*.

εκδόσεις **ΠΟΛΙΣ**

ΚΥΚΛΟΦΟΡΕΙ

Δ. ΠΑΠΑΔΗΜΗΤΡΟΠΟΥΛΟΥ

Η ΕΛΛΑΔΑ ΣΤΗ ΒΑΛΚΑΝΙΚΗ ΚΡΙΣΗ

«Η Ελλάδα, που θα έπρεπε να μείνει έξω από το κλίμα αυτό της αστάθειας, παρασύρθηκε από τη δίνη του αποκαλύπτοντας τις τραγικές συνέπειες της έλλειψης μιας εξωτερικής πολιτικής με μακροπρόθεσμη στρατηγική και σταθερούς στόχους. Οι εγγενείς αδυναμίες της ελληνικής εξωτερικής πολιτικής αποκαλύφθηκαν πλέον σε όλο τους το μεγαλείο. Το βάρος του πολιτικού κόστους, ο βολικός λαϊκισμός, ο ανέξοδος εθνικισμός, η έλλειψη πολιτικού θάρρους, συνέβαλαν στη δημιουργία του σημερινού αδιεξόδου, που η μελέτη του Δαμιανού Παπαδημητρίου με κάθε λεπτομέρεια και πολλή μεθοδικότητα αναλύει.»

(Από τον πρόλογο του Γιάννη Καρτάλη)

εκδόσεις **ΠΟΛΙΣ**, Ομήρου 32, Αθήνα – τηλ. 36 43 382

Διάθεση: **Α. ΧΡΙΣΤΑΚΗΣ**,

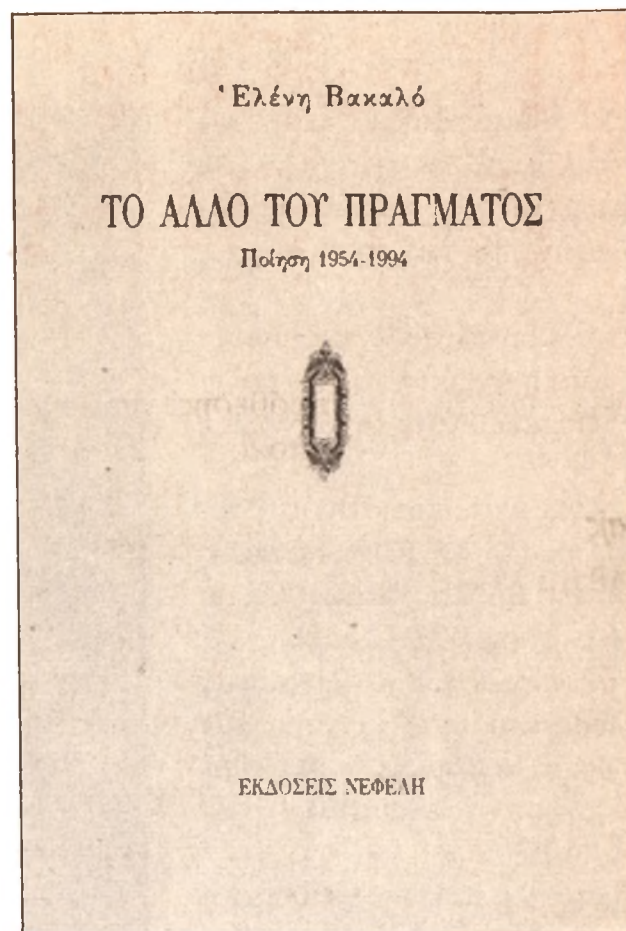
Ιπποκράτους 10, Αθήνα – τηλ. 36 07 876

ΣΥΓΧΡΟΝΗ ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΠΟΙΗΣΗ

Έλενη Βακαλό

ΤΟ ΑΛΛΟ ΤΟΥ ΠΡΑΓΜΑΤΟΣ

Ποίηση 1954-1994

ΕΚΔΟΣΕΙΣ ΝΕΦΕΛΗ

...Πρωθούν το ελληνικό βιβλίο

ΑΣΚΛΗΠΙΟΥ 6 - ΑΘΗΝΑ 106 80. ΤΗΛ. 3607744

ΤΟΜΟΙ ΤΟΥ ΑΝΤΙ

Ετοιμάστηκαν και διατίθενται στα γραφεία του περιοδικού οι τόμοι ΛΣΤ' και ΛΖ' (Α' και Β' εξάμηνο του 1992) του ΑΝΤΙ.

Οι τόμοι αντιστοιχούν στα τεύχη από 424 έως και 497 (ΛΣΤ') και από 498 έως και 511 (ΛΖ').

Οι τόμοι του ΑΝΤΙ είναι το συμπυκνωμένο, πολύτιμο χρονικό της πολιτικής, κοινωνικής και πολιτιστικής μας ζωής.

Στα γραφεία του περιοδικού, μπορείτε να προμηθευτείτε και τους παλιότερους τόμους του ΑΝΤΙ.

ΚΡΙΤΙΚΗ Βιβλίου

Ολιγόλεξες εμμονές για την ποίηση

Βλαβιανός
ος τόπος
ποιητικής
Ιεφέλη, Αθήνα 1994

βλίο *Ο άλλος τόπος* του Χάρη Βλαβιανού αποτελεί από 378 «σημεία ποιητικής» σύμφωνα με τον επεξηγητικό υπότιτλο του συγγραφέα. Ιστογραφικά απομονωμένη, η βραχύτητα αυτών των αριθμημένων κειμένων εκτείνεται από λέξεις έως λίγες σειρές) κατηγορηματικός τόνος των από αυτά δικαιολογών μερικοί χαρακτηριστικοί αποφθέγματα ή αφορισμοί για την ποιητική τέχνη του ο λόγος της αποφθεγμής διατύπωσης συνιστά γνώρισμα της ποίησης Βλαβιανού). Τούτοι όμως χαρακτηριζοί όχι μόνο περουν τη θεματική ευρύτητα την εκφραστική ποικιλία λόγω κειμένων, αλλά και βεβαιώνονται από μεγάλους τους. Γιατί πολλά από «σημεία ποιητικής» του Βλαβιανού δεν αποφαίνονται με πρότητα και, κατά τούτο, φορίζουν, αλλά, αντιθέτως, αναρωτιούνται ή πορούν. Η συνολική εντύπωση είναι ότι *Ο άλλος τόπος* αποτελεί προϊόν της

πρόθεσης να καταδειχτεί μια αποκρυσταλλωμένη αντίληψη για την τέχνη της ποίησης και τη γραφή της αλλά έκφραση της ανάγκης να καταγραφεί δημοσίως μια μαρτυρία της διαρκώς ζώσας, δρώσας, ανανεούμενης και ποικίλης σχέσης του Βλαβιανού με την ποίηση. Οι εκφάνσεις αυτής της σχέσης ορίζουν τους θεματικούς πυρήνες των κειμένων του βιβλίου: η ποίηση ως προσωπική δημιουργική γραφή, η ποίηση ως παρακαταθήκη κειμένων, τόσο ποιημάτων, όσο και δοκιμίων και μελετών αναφερόμενων σε αυτήν, η ποίηση ως χωνευτήρι και τρόπος εξαγνισμού του ανεργματίστου υλικού εμπειριών και συναισθημάτων που αποκαλούμε ζωή, τελικά η ποίηση ως ψυχική και συναισθηματική αγωγή, ως τρόπος ζωής. Η θεώρηση της ποίησης μέσα από ένα τόσο ευρύ διανοητικό και συγκινησιακό πρίσμα αιτιολογεί και μάλλον καθιστά θεμιτές τις εμμονές, τις επαναλήψεις, τις παλινωδίες, τις ηθελημένες ίσως αντιφάσεις που μπορεί κανείς να διαγνώσει στα «σημεία ποιητικής» του Βλαβιανού.

Μεγάλο μέρος από τα κείμενα του βιβλίου αποτυπώνουν σημεία της σχέσης του Βλαβιανού, ως κριτικού αναγνώστη, με την ποίηση και την κριτική της. Σκέψεις γύρω από τη σχέση της ποίησης με την παράδοσή της

(99, 118, 131, 132, 204, 340), καυστικές κρίσεις για τη σημερινή κριτική της ποίησης (155, 210, 230), ο ειρωνικός, λιγότερο ή περισσότερο, σχολιασμός της επαναφοράς παραδοσιακών μετρικών σχημάτων από σύγχρονους ποιητές (84, 86, 128, 176, 226), αρνητικές νύξεις για την ποίηση των συγχρόνων του και μάλιστα των συνομηλίκων του (32, 39), γνώμες για την παλαιότερη ελληνική και ξένη λογοτεχνία, ιδίως την ποίηση, άλλοτε ρητές κι απερίστροφες, όπως π.χ. για τον Παλαμά (207, 253), τον Σολωμό (202), τον Καρούζο (208), τον Σικελιανό (67, 240), τον Παπαδιαμάντη (232), τον Καρυωτάκη (236), κι άλλοτε έντεχνα συγκαλυμμένες (π.χ. ευκρινώς διαβλέπω πίσω από το σημείο ποιητικής 163, «Δεν είναι απαραίτητο μια γενιά να έχει καλούς ποιητές, επειδή ισχυρίζεται πως υπέφερε ομαδικά», αναφορά στην πρώτη μεταπολεμική γενιά) όλα τα παραπάνω φανερώνουν έναν ποιητή στοχαστικά εγρήγορο που διοχέτευσε τη δοκιμαστική συγγραφική ροπή του σε αυτό το είδος συντομογραφημένων ή συνθηματικών ολιγόλεξων φράσεων-στοχασμών.

Η πρόθεση του εκφραστικά προσηγμένου και νοηματικά καιρίου αποφθέγματος που προσεγγίζει τη μεταφορικότητα της ποίησης εντοπίζεται σε λι-

«**Να** το θυμάσαι: Το χώμα πάντα αντανάκλα την φυσική κατάσταση του όποιου ύψους. § Ποτέ μην βάζεις την νωχέλεια μελιού σε τράπεζα Προκρούστη· θα λιώσει η τράπεζα. § Είναι του έρωτα η κλεψιά, η εντιμότητα των φίλων. »: Λίλα Χαμπίπη, *Η νύχτα των ονομάτων* (εκδ. Θεμέλιο, 1995).

Ξεχαρβαλωμένα σπίτια που θα μπορούσαν να ανακαινισθούν και να αποκτήσουν μια λειτουργική σχέση με την πόλη της Χαλκίδας –αν βέβαια δεν είχαν, εν τω μεταξύ, κατεδαφισθεί τα περισσότερα– συγκεντρώνονται φωτογραφικά στο εξαιρετικό λεύκωμα που έφτιαξε, με την αφοσίωση που τον διακρίνει σε όλες του τις δραστηριότητες, ο Σπύρος Κοκκίνης: *Σπίτια Λαϊκής και Νεοκλασικής Αρχιτεκτονικής στη Χαλκίδα* (έκδοση Δήμου Χαλκιδέων, Χαλκίδα 1994). Κοιτάς τα ωραία αυτά φωτογραφικά ντοκουμέντα κι η ομορφιά τους σου φέρνει θλίψη, καθώς αποτυπώνουν μια κατεδαφισμένη πια εποχή, έναν πολιτισμό που υπάρχει μόνο στις αναμνήσεις όσων κατοίκων τα πρόλαβαν. Η απόφαση του Δήμου Χαλκιδέων να εκδώσει ένα βιβλίο όπως αυτό δείχνει και την έγνοια του. Η πρωτοβουλία θα ολοκληρωνόταν με μια προσπάθεια να διασωθούν και όσα σπίτια έχουν διατηρηθεί ως τις μέρες μας. Στο εκδοτικό δείγμα, που έχουμε στα χέρια μας, η αναλογία είναι δραματική: σε 23 συνολικά κτίσματα τα 19 έχουν κατεδαφιστεί, 2 κατοικούνται, 1 κηρύχθηκε διατηρητέο και καταρρέει

και ένα μόνο ανακαινίσθηκε
και σώθηκε.

**Ο Τζούλιο Καϊμη, ο Ιούλιος
Χαϊμης** κατά τον Κόντογλου,

είναι μια μορφή πολύ
σημαντική στο χώρο της
νεοελληνικής τέχνης, που
λίγοι τον γνωρίζουν κι ακόμη
λιγότεροι έχουν δει ή
διαβάσει κάτι γι' αυτόν. Ο

Μισέλ Φάις ασχολείται
συστηματικά με το έργο του
και ήδη με την επανέκδοση
των *Ελληνικών Τοπίων* του
Καϊμη (1993) είχαμε μια
πρόγευση της αξίας του
έργου του αλλά και μια
πρώτη απεικόνιση του
ανθρώπου. Η πρόσφατη
έκδοση μιας μονογραφίας
για τον Έλληνα Εβραίο
Τζούλιο Καϊμη, της οποίας
την επιμέλεια είχε και πάλι ο
Μισέλ Φάις, μας δίνει πλέον
μεγαλύτερη δυνατότητα να
γνωρίσουμε το σύνολο του
ζωγραφικού του έργου, να
διαβάσουμε άρθρα του και
επίσης να συλλάβουμε την
ανθρώπινη παρουσία του
μέσα από τις αφηγήσεις
φίλων του ζωγράφων,
ποιητών, κ.ά.

*Τζούλιο Καϊμη. Ένας
αποσιωπημένος. Μαρτυρίες
και κρίσεις. Το ζωγραφικό
έργο του. Επιλογή από άρθρα
του, 1928-1976* (εκδ.
Γαβριηλίδης, 1994). Το
βιβλίο είναι θαυμάσιο, η
κάθε λεπτομέρειά του
προσεγμένη και η ανάδειξη
του έργου δεν υποτιμά διόλου
τη σημασία της ζωής, την
απεικόνιση του προσώπου:
«Ζούσε σαν παρίας ενώ ήταν
ο Πάρις», μας λέει ο **Μιχάλης
Κατσαρός**. Αξίζει και για
έναν ακόμη λόγο αυτό το
βιβλίο, γιατί περιέχει την
ελπίδα ότι ένα έργο που
αξίζει πραγματικά, δεν
χάνεται...

Ποικιλομορφία ως προς τις

γοστά «σημεία ποιητικής» (π.χ.
«*Το ποίημα: η ηχώ του ροδοπέ-
ταλου που πέφτει και πέφτει*»
[41] και «*Ίσως ένας άγγελος να
μοιάζει με όσα δεν έχουμε ξεχά-
σει*» [71]. Περισσότερα είναι τα
κείμενα-στίχοι που αποσπάζτη-
καν από παλαιότερα ποιήματα
του Βλαβιανού, ιδίως της συλ-
λογής *Η νοσταλγία των ουρα-
νών*, και που τώρα με εμμονή
επαναπροτείνονται μέσα από
την απομονωμένη ακεραιότητά
τους. Τα αρκετά «σημεία ποιη-
τικής» που επιχειρούν να ορο-
θετήσουν την αντίληψη του
Βλαβιανού για τη φύση και τα
μέσα του ποιητικού λόγου κε-
ντρώνονται στην πλήρη άρνηση
της «συνοχής» (βλ. τα 46, 111,
125, 187 και 189) και στην υπε-
ράσπιση του λεγόμενου «ανοι-
χτού ποιήματος». Πρόκειται
για το ποίημα που προγραμμα-
τικά δεν έχει εκφραστική και

θεματική συνοχή· που, ευρύτε-
ρα, δεν περιχαρακώνεται σε
ένα κλειστό εννοιολογικό σύ-
μπαν, αλλά θέτει διαρκώς μια
σειρά ερωτημάτων και απαντή-
σεων που πολλαπλασιάζονται
αλλά και που κεντρώνονται
στην εναγώνια απορία γύρω
από την ύπαρξη ή μη της συνο-
χής του κόσμου και του ειδώλου
του, του ποιήματος. Ακόμη,
πρόθεση, αλλά και μοίρα του
ανοιχτού ποιήματος είναι να
αποτυπώνει εν τω γίνεσθαί
του τη διαδικασία της γραφής
του (βλ. τη βιβλιοκρισία μου για
το βιβλίο *Η νοσταλγία των ου-
ρανών*, «Με την πρόθεση του
ανοιχτού ποιήματος», *Σήμα*, τχ.
8, Μάιος-Ιούνιος 1992, σσ. 101-
103).

Εντέλει τούτα τα κείμενα που
από μια πρώτη ματιά θα χαρα-
κτηρίζαμε προπονητική ή προ-
δοκιμιακή ύλη αναδεικνύονται

σε εντελή σπαράγματα ποι-
των και σε πυκνούς δοκ-
κούς συλλογισμούς. Ίσως
ποιοι καταλογίσουν στον Β-
βιανό άκαιρη τόλμη και πε-
σή υπεροψία για την απόφ-
του να δώσει στη δημοσιό-
αυτή την, έστω χασματική,
ητική του. Ο ίδιος, όμως,
νοητικός, ανταπαντά με το π-
το κιόλας «σημείο ποιη-
του»: «*Στην ποίηση τίποτα
είναι αληθινό, εκτός από
υπερβολές του εγώ*». Προσε-
κά κρίνω ότι το όλο εγχείρ-
δικαιώνεται από το υπ' αριθ-
22 κείμενο, το οποίο μας δ-
ένα απόλυτο και αλάνθαστο
τρο εκτίμησης του βιβλίου
Βλαβιανού, της ποίησής του
ίσως του λαθραίου βίου
«*Τίποτα δεν μετράει. Μονά
ποιότητα της συγκίνησης θα-
νει*».

Ευριπίδης Γαραντού

Η σημασία του ελάχιστου

Σπύρος Πλασκοβίτης
Το Πουκάμισο του Καθηγητή
Και άλλα διηγήματα
Εκδ. Κέδρος, Αθήνα 1993

Η πορεία του **Σπύρου Πλα-
σκοβίτη** στην πεζογραφία έχει
από νωρίς χαρακτηριστεί από
μια έντονα κοινωνική και πολι-
τική θεματική που συνιστά μια
κριτική καταγραφή του πραγ-
ματικού, μια σύζευξη του ιστο-
ρικού και του μυθοπλαστικού
που παράγει συχνά μια λογοτε-
χνία έμμεσης καταγγελίας.

Στο τελευταίο του βιβλίο, η
νουβέλα που δίνει και τον γενι-
κό τίτλο, κινείται σε κάποιον
παραπλήσιο χώρο. Πρόκειται

για την ιστορία ενός πανεπιστη-
μιακού του οποίου η εγγενής
συμβιβαστικότητα όσον αφορά
τα θέματα επαγγελματικής του
ανόδου τον οδηγεί στην πολυ-
πόθητη καθιέρωση την εποχή
της επιβολής της δικτατορίας
στην Ελλάδα. Μια εύγλωττη ει-
κόνα της αθηναϊκής κοινωνίας
της δεκαετίας του '60 συνάδει
με την προσωπική πορεία ενός
φιλόδοξου και πάντοτε κομψού
πανεπιστημιακού που κατορ-
θώνει να κατακτήσει τους κύ-
κλους που θα του εξασφαλί-
σουν την επιτυχία. Παρά την
καυστικότητα, η νουβέλα δεν
ασκεί μια κοινωνική κριτική
ηθών και ήθους με στόχο την
καταδίκη του ήρωα. Αντίθετα,

ο αφηγητής περιγράφει τις κ-
ταστάσεις, σκιαγραφεί το κ-
ντρικό πρόσωπο όσο και εκεί-
που το περιβάλλουν με μια κ-
παγγελματική», θα έλεγε κ-
νείς, συνέπεια, κατορθώνον-
να τηρήσει μια εξισορροπι-
κή, απέναντι στη διάχυτη κ-
αλλά λεπτή ειρωνεία του λό-
του, αποστασιοποίηση.

Εξάλλου, αυτός ο αφηγη-
δεν είναι παρά ένας (συντά-
ούχος πλέον) σύμβουλος κ-
φημιστικού γραφείου στον κ-
ποίο ο Χάρης Παπαρόδης κ-
πανεπιστημιακός- είχε από κ-
ρίς αναθέσει τη δημιουργία κ-
κατάλληλου «προφίλ» το
Ορμώμενος από την εντύπ-
που του έκανε ο πανεπιστημ-

τα πάντοτε άψογα που-
, φτιάχνει ένα παζλ
ς από κομμάτια που κα-
που συμπληρώνει μόνος
ντασιακά. Έτσι, η αφή-
ης ιστορίας προκύπτει
ο επάλληλες επιστρωμα-
που παράγει μια ενδο-
κή αφηγηματική φωνή
ή υπόσταση: εκείνη του
που καταγράφει γε-
για τα οποία είχε άμεση
η και εκείνη ενός «συγ-
» που καλύπτει τα κενά
ς δημιουργικής του φα-
. Όπως δηλώνει στο
πό τα, πρωτοπρόσωπης
ης, εμβόλιμα στην ιστο-
άχια λόγου με τα οποία
ίνεται το χρονικό παρόν
ξης της γραφής, η ταυ-
του αφηγητή, αλλά και
ύπτεται η σχετικοποίη-
πραγματικού

συνταξιούχος σαν εμένα
ι τι να κάνει τον καιρό
φέρει με το να θυμάται
φαντάζεται... Και πώς
ρώ να ορκιστώ για τις
ρειες του βίου του, πέ-
όσα ο ίδιος χρειάστηκε
ναφέρει όταν φτιάχνα-
ποσιέ" για την υποψη-
του ως Καθηγητή; Κι
νάδιασα και θ' αραδιά-
μα κι άλλα, αναπαρι-
στο μυαλό μου το πορ-
υ υφηγητή Παπαρόδη
οικογένειάς του με πλή-
ποσύνη στη φαντασία

τό τον τρόπο, όμως, ο
αφηγητής τορπιλίζει την
η της ρεαλιστικής κατα-
μιας ιστορίας θέτοντας
σβήτηση κι αυτή τούτη
θεια της καταγραμμέ-
ρίας.

νο που διεκδικεί είναι
δική του εγγραφή μέσα
λογορία που αφηγείται
ναι άπως ή άλλως, το γεγο-
τη διήγησης ιστοριοποιεί
παιείμενο της εκφώνησής
οις γι' αυτό και η Ιστορία
στη γράφεται πραγματικά
απόσπασμα των γεγονότων, αλ-
λώς τους μικρούς αυτούς
μικρούς τυχαίων συμβά-

ντων όπως εκείνα που συναντά-
ει κανείς στα ψιλά των εφημερί-
δων και που ένα μη εξασκημένο
μάτι θα μπορούσε να τα προ-
σπεράσει δίχως να δώσει σημα-
σία. Με μια τέτοια είδηση κλεί-
νει και η διήγηση του συνταξι-
ούχου διαφημιστή που, σε συμ-
βολικό επίπεδο, συμπυκνώνει
όλη την πορεία του καθηγητή με
τα άψογα πουκάμισα: ο πάντα
ατσαλάκωτος καθηγητής υπο-
χρεώνεται να μαζέψει τη γόπα
του τσιγάρου του που πέταξε
από το παράθυρο του αυτοκινή-
του του σε κεντρική λεωφόρο.
Ακολουθεί το ειρωνικό σχόλιο
του αφηγητή για το ασήμαντο
του συμβάντος. Σαρκασμός
προς το συγκεκριμένο άτομο ή
πικρή σάτιρα των αξιών μιας
κοινωνίας στο βωμό των οποί-
ων θυσιάζονται πιθανά άξια
μέλη της; Η νουβέλα του Σπύ-
ρου Πλασκοβίτη, παρά τη φαι-
νομενική της απλότητα και αμε-
σότητα στο λόγο, διαθέτει πολ-
λαπλά επίπεδα ανάγνωσης που
την κάνουν απολαυστική.

Το βιβλίο συμπληρώνουν δέκα
ακόμη διηγήματα, κάποια από
το οποία αποτελούν παραδειγ-
ματικά δοκίμια εκφραστικής
πληρότητας, οικονομίας και
έντασης της αφήγησης, χαρα-
κτηριστικά που καθορίζουν την
αποτελεσματικότητα του διηγη-
ματικού είδους. Εδώ ο συγγρα-
φέας εγκαταλείπεται συχνά σε
ερωτικές σελίδες ιδιαίτερης
ομορφιάς, ενώ άλλοτε αγγίζει
προσωπικές καταστάσεις που
θα οδηγήσουν μοιραία σε ψυ-
χογραφικές τομές. Οι καλύτε-
ρες όμως στιγμές βρίσκονται
νομίζω σε εκείνα από τα διηγή-
ματα όπου το αφηγηματικό τέ-
χνασμα έγκειται στην έκθεση
μιας ιστορίας της οποίας η
έκβαση ανατρέπει όχι μόνο τη
λογική του κειμένου, αλλά και
τον μέχρι στιγμής διαμορφωμέ-
νο ορίζοντα αναμονής του ανα-
γνώστη. Τέτοιο δείγμα αποτε-
λεί «Η Καρέκλα», όπου οι ερω-
τικές ανησυχίες του νεαρού
ήρωα, η αψιμαχία του με την
κοπέλα με την οποία θέλει να
κάνει έρωτα, η αναμονή και η

πραγμάτωση, τέλος, όλου αυ-
τού του πόθου που γεμίζουν το
διήγημα μέχρι την τελευταία
του σελίδα διαλύονται με την
ανακάλυψη μέσα στο σπασμένο
κολονάκι της καρέκλας/τόπου
της ερωτικής πράξης ενός χάρ-
τινου σβόλου που ξαφνικά με-
ταφέρει τον ήρωα σε μιαν άλλη
χρονική διάσταση, μετατρέπει
το δωμάτιο/ερωτικό καταφύγιο
σε τόπο αντίστασης και θανά-
του. Γι' άλλη μια φορά, η Ιστο-
ρία γράφεται στο ελάχιστο, στο
τυχαίο, στο χωμένο στο κούφιο
της καρέκλας σβολαράκι χαρτι-
νού που γίνεται μια γιγάντια
κραυγή...

Στην ίδια γραμμή κινείται και
το διήγημα με τίτλο «Η Αρχό-
ντισσα». Η πολύπτυχη ζωή μιας
πόλης καταλήγει να αυτοαναι-
ρεθεί όταν διαπιστωθεί πως η
γριά αρχόντισσα καθισμένη
στο μπαλκόνι της, δείγμα της
αναμφισβήτητης καλοκαιρίας,
είναι νεκρή εκεί από μέρες, εκ-
πέμποντας τη συμβολική δυσο-
σμία της.

Στα υπόλοιπα διηγήματα οι
υποκειμενικές καταστάσεις α-
νάγονται συχνά σε μια ιδιάζου-
σα τραγικότητα, άσχετα με το
ευτυχές ή μη τέλος τους, που μό-
νο μια υποδόσκουσα ειρωνεία
του αφηγητή τους μπορεί να
ελαφρύνει. Εδώ πρόκειται για
την αίσθηση μιας ολοκληρωτι-
κής και μη-αντιστρέψιμης ήτ-
τας. «Η Καραμπίνα», «Το Κα-
σόνι», «Ένα Χαμένο Πορτοφό-
λι» και κυρίως «Η Βαλίτσα»
αποτελούν δείγματα μιας ανε-
ξέλεγκτης κυκλικής ροής του
χρόνου όπου τα περιθώρια επι-
λογής έχουν για πάντα εκλεί-
ψει.

Ο Σπύρος Πλασκοβίτης, με το
βιβλίο του αυτό, αναδεικνύε-
ται, για άλλη μια φορά σε άξιο
εκφραστή του διηγήματος, ενός
είδους απαιτητικού σε ρυθμό,
οργάνωση και ένταση και του
οποίου η επιτυχία στηρίζεται σε
μεγάλο βαθμό στην έκπληξη
που επιφυλάσσει στον αναγνώ-
στη του.

Δημήτρης Τσατσούλης

θεματικές επιλογές, ωστόσο
το στοιχείο συνοχής
βρίσκεται στην αντίληψη που
υποβάλλουν τα κριτικά
κείμενα του Νάσου Βαγενά,
όσα συγκεντρώνονται
στον τόμο

Η ειρωνική γλώσσα.

Κριτικές μελέτες για τη
νεοελληνική γραμματεία
(εκδ. στιγμή, 1994):

«Στη βάση του βιβλίου
βρίσκεται η πεποίθηση ότι το
λογοτεχνικό και κριτικό
παρελθόν και

παρόν μας δεν έχει μελετηθεί
με την απαιτούμενη προσοχή
και ότι προσεχτική έρευνά
του θα διασαλεύσει αρκετές
από τις σημερινές μας
βεβαιότητες». Η διαπίστωση
αυτή του Βαγενά, αλλά
κυρίως η πρακτική εφαρμογή
της, θεμελιώνει την ανάγκη
επανεκτίμησης φαινομένων
και ζητημάτων της
νεοελληνικής γραμματείας
που η αξιολόγησή τους έχει
παραμείνει, κυρίως, στα
«θέσφατα» της γενιάς του '30.
Η συγκεντρωτική αυτή
έκδοση κειμένων του
Βαγενά, που γράφτηκαν και
δημοσιεύτηκαν, τα
περισσότερα, κατά τα
τελευταία δεκαεφτά χρόνια,
υπηρετεί καίρια την κριτική
πρότασή του.

ο χαρτοκόπτης

Γαλατάκια Μαρινόπουλος

ΤΑ ΤΕΛΕΥΤΑΙΑ χρόνια, βιβλιόφιλοι και εφημεριδοφάγοι, ζούμε κάτω από τον αστερισμό των best seller. Οι λίστες με τις καλύτερες πωλήσεις δημοσιεύονται σε περίοπτη θέση στις πολιτιστικές σελίδες, χωρίς την παραμικρή διάθεση αμφισβήτησης. Κι όμως, είναι λίστες βασισμένες αποκλειστικά σε μετρήσεις που γίνονται με το μάτι, σε πληροφορίες που παρέχουν κάποια βιβλιοπωλεία! Πόσο ενημερωμένα είναι αυτά, με πόσους εκδοτικούς οίκους συναλλάσσονται, πόσο ελέγξιμα είναι τα στοιχεία που δίνουν και πόσο ειλικρινείς οι προθέσεις τους, άγνωστο. Εντελώς. Το αποτέλεσμα μετράει... Η εμπιστοσύνη που περιβάλλει τις λίστες των επιτυχιών είναι αντιστρόφως ανάλογη με τη φερεγγυότητά τους. Υπάρχουν, όμως, και κάποιοι που αρνούνται να τις δεχτούν. Όπως ο **Κώστας Βουκελάτος**. Ο εκδότης του *Ιχνηυτή*, εκτός από τα στατιστιστικά στοιχεία, φαίνεται πως αγαπά και τις παραβολές:

«**ΜΠΗΚΑ** τις προάλλες στον Μαρινόπουλο για να ψωνίσω γαλατάκια Καρνέισον. Δεν είχε ούτε για δείγμα. Ούτε Καρνέισον ούτε άλλης εταιρείας. Υπήρχαν μόνο γαλατάκια Μαρινόπουλος. Πήρα ένα διχτάκι κι έφυγα. Πού να τρέχω τώρα σε άλλο σουπερμάρκετ. Υποθέτω ότι εκείνη την ημέρα, τα γαλατάκια Μαρινόπουλος ήταν το best seller του ομώνυμου σουπερμάρκετ... Ουδέποτε θα μάθουμε ποια βιβλία πουλάνε πραγματικά κάνοντας ρεπορτάζ σε βιβλιοπωλεία. Αυτού του είδους οι μετρήσεις είναι τύπου "29 κατασκευαστές πλυντηρίων συνιστούν...". Μόνο που οι κατασκευαστές εδώ είναι βιβλιοπώλες. Όποιος έχει μεγάλο στοκ από ένα βιβλίο το παρουσιάζει ως εμπορικότερο μήπως και το διώξει. Όποιος είναι ταυτόχρονα και εκδότης εμφανίζει ως εμπορικότερους τους τίτλους που εκδίδει.

Πρόκειται για μετρήσεις που απευθύνονται σε αφελείς νοικοκυρές. Το δυστύχημα όμως είναι ότι αυτού του τύπου οι μετρήσεις εξωθούν τους βιβλιοπώλες, και ιδιαίτερα εκείνους που διαθέτουν μικρά κεφάλαια, να επενδύσουν σε συγκεκριμένα βιβλία και, κατ' επέκταση, στη βιβλιοπαραγωγή των ελάχιστων και μεγάλων εκδοτών στους οποίους αυτά τα βιβλία ανήκουν. Υποχωρεί δηλαδή η βιβλιοπωλική επένδυση σε βιβλία μικρομεσαίων εκδοτικών οίκων, με αποτέλεσμα να εμφανίζουν πολλά βιβλιοπωλεία προβλήματα ενημέρωσης και να χάνουν το μόνιμο πελατειακό κοινό τους. Πλήττεται έτσι και το βιβλιοπωλείο και η διακίνηση των ιδεών και η διαμόρφωση του νέου αναγνωστικού κοινού. Δεν διαμορφώνουν τα best seller αναγνώστες. Όταν έρθει η ώρα να καταλογισθούν ευθύνες για την κρίση του βιβλίου, το σβήσιμο των μικρών οίκων και το αργοσβήσιμο άλλων, οι μηχανισμοί των best seller και όσοι τους διακονούν θα εισπράξουν ένα γενναίο μερίδιο ευθύνης».

ΩΣ ΤΟΤΕ, βέβαια, κάποιες ακόμα «λογοτεχνικές αξίες» θα 'χουν προλάβει ν' αναρριχηθούν. Λόγος να γίνεται για το τι πουλάει. Το πώς και το γιατί, ενδιαφέρει –ως συνήθως– μια μικρή, πολύ μικρή μειοψηφία.

ΑΛΚΗ ΖΕΗ

ΑΛΚΗ ΖΕΗ

Η μωβ ομπρέλα

ΚΕΔΡΟΣ • ΚΑΤΩΦΛΙ ΣΤΟΝ ΚΟΣΜΟ

Οι μεγάλοι και τα παιδιά.
Δυο κόσμοι μακρινοί,
σχεδόν απλησίαστοι.
Με τους δικούς τους νόμους
και τις δικές τους αλήθειες
ο καθένας.

Πώς, λοιπόν,
να καταλάβουν οι μεγάλοι
ότι μια μωβ ομπρέλα
μπορεί να κάνει
τη φαντασία των παιδιών
να καλπάζει αχαλίνωτη;

Η μωβ ομπρέλα

ΚΕΔΡΟΣ
ΤΟ ΠΑΙΔΙΚΟ ΒΙΒΛΙΟ

ΣΥΓΧΡΟΝΗ ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΠΕΖΟΓΡΑΦΙΑ

ΑΝΔΡΕΑΣ ΜΗΤΣΟΥ

ΑΝΤΡΕΑΣ ΜΗΤΣΟΥ

Ο Χαρτοπαίκτης
έχει φοβηθεί

ΕΚΔΟΣΕΙΣ ΝΕΦΕΛΗ

Ο χαρτοπαίκτης
έχει φοβηθεί
(ΔΙΗΓΗΜΑΤΑ)

Ποιος φτάνει ως το αποτρόπαιο έγκλημα για έναν έρωτα που υπάρχει μόνο μέσα στο μυαλό του; Δικαιούνται μήπως ο συγγραφέας να εξοντώσει τον απέναντι γείτονα; Τι παράδοξο δέμα στέλνει ο αγέρωχος μετανάστης στον πρόεδρο της χώρας; Φταίνει μόνο τ' αγάλματα κι η μυρωδιά της κάθε πόλης που ξυπνούνε κοιμισμένες μνήμες; Γιατί φοβάται ο χαρτοπαίκτης; Έξι ιστορίες με ιδιαίτερο ύφος που επιχειρούν να δώσουν μορφή και ρυθμό σε συναισθήματα και άλλες πραγματικές καταστάσεις-συμβάντα και να ξορκίσουν τις επικίνδυνες ώρες της σκόλης.

ΑΝΔΡΕΑΣ ΜΗΤΣΟΥ

Ιστορίες
συμπτωματικού ρεαλισμού

ΕΚΔΟΣΕΙΣ ΝΕΦΕΛΗ

Ιστορίες
συμπτωματικού ρεαλισμού
(ΔΙΗΓΗΜΑΤΑ)

Δέκα «ιστορίες» με ξεχωριστό ύφος που δημιούργησαν ιδιαίτερη αίσθηση και επαινέθηκαν ομόφωνα από την κριτική. Οι ήρωες του Ανδρέα Μήτσου είναι άτομα κοινά και συνηθισμένα, που εντελώς απρόβλεπτα εκτρέπονται και επιχειρούν να βρουν έναν άλλο ρυθμό. Μια σύμπτωση τα βγάζει έξω από την ανιαρή καθημερινότητα και τα μεγενθύνει απότομα. Αυτή η σύμπτωση ευθύνεται πάντα για την ανεξήγητη εμπλοκή τους σε ιστορίες πάνω από τα μέτρα τους και για τη σκληρή τελική τιμωρία τους.

ΕΚΔΟΣΕΙΣ ΝΕΦΕΛΗ

...Πρωθούν τό ελληνικό βιβλίο

ΑΣΚΛΗΠΙΟΥ 6 ΑΘΗΝΑ 106 80 ΤΗΛ.: 3607744